

[4.] **4. Riksdagen: Kostnader för riksdagstrycket, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagen: Kostnader för riksdagstrycket* för budgetåret 1946/47 anvisa ett *förslagsanslag*
av kronor 770 000.

[5.] **5. Riksdagen: Utgivande av särskilda publikationer, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagen: Utgivande av särskilda publikationer* för budgetåret 1946/47 anvisa ett *förslagsanslag*
av kronor 9 000.

[6.] **6. Riksdagen: Utgivande av otryckta ständsprotokoll, reservationsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagen: Utgivande av otryckta ständsprotokoll* för budgetåret 1946/47 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 17 000.

[7.] **7. Riksdagen: Övriga omkostnader, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagen: Övriga omkostnader* för budgetåret 1946/47 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 205 000.

[8.] **8. Allmänt kyrkomöte, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Allmänt kyrkomöte* för budgetåret 1946/47 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 130 000.

[9.] **9. Riksdagens revisorer: Arvoden till revisorerna, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagens revisorer: Arvoden till revisorerna* för budgetåret 1946/47 anvisa ett *förslagsanslag*
av kronor 39 000.

[10.] **10. Riksdagens revisorer: Avlöningar till personal, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagens revisorer: Avlöningar till personal* för budgetåret 1946/47 anvisa ett *förslagsanslag*
av kronor 54 000.

[11.] **11. Riksdagens revisorer: Omkostnader, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagens revisorer: Omkostnader* för budgetåret 1946/47 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 17 000.

[12.] **12. Riksgäldskontoret: Avlöningar, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksgäldskontoret: Avlöningar* för budgetåret 1946/47 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 1 025 000.

[13.] **13. Riksgäldskontoret: Kostnader vid emission av statslån m. m., förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksgäldskontoret: Kostnader vid emission av statslån m. m.* för budgetåret 1946/47 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 1 045 000.

[14.] **14. Riksgäldskontoret: Övriga omkostnader, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksgäldskontoret: Övriga omkostnader* för budgetåret 1946/47 anvisa ett *förslagsanslag* av .. kronor 332 000.

[15.] **15. Riksdagens hus: Avlöningar, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagens hus: Avlöningar* för budgetåret 1946/47 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 63 000.

[16.] **16. Riksdagens hus: Omkostnader, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagens hus: Omkostnader* för budgetåret 1946/47 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 157 000.

[17.] **17. Riksdagsbiblioteket: Avlöningar, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagsbiblioteket: Avlöningar* för budgetåret 1946/47 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 75 000.

[18.] **18. Riksdagsbiblioteket: Omkostnader, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagsbiblioteket: Omkostnader* för budgetåret 1946/47 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 15 400.

[19.] **19. Riksdagsbiblioteket: Bokinköp och bokbindning, reservationsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagsbiblioteket: Bokinköp och bokbindning* för budgetåret 1946/47 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 35 000.

[20.] **20. Riksdagsbiblioteket: Utgivande av tillägg till bibliotekets katalog, reservationsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagsbiblioteket: Utgivande av tillägg till bibliotekets katalog* för budgetåret 1946/47 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 14 000.

[21.] **21. Riksdagsbiblioteket: Installation av bokhyllor samt hyllinredning m. m., reservationsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagsbiblioteket: Installation av bokhyllor samt hyllinredning m. m.* för budgetåret 1946/47 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 19 000.

[22.] **22. Riksdagsbiblioteket: Tryckning av förteckning över kommittébetänkanden utgivna åren 1904—1945, reservationsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagsbiblioteket: Tryckning av förteckning över kommittébetänkanden utgivna åren 1904—1945* för budgetåret 1946/47 anvisa ett *reservationsanslag* av .. kronor 20 000.

[23.] **23. Justitieombudsmannen och hans expedition: Avlöningar, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Justitieombudsmannen och hans expedition: Avlöningar* för budgetåret 1946/47 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 68 500.

[24.] **24. Justitieombudsmannen och hans expedition: Omkostnader, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Justitieombudsmannen och hans expedition: Omkostnader* för budgetåret 1946/47 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 8 000.

[25.] **25. Militieombudsmannen och hans expedition: Avlöningar, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Militieombudsmannen och hans expedition: Avlöningar* för budgetåret 1946/47 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 78 800.

[26.] **26. Militieombudsmannen och hans expedition: Omkostnader, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Militieombudsmannen och hans expedition: Omkostnader* för budgetåret 1946/47 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 11 100.

[27.] **27. Pensioner åt f. d. befattningshavare m. fl., förslagsanslag.** Under åberopande av vad jag inledningsvis anført hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Pensioner åt f. d. befattningshavare m. fl.* för budgetåret 1946/47 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 99 400.

[28.] **28. Pensioner åt efterlevande till befattningshavare, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Pensioner åt efterlevande till befattningshavare* för budgetåret 1946/47 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 27 300.

[29.] **29. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond, förslagsanslag.** Under åberopande av vad jag inledningsvis anført, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond* för budgetåret 1946/47 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 115 000.

[30.] **30. Kommittéer och utredningar genom sakkunniga, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommittéer och utredningar genom sakkunniga* för budgetåret 1946/47 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 5 000.

[31.] **31. Barntillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Barntillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst* för budgetåret 1946/47 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 2 400.

[32.] **32. Dyrtidstillägg åt efterlevande till befattningshavare, förslagsanslag.** Under åberopande av vad jag inledningsvis anført hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Dyrtidstillägg åt efterlevande till befattningshavare* för budgetåret 1946/47 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 1 600.

[33.] **33. Kristillägg, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kristillägg* för budgetåret 1946/47 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 177 000.

[34.] **34. Provisoriskt lönetillägg, förslagsanslag.** Under åberopande av vad jag inledningsvis anført hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Provisoriskt lönetillägg* för budgetåret 1946/47 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 140 000.

Slutsumman av huvudtiteln för riksdagen och dess verk m. m. kommer, vid bifall till vad jag sålunda föreslagit, att i riksstaten för budgetåret 1946/47 utgöra 8 863 500 kronor, vilket innebär en minskning i förhållande till gällande riksstat med 36 200 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Erik Skiöld.

Bilaga till

1946 års statsverksproposition.

Luftfartsfonden.

*Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 4 januari 1946.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden
WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT,
MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Nilsson, anmäler de
frågor, som sammanhånga med staten för luftfartsfonden och det underskott
å densamma, som bör upptagas å driftbudgeten, samt anför därvid följande.

För redovisning av statens med den civila regelbundna lufttrafiken förena-
de tillgångar och skulder, inkomster och utgifter inrättades från och med den
30 juni 1938 luftfartsfonden. I samband med inrättande från och med den 1
juli 1945 av luftfartsstyrelsen, varom förslag framlades för 1945 års riksdag
i proposition nr 262, skedde en viss omläggning av redovisningen av här
ifrågavarande inkomster och utgifter i syfte, bland annat, att i större ut-
sträckning än förut samla kostnaderna för den civila luftfarten å fonden.

Å fonden redovisas i statens flygfält ingående markområden och byggnader
samt staten tillhöriga, för luftfartsledningarna avsedda belysnings- och radio-
fyranläggningar. Vidare upptagas i fondens räkenskaper de av staten ägda
aktierna i aktiebolaget Aerotransport. De till flygfälten hörande radioanlägg-
ningar, vilka förvaltas av telegrafverket, redovisas däremot tills vidare å tele-
grafverkets fond. Samtliga i luftfartsfonden investerade tillgångar äro — ut-
om i vad avser mark, som tillförts fonden, samt statens aktieinnehav i aktie-
bolaget Aerotransport — å fonden upptagna såsom helt avskrivna.

Å utgiftssidan på fondens stat äro numera uppförda särskilda poster till
avlöningar och till omkostnader för luftfartsstyrelsen och för flygplatsorga-
nisationen. Över dessa poster redovisas lönekostnader för personal i tjänste-
mannaställning samt däremot svarande expenser och övriga omkostnader
ävensom kostnaderna för å löner utgående rörliga tilläggsförmåner. Avlö-

Luftfartsfonden.

nings- och omkostnadsposterna äro betecknade förslagsvis för att sätta Kungl. Maj:t i tillfälle att inom de gränser i fråga om anställningsformer m. m., som äro uppdragna i personalförteckning och avlöningsförfattningar, medgiva sådana utgiftsökningar, vilka kunna betingas av under löpande budgetår inträffade omständigheter. De tidigare å utgiftssidan av staten för luftfartsfonden förekommande posterna Underhåll och drift av luftfartsleder, Förvaltningen av Bulltofta flygplats samt Förvaltningen av Torslanda flygplats ha efter utbrytningen av kostnaderna för tjänstemannapersonal sammanförts till en post, benämnd Underhåll och drift av luftfartsleder. I anslutning härtill ha de båda tidigare inkomstposterna Inkomster av Bulltofta flygplats och Inkomster av Torslanda flygplats sammanförts till en post, benämnd Trafikinkomster. Rubriceringen av utgiftsposterna Hyres- och arrendeavgifter m. m. för förhyrda lokaler och arrenderade områden, Ersättning till telegrafverket för radiotjänst åt luftfarten samt Understöd åt regelbunden luftfart ha bibehållits oförändrade. Å utgiftssidan har tillkommit en post benämnd Projektering av flygplatser. I likhet med avlönings- och omkostnadsposterna äro övriga utgiftsposter med undantag av posten Understöd åt regelbunden luftfart betecknade förslagsvis.

Den brist, som uppkommer å staten för luftfartsfonden, avföres såsom underskott å riksstatens driftbudget under rubrik Utgifter för statens kapitalfonder.

De å luftfartsfondens stat beräknade ävensom de verkliga underskotten sedan fondens tillkomst framgå av följande sammanställning:

Budgetår	Beräknat underskott Kronor	Verkligt underskott Kronor (avrundat)
1938/39	1 288 000	1 254 000
1939/40	1 324 500	1 358 000
1940/41	1 249 900	1 315 000
1941/42	1 164 900	1 203 000
1942/43	1 118 800	1 202 000
1943/44	1 056 200	1 270 000
1944/45	1 151 700	1 311 000
1945/46	2 408 900	

Genom brev den 15 juni 1945 har Kungl. Maj:t fastställt följande, av riksdagen godkända

Stat för luftfartsfonden för budgetåret 1945/46.

Inkomster.	Kronor	Utgifter.	Kronor
1. Hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och områden	185 000	1. Luftfartsstyrelsen: Avlöningar, <i>förslagsvis</i> ..	507 900
2. Trafikinkomster	115 000	2. Luftfartsstyrelsen: Omkostnader, <i>förslagsvis</i>	85 000
3. Utdelning å aktier i aktiebolaget Aerotransport	114 100	3. Flygplatsorganisationen: Avlöningar, <i>förslagsvis</i>	535 900

<i>Inkomster.</i>	Kronor	<i>Utgifter.</i>	Kronor
4. Ersättning för väderleksobservationer	8 000	4. Flygplatsorganisationen: Omkostnader, <i>förslagsvis</i>	90 000
5. Diverse inkomster	50 000	5. Underhåll och drift av luftfartsleder, <i>förslagsvis</i>	426 200
		6. Hyres- och arrendeavgifter m. m. för förhyrda lokaler och arrenderade områden, <i>förslagsvis</i>	13 500
		7. Projektering av flygplatser, <i>förslagsvis</i>	40 000
		8. Ersättning till telegrafverket för radiotjänst åt luftfarten, <i>förslagsvis</i>	770 000
Underskott att avföras å riksstaten	2 408 900	9. Understöd åt regelbunden luftfart	412 500
Summa kronor	2 881 000	Summa kronor	2 881 000.

I skrivelse den 30 oktober 1945 har *luftfartsstyrelsen* framlagt förslag till inkomst- och utgiftsstat för luftfartsfonden för budgetåret 1946/47. Styrelsen har till en början lämnat följande redogörelse för vissa med den svenska civila luftfarten sammanhängande förhållanden.

Den svenska civila luftfarten har under år 1944 omfattat en sammanlagd flygtid av 33 719 timmar, motsvarande cirka 5 665 000 beräknade flygkm. Inom svensk linjefart ha under året inga svårare haverier inträffat. I samband med målflygning ha under nämnda år tre haverier med dödlig utgång inträffat. Inom segelflyg eller glidflyg har ingen olycka medfört förlust av människoliv.

Antalet registrerade flygplan vid 1945 års ingång utgjorde 195 stycken, innebärande en ökning under år 1944 av 7 motorflygplan och 19 segelflygplan. Antalet gällande luftfartscertifikat vid 1945 års ingång utgjorde 666 stycken innebärande en ökning under år 1944 med 194 stycken. Då under året inga motorflygskolor varit i verksamhet, hänför sig ökningen huvudsakligen till personal, som utbildats vid flygvapnet eller vid segelflygskolor.

Sedan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen avgav föregående års petita, ha åtskilliga frågor berörande svensk linjefart varit föremål för behandling. Trafiken på sträckorna Stockholm—Åbo—Helsingfors, Stockholm—Malmö—Berlin och Stockholm—Köpenhamn—Berlin har upphört i och med vapenstilleståndet mellan de allierade och Finland respektive Tyskland.

Flygning på övriga utländska europeiska linjer har under våren och sommaren 1945 avsevärt ökat. Trafiken har upprätthållits under den hittillsvarande delen av 1945 på Storbritannien och efter vapenstilleståndet i maj snabbt utvidgats. Under sommaren och förhösten 1945 ha kurirlinjer upprättats med ett antal länder på den europeiska kontinenten. Sålunda har trafik upprätthållits på linjerna Stockholm—Amsterdam, Stockholm—Bryssel, Stockholm—Malmö—Paris, Stockholm—Genève, Stockholm—Warszawa, Stockholm—Prag, Stockholm—Malmö—Köpenhamn samt Stockholm—Karlstad—Oslo. Vidare planeras trafik bland annat till Rom.

Svensk Interkontinental Lufttrafik Aktiebolag har under sommaren 1945 gjort ett antal provflygningar till New York och planerar att under vintermånaderna 1945—1946 försöksvis påbörja trafik till Rio de Janeiro.

Inhemsk lufttrafik har under de tre första kvartalen av år 1945 bedrivits på linjerna Stockholm—Visby och Malmö—Göteborg—Stockholm—Sundsvall/Härnösand—Luleå. Det inhemska linjenätet planeras bli avsevärt utvidgat under år 1946. För den närmaste framtiden planeras nämligen följande nya linjesträckor: Luleå—Kiruna, Stockholm—Örebro—Karlstad, Stockholm—Norrköping—Jönköping—Malmö samt Visby—Kalmar—Malmö.

Utländsk luftfart till Sverige har likaledes varit underkastad en snabb utveckling. Sålunda har trafik — i vissa fall såsom regelbunden luftfart, i andra såsom kurirflygningar — upprätthållits av Air Transport Command, U. S. A., Armé de l'Air och Réseau des Lignes Aériennes Françaises, Frankrike, British Overseas Airways Corporation och Royal Air Force, Storbritannien, Det Danske Luftfartselskab, Danmark, samt Norsk Forsvarsdepartement, Norge. Slutligen må nämnas, att såväl det polska flygbolaget Polskie Linie Lotnicze LOT som det schweiziska bolaget Swissair ha erhållit tillstånd till kurirtrafik för vissa perioder men hittills ej utnyttjat dessa tillstånd.

Den 1 november 1944 sammanträdde en internationell civil luftfartskonferens i Chicago. Sverige, som inbjudits deltaga i densamma, hade sänt delegater. Konferensresultatet sammanfattades i en slutakt, vid vilken äro fogade fem bilagor. Den svenska delegationen undertecknade i Washington den 7 december 1944 samtliga av konferensen antagna dokument. Dessa ha sedermera den 28 juni 1945 godkänts av riksdagen (prop. 333; rd. skr. 498).

Sverige har i december 1944 avslutat en luftfartsöverenskommelse med Amerikas förenta stater samt i april 1945 dylika överenskommelser med Island och Canada. För närvarande pågå prelinjära avtalsförhandlingar med bland andra Tjeckoslovakien, Storbritannien, Turkiet, Egypten och Brasilien.

Styrelsen övergår härefter till att behandla olika poster under staten och börjar därvid med

Luftfartsfondens inkomstsida.

Posten Hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och områden, vilken i innevarande budgetårs stat är upptagen med 185 000 kronor, vore, uttalar styrelsen, av naturliga skäl, i likhet med övriga inkomstposter, synnerligen svårbedömlig med hänsyn bland annat till att trafikflyget nu efter allt att döma stode inför en betydande utveckling, och den tid, som beräkningarna avsåge, låge 1—2 år framåt i tiden. Bedömandet försvårades jämväl av att beträffande Bulltofta flygplats de närmare villkoren för övertagandet av Skånska flygflottiljens baracker och övriga byggnader ännu icke fixerats. Nämnas borde även att inkomsterna från driv- och smörjmedelsanläggningar, vilka inkomster tidigare hänförts till diverseposten, numera inginge under förevarande post. Givet vore att denna delpost i hög grad vore beroende av trafikintensiteten. Med försiktig kalkylering ansåge sig styrelsen kunna föreslå, att inkomstposten Hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och områden upptoges till ett sammanlagt belopp av 275 000 kronor.

Jämväl posten Trafikinkomster vore, uttalar styrelsen, av nyss berörda orsaker svår att bedöma. Styrelsen ansåge sig berättigad räkna med en avsevärd höjning av delposten landningsavgifter, medan däremot någon nämnvärd ökning av belysnings- och förankringsavgifterna knappast torde vara att påräkna. Styrelsen föresloge, att posten upptoges till ett belopp av 250 000 kronor, innebärande en ökning med 135 000 kronor.

Posten Utdelning å aktier i aktiebolaget Aerotransport, som för innevarande budgetår upptagits med 114 100 kronor, motsvarande en utdelning med 4 %, beräknas av styrelsen till enahanda belopp för budgetåret 1946/47.

Jämväl posten Ersättning för väderleksobservationer anser styrelsen böra upptagas med oförändrat belopp 8 000 kronor.

Posten Diverse inkomster slutligen omfattar, såsom i det föregående nämnts, enligt nu gällande litterering icke inkomster från driv- och smörjmedelsanläggningar. Under denna post upptagas exempelvis tillfälliga inkomster från avverkningar och slätterförsäljningar m. m. Posten anser styrelsen böra upptagas till ett belopp av 20 000 kronor eller 30 000 kronor lägre än för innevarande budgetår.

Inkomsterna å luftfartsfonden för nästa budgetåret skulle således enligt nu angivna beräkningar upptagas till ett sammanlagt belopp av $(275\,000 + 250\,000 + 114\,100 + 8\,000 + 20\,000 =) 667\,100$ kronor.

Styrelsens inkomstberäkning för nästa budgetår, vilken slutar å ett be-^{Departements-}lopp av 667 100 kronor mot 472 100 kronor för innevarande budgetår, synes ^{chefen.} böra godtagas.

Luftfartsfondens utgiftssida.

1. Luftfartsstyrelsen: Avlöningar.

Luftfartsstyrelsens avlöningspost är i gällande stat för luftfartsfonden upptagen med 507 900 kronor. Genom beslut den 15 juni 1945 har Kungl. Maj:t för styrelsen dels godkänt personalförteckning (se statsliggaren s. B 276 ff.) och dels fastställt följande

Avlöningsstat.

	Kronor
1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	123 900
2. Arvoden, bestämda av Kungl. Maj:t	8 200
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	256 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	54 300
5. Kristillägg, <i>förslagsvis</i>	57 900
6. Provisoriskt lönetillägg, <i>förslagsvis</i>	7 600

Summa kronor 507 900.

Tillika har Kungl. Maj:t genom samma beslut anbefallt luftfartsstyrelsen att i samråd med vederbörande militära och övriga berörda myndigheter

verkställa och till Kungl. Maj:t inkomma med utredning och förslag rörande formerna för samverkan mellan luftfartsstyrelsen och de militära organen för mobiliseringsplanläggning m. m. samt rörande behovet av ett särskilt militärt organ inom styrelsen ävensom beträffande de organisationsfrågor i övrigt, som böra beaktas i detta sammanhang.

I skrivelse den 13 oktober 1945 hemställde luftfartsstyrelsen om en betydande personalförstärkning. Som allmän motivering för behovet härav anförde styrelsen bland annat följande.

Den för styrelsen gällande personalorganisationen fastställdes medan världskriget ännu pågick. Med hänsyn till svårigheterna att med någon större grad av sannolikhet bedöma tidpunkten för krigets avslutande och än mer tidpunkten för den fredliga samfärdselns återupptagande är det naturligt, att luftfartsstyrelsens personalorganisation gavs en begränsad omfattning. De sakkunniga, vilkas förslag låg till grund för luftfartsstyrelsens organisation, framhöllo emellertid (prop. 1945: 262, s. 23), att det syntes uppenbart att styrelsen inför ett fredsslut komme att ställas inför betydligt ökade uppgifter, till väsentliga delar oberoende av huruvida den Sverige berörande flygtrafiken bedreves av svenska eller utländska företag. Erfarenheterna från den tid, som förflutit efter sakkunnigbetänkandets och organisationspropositionens framläggande, ha till fullo bestyrkt vad de sakkunniga sålunda förutsågo. Kriget såväl i Europa som i Fjärran Östern är slut, och ehuru normala förhållanden ännu icke inträtt i förhållandet länderna emellan, har den fredliga internationella och interkontinentala samfärdseln med överraskande snabbhet börjat komma i gång. Den oerhörda utvecklingen på lufttrafikens område, som kriget åstadkommit, har medfört och kommer inom en nära framtid att medföra stora och betydelsefulla arbetsuppgifter för de myndigheter som handlägga med den civila luftfarten sammanhängande frågor. Sveriges anslutning till den provisoriska internationella luftfartsorganisationen innebär omfattande förpliktelser för vårt land med avseende å internationellt samarbete, deltagande i internationella konferenser m. m. Överhuvud taget komma förbindelserna i framtiden mellan de olika statliga luftfartsorganisationerna att bli betydligt livligare än före kriget. Ett förhållande av betydelse i detta sammanhang, som icke kunnat förutses vid propositionens framläggande, är den skarpa gränsdragning mellan statliga uppgifter och uppgifter för trafikbolagen som numera tillämpas i det internationella arbetet och som för Sveriges del medfört en förskjutning av arbetsuppgifter till den statliga organisationen.

För att luftfartsstyrelsen på ett tillfredsställande sätt skall kunna fullgöra de arbetsuppgifter, som sålunda kommit att åvila styrelsen, är det erforderligt att styrelsen erhåller personalförstärkning. Att styrelsen anser sig böra redan nu göra framställning härom i stället för att låta anstå härmed till i samband med anslagsäskandena för nästa budgetår är beroende därpå, att det enligt styrelsens mening är av största vikt, att styrelsen vid tillvaratagandet av Sveriges intressen på luftfartens område i den redan utomordentligt hårda internationella konkurrensen icke är handikappad av personalbrist. Med hänsyn till det i vissa avseenden ännu ovissa läget har styrelsen icke velat ifrågasätta inrättandet av extra ordinarie tjänster för nytillkommande befattningshavare utan föreslår tills vidare tillskapandet av arvodes-tjänster. Behovet av personalförstärkning gör sig gällande beträffande samtliga styrelsens byråer.

Beträffande marktjänstbyrån måste vissa speciella förhållanden tagas i beaktande. En permanent förstärkning av byråns personal är erforderlig. Be-

hovan av personalökning beror emellertid icke endast på utökningen av byråns ordinarie arbetsuppgifter utan är i betydande omfattning att hänföra till det förhållandet, att på byrån ankomma vissa mera tillfälliga uppgifter, bland annat planering av i investeringsreserven för nästa budgetår ingående arbeten. Det är emellertid förenat med stora svårigheter att nu verkställa en uppdelning av personalen alltefter arbetets art. Styrelsen har för avsikt att i särskild skrivelse göra framställning i fråga om förstärkning av personalen å marktjänstbyrån och kommer därvid att föreslå, att kostnadsökningen till viss del bestrides medelst för planering av allmänna arbeten avsedda medel.

Efter att ha närmare motiverat behovet av ökad personal å de olika byråer, varom här är fråga, hemställde styrelsen om medgivande att med anlitande av den i styrelsens avlöningsstat upptagna posten för avlöningar till övrig icke-ordinarie personal från och med den 1 november 1945 tills vidare under innevarande budgetår anställa dels en biträdande luftfartsinspektör mot ett arvode av 18 000 kronor för år, dels ock följande tjänstemän mot arvode, motsvarande lön högst enligt här angivna löneklasser i civila icke-ordinariereglementet jämte därå belöpande rörligt tillägg och kristillägg samt, i förekommande fall, provisoriskt lönetillägg, men med frånräknande av belopp, motsvarande vederbörliga pensionsavdrag:

	Löneklass
1 byrådirektör	27
1 förste aktuarie	25
1 förste byråsekreterare	25
1 trafikinspektör	25
1 aktuarie	20
3 byråsekreterare	20
1 kontrollör	19
2 kanslibiträden	6
2 expeditivsvakter	4
3 kontorsbiträden	3
1 telefonist	3.

Sedan utlåtanden avgivits av de sakkunniga för utredning rörande organisation och personalbehov för vissa avdelningar inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen den 24 oktober 1945 och av riksräkenskapsverket i vad avsåg frågan om inrättande av två arvodesbefattningar å den kamerala avdelningen av luftfartsstyrelsens kanslibyrå den 9 november 1945, medgav Kungl. Maj:t genom beslut den 21 december 1945, att inom luftfartsstyrelsen finge intill utgången av budgetåret 1945/46 vara anställda, förutom tidigare anställd personal, dels en biträdande luftfartsinspektör med ett arvode för år räknat av högst 17 000 kronor, dels ock å styrelsens kanslibyrå högst följande antal befattningshavare med arvode, motsvarande lön högst enligt här angivna löneklasser i civila icke-ordinariereglementet jämte därå belöpande rörligt tillägg och kristillägg samt i förekommande fall provisoriskt lönetillägg, men med frånräknande av belopp, motsvarande vederbörliga pensionsavdrag, nämligen:

	Löneklass
2 förste byråsekreterare	25
1 förste aktuarie	25
2 byråsekreterare	20
1 revisionsassistent	17
2 kanslibiträden	6
1 expeditiönsvakt	4
1 kontorsbiträde	3
1 telefonist	3.

Tillika bemyndigade Kungl. Maj:t luftfartsstyrelsen att för avlöning till denna personal överskrida den i styrelsens avlöningsstat upptagna posten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal.

I skrivelse den 20 oktober 1945 framlade luftfartsstyrelsen vidare ett omfattande förslag till utvidgning av marktjänstbyrå, avseende personal såväl för byråns ordinarie arbetsuppgifter som för planering av arbeten ingående i planeringsreserven och för biträde åt 1944 års flygplatsutredning med planering och projektering av flygplatser. Därjämte hemställde styrelsen, att vid flygplatsorganisationen finge anställas ytterligare en montör med arvode, motsvarande lön enligt 11 löneklassen jämte tillägg.

Genom beslut den 15 november 1945 meddelade Kungl. Maj:t beslut i vad avsåg den personal, för vars avlöande utgifterna förutsatts skola bestridas av planeringsanslag.

I fråga om den övriga personalen medgav Kungl. Maj:t genom beslut den 21 december 1945, att å luftfartsstyrelsens marktjänstbyrå finge intill utgången av budgetåret 1945/46 vara anställda, förutom tidigare anställd personal, högst följande antal befattningshavare med arvode motsvarande lön högst enligt här angivna löneklasser i civila icke-ordinariereglementet jämte därå belöpande rörligt tillägg och kristillägg samt i förekommande fall provisoriskt lönetillägg, men med fränkännande av belopp, motsvarande vederbörliga pensionsavdrag, nämligen:

	Löneklass
1 ingenjör	23
2 ingenjörer	19
1 fältmästare	15
1 konstruktör	14
1 montör	11
2 ritare	11
1 kontorist	8
2 förrådsmän	4
2 hjälpmontörer	4
1 kontorsbiträde	3
1 skrivbiträde	1

Tillika bemyndigade Kungl. Maj:t styrelsen att för avlöning till denna personal överskrida den i luftfartsstyrelsens avlöningsstat upptagna posten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal.

Vidare medgav Kungl. Maj:t, att å flygplatsorganisationen finge intill utgången av budgetåret 1945/46 vara anställd ytterligare en montör med arvode motsvarande lön enligt 11 löneklassen i civila icke-ordinariereglementet jämte därå belöpande rörligt tillägg och kristillägg med frånräknande av belopp motsvarande vederbörliga pensionsavdrag samt att styrelsen för avlöning till ifrågavarande befattningshavare finge överskrida den i flygplatsorganisationens avlöningsstat upptagna posten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal.

I sin skrivelse den 30 oktober 1945 med förslag till stat för luftfartsfonden för budgetåret 1946/47 har *luftfartsstyrelsen* framlagt förslag till avlöningsstat för styrelsen.

I fråga om delposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän har styrelsen icke ifrågasatt annan ändring än att posten med hänsyn till författningens enliga löneklassuppflyttningar ökas med 2 300 kronor till 126 200 kronor.

Under erinran om Kungl. Maj:ts beslut den 15 juni 1945, varigenom styrelsen anbefallts att i samråd med vederbörande militära och övriga berörda myndigheter verkställa och till Kungl. Maj:t inkomma med utredning och förslag rörande formerna för samverkan mellan luftfartsstyrelsen och de militära organen för mobiliseringsplanläggning med mera samt rörande behovet av ett särskilt militärt organ inom styrelsen, har styrelsen anfört:

På förfrågan från styrelsen har från försvarsstaben meddelats, att en militäravdelning, omfattande en regementsofficer ur flygvapnet, en kapten, en flygingenjör ur flygvapnet (med deltidstjänstgöring) samt en civil tjänsteman, lämpligen flygutbildad reservofficer eller värnpliktig flygförare, borde inrättas vid styrelsen. Med hänsyn till personalläget syntes militäravdelningen kunna organiseras i full utsträckning tidigast från och med den 1 oktober 1947, då den nuvarande flygassistenten i luftfartsstyrelsen kunde utgå. Luftfartsstyrelsen avser att framdeles inkomma med särskild framställning rörande inrättande vid styrelsen av en militäravdelning med i huvudsak den organisation som försvarsstaben föreslagit. Från flygstaben har emellertid inhämtats, att på grund av personalläget någon personal för här ifrågavarande ändamål icke syntes kunna påräknas under budgetåret 1946/47. Vid sådant förhållande förutsätter styrelsen bibehållande tills vidare av arvode för en flygassistent, vilket i likhet med arvodet för innevarande budgetår synes böra utgå med 30 kronor per månad eller 360 kronor för år.

I anslutning härtill uttalar styrelsen, att delposten till arvoden, bestämda av Kungl. Maj:t, för nästa budgetår borde upptagas med oförändrat belopp, 8 200 kronor.

Under erinran om sina skrivelser den 13 och den 20 oktober 1945 med hemställan om inrättande av ett antal arvodestjänster uttalar styrelsen, att den i skrivelserna föreslagna anställningsformen för de nya befattningshavare, vilka icke avsåges för det mera tillfälliga planeringsarbetet, torde böra, så snart behovet läte sig överblicka, givas en mera permanent karaktär. Det syntes emellertid icke vara lämpligt att i nuvarande läge fastlåsa styrelsen vid en definitiv organisationsform. Därest den civila luftfarten komme att gå emot en så betydande utveckling, som av många tecken att döma nu kunde förutses, och det internationella samarbete på luftfartens område som på-

börjats komme att ytterligare intensifieras under de närmaste åren, syntes det icke uteslutet att ytterligare betydande personalökningar inom styrelsen och flygplatsorganisationen inom kort bleve nödvändiga. Då utvecklingen just nu befunne sig i ett övergångsskede och under omläggning från krigs- till fredstrafik, funne sig styrelsen icke beredd att redan för nästa budgetår föreslå överförande till extra ordinarie anställningsform av de ifrågavarande arvodestjänsterna.

Styrelsen ifrågasätter icke någon personalökning utöver vad som föreslagits i skrivelserna den 13 och den 20 oktober 1945. Vid dylikt förhållande torde, anför styrelsen, icke-ordinarieposten böra uppräknas med — förutom belopp som betingades av författningsenliga löneklassuppflyttningar för befintlig personal, omkring 4 200 kronor — de belopp som belöpte på de föreslagna nya arvodestjänsterna, tillhoppa 237 000 kronor.

Med inräknande av vissa smärre ökningar av posterna till rörligt tillägg, kristillägg och provisoriskt lönetillägg skulle enligt styrelsens beräkningar avlöningsposten till styrelsen sluta på ett sammanlagt belopp av 752 500 kronor.

*Departements-
chefen.*

Vid anmälan nästlidet år av det av särskilda sakkunniga utarbetade förslaget om inrättande av ett självständigt ämbetsverk för den civila luftfarten uttalade min företrädare i ämbetet, att det ur vissa synpunkter kunde vara önskvärt att uppskjuta denna organisationsfråga till dess ytterligare erfarenhet vunnits. Ovissheten om den framtida utvecklingen vore givetvis ägnad att försvåra ett bedömande av det framtida personalbehovet och de lämpligaste organisationsformerna. Emellertid skulle ett sådant uppskov innebära, att den svenska civila luftfartens angelägenheter under den för dess framtida utveckling i olika hänseenden synnerligen betydelsefulla tid, som av allt att döma förestode, finge omhänderhavas av ett organ, som i åtskilliga avseenden icke vore tillräckligt rustat för sina uppgifter. Icke endast med tanke på det viktiga organisations- och uppbyggnadsarbetet inom landet på luftfartens område utan kanske framför allt för att de svenska intressen, som berörde den internationella luftfarten, skulle kunna tillvaratagas med tillbörlig auktoritet och sakkunskap syntes det angeläget, att ett fristående ämbetsverk inrättades, som kunde helt ägna sig åt den svenska civila luftfarten. För Sveriges framtida ställning och möjligheter på den internationella lufttrafikens område betydelsefulla förhandlingar hade redan inletts genom medverkan från svensk sida, och en fortsatt livlig verksamhet härutinnan vore att förvänta under de närmaste åren.

På grund härav ansåg departementschefen skäl för ett uppskov med organiserandet av en fristående civil luftfartsmyndighet icke föreligga, även om på grund av förhållandena organisationen icke då kunde anses bliva till alla delar slutgiltig.

Den utveckling, som den civila luftfarten undergått efter kriget, har varit betydligt starkare än vad man tidigare räknade med. Detta förhållande har medfört, att luftfartsstyrelsen ställts inför nya och ökade arbetsuppgifter av sådan omfattning, att styrelsens organisation, trots att man vid tidpunkten för densammas utformande förutsatte, att den skulle besitta en betydande grad av elasticitet och kunna utan större utbyggnad bemästra även en icke

obetydlig ökning av arbetsmängden, redan efter en kort tid visade sig vara otillräcklig och i behov av en avsevärd förstärkning. Detta behov framträdde särskilt i fråga om kanslibyrån och sammanhänger bland annat med det omfattande internationella samarbete, som numera inletts på luftfartens område. Även för marktjänstbyrån har arbetsbördan ökats avsevärt. För att viktiga arbetsuppgifter icke skulle behöva eftersättas och för att luftfartsstyrelsen skulle vara i stånd att under det nuvarande, för svensk luftfart särskilt betydelsefulla utvecklingsskedet tillvarataga denna luftfarts intressen, ansåg jag mig böra i huvudsak biträda av styrelsen gjorda framställningar om en utökning av personalen. I enlighet med av mig gjord hemställan medgav sålunda Kungl. Maj:t den 21 december 1945 inrättande av ett betydande antal nya arvodestjänster i styrelsen. Enär sålunda det av de särskilda sakkunniga framlagda förslaget rörande styrelsens organisation på grund av tidsläget redan i väsentliga delar måst frångås, finner jag önskvärt, att den nya, utökade organisationen blir föremål för en undersökning genom statens sakrevision, statens organisationsnämnd eller annat lämpligt organ. Jag vill därför här förutskicka, att jag har för avsikt att framdeles vid lämplig tidpunkt föranstalta om en dylik undersökning.

För nästa budgetår har styrelsen föreslagit, att avlöningsposten till icke-ordinariepersonalen måtte ökas med belopp, som motsvarar arvoden till samtliga de tjänster, om vilkas inrättande styrelsen gjort framställning och vilka förutsatts skola avlönas från denna post. Då de tjänster, vilka avses i Kungl. Maj:ts beslut den 21 december 1945, torde behöva bibehållas nästa budgetår, böra medel för avlöning åt tjänsternas innehavare inräknas i icke-ordinarieposten för nästa budgetår. Däremot anser jag mig icke böra för närvarande tillstyrka, att medel beräknas jämväl för de av styrelsen begärda tjänsterna, vilka icke innefattas i Kungl. Maj:ts förenämnda beslut. Avlöningskostnaderna för den medgivna personalökningen uppgå till avrundat 211 000 kronor. Då icke-ordinarieposten därjämte bör ökas med det av styrelsen angivna beloppet av 4 200 kronor för författningsenliga löneklassuppflyttningar, skulle alltså denna post behöva i avlöningsstaten för nästa budgetår upptagas med $(256\,000 + 211\,000 + 4\,200)$ 471 200 kronor eller avrundat 471 000 kronor.

Vad styrelsen föreslagit i fråga om smärre jämkningar av de övriga delposterna i avlöningsstaten med undantag av delposten till arvoden, bestämda av Kungl. Maj:t, har icke föranlett erinran från min sida. Posten till provisoriskt lönetillägg bör emellertid därutöver ökas med hänsyn till ändrade beräkningsgrunder för dylikt tillägg och upptagas med 37 000 kronor. Slutligen bör i avlöningsstaten upptagas en post till barntillägg å förslagsvis 1 000 kronor.

Vid bifall till vad jag sålunda förordat skulle avlöningsstaten för nästa budgetår te sig på följande sätt:

Avlöningsstat.

	Kronor
1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	126 200
2. Arvoden, bestämda av Kungl. Maj:t	8 200
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	471 000

4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	55 000
5. Kristillägg, <i>förslagsvis</i>	58 500
6. Barntillägg, <i>förslagsvis</i>	1 000
7. Provisoriskt lönetillägg, <i>förslagsvis</i>	37 000
Summa kronor 756 900.	

2. Luftfartsstyrelsen: Omkostnader.

Förevarande utgiftspost är för innevarande budgetår uppförd med ett belopp av 85 000 kronor. Enligt av Kungl. Maj:t genom brev den 15 juni 1945 fastställd stat skall beloppet fördelas på följande sätt:

	Kronor
1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	1 000
2. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	35 000
3. Expenser, <i>förslagsvis</i>	47 000
4. Publikationstryck, <i>förslagsvis</i>	2 000
Summa kronor 85 000.	

Kungl. Maj:t har i samband därmed meddelat följande särskilda bestämmelser med avseende å omkostnadsstaten.

1. Posten Reseersättningar må icke utan Kungl. Maj:t medgivande överskridas.

Från denna post skola bestridas kostnaderna för

a. tjänsteresor inom riket,

b. tjänsteresor utom riket, vilka befinnas erforderliga för inspektioner, undersökningar eller förhandlingar och som icke äro av natur att, enligt vad därutinnan förutsatts i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 4 januari 1945 (sjätte huvudtiteln, punkten 82), böra bestridas från sjätte huvudtiteln reservationsanslag till Extra utgifter eller samma huvudtitels förslagsanslag till Bidrag till vissa internationella sammanslutningar m. m.; skolande härvid iakttagas, att vistelse utomlands, där ej chefen för kommunikationsdepartementet för särskilt fall annat medgiver, för varje tillfälle icke må omfatta längre tid än sex dygn;

c. resor utom riket i syfte att studera med luftfarten sammanhängande frågor, varvid tillstånd till resans företagande skall i varje särskilt fall inhämtas av chefen för kommunikationsdepartementet, samt

d. beredande, efter prövning av luftfartsstyrelsen och intill ett belopp av sammanlagt högst 3 500 kronor för budgetår, av ersättning åt befattningshavare i styrelsen för i anledning av tjänsteresa, som på grund av tjänsteförrättningens art måste företagas med luftfartyg, erlagd avgift för luftfärdsförsäkring.

2. Av delposten Expenser må för nedan angivna ändamål tagas i anspråk följande belopp, nämligen

	Kronor
Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i>	1 000
Engångsanskaffning av möbler, kontorsmaskiner, m. m. <i>högst</i>	16 000
Övriga expenser m. m., <i>högst</i>	30 000
Summa kronor 47 000.	

3. Delposten Publikationstryck må icke utan Kungl. Maj:ts medgivande överskridas.

Beträffande medelsbehovet för omkostnader för budgetåret 1946/47 har *luftfartsstyrelsen* anfört följande.

Delposten till sjukvård torde vid bifall till styrelsens i det föregående berörda förslag rörande inrättandet av vissa arvodestjänster — därvid förutsatts att extra-ordinarie förmåner inkluderande jämväl fri sjukvård skola tillerkännas personalen i fråga — böra ökas från nuvarande 1 000 kronor till 1 500 kronor.

Vid luftfartsstyrelsen anställda expeditionsvakter och chaufförer med flera böra under tjänstgöring vanligen bära tjänstedräkt. Styrelsen får i anledning därav hemställa, att å omkostnadsstaten uppföres en delpost för tjänstedräkt m. m., vilken torde böra betecknas förslagsvis. För nästa budgetår synes ett belopp av 1 000 kronor böra upptagas för ändamålet.

Beträffande delposten till reseersättningar synes denna, som för innevarande budgetår är upptagen med ett belopp av 35 000 kronor, böra uppräknas till 50 000 kronor med hänsyn till den beräknade belastningen å posten. Vid beräkningen av beloppet har styrelsen utgått från att resekostnaderna för platsledare och platskontrollanter fortsättningsvis liksom hittills böra utgå från sakanslag.

Vad angår delposten till expenser kunna kostnaderna för bränsle, lyse och vatten för nästa budgetår beräknas bliva avsevärt höjda. Orsaken härtill är bland annat, att styrelsens marktjänstbyrå tilldelats lokaler i en omodern fastighet där värmeledning saknas, varför kakelugnseldning måste tillgripas. Bränslekostnaderna komma därvid att i stor utsträckning belasta styrelsens expensanslag. Den förutsatta personalökningen kommer jämväl att medföra en ökad belastning på anslaget. Beloppet bör därför höjas till 3 500 kronor.

Ytterligare engångsanskaffning av möbler med mera torde, med hänsyn till att styrelsen för nästa budgetår icke föreslår några personalökningar, ej böra äga rum från expensanslaget.

Posten Övriga expenser bör enligt styrelsens mening uppdelas på två poster, varav den ena bör benämnas Övriga expenser för eget behov och den andra Expenser för annat än eget behov. Till den förra posten hänföras kostnader för renhållning och städning, skrivmaterialier, papper, blankettryck, annonsering, inköp och underhåll av möbler, skriv- och räknemaskiner med flera inventarier, bokinköp, bindning av böcker och handlingar med mera. Kostnader för telefon och telegram skola för närvarande bestridas från posten Övriga expenser. Då ifrågavarande kostnader i många fall äro direkt betingade av flygsäkerhetsskäl, synes det styrelsen riktigast att desamma — oavsett om de hänföra sig till luftfartsstyrelsen eller flygplatsorganisationen — utbrytas ur förevarande anslag och överföras till anslaget till ersättning till telegrafverket, vilket anslag i samband därmed torde böra erhålla den ändrade benämningen Ersättning till telegrafverket för förbindelse-tjänst åt luftfarten. Styrelsen återkommer härtill i det följande. Posten Övriga expenser är för innevarande budgetår, såvitt nu kan bedömas, otillräcklig. Oavsett att telefon- och telegramkostnaderna, vilka innevarande år beräknas komma att uppgå till 18 000 à 20 000 kronor för luftfartsstyrelsens vidkommande och till ett minst lika stort belopp för flygplatsorganisationen, sålunda i fortsättningen icke beräknas skola utgå från posten ifråga, synes därför ett belopp av 30 000 kronor böra upptagas för övriga expenser för eget behov. Under posten Expenser för annat än eget behov böra upptagas kostnader för exempelvis certifikat, journaler och dagböcker med flera hand-

lingar, för vilka avgifter sedermera erläggas. För Expenser för annat än eget behov bör för nästa budgetår beräknas ett belopp av 2 000 kronor.

Under delposten Expenser torde emellertid enligt luftfartsstyrelsens mening böra upptagas ytterligare vissa utgiftsändamål, nämligen representationskostnader samt kostnader för språkundervisning. För dessa ändamål, som båda sammanhånga med luftfartsstyrelsens speciella uppgifter med avseende å kontakt och samarbete med utländska myndigheter och organ av olika slag, ha under budgetåret 1944/45 från sjätte huvudtitelns reservationsanslag till extra utgifter anvisats tillhoppa, för representation 3 300 kronor och för språkundervisning 2 000 kronor. För innevarande budgetår har från samma anslag hittills för representation anvisats 3 000 kronor.

Luftfartsstyrelsen finner för sin del ur redovisnings- och ordningssynpunkt lämpligt, att ifrågavarande utgifter, som bedömas vara av permanent karaktär, i fortsättningen belasta luftfartsfonden och att i sådant syfte en särskild post för ändamålet, lämpligen benämnd Övriga utgifter, uppföres under delposten Expenser. För nästa budgetår bör för representationskostnader upptagas ett belopp av 3 000 kronor och för språkundervisning ett belopp av 1 000 kronor, eller tillhoppa 4 000 kronor.

Expensanslaget i sin helhet bör i enlighet med det anförda upptagas med $(3\,500 + 30\,000 + 2\,000 + 4\,000)$ 39 500 kronor.

För publikationstryck torde med hänsyn till beräknad belastning böra upptagas ett till 3 000 kronor förhöjt belopp.

I enlighet med nu angivna beräkningar skulle medelsbehovet under luftfartsstyrelsens omkostnadsanslag för budgetåret 1946/47 uppgå till $(1\,500 + 1\,000 + 50\,000 + 39\,500 + 3\,000)$ 95 000 kronor, varvid dock är att märka, att kostnader för telefon och telegram icke inräknats i beloppet.

*Departements-
chefen.*

Luftfartsstyrelsen har beträffande flera poster uttalat, att det kunde antagas, att utgifterna under desamma under nästa budgetår komme att överskrida de belopp som för motsvarande ändamål beräknats för innevarande budgetår. Då styrelsens verksamhet pågått alltför kort tid för att några fastare hållpunkter för beräkningen av ifrågavarande utgifter nu kunna föreligga, torde i avvaktan på åtminstone något års erfarenheter följande delposter, ifråga om vilka styrelsen begärt ökning, böra för nästa budgetår beräknas till oförändrade belopp, nämligen till sjukvård, reseersättningar och publikationstryck. Skulle utgifterna för sistnämnda två ändamål trots sträng sparsamhet icke kunna hållas inom förutsatta belopp, torde styrelsen få understålla Kungl. Maj:t frågan om medgivande att överskrida posterna.

Jag har icke något att erinra mot att i omkostnadsstaten upptages en delpost å 1 000 kronor för tjänstedräkt m. m., avsedd för expeditionsvakter och chaufförer, vilka under tjänstgöring hos styrelsen kunna finnas böra bära tjänstedräkt.

För bränsle, lyse och vatten torde i enlighet med vad styrelsen föreslagit böra räknas med en ökning av 2 500 kronor till 3 500 kronor.

I delposten för expenser är för innevarande budgetår inräknat ett belopp av 30 000 kronor för andra expenser m. m. än engångsanskaffningar samt bränsle, lyse och vatten. Styrelsen har nu föreslagit, att från denna post skulle utbrytas kostnaderna för telefon och telegram, enär dessa kostnader ofta vore direkt betingade av flygsäkerhetsskäl och därför lämpligen borde

överförs till utgiftsposten till ersättning till telegrafverket för radiotjänst åt luftfarten. Enligt min mening böra dessa kostnader i överensstämmelse med vad som är vedertaget inom den statliga förvaltningen allttjämt, oavsett om de hänföra sig till flygsäkerhetstjänsten eller till styrelsens verksamhet i övrigt, bibehållas under styrelsens omkostnadsanslag. Då det med hänsyn till flygsäkerhetstjänsten bör ligga i styrelsens hand att helt bestämma omfattningen av telefonsamtal och telegram, vill jag emellertid förorda en sådan uppdelning av posten till övriga expenser, att ett särskilt, förslagsvis anvisat belopp avses för telefon- och telegramkostnader. För ändamålet bör i avvaktan på närmare erfarenheter beräknas ett belopp av 15 000 kronor. För övriga expenser torde avses ett belopp av 20 000 kronor. Jag finner icke anledning tillstyrka, att under expensposten upptages en särskild post för expenser för annat än styrelsens eget behov, närmast avsedd för certifikat, journaler och dagböcker m. fl. handlingar.

Styrelsen har slutligen föreslagit, att i omkostnadsstaten upptages en ny delpost, benämnd Övriga utgifter, avsedd för bestridande av representationskostnader och kostnader för språkundervisning för styrelsens personal. Då utgifter för dylika ändamål böra i likhet med vad hittills skett efter prövning av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall bestridas av sjätte huvudtitelns anslag till extra utgifter, kan jag icke biträda styrelsens förslag härutinnan.

I enlighet med vad jag här anfört bör utgiftsposten Luftfartsstyrelsen: Omkostnader i staten för luftfartsfonden för nästa budgetår upptagas med ett belopp av 77 500 kronor.

3. Flygplatsorganisationen: Avlöningar.

Denna post är i staten upptagen med ett belopp av 535 900 kronor. Genom beslut den 15 juni 1945 har Kungl. Maj:t för flygplatsorganisationen fastställt dels personalförteckning (se statsliggaren s. B 278) och dels följande

Avlöningsstat.

	Kronor
1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	40 400
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	370 000
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	53 000
4. Kristillägg, <i>förslagsvis</i>	56 600
5. Provisoriskt lönetillägg, <i>förslagsvis</i>	15 900

Summa kronor 535 900.

I sin skrivelse den 30 oktober 1945 har *luftfartsstyrelsen* rörande avlöningsposten till ordinarie tjänstemän föreslagit att i anslutning till vad styrelsen hemställt i skrivelse den 18 juli 1945 angående bland annat löneklassplacering för de å ordinarie stat uppförda flygplatscheferna posten måtte uppräknas med 2 300 kronor till 42 700 kronor.

I fråga om det till avlöningar till icke-ordinarie personal avsedda beloppet å 370 000 kronor erinrar styrelsen, att av detta belopp 295 000 kronor avsågo löner för extra ordinarie befattningshavare samt återstoden vikariats- och

övertidsersättningar m. m. En viss ökning av posten vore nödvändig redan av den anledningen, att styrelsen författningsenligt beslutat om vissa löneklass-uppflyttningar. Därjämte avsåge styrelsen att senare hemställa om löneklass-uppflyttning i ytterligare ett antal fall för, bland andra, befattningshavare vid flygplatsorganisationen. I detta sammanhang borde även framhållas, att styrelsen icke besatt samtliga ordinarie befattningar utan i vissa fall i stället inrättat motsvarande extra ordinarie, varför ifrågavarande post kommit att belastas i större utsträckning än vad som tidigare kunnat förutses. Detta förhållande komme att fortfara åtminstone under viss del av budgetåret 1946/47. På grund härav och vid bifall till de förslag, som styrelsen komme att framlägga om vissa löneklassuppflyttningar, beräknade styrelsen en höjning av delposten med cirka 8 200 kronor erforderlig.

Styrelsen erinrar härefter om att styrelsen den 12 oktober 1945 bemyndigats anställa ytterligare fyra flygplatsvakter i lönegraden Eo 5 vid Göteborg/Torslanda flygplats, vilket medförde behov av uppräknig av delposten med 11 100 kronor.

Vidkommande ytterligare behov av förvaltningspersonal anför styrelsen:

Vid vardera av Bulltofta och Torslanda flygplatser finnes en förste montör. I sin nämnda skrivelse den 20 oktober 1945 angående utökning av styrelsens personal har styrelsen, med hänsyn till det överhängande behovet av ytterligare en elektriker vid Torslanda flygplats, hemställt att under innevarande budgetår få anställa ytterligare en förste montör därstädes med arvode motsvarande 11 löneklassen jämte därå belöpande tilläggsförmåner, vilket arvode syntes böra belasta förevarande delpost. Den ökade trafikfrekvensen har emellertid medfört behov av ytterligare en befattning såsom förste montör jämväl vid Bulltofta flygplats för tillsyn av belysningsanläggningarna å de flygplatser, som tillhöra förvaltningsdistriktet. Som det nu är, finnes icke någon elektriker på flygplatsen under de tider, då förste montören befinner sig på tjänsteresa i distriktet. Ur flygsäkerhetssynpunkt är detta förhållande icke tillfredsställande. Såväl nu ifrågavarande befattning som förenämnda arvodesbefattning vid Torslanda flygplats torde för budgetåret 1946/47 böra inrättas som extra-ordinarie tjänster. Vidare bör vid vardera flygplatsen anställas en garageförmän, tillika bilreparatör, med uppgift att biträda med tillsyn och reparation av flygplatsförvaltningens motorfordon ävensom övriga motorfordon inom respektive distrikt, varigenom betydande besparingar med avseende å verkstadskostnader skulle kunna göras. Befattningarna böra placeras i 7 lönegraden. — Då vid Torslanda flygplats erfordras telefonpassning dygnet runt, torde ytterligare en telefonistbefattning i lönegraden Eo 4 böra där inrättas.

De nytillkommande befattningarna äro således enligt styrelsens förslag 2 förste montörer (Eo 12), 2 garageförmän (Eo 7) och 1 telefonist (Eo 4). Det i anledning härav ökade medelsbehovet utgör enligt styrelsens beräkningar i runt tal 17 000 kronor.

Vid beräkningen av förevarande delpost bör enligt styrelsen vidare upptagas visst belopp för eventuellt nytillkommande flygplatsvakter vid sådana flygfält, som under budgetåret kunde komma att helt eller delvis överföras till luftfartsstyrelsens förvaltning. Styrelsen anser, att ett belopp av högst 15 000 kronor bör beräknas för detta ändamål.

Beträffande trafikledarpersonalen vore, uttalar styrelsen, av trafiksäkerhetsskäl vissa utökningar erforderliga. Styrelsen anför härutinnan:

Vid flygplatsorganisationen torde, med hänsyn till den ökade trafikfrekvensen vid bland annat Torslanda flygplats, förste trafikledaren därstädes — för närvarande placerad i 20 lönegraden — erhålla samma löneställning som motsvarande befattningshavare vid Bulltofta, det vill säga 22 lönegraden. För ändamålet torde en förste trafikledarbefattning böra inrättas i lönegraden Eo 22 och den befintliga extra-ordinarie befattningen i 20 lönegraden överföras till Jönköpings flygplats, där behov av en trafikledare föreligger. Två extraordinarie befattningar i 20 lönegraden böra därjämte tillkomma, nämligen en vid vardera av Örebro och Kiruna flygplatser. Befattningarna avses icke skola tillsättas förrän i samband med att reguljär flygtrafik öppnas på dessa platser.

Genom beslut den 20 juli 1945 medgav Kungl. Maj:t, att styrelsen tills vidare under budgetåret 1945/46 finge hava anställda, förutom sju förste trafikledare och sexton trafikledare, sammanlagt högst femton extra trafikledare och trafikledaraspiranter, därvid de extra trafikledarna skulle åtnjuta avlöning högst enligt lönegraden Ex 15 i civila icke-ordinariereglementet. Jämlikt detta beslut ha 15 extra trafikledare och trafikledaraspiranter anställts. Styrelsen får nu under åberopande av vad inledningsvis anförts rörande trafikflygets utveckling föreslå inrättandet av tretton nya trafikledarbefattningar, varav åtta i lönegraden Eo 18 och fem i lönegraden Eo 15. Vidare bör styrelsen för rekrytering av trafikledarpersonal erhålla bemyndigande att under nästa budgetår anställa tio trafikledare och trafikledaraspiranter i högst lönegraden Ex 15. Kostnaderna för den sålunda föreslagna nytillkommande trafikledarpersonalen kunna beräknas till i runt tal 130 000 kronor.

Vid bifall till vad sålunda föreslagits skulle trafikledarorganisationen för budgetåret 1946/47 omfatta följande befattningar:

3 förste trafikledare	Eo 22
7 » »	Eo 20
17 trafikledare	Eo 18
12 »	Eo 15
10 extra trafikledare	högst Ex 15

Av delposten till avlöningar till icke-ordinarie personal avses för innevarande budgetår (370 000 — 295 000) 75 000 kronor för övriga avlöningskostnader av sådan natur, att de skola avföras från ifrågavarande delpost. Av sistnämnda belopp ha 11 020 kronor använts för avlönande av trafikledaraspiranter samt 8 000 kronor för vissa fältarbetare. Återstoden, (75 000 — 11 020 — 8 000) 55 980 kronor, har disponerats för vikariats- och övertidsersättningar, anställande av ersättare och annan tillfällig personal samt för vissa arvoden till icke heltidsanställd personal. — För trafikledaraspiranter ha för budgetåret 1946/47 medel i det föregående äskats. På grund av ökningen av antalet flygplatsvakter samt med hänsyn till här äskade personalförstärkningar böra särskilda medel för fältarbetare ej beräknas för nästa budgetår. Sedan numera flygplatsen vid Norrköping erhållit särskild flygplatschef, har den deltidanställda flygplatschefen kunnat entledigas. För att emellertid tillvarataga dennes sakkunskap och för att vinna anknytning till de kommunala myndigheterna å orten avser styrelsen att anställa honom såsom teknisk konsult mot oförändrat årsarvode av 300 kronor. För nämnda ändamål samt för övrig deltidanställd personal beräknar styrelsen ett belopp av 24 000 kronor erforderligt. För den särskilda ersättning, som utgår

till trafikledare vid skifftjänstgöring såsom förste trafikledare, bör beräknas ett belopp av 2 500 kronor. För vikariats- och övertidsersättningar samt för anställande av tillfällig personal ha för innevarande budgetår avsetts sammanlagt 26 400 kronor. Med hänsyn till bland annat utökningen av trafikledarorganisationen torde detta belopp för nästa budgetår böra uppräknas till 40 000 kronor. Sammanlagt skulle således för nu angivna ändamål erfordras ett belopp av 66 500 kronor.

Vid bifäli till vad styrelsen sålunda föreslagit skulle delposten till avlöningar till icke-ordinarie personal behöva upptagas med $(295\,000 + 8\,200 + 11\,100 + 17\,000 + 15\,000 + 130\,000 + 66\,500)$ 542 800 kronor.

Delposterna till rörligt tillägg, kristillägg och provisoriskt lönetillägg, i staten uppförda med 53 000 kronor, 56 600 kronor respektive 15 900 kronor, torde, meddelar luftfartsstyrelsen, med tillämpning av sedvanliga beräkningsgrunder böra upptagas med 60 200 kronor, 64 300 kronor respektive 17 000 kronor.

Medelsbehovet under flygplatsorganisationens avlöningsanslag för budgetåret 1946/47 uppgår enligt luftfartsstyrelsens beräkningar till $(42\,700 + 542\,800 + 60\,200 + 64\,300 + 17\,000)$ 727 000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Jämväl i fråga om flygplatsorganisationen torde till följd av den ökade omfattningen av flygverksamheten en ganska avsevärd utgiftsökning icke kunna undgå. Särskilt gäller detta kostnaderna för trafikledarpersonalen.

Luftfartsstyrelsens förslag om en uppräkningspost till 42 700 kronor föranleder icke någon erinran från min sida.

Gentemot vad styrelsen föreslagit i fråga om ökning av icke-ordinarieposten med 8 200 kronor till följd av löneklassuppflyttningar m. m. vill jag endast framhålla, att ökningen synes böra begränsas till 3 200 kronor. Den ökade belastningen å posten, som uppkommer till följd av att några ordinarie befattningar icke besatts utan i stället tillsvidare ersatts med motsvarande extra ordinarie tjänster, bör nämligen icke föranleda en uppräkningspost. I den mån den ökade belastningen nödvändiggör ett överskridande av posten, torde medgivande härtill få inhämtas av Kungl. Maj:t.

Icke-ordinarieposten bör vidare ökas med 11 100 kronor för bestridande av avlöningskostnaderna till de fyra nya flygplatsvakter, vilkas anställande Kungl. Maj:t medgivit den 12 oktober 1945.

Såsom framgår av Kungl. Maj:ts i annat sammanhang omnämnda beslut den 21 december 1945 har Kungl. Maj:t medgivit, att en förste montör med arvode motsvarande lön enligt 11 löneklassen jämte därå belöpande tilläggsförmåner finge anställas under innevarande budgetår. Enligt styrelsens skrivelse, som låg till grund för Kungl. Maj:ts beslut, föranleddes detta personalbehov av att en tidigare å Torslanda flygplats anställd montör ansetts böra förflyttas till Norrköpings flygplats. Jag har icke något att erinra mot att den nya arvodestjänsten från och med den 1 juli 1946 ersättes med en tjänst såsom förste montör i lönegraden Eo 12. Däremot anser jag mig icke böra biträda styrelsens förslag, att vid Bulltofta flygplats, där för närvarande en förste montör i lönegraden Eo 12 finnes anställd, inrättas ytterligare en dylik tjänst. Ej heller ansluter jag mig till förslaget om inrättande

av två tjänster såsom garageförmän. Frågan om ett rationellt ordnande av verkstadsrörelsen i avseende å statens motorfordon är för närvarande under utredning. I avvaktan på resultatet av denna utredning synes ställning icke böra tagas till frågan om anställande av särskilda garageförmän. Då vid Torslanda flygplats finnes såväl en telefonist som en biträdande telefonist, synes med anställande av ytterligare en telefonist tills vidare böra anstå. Det kan här erinras, att i avlöningsposten medel icke inräknats för telefonist vare sig vid Bulltofta eller vid Norrköpings flygplats. Med anledning av vad här anförts skulle en ökning av icke-ordinarieposten behöva ske med avrundat 4 000 kronor.

Styrelsen har föreslagit, att icke-ordinarieposten uppräknas med 15 000 kronor för flygplatsvakter vid eventuellt nytillkommande flygplatser. Då såvitt nu kan bedömas några ytterligare flygplatser icke torde komma att under nästa budgetår redovisas å luftfartsfonden, saknas anledning att räkna med denna kostnad. Skulle några nya flygplatser tillkomma och i anledning därav behov av ytterligare flygplatsvakter uppkomma, torde emellertid framställning om den ökning av flygplatsvakternas antal, som kan finnas erforderlig, få göras hos Kungl. Maj:t.

Enligt det förslag till flygplatsorganisation, som framlades för riksdagen våren 1945, förutsattes trafikledarnas antal skola uppgå till 25 med följande fördelning, nämligen 2 förste trafikledare (Eo 22), 5 förste trafikledare (Eo 20), 9 trafikledare (Eo 18) och 7 trafikledare (Eo 15) samt 2 trafikledare-aspiranter med arvode, motsvarande lön enligt 10 löneklassen i civila icke-ordinariereglementet jämte rörligt tillägg och kristillägg. På grund av flygtrafikens ökning visade sig detta antal trafikledare icke tillräckligt, varför Kungl. Maj:t genom beslut den 20 juli 1945 fann Sig böra medgiva, att — utöver angivna 2 trafikledareaspiranter — 13 extra trafikledare och trafikledareaspiranter finge anställas, därvid de extra trafikledarna skulle få åtnjuta avlöning högst enligt lönegraden Ex 15 i civila icke-ordinariereglementet.

Luftfartsstyrelsens nu föreliggande förslag i fråga om trafikledarna innebär en ytterligare utökning av personalen. Vid bedömande av personalbehovet vill jag erinra om att jag tidigare i dag vid anmälan av styrelsens framställning om kapitalinvesteringar i luftfartsfonden utgått från att någon ökning av det nuvarande inrikes trafikflygnätet icke skulle ske under nästa budgetår, utan att i första hand de trafikflygplatser, som ingå i de nuvarande flyglederna, skulle i allt väsentligt iordningställas innan markorganisationen ytterligare utvidgades. Då sålunda Jönköpings, Örebro och Kiruna flygplatser, såvitt nu kan bedömas, icke torde komma att beröras av reguljärt trafikflyg, synes anledning icke föreligga att i enlighet med luftfartsstyrelsens förslag beräkna tre trafikledare för dessa flygplatser. Under åberopande av trafikflygets utveckling och under erinran om Kungl. Maj:ts förenämnda beslut den 20 juli 1945 har styrelsen föreslagit, att medel måtte beräknas för extra ordinariesättning av ytterligare 13 trafikledaretjänster, därav 8 i lönegraden Eo 18 och 5 i lönegraden Eo 15. Jag anser mig

med hänsyn till den korta tid som denna personal tjänstgjort böra endast så-tillvida biträda styrelsens förslag, att jag förordar, att 3 tjänster placeras i lönegraden Eo 18 och 10 tjänster i lönegraden Eo 15. Då det för närvarande är svårt att överblicka om och i vad mån behov under nästa budgetår kan komma att föreligga av aspirantpersonal i den omfattning styrelsen föreslagit, synes vid utgiftsberäkningen böra i detta sammanhang endast räknas med halva det av styrelsen angivna antalet eller sålunda med 5 aspiranter. Skulle trafikomfattningen framdeles nödvändiggöra en förstärkning av personalen, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela därav föranlett beslut. I enlighet härmed, och då jag icke finner skäl biträda styrelsens förslag om höjd löneställning för förste trafikledaren vid Torslanda flygplats, skulle alltså trafikledareorganisationen omfatta följande befattningar, nämligen 2 förste trafikledare (Eo 22), 5 förste trafikledare (Eo 20), 12 trafikledare (Eo 18), 17 trafikledare (Eo 15) och 5 trafikledareaspiranter. Den ökning av icke-ordinarieposten, som skulle behöva ske vid bifall till vad jag här föreslagit, torde kunna beräknas till avrundat 77 000 kronor.

Vad styrelsen i övrigt föreslagit i fråga om icke-ordinarieposten har icke givit mig anledning till annan erinran än att det för vikariats- och övertidsersättningar avsedda beloppet, för innevarande budgetår 26 400 kronor, med hänsyn bland annat till av mig förordade begränsningar i fråga om trafikledareorganisationen torde kunna beräknas till 32 000 kronor i stället för av luftfartsstyrelsen föreslaget belopp av 40 000 kronor. I enlighet härmed skulle det belopp av icke-ordinarieposten, som avses för andra ändamål än avlöningar till lönegradsplacerad personal, böra beräknas till avrundat 59 000 kronor.

I enlighet med vad jag sålunda anfört och med utgående från det för innevarande budgetår för avlöningar till extra ordinarie tjänstemän beräknade beloppet av 295 000 kronor skulle delposten till avlöningar till icke-ordinarie personal för nästa budgetår böra upptagas med $(295\,000 + 3\,200 + 11\,100 + 4\,000 + 77\,000 + 59\,000)$ 449 300 kronor.

Med anledning av ökningen av icke-ordinarieposten synas delposterna till rörligt tillägg och kristillägg böra jämkas något uppåt till förslagsvis 57 000 kronor respektive 60 000 kronor. Posten till provisoriskt lönetillägg bör slutligen på grund av nyss angivna skäl samt ändrade grunder för beräknande av detta tillägg upptagas med 64 000 kronor.

Flygplatsorganisationens avlöningsstat skulle vid bifall till vad jag sålunda föreslagit te sig på följande sätt.

Avlöningsstat.		Kronor.
Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>		42 700
Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>		449 300
Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>		57 000
Kristillägg, <i>förslagsvis</i>		60 000
Provisoriskt lönetillägg, <i>förslagsvis</i>		64 000
Summa kronor		673 000.

4. Flygplatsorganisationen: Omkostnader.

Förevarande utgiftspost är för innevarande budgetår uppförd med ett belopp av 90 000 kronor. Kungl. Maj:t har den 15 juni 1945 för flygplatsorganisationen fastställt följande

Omkostnadsstat.	Kronor
1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	1 700
2. Tjänstedräkt m. m., <i>förslagsvis</i>	6 800
3. Reseersättningar m. m., <i>förslagsvis</i>	30 500
4. Expenser, <i>förslagsvis</i>	51 000
Summa kronor 90 000.	

Kungl. Maj:t har samma dag med avseende å omkostnadsstaten meddelat följande särskilda bestämmelser.

1. Posten Reseersättningar må icke utan Kungl. Maj:ts medgivande överskridas.

Från denna post skola bestridas kostnaderna för

a) ersättning åt den vid Göteborg—Torslanda flygplats stationerade personal, vilken icke kan erhålla tjänlig bostad å stationeringsorten och till följd härav är bosatt i Göteborg eller å annan närmare belägen ort, för bussresor till och från arbetsplatsen,

b) tjänsteresor i övrigt inom riket,

c) resor utom riket i syfte att bereda flygplatschefer och trafikledarpersonal vid flygplatsorganisationen praktisk kännedom om flygsäkerhetstjänsten och därmed sammanhängande förhållanden, varvid dock skall iakttagas, att för ändamålet må användas högst 1 000 kronor samt att vistelse utomlands för varje tillfälle icke må omfatta längre tid än sex dygn, därest ej chefen för kommunikationsdepartementet för särskilt fall annat medgiver, samt

d) beredande efter prövning av luftfartsstyrelsen och intill ett belopp av sammanlagt högst 500 kronor för budgetår av ersättning åt befattningshavare vid flygplatsorganisationen för i anledning av tjänsteresa, som på grund av tjänsteförrättningens art måste företagas med luftfartyg, erlagd avgift för luftfärdsförsäkring.

2. Av posten Expenser må för nedan nämnda ändamål tagas i anspråk högst följande belopp, nämligen

	Kronor
Engångsanskaffning av möbler, kontorsmaskiner m. m.	15 000
Övriga expenser	36 000

Summa kronor 51 000.

Beträffande medelsbehovet för flygplatsorganisationens omkostnader för budgetåret 1946/47 har *luftfartsstyrelsen* anfört följande.

Delposten till sjukvård m. m. torde vid bifall till styrelsens i det föregående framlagda förslag rörande viss ökning av framför allt trafikledarpersonalen vid flygplatsorganisationen böra ökas från nuvarande 1 700 kronor till 2 000 kronor.

Beträffande delposten till tjänstedräkt m. m. synes denna, med hänsyn till det nyss berörda förslaget om ökning av trafikledarpersonalen, böra uppräknas med 1 200 kronor till 8 000 kronor.

Till reseersättningar m. m. har för innevarande budgetår beräknats 30 500 kronor. En väsentlig höjning av detta belopp synes för nästa budgetår ofrånkomlig. Sålunda måste trafikledarpersonalen, särskilt den nyanställda, under utbildningens gång sammandragas till centralt ledda kurser och därefter tränas på olika flygplatser. Därjämte förekomma nödvändigtvis tillfälliga omplaceringar av denna personal, sammanhängande med varierande trafikintensitet. Det måste vidare anses betydelsefullt, att flygplatschefer och trafikledarpersonal beredes tillfälle att besöka utländska flygplatser för studier i flygsäkerhetstjänst. Förtroget hos denna personal med närmast angränsande in- och utländska flygplatser måste anses nödvändig. Då jämväl förvaltningspersonalen i betydande omfattning måste företaga resor finner sig styrelsen böra föreslå, att för nästa budgetår ett belopp av 40 000 kronor beräknas för reseersättningar m. m. för flygplatsorganisationens personal.

Vad slutligen angår delposten till expenser torde i enlighet med vad i det föregående vid behandlingen av luftfartsstyrelsens omkostnadsanslag anförts, från och med nästa budgetår kostnader för telefon och telegram böra utbrytas ur expensanslaget och påföras annat anslag. Under expensanslaget upptagas däremot kostnader för renhållning och städning, skrivmaterialier, papper, blankettryck och dylikt, annonsering, inköp och underhåll av möbler, skriv- och räknemaskiner m. fl. inventarier samt bokinköp, bindning av böcker och handlingar, inköp av undervisningsmateriel m. m.

Då styrelsen ännu icke har några erfarenheter från den nya organisationen att stödja sig på, föreligger stora svårigheter att med någon större grad av noggrannhet beräkna behovet av expensmedel. Inklusive kostnader för viss nyanskaffning av möbler vid Norrköpings, Jönköpings, Sundsvalls och Luleå flygplatser men med avdrag för telegram- och telefonkostnader beräknar styrelsen emellertid ett belopp av 55 000 kronor erforderligt för expenser.

I enlighet med nu angivna beräkningar uppgår medelsbehovet under flygplatsorganisationens omkostnadsanslag för budgetåret 1946/47 till (2 000 + 8 000 + 40 000 + 55 000) 105 000 kronor.

*Departements-
chefen.*

I avvaktan på närmare erfarenheter rörande de verkliga utgifterna under delposterna till sjukvård m. m., till tjänstedräkt m. m. och till reseersättningar m. m. synes någon uppräknings för nästa budgetår av posterna icke böra ske. I fråga om flygplatsorganisationens resor förutsätter jag, att luftfartsstyrelsen tillser, att genom en noggrann planläggning kostnaderna för resorna i möjligaste mån hållas nere.

I likhet med vad jag tidigare anförts vid anmälan av luftfartsstyrelsens omkostnader anser jag flygplatsorganisationens utgifter för telefon och telegram böra belasta organisationens omkostnader. Posten Övriga expenser bör emellertid uppdelas på två poster, varav den ena, upptagen förslagsvis, bör avses för telefon och telegram, medan från den andra böra bestridas organisationens övriga expenser. I enlighet med styrelsens uppskattning av utgifterna för telefon och telegram bör den härför avsedda posten upptagas med 18 000 kronor, medan för övriga expenser bör i avvaktan på ytterligare erfarenheter avses ett lika stort belopp. Härtill bör emellertid läggas ett belopp av 15 000 kronor för bestridande av kostnader för vissa engångsanskaffningar av möbler vid fyra angivna flygplatser.

I enlighet med vad jag sålunda anfört torde flygplatsorganisationens omkostnader böra i luftfartsfondens stat för nästa budgetår upptagas med oförändrat belopp av 90 000 kronor.

5. Underhåll och drift av luftfartsleder.

Beträffande förevarande utgiftspost har Kungl. Maj:t den 27 juli 1945 för innevarande budgetår fastställt följande

	Stat.	Kronor
Underhåll av byggnader		35 000
Underhåll av flygfält m. m.		145 000
Underhåll av belysningsanläggningar		40 000
Underhåll av radiofyrar		10 000
Hyra, underhåll och drift av inspektionsbilar m. m., <i>förslagsvis</i> ..		60 000
Uppvärmning, lyse och vatten samt lampor och rör, <i>förslagsvis</i>		150 000
Vinterfältållning, <i>förslagsvis</i>		100 000
	Summa kronor	540 000.

Beträffande medelsbehovet för budgetåret 1946/47 i fråga om de särskilda delposterna i förestående stat har *luftfartsstyrelsen* anfört följande.

Underhåll av byggnader.

De nybyggnader styrelsen har för avsikt att utföra under innevarande och nästa budgetår torde icke kunna färdigställas förrän mot slutet av budgetåret 1946/47. Underhållskostnader behöva därför icke förutses annat än för nuvarande byggnadsbestånd. För underhåll härav beräknar styrelsen samma belopp erforderligt som för innevarande budgetår eller 35 000 kronor.

Underhåll av flygfält m.m.

Flygfältens underhåll har under krigsåren blivit eftersatt till följd av brist på viss för underhållet nödvändig materiel. Styrelsen beräknar för avskrivning av vältar, gräsklippare, konstgödselspridare med flera dylika maskiner och effekter under budgetåret 1946/47 en kostnad av engångsnatur av i runt tal 300 000 kronor.

Beträffande det ordinarie underhållet är en ökning av behovet att förutse med anledning av att vissa ytterligare flygplatser komma att tagas i bruk. Då anskaffning av nya maskiner m. m. kan antagas medföra förbilligande av underhållet, vill emellertid styrelsen i avvaktan på närmare erfarenheter icke ifrågasätta någon uppräknig av posten, i vad den avser ordinarie underhåll. Styrelsen föreslår därför, att för ordinarie underhåll beräknas enahanda belopp som för innevarande budgetår, 145 000 kronor.

Med hänsyn till det anförda erfordras till underhåll av flygfält för budgetåret 1946/47 ett belopp av (300 000 + 145 000) 445 000 kronor.

Underhåll av belysningsanläggningar.

För ifrågavarande ändamål beräknar styrelsen samma kostnader som för innevarande budgetår eller 40 000 kronor. Styrelsen får emellertid framhålla, att nuvarande belysningsanläggningar i stor utsträckning äro byggda under kriget och delvis utförda med icke fullgod materiel, varför desamma framdeles kunna komma att påfordra ett förhållandevis krävande underhåll.

Underhåll av radiofyrrar.

I förhållande till innevarande budgetårs kostnader tillkomma för budgetåret 1946/47 utgifter för underhåll av anläggningar, vilka kunna beräknas vara i drift den 1 juli 1946 samt för vissa av de anläggningar, vartill kapitalmedel äskats för nämnda budgetår och vilka kunna antagas under viss senare del av budgetåret komma att tagas i bruk.

Styrelsen beräknar erforderligt för underhåll av radiofyrrar under budgetåret 1946/47 ett belopp av 15 000 kronor.

Hyra, underhåll och drift av inspektionsbilar m. m.

Förutom de inspektionsbilar m. m., vilka luftfartsstyrelsen för närvarande förhär av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, beräknar luftfartsstyrelsen att för budgetåret 1946/47 ytterligare ett antal dylika fordon bliva erforderliga, nämligen vid Göteborg/Torslanda flygplats en ambulans, vid Norrköping/Kungsängens flygplats en personbil, en redskapsbil och en brandbil, vid vardera av Visby och Karlstads flygplatser en brandbil, vid Sundsvall/Härnösands flygplats en brandbil och en personbil samt vid Kiruna flygplats en personbil, en brandbil och en ambulans.

Härjämte föreligger behov av att styrelsen för inspektionsresor, teknisk kontroll m. m. har tillgång till en bil med speciell inredning för radiosektionens behov.

För hyra, underhåll och drift av nu omförmälda ytterligare bilar beräknas erforderligt ett belopp av 30 000 kronor.

För ifrågavarande ändamål böra alltså för budgetåret 1946/47 beräknas sammanlagt (60 000 + 30 000) 90 000 kronor.

Uppvärmning, lyse och vatten samt lampor och rör.

Tillkomsten av nya belysnings- och radioanläggningar samt verksamhetens fortgående ökning överhuvud gör en uppräknings av kostnaderna för ifrågavarande ändamål för nästa budgetår ofrånkomlig.

Styrelsen beräknar medelsbehovet för ifrågavarande ändamål för budgetåret 1946/47 till 175 000 kronor.

Vinterfältthållning.

Beräkning av utgifterna för vinterfältthållning bereder svårigheter med hänsyn till de ovissa faktorer, som äro bestämmande för vinterfältthållningens omfattning. Tills vidare vill styrelsen icke ifrågasätta annan uppräknings av förevarande post än vad som belöper å nytillkommande flygfält. Styrelsen räknar i sådant hänseende med att vissa kostnader tillkomma för vinterfältthållning på Kiruna och Karlstads flygplatser, i den mån desamma komma att tagas i anspråk för trafik vintertid. För ändamålet synes ett belopp av 50 000 kronor erforderligt.

För vinterfältthållning bör sålunda för budgetåret 1946/47 upptagas ett belopp av (100 000 + 50 000) 150 000 kronor.

I enlighet med styrelsens beräkningar skulle utgiftsposten Underhåll och drift av luftfartsleder för budgetåret 1946/47 böra uppföras med ett belopp av (35 000 + 445 000 + 40 000 + 15 000 + 90 000 + 175 000 + 150 000) 950 000 kronor.

Deportements-
chefen.

I enlighet med vad luftfartsstyrelsen föreslagit torde de under utgiftsposten Underhåll och drift av luftfartsleder ingående delposterna för underhåll av byggnader och för underhåll av belysningsanläggningar böra i staten för nästa budgetår upptagas med oförändrade belopp, 35 000 kronor och 40 000 kronor.

Den största av styrelsen förutsedda ökningen av utgifterna under nu ifrågavarande utgiftspost faller på delposten för flygfältsunderhållet, som beräknas komma att öka med 300 000 kronor. Beloppet hänför sig i sin helhet till ersättning till väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond för avskrivning av effekter samt smärre maskiner för fältunderhållet, såsom vältar, gräsklippare och konstgödselspridare, vilka maskiner och effekter enligt för fondens förvaltning tillämpade regler skola omedelbart avskrivas. Jag har tidigare i dag vid anmälan av investeringsanslag under nämnda förrådsfond tillstyrkt anvisande av investeringsanslag å tillhoppa 1 350 000 kronor till maskiner m. m. för underhåll och drift av luftfartsleder. I angivna belopp ingå 300 000 kronor för anskaffning av de maskiner och effekter, för vilka nu beräknas särskilda avskrivningsmedel under luftfartsfonden. Vid dylikt förhållande har jag icke något att erinra mot att posten för flygfältsunderhållet uppräknas med 300 000 kronor till 445 000 kronor. Jag vill här framhålla, att ifrågavarande utgiftsökning å 300 000 kronor icke kan antagas bli bestående utan närmast har karaktären av en engångsutgift.

På grund av under nästa budgetår nytilkommande radiofyrrar torde den för underhåll av dessa fyrrar avsedda posten böra i enlighet med styrelsens förslag ökas från 10 000 till 15 000 kronor.

Styrelsen har beräknat, att kostnaderna för hyra, underhåll och drift av inspektionsbilar m. m. komma att ökas med 30 000 kronor till 90 000 kronor på grund av en ganska avsevärd utökning av organisationens person-, redskaps-, ambulans- och brandbilar. Då jag förutsätter, att en viss beskärning av den avsedda utökningen skall kunna ske utan större olägenheter, förordar jag, att delposten bestämmes till 75 000 kronor. Posten bör icke utan medgivande av Kungl. Maj:t få överskridas.

På grund av tillkomsten av nya belysnings- och radioanläggningar samt verksamhetens fortgående ökning överhuvud synes icke något vara att erinra mot att posten till uppvärmning, lyse och vatten samt lampor och rör i enlighet med vad styrelsen föreslagit ökas med 25 000 kronor till 175 000 kronor.

Då det ännu är ovisst, i vilken omfattning vinterflygtrafik inom landet kommer att upprätthållas, samt närmare erfarenheter rörande kostnaderna för vinterfälthållningen därjämte böra avvaktas, synes delposten till vinterfälthållning kunna för nästa budgetår upptagas med oförändrat belopp, 100 000 kronor.

Vid bifall till vad jag sålunda förordat skulle utgiftsposten Underhåll och drift av luftfartsleder böra i luftfartsfondens stat för nästa budgetår upptagas med 885 000 kronor.

6. Hyres- och arrendeavgifter m. m. för förhyrda lokaler och arrenderade områden.

Luftfartsstyrelsen främhåller, att nyanläggning av radiofyrrar förutsatte tillgång till ytterligare markområden, varför ökade kostnader för hyror och arrenden måste förutses för nästa budgetår. Styrelsen räknar med i det när-

maste en fördubbling av årets utgifter för detta ändamål samt hemställer, att utgiftsposten för budgetåret 1946/47 upptages med ett belopp av 25 000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Mot vad styrelsen föreslagit har jag icke något att erinra.

7. Projektering av flygplatser.

Under förevarande utgiftspost har å innevarande budgetårs stat upptagits ett belopp av 40 000 kronor. Från denna post har hittills ställts till luftfartsstyrelsens förfogande ett belopp av 45 000 kronor, varav 25 000 kronor för löpande behov under budgetåret och 20 000 kronor för vissa undersökningar rörande beläggningar för rullbanor. Sistnämnda belopp får betecknas såsom en engångsutgift.

Luftfartsstyrelsen förutsätter, att exempelvis kostnader för vägförrättningar och därmed jämförliga utlägg skola bestridas från förevarande utgiftspost, ävensom att utgifter för projektering av belysnings- samt radio-, telegraf- och telefonanläggningar få avföras från posten.

I avvaktan på ytterligare erfarenhet rörande behovet föreslår styrelsen, att utgiftsposten för budgetåret 1946/47 upptages med oförändrat belopp, 40 000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Gentemot vad styrelsen uttalat och föreslagit har jag icke något att erinra.

8. Ersättning till telegrafverket för radiotjänst åt luftfarten.

Utgiftsposten till ersättning till telegrafverket för radiotjänst åt luftfarten är i staten för innevarande budgetår upptagen med 770 000 kronor.

Luftfartsstyrelsen har — i anslutning till vad styrelsen i det föregående anfört rörande överflyttning av styrelsens och flygplatsorganisationens utgifter för telegram och telefon från omkostnadsposterna till posten för ersättning till telegrafverket för radiotjänst åt luftfarten — till en början föreslagit, att denna post måtte uppräknas med 40 000 kronor, motsvarande de beräknade utgifterna för telegram och telefon.

Styrelsen framhåller härefter, att det vid utväxlande av meddelanden rörande flygsäkerhetstjänsten mellan olika trafikledningar ofta vore av synnerlig vikt med hänsyn till flygsäkerheten, att meddelandena kunde framföras snabbt och säkert. För närvarande stode ej andra medel till buds för befordran av dylika meddelanden än interurbana telefonsamtal, vilka icke kunde expedieras med nödig snabbhet. Det vore därför önskvärt, att snarast möjligt och med början nästa budgetår direkta telefonförbindelser komme till stånd mellan trafikledningarna å vissa viktigare flygplatser. I samband därmed uppkommande kostnader för linjehyror m. m. torde böra bestridas

från förevarande utgiftspost. För budgetåret 1946/47 beräknades ett belopp av 100 000 kronor erforderligt för ändamålet.

Beträffande radiotjänsten har luftfartsstyrelsen framhållit, att flygtrafikens växande omfattning under senare år medfört ökade krav i fråga om anskaffning och drift av radiostationer och de övriga anordningar, som vore erforderliga för radiotjänst åt luftfarten. Väsentliga utökningar av telegrafverkets anläggningar för detta ändamål hade också kommit till stånd, och ytterligare utvidgningar förestode.

Behovet av medel för anläggningarnas drift hade även under de sistförflutna budgetåren, erinrar styrelsen, visat en oavblåten stegring. Under förevarande utgiftspost hade sålunda anvisats för budgetåret 1943/44 400 000 kronor, för budgetåret 1944/45 485 000 kronor och för budgetåret 1945/46 770 000 kronor. För budgetåren 1943/44 och 1944/45 hade därjämte med Kungl. Maj:ts tillstånd avsevärda överskridanden av de anvisade beloppen ägt rum.

Det medelsbehov, som i detta sammanhang borde beräknas för budgetåret 1946/47, avsåge, meddelar styrelsen, i första hand dels driften av de markradiostationer och andra anläggningar för luftfarten, som inginge i telegrafverkets fond, dels ock anordnande och drift av teleprinter- och morseförbindelser. Härom anför styrelsen.

Till markradiostationer för luftfarten anvisades å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1944/45 ett belopp av 800 000 kronor. För innevarande budgetår har för enahanda ändamål å ordinarie stat anvisats ett belopp av 448 000 kronor. För nästa budgetår föreligger ett behov av nyanläggningar för en beräknad kostnad av 1 105 000 kronor, avseende bland annat fyra nya markradiostationer. Styrelsen kommer att beträffande av luftfarten betingade investeringar i telegrafverkets fond för budgetåret 1946/47 göra särskild framställning.

Luftfartsstyrelsen får i detta sammanhang erinra om, att vid beräkning av förevarande utgiftspost för innevarande budgetår hänsyn icke kunde tagas till driftkostnaderna för de anläggningar, vartill nyssnämnda å tilläggsstat anvisade medel avsågos. Överskridande av det för innevarande budgetår anvisade beloppet är därför att förutse. Enligt uppgift från telegrafstyrelsen torde på grundval av hittills under budgetåret gjorda erfarenheter ett avsevärt överskridande av anvisade medel icke kunna undvikas.

Även i fråga om teleprinter- och morseförbindelser avses vissa utökningar skola komma till stånd under nästa budgetår. Sålunda erfordras anordnande av nya teleprinterförbindelser mellan Stockholm/Bromma och Sundsvall/ Härnösands flygplatser, mellan Stockholm/Bromma och Visby flygplatser samt mellan luftfartsstyrelsen och Stockholm/Bromma flygplats, varjämte komplettering av befintliga förbindelser med ny materiel i viss utsträckning erfordras. Nya morseförbindelser böra anordnas bland annat mellan Karlstads flygplats och Oslo i vad avser den svenska delen av sträckan, mellan Sundsvall/Härnösands och Östersunds flygplatser, mellan Luleå och Kiruna flygplatser samt mellan Stockholm/Bromma och Örebro och Karlstads flygplatser. Därjämte tillkomma vissa kostnader för manöver- och överföringsledningar.

I samband med trafikens ökning kommer utsträckning av anläggningarnas öppethållningstider att nödvändiggöras, vilket automatiskt kommer att medföra ökning av driftkostnaderna.

I anslutning härtill meddelar styrelsen, att enligt av telegrafstyrelsen framlagda beräkningar komme driftkostnaderna för nuvarande anläggningar — med de öppethållningstider, som för närvarande tillämpades — att för budgetåret 1946/47 uppgå till 874 000 kronor. För drift av nytillkommande markstationer samt nya teleprinter- och morseförbindelser hade, inberäknat kostnader för ökad öppethållning, för budgetåret 1946/47 ett belopp av 436 000 kronor beräknats erforderligt. Luftfartsstyrelsen hade icke funnit anledning till erinran mot de sålunda beräknade beloppen.

De sammanlagda kostnaderna för här angivna ändamål uppgå enligt luftfartsstyrelsens beräkningar alltså till (40 000 + 100 000 + 874 000 + 436 000) 1 450 000 kronor. Styrelsen föreslår, att detta belopp upptages för budgetåret 1946/47 under förevarande utgiftspost.

*Departements-
chefen.*

Vid anmälan av utgiftsposterna för luftfartsstyrelsens och flygplatsorganisationens omkostnader har jag icke ansett mig böra biträda styrelsens förslag, att kostnaderna för telegram och telefon skulle överflyttas till utgiftsposten för ersättning till telegrafverket för radiotjänst åt luftfarten. Vid dylikt förhållande saknas skäl att öka posten med det av styrelsen för angivna kostnader beräknade beloppet av 40 000 kronor.

För flygsäkerheten är det ofta av vikt, att meddelanden mellan trafikledningarna på de olika flygplatserna snabbt kunna utväxlas. Genom direkta telefonförbindelser mellan flygplatserna erhålles onekligen den snabbaste förbindelsen. Kostnaderna för direktledningar äro emellertid betydande. Sålunda har luftfartsstyrelsen beräknat kostnaderna under nästa budgetår för dylika ledningar mellan de viktigaste flygplatserna till omkring 100 000 kronor. Den förbättring i förbindelsetjänsten, som skulle erhållas genom direktledningar, synes enligt min mening knappast motsvara de avsevärda utgifterna för dessa förbindelser. I den mån meddelanden äro av särskilt brådsakande slag torde — åtminstone tills vidare i avvaktan på ytterligare erfarenheter — meddelandena i stället böra, i den mån de förefintliga teleprinterförbindelserna icke kunna anlitas för ändamålet, förmedlas över det vanliga telefonnätet med användning av il- eller blixtsamtal. Jag vill erinra om att jag i det föregående vid behandlingen av luftfartsstyrelsens och flygplatsorganisationens utgifter för expenser förutsatt, att expensposten skall uppdelas på sådant sätt, att för telegram och telefonsamtal avses ett särskilt förslagsvis anvisat belopp.

Luftfartsstyrelsen har vid beräkningen av utgifterna under här förevarande post utgått från att fyra nya markradiostationer skulle tillkomma under nästa budgetår. Vid anmälan i det föregående av anslagen till kapitalinvesteringar i luftfartsfonden har jag emellertid förordat en sådan begränsning av luftfartsstyrelsens förslag, att därav följer ett behov av endast en ny markradiostation, nämligen å flyglinjen till Norrland. Vid dylikt förhållande minskas, enligt vad jag inhämtat av telegrafstyrelsen, de under förevarande utgiftspost beräknade utgifterna för drift av markradiostationer med omkring 135 000 kronor.

Av samma skäl minskar det av luftfartsstyrelsen angivna behovet av nya teleprinter- och morseförbindelser samt nya manöver- och överföringsledningar. Den härav föranledda driftkostnadsbesparingen kan beräknas till omkring 35 000 kronor.

Vad luftfartsstyrelsen i övrigt föreslagit har icke föranlett någon erinran från min sida.

Enligt av telegrafstyrelsen gjorda beräkningar komma driftkostnaderna för nuvarande anläggningar — med de öppethållningstider, som för närvarande tillämpas — att för nästa budgetår uppgå till 874 000 kronor. Telegrafstyrelsen har vidare beräknat, att de driftkostnader, som skulle tillkomma vid bifall i sin helhet till vad luftfartsstyrelsen föreslagit i fråga om nya markradiostationer samt teleprinter- och morseförbindelser, skulle uppgå till 436 000 kronor, däri inräknade kostnader för ökad öppethållning. Tagges hänsyn till de av mig här förordade begränsningarna i styrelsens förslag, skulle sistnämnda belopp kunna minskas med (135 000 + 35 000) 170 000 kronor till 266 000 kronor. Utgiftsposten till ersättning till telegrafverket för radiotjänst åt luftfarten bör sålunda i luftfartsfondens stat upptagas med (874 000 + 266 000) 1 140 000 kronor.

Understöd åt regelbunden luftfart.

Sedan 1935 års riksdag på därom i propositionen nr 162 gjord framställning bemyndigat Kungl. Maj:t att med aktiebolaget Aerotransport träffa avtal om regelbunden luftfart efter år 1936, träffades sådant avtal den 3 juli 1935. Avtalet gällde ursprungligen intill utgången av år 1942. Såsom understöd åt bolaget skulle statsverket, därest bolaget utförde trafikprestationer enligt visst i avtalet angivet minimiprogram, utbetala högst följande belopp, nämligen år 1937 1 050 000 kronor, år 1938 975 000 kronor, år 1939 900 000 kronor, år 1940 825 000 kronor, år 1941 750 000 kronor samt år 1942 675 000 kronor. Därest avtalet icke uppsades, skulle detsamma gälla tills vidare med två kalenderårs ömsesidig uppsägningstid, och statsunderstödet skulle utgå med ett för varje år med 75 000 kronor minskat belopp.

Med bifall till en av aktiebolaget Aerotransport i skrivelse den 3 december 1945 gjord framställning har Kungl. Maj:t den 21 december 1945 förklarat, att avtalet mellan staten och bolaget finge upphöra att gälla med utgången av december månad 1945, oaktat detsamma icke blivit i föreskriven ordning uppsagt. Vid dylikt förhållande bortfaller behovet av den särskilda utgiftsposten i luftfartsfondens stat till understöd åt regelbunden luftfart.

S a m m a n f a t t n i n g.

Luftfartsfondens utgiftssida skulle vid bifall till vad jag i det föregående föreslagit uppgå till sammanlagt 3 687 400 kronor. Då inkomsterna beräknats till 667 100 kronor, uppkommer alltså ett underskott av 3 020 300 kronor.

Luftfartsfonden.

Å inkomstsidan bör därför uppföras ett belopp av 3 020 300 kronor såsom underskott att avföras å riksstatens driftbudget.

Hemställan.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande avlöningsstat för luftfartsstyrelsen, att tillämpas tillsvidare från och med budgetåret 1946/47:

Avlöningsstat.		Kronor
1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	126 200	
2. Arvoden, bestämda av Kungl. Maj:t	8 200	
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	471 000	
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	55 000	
5. Kristillägg, <i>förslagsvis</i>	58 500	
6. Barntillägg, <i>förslagsvis</i>	1 000	
7. Provisoriskt lönetillägg, <i>förslagsvis</i>	37 000	
		Summa kronor 756 900;

dels godkänna följande avlöningsstat för flygplatsorganisationen, att tillämpas tillsvidare från och med budgetåret 1946/47:

Avlöningsstat.		Kronor
1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	42 700	
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	449 300	
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	57 000	
4. Kristillägg, <i>förslagsvis</i>	60 000	
5. Provisoriskt lönetillägg, <i>förslagsvis</i>	64 000	
		Summa kronor 673 000;

dels fastställa följande

Stat för luftfartsfonden för budgetåret 1946/47.

<i>Inkomster.</i>	Kronor	<i>Utgifter.</i>	Kronor
1. Hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och områden ..	275 000	1. Luftfartsstyrelsen: Avlöningar, <i>förslagsvis</i> ..	756 900
2. Trafikinkomster	250 000	2. Luftfartsstyrelsen: Omkostnader, <i>förslagsvis</i> ..	77 500
3. Utdelning å aktier i aktiebolaget Aerotransport	114 100	3. Flygplatsorganisationen: Avlöningar, <i>förslagsvis</i>	673 000

Luftfartsfonden.

31

<i>Inkomster.</i>	Kronor	<i>Utgifter.</i>	Kronor
4. Ersättning för väder- leksobservationer	8 000	4. Flygplatsorganisationen: Omkostnader, <i>förslags-</i> <i>vis</i>	90 000
5. Diverse inkomster	20 000	5. Underhåll och drift av luftfartsleder, <i>förslags-</i> <i>vis</i>	885 000
		6. Hyres- och arrendeav- gifter m. m. för förhyr- da lokaler och arrende- rade områden, <i>förslags-</i> <i>vis</i>	25 000
		7. Projektering av flyg- platser, <i>förslagsvis</i>	40 000
		8. Ersättning till telegraf- verket för radiotjänst åt luftfarten, <i>förslagsvis</i> ..	1 140 000
Underskott att avföras å riksstatens driftbudget..	3 020 300		
Summa kronor	3 687 400	Summa kronor	3 687 400;

dels ock för luftfartsfonden å riksstaten för budgetåret
1946/47 upptaga ett underskott av 3 020 300 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med
instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt
behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

F. Wessberg.

1946 års statsverksproposition.

Riksgäldsfonden.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 ja-
nuari 1946.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden
WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT,
MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler fråga om
stat för riksgäldsfonden för budgetåret 1946/47 m. m. samt anför därvid följande.

Med skrivelse den 5 december 1945 har riksgäldskontoret överlämnat förslag till stat för riksgäldsfonden för budgetåret 1946/47. Å utgiftssidan upptagas i detta förslag räntor till belopp av 305 995 100 kronor samt kapitalrabatter m. m. om tillhopa 1 175 100 kronor. Då inkomsterna beräknats till 2 170 200 kronor utvisar förslaget till stat ett underskott att avföras å riksstaten å 305 000 000 kronor. Å driftbudgeten för löpande budgetår har för fonden upptagits ett underskott av 281 000 000 kronor; här föreligger sålunda en ökning med 24 000 000 kronor.

Mot riksgäldskontorets beräkningar har jag intet att erinra. Skulle ändring ske i de förhållanden, som legat till grund för riksgäldskontorets beräkningar rörande lånebehovet för nästa budgetår, förutsätter jag, att riksgäldskontoret till riksdagen inkommer med förslag om erforderlig justering av det nu framlagda förslaget. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

*dels godkänna bilagda förslag till stat för riksgäldsfonden
för budgetåret 1946/47 (bihang);*

Riksgäldsfonden.

*dels ock för Riksgäldsfonden å driftbudgeten för budget-
året 1946/47 upptaga ett underskott av . . kronor 305 000 000.*

Vad föredragande departementschefen sålunda, med
instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt
behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Erik Skiöld.

Bihang.

Förslag till stat för riksgäldsfonden för budgetåret 1946/47.

Utgifter.		Kronor
A. Räntor å den fonderade statsskulden:		
Av staten upptagna obligationslån m. m.:		
1. Ränta å 1934 års 3 % lån	4 634 688	
2. » » 1935 » 2 ¹ / ₂ % »	1 250 000	
3. Vinster » 1936 » premieobligationslån	3 620 000	
4. Ränta » 1937 » 3 % amorteringslån av den ¹ / ₂	3 559 172	
5. » » 1937 » 3 % » » » ¹ / ₃	2 965 973	
6. » » 1939 » 2 ³ / ₄ % lån	3 249 997	
7. » » 1940 » 4 ¹ / ₂ % amorteringslån	4 426 236	
8. » » 1940—1945 års 3 % lån (för inlösen av enskilda järnvägar), <i>förslagsvis</i> ..	2 348 000	
9. » » 1941 års 4 % lån	18 647 826	
10. » » 1941 » 3 % » med vinstutlottning..	4 000 000	
11. » » 1941 » 3 ¹ / ₂ % »	11 487 207	
12. » » 1941 » 3 % » av den ¹⁵ / ₁₂	4 849 556	
13. » » 1942 » 3 ¹ / ₂ % »	15 158 283	
14. » » 1942 » 3 % » av den ¹⁵ / ₈	19 943 505	
15. Vinster » 1942 » premieobligationslån	9 872 000	
16. Ränta » 1943 » 3 ¹ / ₂ % lån av den ¹⁵ / ₃	8 144 966	
17. » » 1943 » 3 ¹ / ₂ % » » » ¹⁵ / ₄	12 710 408	
18. » » 1943 » 3 % » » » ¹⁵ / ₄	8 377 650	
19. Vinster » 1943 » premieobligationslån	5 253 000	
20. Ränta » 1943 » 3 ¹ / ₂ % lån av den ¹ / ₁₁	12 430 425	
21. » » 1944 » 3 ¹ / ₂ % » » » ¹⁵ / ₃	7 832 213	
22. » » 1944 » 3 % » » » ¹⁵ / ₃	8 132 175	
23. » » 1944 » 3 ¹ / ₂ % » » » ¹⁵ / ₁₂	19 539 940	
24. Vinster » 1944 » premieobligationslån	5 991 500	
25. Ränta » 1945 » 3 % lån av den ¹ / ₇ , <i>förslagsvis</i> ..	15 775 230	
26. » » 1945 » 3 % » » » ¹ / ₁₁ , » ..	10 585 000	
27. Vinster å 1945 års premieobligationslån	7 880 000	232 664 950
Sparobligationer m. m.:		
28. Ränta å sparobligationer, <i>förslagsvis</i>	4 100 000	
29. » » rikskonton, <i>förslagsvis</i>	560 000	
30. » » inlåning från sparbanker, <i>förslagsvis</i>	3 040 050	7 700 050
Statsskuldförbindelser:		
31. Ränta å statsskuldförbindelser, <i>förslagsvis</i>		14 850 000
Lån hos statsinstitutioner och fonder m. m.:		
32. Ränta å lån hos statsinstitutioner och fonder m. m., <i>förslagsvis</i> ..		14 000 000

			Kronor
Av staten övertagna lån:			
33. Ränta å av staten övertagna lån, <i>förslagsvis</i>			490 000
Övrig fonderad statsskuld:			
34. Årsanslaget till Hans Maj:t Konungen	300 000		
35. Ränta å köpeskillingen för fastigheten nr 1 i kvar- teret Lejonet i Stockholm	90 000		
36. Ränta å konung Carl XIII:s hemgiftskapital	7 500		
37. » » Göta kanals reparationsfond	7 045		
38. » » innehållna felräkningspenningar, <i>förslagsvis</i>	150		404 695
			270 109 695
B. Räntor å den tillfälliga statsskulden:			
1. Ränta å skattkammarväxlar, <i>förslagsvis</i>	12 000 000		
2. » » vissa till riksgäldskontorets förvaltning överlämnade medel, <i>förslagsvis</i>	8 000 000		20 000 000
C. Ränta å beräknad ny upplåning:			
1. Ränta å beräknad ny upplåning, <i>förslagsvis</i>			15 885 405
D. Kapitalrabatter m. m.:			
1. Kapitalrabatter, <i>förslagsvis</i>	1 000 000		
2. Inlösningsprovisioner m. m., <i>förslagsvis</i>	175 000		
3. Kursförluster, <i>förslagsvis</i>	100		1 175 100
Summa			307 170 200
Inkomster.			
A. Räntor:			
1. Ränta å uppköpta statsobligationer	140 000		
2. » » utlånade medel m. m.	1 200 000		1 340 000
B. Uppgäld och kursvinster:			
1. Uppgäld	100		
2. Kursvinster	180 000		180 100
C. Diverse inkomster:			
1. Preskriberade obligationer och kuponger m. m.	600 000		
2. Depositionsavgifter för premieobligationslånen	50 000		
3. Övriga diverse inkomster	100		650 100
Underskott att avföras å riksstatens driftbudget			305 000 000
Summa			307 170 200

1946 års statsverksproposition.

Avskrivning av nya kapital- investeringar.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari
1946.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÅNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler frågan om anslag till *avskrivning av nya kapitalinvesteringar* samt anför därvid följande.

Under huvudtiteln Avskrivning av nya kapitalinvesteringar uppföras nu anslag för täckning av den investeringsförlust, som uppstår i samband med genomförandet av helt eller delvis oräntabla nya kapitalinvesteringar. Dessa anslag ha tidigare ställts till riksgäldskontorets förfogande för att, i den mån investeringsanslagen uttagas, belastas till belopp motsvarande den beräknade investeringsförlusten. Samtidigt ha motsvarande avskrivningar verkställts i vederbörande kapitalfonders räkenskaper. Investeringens beskaffenhet har fått avgöra, huruvida avskrivningen skolat ske direkt eller genom det avskrivna beloppets uppförande på ett värdeminskningsskonto.

Vid omläggningen av kapitalbudgeten från och med budgetåret 1944/45 bibehölls förevarande huvudtitel i princip oförändrad såtillvida att särskilda avskrivningsanslag äskades för de olika icke helt räntabla civila investeringsändamålen. Enär redovisningsskyldigheten mot statsbudgeten för investerings-

anslagen överfördes till de fondförvaltande myndigheterna, medförde omläggningen emellertid den förändringen, att även avskrivningsanslagen numera ställas till dessa myndigheters förfogande, att i första hand utnyttjas för investeringsutgifternas bestridande.

Föreliggande riksstatsförslag innefattar åtskilliga anslag å kapitalbudgeten, beträffande vilka en investeringsförlust måste beräknas. Jag torde nu få i korthet redogöra för de fall, där så är förhållandet. Hemställan göres i anslutning till denna översikt om att erforderliga avskrivningsanslag skola äskas eller ock upptagas med beräknade belopp i riksstatsförslaget.

Statens affärsverksfonder. För avskrivning under statens affärsverksfonder torde endast de till försvarsberedskap vid statens järnvägar äskade investeringsanslagen, vilka huvudsakligen betingas av militära skäl, komma i fråga. Såsom framgår av vad chefen för kommunikationsdepartementet anfört vid äskandet av anslagen torde för avskrivningsändamål bliva erforderligt ett sammanlagt anslagsbelopp av 900 000 kronor, varav 500 000 kronor hänföra sig till anslaget till skydd för inmatningsstationer, 100 000 kronor till anslaget till kontaktledningsmateriel, 75 000 kronor till anslaget till mobiliseringsförråd och 225 000 kronor till anslaget till värmetransformatörer.

Luftfartsfonden. För investeringar i luftfartsfonden ha i statsverkspropositionen äskats anslag om tillhoppa 8,3 miljoner kronor, varav till markförvärf 100 000 kronor. I enlighet med de för fonden gällande avskrivningsreglerna böra anslag för avskrivningsändamål äskas med belopp motsvarande investeringsanslagen med undantag av anslaget till markförvärf, för vilket icke bör räknas någon avskrivning.

Statens allmänna fastighetsfond. Enligt de av riksdagen godkända reglerna för avskrivning av investeringar i allmänna fastighetsfonden skall grundavskrivningen utgöra vid nybyggnader för ämbetsverk 25 procent av anläggningskostnaden och vid nybyggnader för fångvården, sjukhus, forskningsinstitut och skolor 50 procent. Kostnader för ändrings- och reparationsarbeten, vilka icke öka fastighetsvärdet, skola avskrivas helt. För lotsverkets byggnader skall grundavskrivningen utgöra 50 procent, dock att hamn- och fyranläggningar omedelbart skola avskrivas i sin helhet. Kostnader för markförvärf avskrivas icke.

Med tillämpning av dessa grunder böra avskrivningsanslag i riksstatsförslaget uppföras på sätt framgår av följande sammanställning. Beträffande de investeringsanslag, vilka i riksstatsförslaget upptagits med allenast beräknade belopp, hava de däremot svarande avskrivningsanslagen likaledes beräknats.

Avskrivningar av nya kapitalinvesteringar.

3

A n s l a g	Investering kronor	Avskrivning kronor
Justitiedepartementet:		
Bostadshus vid sinnessjukavdelningen å Håga ..	130 000	65 000
Utökning av sinnessjukavdelningen vid central- fängelset i Härnösand	31 000	15 500
Värmeledningsanläggning vid rannsakningshäk- tet i Visby	45 000	22 500
Värmeledningsanläggning m. m. vid rannsak- ningshäftet i Halmstad	63 000	31 500
Vattenanläggning vid ungdomsanstalten å Skenås	48 000	24 000
Utrikesdepartementet:		
Iståndsättande av vissa beskickningsfastigheter..	100 000	100 000
Socialdepartementet:		
Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjuk- hus m. m.	*5 800 000	*2 900 000
Kommunikationsdepartementet:		
Om- och tillbyggnadsarbeten å Haga slott	170 000	170 000
Ombyggnad av det s. k. vårdshuset vid Ströms- holms slott	105 000	105 000
Annexbyggnad till kanslihuset	1 661 000	300 000
Konstnärlig utsmyckning av kanslihuset	50 000	50 000
Ämbetsbyggnad för väg- och vattenbyggnadssty- relsen och luftfartsstyrelsen	*1 200 000	*300 000
Anordnande av lokaler för högsta domstolen ..	400 000	100 000
Anordnande av lokaler för Svea hovrätt	240 000	60 000
Utökade lokaler för Göta hovrätt	400 000	100 000
Nybyggnad för hovrätten för Västra Sverige ..	925 000	231 300
Nybyggnad för hovrätten för Nedre Norrland ..	650 000	162 500
Byggnadsarbeten för länsstyrelserna	*10 000 000	*2 500 000
Finansdepartementet:		
Vissa byggnadsarbeten vid tullverkets gränsbe- vakning	500 000	120 000
Ecklesiastikdepartementet:		
Om- och tillbyggnad av landsarkivet i Göteborg	245 000	61 300
Ombyggnadsarbeten vid kungl. biblioteket	520 000	130 000
Ombyggnad av gamla kemiska institutionsbygg- naden vid universitetet i Uppsala	562 000	281 000
Ombyggnad av seminariehuset S:t Larsgatan 2 i Uppsala	105 000	52 500

* Beräknat belopp.

Avskrivningar av nya kapitalinvesteringar.

A n s l a g	Investering kronor	Avskrivning kronor
Nybyggnad för fysiologiska institutionen vid universitetet i Lund	600 000	300 000
Nybyggnad för karolinska mediko-kirurgiska institutet	*2 000 000	*1 000 000
Utbyggande av karolinska sjukhuset	2 000 000	1 000 000
Ombyggnad av paviljong I vid akademiska sjukhuset i Uppsala	73 000	36 500
Utbyggnad av tekniska högskolan i Stockholm..	*3 000 000	*1 500 000
Nybyggnader för Chalmers tekniska högskola ..	*2 600 000	*1 300 000
Utbyggnad av folkskoleseminarierna	*2 000 000	*1 000 000
Utbyggnad av småskoleseminarierna	*1 300 000	*650 000
Nybyggnader för nomadskolorna	20 000	—
Om- och nybyggnadsarbeten vid dövstumskolorna	*1 000 000	*500 000
Jordbruksdepartementet:		
Byggnadsarbeten vid statens växtskyddsanstalt..	15 000	7 500
Byggnadsarbeten vid lantbrukshögskolan	1 823 500	1 080 300
Byggnadsarbeten vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut	320 000	160 000
Byggnadsarbeten vid statens veterinärmedicinska anstalt	44 000	22 000
Byggnadsarbeten vid skogshögskolans förläggning i Garpenberg	15 000	7 500
Byggnadsarbeten vid statens skogsforskningsinstitut m. m.	92 000	46 000
Anordnande av hiss i lantmäteristyrelsens ämbetsbyggnad	11 000	2 800
Handelsdepartementet:		
Säkerhetsanstalter för sjöfarten	625 000	400 500
Uppförande av byggnader för institutet för konserveringsforskning	*500 000	*250 000
Om- och tillbyggnadsarbeten vid statens skeppsprovvningsanstalt	*450 000	*225 000

Anslagen till om- och tillbyggnadsarbeten å Haga slott och till ombyggnad av det s. k. vårdshuset vid Strömsholms slott å 170 000 och 105 000 kronor torde i överensstämmelse med de principer som tillämpats vid invärderingen av ifrågakvarande byggnader å slottsbyggnadernas delfond av statens allmänna fastighetsfond böra helt avskrivas. Av anslaget till annexbyggnad till kanslihuset å 1 661 000 kronor torde det belopp av 461 000 kronor, som hänför sig till expropriationskostnader i samband med tomtmarkens för-

* Beräknat belopp.

värvande, icke böra avskrivas, medan anslaget till konstnärlig utsmyckning av kanslihuset å 50 000 kronor i överensstämmelse med vid tidigare anslag till liknande ändamål tillämpade principer bör helt avskrivas. Av anslaget till vissa byggnadsarbeten vid tullverkets gränsbevakning å 500 000 kronor avse i runt tal 20 000 kronor markkostnader. För avskrivning å anslaget till nybyggnader för nomadskolorna erfordras intet avskrivningsanslag, enär medel för samma ändamål tidigare anvisats å driftbudgeten i sådan utsträckning, att täckning erhållits för avskrivning med 50 procent jämväl av nu ifrågasvarande investeringsanslag. I det till byggnadsarbeten vid lantbrukshögskolan äskade anslaget å 1 823 500 kronor ha inräknats vissa kostnader för jordbruksbyggnader å tillhopa 337 000 kronor, vilka böra i sin helhet omedelbart avskrivas. Övriga i anslaget beräknade byggnadskostnader böra på sedvanligt sätt avskrivas med 50 procent.

Försvarets fonder. För nu löpande budgetår beräknas avskrivningsbehovet för investeringar i försvarets fastighetsfond schablonmässigt till 50 procent av den totala investeringen i vederbörande delfond med undantag för kostnader dels för markförvärv, vilka icke underkastas någon avskrivning, dels ock för vissa byggnader, vilka avskrivas med anlitande av medel utom budgeten. För investeringar inom ramen av 1942 års försvarsbeslut, beträffande vilka anslagen från och med budgetåret 1943/44 årligen uppföras med vissa kvotdelar av den återstående anslagssumman, ha jämväl avskrivningsanslagen kvoterats från och med nämnda budgetår. För avskrivningsändamål har för löpande budgetår under varje delfond anvisats ett kvotanslag under rubriken Vissa byggnadsarbeten m. m., varjämte under rubriken Prisstegringar å byggnadsarbeten m. m. anvisats medel för täckande av merkostnader å dessa byggnadsarbeten i anledning av prisstegringar sedan den 1 juli 1941. Slutligen ha anslag för avskrivning av övriga investeringar i delfonderna anvisats under rubriken Övriga arbeten.

I anslutning till vad föredragande statsrådet anfört vid anmälan av de under försvarsdepartementets handläggning hörande ärendena angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1946/47 torde för avskrivning av investeringar inom försvarsbeslutets ram böra anvisas anslag till Vissa byggnadsarbeten m. m. med följande belopp, nämligen för arméns delfond 13 500 000 kronor, för marinens delfond 2 600 000 kronor och för flygvapnets delfond 15 650 000 kronor. Därvid har räknats med visst återstående avskrivningsbehov för kvotanslagen inom försvarsbeslutets ram, varför avskrivningsanslagen komma att uppgå till betydligt större belopp än som medtillämpning av förenämnda principer skulle utgått om hänsyn endast tagits till de för nästa budgetår äskade investeringsanslagen.

De under respektive delfonder av försvarets fastighetsfond för nästa budgetår äskade anslagen för prisstegringar å byggnadsarbeten m. m. å respektive 2 800 000, 1 600 000 och 7 800 000 kronor böra avskrivas med 50 procent genom uppförande av däremot svarande avskrivningsanslag.

Till nytt garnisonssjukhus för Stockholms garnison har äskats ett investe-

Avskrivningar av nya kapitalinvesteringar.

ringsanslag av 2 000 000 kronor. Såsom framgår av den särskilda proposition, i vilken förslaget om uppförande av nytt garnisonssjukhus framlägges, bör det mot denna investering svarande omedelbara avskrivningsbehovet, 1 000 000 kronor, inräknas i den för försvarets utbyggande under femårsperioden 1942/47 fastställda kostnadsramen. Ett särskilt avskrivningsanslag å sistnämnda belopp torde böra upptagas för ifrågavarande investeringsanslag.

Investeringsanslagen till ordnande av Stockholms luftvärnsregementes förläggning och till signalverkstad vid Signalregementet och arméns signalskola torde på sätt som angivits vid äskandet av anslagen komma att avskrivas genom anlitande av medel utom budgeten.

De under respektive delfonder äskade investeringsanslagen till smärre nybyggnads- och förändringsarbeten böra avskrivas med 50 procent. Avskrivningsanslagen torde i anslutning till vad förut anförts upptagas under den för varje delfond använda anslagsrubriken Övriga arbeten med respektive 75 000, 37 500 och 25 000 kronor.

Statens utlåningsfonder. Med hittills tillämpade avskrivningsprocenter för investeringar i statens utlåningsfonder böra anslag till avskrivning av de i riksstatsförslaget äskade eller med beräknade belopp upptagna investeringarna beräknas på sätt framgår av följande tablå.

L å n e f o n d	Investering kronor	Av- skrivnings- procent	Av- skrivnings- anslag kronor
Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer	50 000 000	27·8	13 900 000
Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden	12 000 000	21·5	2 580 000
Statens bosättningslånefond	3 000 000	—	—
Statens lånefond för universitetsstudier	650 000	100	650 000
Allmänna studielånefonden	250 000	100	250 000
Lånefonden för inköp av ädla avelsston	30 000	100	30 000
Lånefonden för inköp av avelshingstar av ardenner-ras	90 000	100	90 000
Lånefonden för inköp av avelsston av nordsvensk ras	55 000	100	55 000
Jordbrukets maskinlånefond	3 500 000	20	700 000
Statens sekundärlånefond för jordbrukare	1 000 000	12·5	125 000
Egnahemslånefonden	3 000 000	10	300 000

Då investeringsanslagen till lånefonderna för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer och för främjande av bostadsbyggande på landsbygden upptagits med allenast beräknade belopp, böra motsvarande avskrivningsanslag nu endast beräknas.

Fonden för låneunderstöd. I enlighet med hittills tillämpade principer torde avskrivning under denna fond böra ske med 29 procent å anslaget för tilläggs-lån till viss bostadsbyggnadsverksamhet, eller med 6 090 000 kronor,

samt med 27 procent å anslagen till lån till uppförande och förbättring av lantarbetarbostäder och lån till bostadsförbättringsverksamhet, eller med respektive 1 080 000 och 2 160 000. Avskrivningsanslagen för nu nämnda ändamål böra i likhet med investeringsanslagen upptagas med allenast beräknade belopp. Det till lån för anordnande av allmänna samlingslokaler äskade anslaget bör — under antagande att anslaget till lika stor del disponeras till nybyggnader som till ombyggnader — avskrivas med 65 procent, eller med 3 250 000 kronor. För avskrivning av ett för lån till kolonisation för estlands-svenskarna äskat anslag å 575 000 kronor bör upptagas ett anslag av enahanda belopp. Slutligen bör i enlighet med tidigare tillämpade principer avskrivning ske med 10 procent å anslaget till lån för anskaffande av grästor- kar m. m., eller med 30 000 kronor.

Sammanfattning och hemställan. De förut angivna avskrivningsanslagen uppgå tillsammans till 97 miljoner kronor. En översikt över huru anslagen fördela sig på olika fonder och departement lämnas i följande tablå.

	Statens affärs- verks- fonder	Luft- farts- fonden	Statens allmänna fastig- hets- fond	Försva- rets fonder	Statens utlå- nings- fonder	Fonden för låne- under- stöd	Summa
II. Justitiedeparte- mentet	—	—	158 500	—	—	—	158 500
III. Utrikesdeparte- mentet	—	—	100 000	—	—	—	100 000
IV. Försvarsdepar- tementet ...	—	—	—	38 987 500	—	—	38 987 500
V. Socialdepar- tementet	—	—	2 900 000	—	16 480 000	13 155 000	32 535 000
VI. Kommunika- tionsdepar- tementet...	900 000	8 200 000	4 078 800	—	—	—	13 178 800
VII. Finansdepar- tementet	—	—	120 000	—	—	—	120 000
VIII. Ecklesiastikde- partementet	—	—	7 811 300	—	900 000	—	8 711 300
IX. Jordbruksde- partementet	—	—	1 326 100	—	1 300 000	30 000	2 656 100
X. Handelsdepar- tementet ...	—	—	875 500	—	—	—	875 500
Summa	900 000	8 200 000	17 370 200	38 987 500	18 680 000	13 185 000	97 322 700

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:lt måtte föreslå riksdagen att

dels, under förutsättning att motsvarande investeringsan-
slag beviljas, anvisa följande *reservationsanslag* till avskriv-
ning av nya kapitalinvesteringar för budgetåret 1946/47 i
härefter angivna fonder, nämligen

Avskrivningar av nya kapitalinvesteringar.

Statens järnvägars fond:

Kommunikationsdepartementet:

Försvarsberedskap:

<i>Skydd för inmatningsstationer</i>	kronor	500 000
<i>Kontakttledningsmateriel</i>	»	100 000
<i>Mobiliseringsförråd</i>	»	75 000
<i>Värmetransformatorer</i>	»	225 000

Luftfartsfonden:

Kommunikationsdepartementet:

<i>Belysningsanläggningar för luftfarts- leder</i>	kronor	850 000
<i>Radiofyrrar för luftfarten</i>	»	1 150 000
<i>Byggnad och förbättring av flyg- platser</i>	»	6 000 000
<i>Ersättningsanskaffning och ersättnings- arbeten</i>	»	200 000

Statens allmänna fastighetsfond:

Justitiedepartementet:

<i>Bostadshus vid sinnessjukavdelningen å Håga</i>	kronor	65 000
<i>Utökning av sinnessjukavdelningen vid centralfängelset i Härnösand</i>	»	15 500
<i>Värmeledningsanläggning vid rannsaks- ningshäktet i Visby</i>	»	22 500
<i>Värmeledningsanläggning m. m. vid rannsaktionshäktet i Halmstad ..</i>	»	31 500
<i>Vattenanläggning vid ungdomsanstalten å Skenäs</i>	»	24 000

Utrikesdepartementet:

<i>Iståndsättande av vissa beskicknings- fastigheter</i>	»	100 000
--	---	---------

Kommunikationsdepartementet:

<i>Om- och tillbyggnadsarbeten å Haga slott</i>	kronor	170 000
<i>Ombyggnad av det s. k. världshuset vid Strömsholms slott</i>	»	105 000

Avskrivningar av nya kapitalinvesteringar.

9

<i>Annexbyggnad till kanslihuset</i>	kronor	300 000
<i>Konstnärlig utsmyckning av kanslihuset »</i>		50 000
<i>Anordnande av lokaler för högsta dom-</i>		
<i>stolen »</i>		100 000
<i>Anordnande av lokaler för Svea hov-</i>		
<i>rätt »</i>		60 000
<i>Utökade lokaler för Göta hovrätt »</i>		100 000
<i>Nybyggnad för hovrätten för Västra</i>		
<i>Sverige »</i>		231 300
<i>Nybyggnad för hovrätten för Nedre</i>		
<i>Norrland »</i>		162 500

Finansdepartementet:

<i>Vissa byggnadsarbeten vid tullverkets</i>		
<i>gränsbevakning »</i>		120 000

Ecklesiastikdepartementet:

<i>Om- och tillbyggnad av landsarkivet i</i>		
<i>Göteborg »</i>		61 300
<i>Ombyggnadsarbeten vid kungl. biblio-</i>		
<i>teket »</i>		130 000
<i>Ombyggnad av gamla kemiska institu-</i>		
<i>tionsbyggnaden vid universitetet i</i>		
<i>Uppsala »</i>		281 000
<i>Ombyggnad av seminariehuset S:t Lars-</i>		
<i>gatan 2 i Uppsala »</i>		52 500
<i>Nybyggnad för fysiologiska institutio-</i>		
<i>nen vid universitetet i Lund »</i>		300 000
<i>Utbyggande av karolinska sjukhuset »</i>		1 000 000
<i>Ombyggnad av paviljong I vid akade-</i>		
<i>miska sjukhuset i Uppsala »</i>		36 500

Jordbruksdepartementet:

<i>Byggnadsarbeten vid statens växt-</i>		
<i>skyddsanstalt »</i>		7 500
<i>Byggnadsarbeten vid lantbrukshögsko-</i>		
<i>lan »</i>		1 080 300
<i>Byggnadsarbeten vid Alnarps lant-</i>		
<i>bruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut »</i>		160 000
<i>Byggnadsarbeten vid statens veterinär-</i>		
<i>medicinska anstalt »</i>		22 000
<i>Byggnadsarbeten vid skogshögskolans</i>		
<i>förläggning i Garpenberg »</i>		7 500
<i>Byggnadsarbeten vid statens skogs-</i>		

Avskrivningar av nya kapitalinvesteringar.

<i>forskningsinstitut m. m.</i>	kronor	46 000
<i>Anordnande av hiss i lantmäteristygrel-</i>		
<i>sens ämbetsbyggnad</i>	»	2 800

Handelsdepartementet:

<i>Säkerhetsanstalter för sjöfarten</i>	»	400 500
---	---	---------

Försvarets fastighetsfond:**Försvarsdepartementet:****Arméns delfond:**

<i>Vissa byggnadsarbeten m. m.</i>	kronor	13 500 000
<i>Prisstegringar å byggnadsarbeten</i>		
<i>m. m.</i>	»	1 400 000
<i>Nytt garnisonssjukhus för Stock-</i>		
<i>holms garnison</i>	»	1 000 000
<i>Övriga arbeten</i>	»	75 000

Marinens delfond:

<i>Vissa byggnadsarbeten m. m.</i>	»	2 600 000
<i>Prisstegringar å byggnadsarbeten</i>		
<i>m. m.</i>	»	800 000
<i>Övriga arbeten</i>	»	37 500

Flygvapnets delfond:

<i>Vissa byggnadsarbeten m. m.</i>	»	15 650 000
<i>Prisstegringar å byggnadsarbeten</i>		
<i>m. m.</i>	»	3 900 000
<i>Övriga arbeten</i>	»	25 000

Statens utlåningsfonder:**Ecklesiastikdepartementet:**

<i>Statens lånefond för universitetsstudier</i>	kronor	650 000
<i>Allmänna studielånefonden</i>	»	250 000

Jordbruksdepartementet:

<i>Lånefonden för inköp av ädla avelsston</i>	»	30 000
<i>Lånefonden för inköp av avelshingstar</i>		
<i>av ardenerras</i>	»	90 000
<i>Lånefonden för inköp av avelsston av</i>		
<i>nordsvensk ras</i>	»	55 000
<i>Jordbrukets maskinlånefond</i>	»	700 000
<i>Statens sekundärlånefond för jordbru-</i>		
<i>kare</i>	»	125 000
<i>Egnahemslånefonden</i>	»	300 000

Fonden för låneunderstöd:

Socialdepartementet:

<i>Lån till anordnande av allmänna samlingslokaler</i>	kronor	3 250 000
<i>Lån till kolonisation för estlandssvenskarna</i>	»	575 000

Jordbruksdepartementet:

<i>Lån för anskaffande av grästorkar m. m.</i>	»	30 000
--	---	--------

dels, i avbidan på särskild proposition, beräkna följande *reservationsanslag* till avskrivning av nya kapitalinvesteringar för budgetåret 1946/47 i härefter angivna fonder, nämligen

Statens allmänna fastighetsfond:

Socialdepartementet:

<i>Vissa byggnadsarbeten vid statens sinneressjukhus m. m.</i>	kronor	2 900 000
--	--------	-----------

Kommunikationsdepartementet:

<i>Ämbetsbyggnad för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och luftfartsstyrelsen</i>	»	300 000
<i>Byggnadsarbeten för länsstyrelserna</i> ..	»	2 500 000

Ecklesiastikdepartementet:

<i>Nybyggnad för karolinska mediko-kirurgiska institutet</i>	»	1 000 000
<i>Utbyggnad av tekniska högskolan i Stockholm</i>	»	1 500 000
<i>Nybyggnader för Chalmers tekniska högskola</i>	»	1 300 000
<i>Utbyggnad av folkskoleseminarierna</i> ..	»	1 000 000
<i>Utbyggnad av småskoleseminarierna</i> ..	»	650 000
<i>Om- och nybyggnadsarbeten vid dövs- stumskolorna</i>	»	500 000

Handelsdepartementet:

<i>Uppförande av byggnader för institutet för konserveringsforskning</i>	»	250 000
<i>Om- och tillbyggnadsarbeten vid statens skeppsprovingsanstalt</i>	»	225 000

Avskrivningar av nya kapitalinvesteringar.**Statens utlåningsfonder:****Socialdepartementet:**

<i>Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer</i>	kronor	13 900 000
<i>Lånefonden för främjande av bostads- byggande på landsbygden</i>	»	2 580 000

Fonden för låneunderstöd:**Socialdepartementet:**

<i>Tillägglån till viss bostadsbyggnads- verksamhet</i>	kronor	6 090 000
<i>Lån till uppförande och förbättring av lantarbetarbostäder</i>	»	1 080 000
<i>Lån till bostadsförbättringsverksamhet</i>	»	2 160 000

Vad föredragande departementschefen sålunda, med
instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt
behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Erik Skiöld.

1946 års statsverksproposition.

Avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler de frågor som röra anslag till *avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster* samt anför därvid följande.

I anslutning till 1938 års budgetreform upprättades per den 30 juni 1938 en fond för oreglerade kapitalmedelsförluster för redovisning av förluster, som uppkommit å statens kapitalfonder och överförts till fonden i den ordning Kungl. Maj:t för varje särskilt fall bestämt. Å fonden, som står under riksgäldskontorets förvaltning, skola icke redovisas följande förluster å statens kapitalfonder, nämligen förluster för riksbanksfonden, sådana förluster för statens affärsverksfonder, statens pensionsfonder och riksgäldsfonden, som äro av den mindre omfattning, att de normalt böra täckas av löpande inkomster, samt förluster, för vilka täckning kan beredas av inom vederbörande fond verkställda avsättningar till förnyelsefond eller värdeminskningsskonto.

Innan jag ingår på de frågor om avskrivning av å fonden redovisade förluster och därmed sammanhängande spörsmål, vilka på sedvanligt sätt böra anmälas för riksdagen, får jag framlägga förslag om ändring av redovisningen av sådana medel, som återbetalats på lån och andra fordringar efter det att dessa avskrivits med anlitande av fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster. Enligt nuvarande ordning återgå dessa medel visserligen först

till fonden men omföras därefter till budgetutjämningsfonden över avskrivningsanslaget. Med hänsyn till att de medel, som sålunda omföras, i regel icke uppgå till större belopp, är överföringen till budgetutjämningsfonden utan praktisk betydelse och innebär en onödig belastning av den statliga bokföringen. Därest riksdagen icke gör någon erinran däremot, torde därför återinflutna medel från å fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster avskrivna lån och fordringar eller eljest under fonden anvisade anslag böra tillföras fonden och öka dennas behållning.

Slutligen får jag i detta sammanhang upptaga frågan rörande de under fonden anvisade anslagens beteckning. Dessa ha sedan fondens tillkomst uppförts i riksstaten såsom reservationsanslag. Då emellertid anslagen regelmässigt i sin helhet tillföras fonden synes anslagsbeteckningen oegentlig. Anslagen torde därför i det följande böra upptagas såsom obetecknade.

Ackordsuppgörelser angående lån från statens utlåningsfonder m. m. Med bifall till propositionen nr 281 har 1940 års lagtima riksdag (skr. nr 373) bemyndigat Kungl. Maj:t att i fråga om vissa statliga lån, i den mån ej annat föranledes av särskilda föreskrifter för viss låneverksamhet, efter prövning av omständigheterna i varje föreliggande fall biträda ackord i eller utom gäldenärs eller löftesmans konkurs, ävensom att eljest vid gäldenärs eller löftesmans obestånd helt eller delvis eftergiva långivarens rätt, så ock att, där särskilt vägande skäl därtill föranleda, medge betalningsanstånd även i fall, då sådant anstånd ej påkallas av gäldenärs eller löftesmans irå-kade obestånd.

Bemyndigandet gäller i fråga om lån från statens utlåningsfonder med undantag av lånefonden för anskaffning av motorvagnar m. m. åt enskilda järnvägar; lånefordringar under fonden för låneunderstöd, vilka hänföra sig till anslag för viss lånerörelse, med undantag av lån från allmänna järnvägslånefonden, bibanelånefonden och allmänna byggnadslånefonden; lån från jämtländska lappväsendets fond, Västerbottens och Norrbottens lappfonder (fr. o. m. den 1 juli 1943 statens lappfond); samt lån från folkpensioneringsfonden för ändamål, som avses i § 4 mom. 1 punkt 8 i reglementet angående förvaltningen av nämnda fond.

Riksdagen medgav tillika, att befogenheten finge av Kungl. Maj:t delegeras åt underordnad myndighet, respektive riksbanken och riksgäldskontoret.

Vid lämnandet av detta bemyndigande uttalade riksdagen emellertid önskemålet, att redovisning i någon lämplig form årligen skulle lämnas riksdagen för beslut rörande ackordsuppgörelser och andra efterskänkanden, som fattats på grund av bemyndigandet.

Den åskade redovisningen torde på sätt tidigare skett få lämnas riksdagen i den formen, att avskrifter av de under föregående kalenderår fattade besluten angående biträdande av ackord ävensom andra efterskänkanden av statens rätt, som innefatta mera än ett medgivande av betalningsanstånd, tillställas riksdagens vederbörande utskott jämte en sammanfattande förteckning.

I enahanda ordning torde redovisning få lämnas för de fall, i vilka Kungl. Maj:t under föregående kalenderår tagit i anspråk det av 1942 års riksdag (prop. nr 241; skr. nr 388) lämnade bemyndigandet att tills vidare efter prövning av omständigheterna i varje särskilt fall biträda ackord i fråga om kronans fordringar för försäld fast egendom.

Avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster. Enligt av 1939 års lagtima riksdag godkända principer skall under denna rubrik årligen äskas ett anslag till belopp, som kan antagas genomsnittligt bereda täckning för de förluster som för varje år bruka uppkomma. I riksstaterna för budgetåren 1939/40—1945/46 har ifrågavarande anslag upptagits till ett avrundat belopp av 1,5 miljoner kronor.

Med skrivelse den 31 augusti 1945 har statskontoret överlämnat en memoria angående de kapitalmedelsförluster, som i räkenskaperna för budgetåret 1944/45 redovisas å av statskontoret förvaltade statliga kapitalfonder och som äro av natur att böra överföras till fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster. För avskrivning av ett Svenska skifferoljeaktiebolaget meddelat statslån samt å statens aktier i samma bolag har redovisats ett sammanlagt belopp av 54 838 359 kronor 95 öre. Särskilda anslag ha härför anvisats å riksstaten för budgetåret 1944/45. Övriga förluster uppgå sammanlagt till 56 409 kronor 99 öre och falla på statens utlåningsfonder med 30 570 kronor 43 öre och med återstoden, eller 25 839 kronor 56 öre, på fonden för låneunderstöd, statskontorets delfond. Förlusterna på utlåningsfonderna fördela sig på ett flertal smärre poster och avse lån från lånefonden för inköp av gasgeneratorer för motordrift, statens hantverkslånefond, kraftledningsslånefonden och vattenkraftsslånefonden. Förlusterna på statskontorets delfond av fonden för låneunderstöd äro likaledes fördelade å smärre poster och avse värnpliktslån, lån till främjande av beredning och avsättning av fisk, lån till främjande av användningen av inhemskt motorbränsle och lån till främjande av enskild företagsamhet.

Med skrivelse den 30 augusti 1945 ha fullmäktige i riksgäldskontoret överlämnat redogörelse för under budgetåret 1944/45 bokförda förluster å av riksgäldskontoret förvaltade kapitalfonder. Enligt skrivelsen ha samtliga i riksgäldskontoret under budgetåret bokförda kapitalmedelsförluster blivit täckta utan anlitande av fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster.

I skrivelse den 29 november 1945 har riksbanken såsom sådan under budgetåret 1944/45 uppkommen förlust å statens kapitalfonder, som bör överföras till fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster, anmält ett belopp av 9 877 kronor 19 öre, varav 2 638 kronor 19 öre hänföra sig till förluster å statens bosättningslånefond samt 7 239 kronor till förluster å lån för anordnande av skyddsrum.

Egnahemsstyrelsen har med skrivelse den 30 augusti 1945 anmält, att de kapitalmedelsförluster å egnahemsslånefonden, som enligt Kungl. Maj:ts medgivande för budgetåret 1944/45 avskrivits över fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster, uppgått till sammanlagt 1 557 kronor 24 öre.

Under de år som gått sedan ifrågavarande fond inrättades har årligen på riksstaten uppförts ett anslag å 1 500 000 kronor till avskrivning av smärre oreglerade kapitalmedelsförluster, vilket belopp tillförts fonden. Under senare år har jag vid anmälan av denna anslagspost framhållit, att riskerna för vissa under krigsåren beslutade investeringar kunde anföras som skäl för ett större anslagsbelopp. Då nu kriget är avslutat, bör en sanering av statens på kapitalfond redovisade förmögenhet vidtagas i så snabb takt, som statsfinansernas utveckling medgiver. Bland de anvisningar som kräva en retroaktiv avskrivning över fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster vill jag i detta sammanhang särskilt nämna de omfattande statliga investeringarna i bostadsproduktionen, vilka delvis äro av subventionsnatur. Avskrivningsbehov kunna väntas komma att framträda även beträffande, bland annat, vissa av de krediter som under kriget lämnats utlandet för återuppbyggnadsändamål. Det totala avskrivningsbehovet kan i nuvarande läge icke med större säkerhet bedömas men kan, enligt en preliminär uppskattning, komma att bliva av den ungefärliga storleksordningen 300 miljoner kronor. I avbidan på resultatet av pågående och planerade utredningar rörande de motsedda förlusterna samt i avvaktan jämväl på den fullständigare överblick över det statsfinansiella läget under de närmaste budgetåren, som bör kunna vinnas under vårens lopp, är en definitiv beräkning av den lämpliga storleken av ifrågavarande avskrivningsanslag icke möjlig. Enligt nu tillgängliga uppgifter torde ett belopp av 75 miljoner kronor böra avses för ändamålet under nästa budgetår.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster* för budgetåret 1946/47 beräkna ett anslag av kronor 75 000 000.

Avskrivning å anläggningskapital för nya sulfitsprittfabriker. 1939 och 1940 års urtima riksdagar ha under fonden för förslag till statsverket anvisat vardera ett reservationsanslag å 5 miljoner kronor, att utlämnas som lån för anläggning av nya sulfitsprittfabriker eller för utvidgning av äldre sådana företag, varjämte 1941 års riksdag för samma ändamål anvisat ytterligare 8 miljoner kronor. Av skäl, som jag vid äskandet av avskrivningsanslag för ändamålet i 1940 års statsverksproposition angivit, böra ifrågavarande kapitalinvesteringar regleras genom anvisande under en 10-årsperiod av årliga avskrivningsanslag. Till påbörjande av avskrivningen ha å tilläggsstat I för budgetåret 1939/40 samt å tilläggsstaterna I och II för budgetåret 1940/41 under huvudtiteln för avskrivning av nya kapitalinvesteringar anvisats reservationsanslag å respektive 500 000, 500 000 och 800 000 kronor. Därjämte ha från och med budgetåret 1940/41 medel anvisats för sådant ändamål å riksstaten under huvudtiteln för avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster. Sammanlagt har för ifrågavarande avskrivningsändamål hittills anvisats 10,5 miljoner kronor.

För den fortsatta avskrivningen bör, i enlighet med principerna för regleringen av ifrågavarande investeringar och i likhet med vad som förutskett, upptagas anslag under huvudtiteln för avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster. Tillhoppa erfordras för sådan avskrivning å de tre investeringsanslagen ett belopp av 1,8 miljoner kronor.

I enlighet härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Avskrivning å anläggningskapital för nya sulfitspritsfabriker* för budgetåret 1946/47 anvisa ett
anslag av kronor 1 800 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Erik Skiöld.

1946 års statsverksproposition.

Statens allmänna fastighetsfond.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler förslag till stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1946/47 och anför därvid följande.

Översikt av fastighetsfondens ställning m. m.

Statens allmänna fastighetsfond omfattar tio delfonder, av vilka slottsbyggnadernas delfond förvaltas av byggnadsstyrelsen och de övriga stå under förvaltning av fångvårdsstyrelsen, utrikesdepartementet, medicinalstyrelsen, byggnadsstyrelsen, generaltullstyrelsen, Uppsala universitet, Lunds universitet, direktionen för karolinska sjukhuset och lotsstyrelsen. Fastighetsfonden är anordnad såsom en kapitalfond, vilket innebär, att — förutom kapitalbehållningen — fondens inkomster och utgifter redovisas i rikshuvudboken. Inkomst- och utgiftsstat för fonden fastställs årligen av Kungl. Maj:t och riksdagen. Å utgiftssidan i denna stat upptagas anslagsposter för bestridande från fonden av reparations- och underhållskostnader m. m. samt för avsättning till värdeminskningsskonto. Från fondens stat bestridas vidare hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden. Å statens inkomstsida beräknas, förutom hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och markområden samt diverse inkomster, en post för varje delfond, benämnd ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler; över denna post redovisas de belopp som för nämnda ändamål anvisas under de olika huvudtitlarna på riksstaten. Fondens överskott redovisas på särskild titel på riksstatens inkomstsida.

Fastighetsfondens kapitalbehållning uppgick den 1 juli 1944 till 197,27 miljoner kronor. Enligt en av riksräkenskapsverket i samband med riksbokslutet upprättad sammanställning ha under budgetåret 1944/45 kapitalinvesteringarna i fonden uppgått till 17,65 miljoner kronor, medan utgifterna å motsvarande avskrivningsanslag utgjort 4,62 miljoner kronor, avskrivningsmedlen inom fonden uppgått till 3,45 miljoner kronor och övriga inom fonden för investering disponibla medel belöpt till 6,98 miljoner kronor. Nettoökning av fondens behållning på grund av nyinvestering har således uppgått till 2,60 miljoner kronor. Genom invärderingar och omföringar mellan kapitalfonder har fastighetsfondens kapitalbehållning ökat med 0,07 miljon kronor. Den utgående behållningen den 30 juni 1945 uppgick sålunda till 199,94 miljoner kronor.

Den för budgetåret 1944/45 fastställda staten för fastighetsfonden balanserade på 22,13 miljoner kronor. Inkomsterna beräknades till detta belopp, medan utgifterna och överskottet upptogs till respektive 11,14 och 10,99 miljoner kronor. Utfallet av staten framgår av en i budgetredovisningen (s. 168 o. f.) intagen sammanställning. Enligt denna har fondens överskott uppgått till 11,17 miljoner kronor, vilket belopp alltså tillförts statsregleringen. Till reparations- och underhållskostnader m. m. ha åtgått 4,31 miljoner kronor. Behållningen av reserverade reparationsmedel har under budgetåret minskat något och uppgick den 30 juni 1945 till 1,41 miljoner kronor, varav dock 0,17 miljon kronor må disponeras först efter Kungl. Maj:ts medgivande.

Den för innevarande budgetår gällande staten för fastighetsfonden är fastställd genom brev den 9 mars 1945 (statsverkspropositionen del 22, riksdagens skrivelse nr 32).

Från och med budgetåret 1944/45 har genomförts en omläggning av arbetsåret för reparationsverksamheten, varigenom detta lösgjorts från sin förutvarande bundenhet vid budgetåret och nu i stället börjar i månaderna mars—april. Härigenom kan reparationsverksamheten förläggas till vår- och försommarmånaderna, varigenom den icke som tidigare sammanfaller med byggnadsindustriens högsäsong i slutet av sommaren och början av hösten. En förutsättning härför är, att Kungl. Maj:ts förslag till stat för fastighetsfonden framläggas i statsverkspropositionen och att staten fastställas av riksdagen under dess tidigare skede.

Det förslag till stat för allmänna fastighetsfonden, som framläggas i det följande (*bilaga*), slutar på ett belopp av 25 552 000 kronor, vilket innebär en ökning av omslutningssumman med 1 346 000 kronor. Ökningen betingas i första hand av en höjning av posterna till reparations- och underhållskostnader med sammanlagt 1 850 000 kronor. Avsättningen till värdeminskningsskonto ökar med 233 000 kronor, medan hyresutgifterna minska med 403 000 kronor på grund av en förutsedd minskning av krisförvaltningens lokalbehov. Hyresinkomsterna förutses öka med 92 000 kronor och diverse inkomster med 122 000 kronor. På grund av minskningen av hyresverksamheten för krisförvaltningen beräknas fondens överskott trots de senaste årens investeringar och förutsedda invärderingar minska med 334 000 kronor.

Slutligen betingar balansen i staten en uppräknig av ersättningsanslagen till fonden med sammanlagt 1 132 000 kronor.

Till grund för förslaget till stat för fastighetsfonden ha lagts av vederbörande förvaltningsmyndigheter avgivna statförslag för respektive delfonder. I den mån uppgifter därom icke lämnas i det följande torde få hänvisas till handlingarna i ärendet. Ifrågavarande statförslag ha i samband med höstens budgetarbete inom finansdepartementet underkastats en preliminär granskning såvitt rör reparations- och underhållskostnaderna. Resultatet av denna granskning har sammanfattats i en den 20 november 1945 dagtecknad promemoria, vilken för kännedom överlämnats till chefen för riksräkenskapsverket. Riksräkenskapsverket har efter remiss avgivit förslag till stat för fastighetsfonden för nästa budgetår. Detta förslag ansluter sig nära till förvaltningsmyndigheternas beräkningar. Vad rör reparations- och underhållskostnaderna har verket till grund för beräkningarna lagt de i departementspromemorian förordade beloppen. I det av riksräkenskapsverket framlagda förslaget ha i det följande jämte en justering på 1 000 kronor av utgiftshyresposten och ersättningsanslaget för Lunds universitets delfond endast förordats de ändringarna, att en post till istandsättningsarbeten å 90 000 kronor upptages under slottsbyggnadernas delfond och diverse inkomster uppräknas med enahanda belopp samt att en sänkning med 50 000 kronor vidtages beträffande envar av reparationsposten och ersättningsposten under medicinalstyrelsens delfond.

Utvidgad redovisning på fonden.

Till invärdering på *slottsbyggnadernas delfond* har byggnadsstyrelsen efter samråd med riksmarskalksämberet föreslagit det s. k. Orangeriet m. fl. byggnader vid Drottningholms slott, ett vid Gripsholms slott beläget kronomagasin, som för närvarande redovisas på byggnadsstyrelsens delfond samt ett till Rosersbergs slott hörande badhus. Det sammanlagda byggnadsvärdet uppgår till 203 600 kronor, varav 150 000 kronor för Orangeriet. Byggnaderna, vilka föreslås skola upptagas såsom helt avskrivna, äro icke till någon del upplåtna till jordbrukets personal, varför de i enlighet med de vid delfondens inrättande tillämpade principerna böra redovisas på fastighetsfonden. Vidare föreslår styrelsen, att ett skogvaktareboställe vid Ulriksdals slott, vilket är uthyrt till Solna stad, överföres till redovisning bland uthyrda byggnader. Slutligen erinrar styrelsen om att styrelsen i annat sammanhang tillstyrkt, att Landskrona slott med tillhörande byggnader och markområden såsom kulturhistoriskt byggnadsminnesmärke överföres från försvarets fastighetsfond till slottsbyggnadernas delfond med ett byggnadsvärde av 506 900 kronor och ett markvärde av 125 000 kronor.

Vad rör *byggnadsstyrelsens delfond* har styrelsen till invärdering föreslagit gamla läroverket i Haparanda, vilket enligt överenskommelse med staden skall överlämnas till kronan, samt mynt- och justeringsverkets fastighet. Vi-

dare föreslår styrelsen att till delfonden överföres från telegrafverkets fond fastigheten nr 1 i kvarteret General Ulfeldt i Kristianstad samt från marin-förvaltningens delfond av försvarets fastighetsfond fastigheterna nr 11 och 12 i kvarteret Wattring i Karlskrona, vilka fastigheter under innevarande bud-getår äro avsedda att övertagas av byggnadsstyrelsen. Slutligen räknar styrelsen med att fastigheten nr 14 i kvarteret Pilen i Stockholm kommer att förvärfvas av kronan samt att förenämnda kronomagasinet vid Gripsholms slott överföres till slottsfonden. Dessa förändringar skulle medföra en uppräknig av delfondens markvärde med i runt tal 2 060 000 kronor och dess byggnads-värde med i runt tal 2 580 000 kronor.

Departementschefen. Beträffande invärderingen av myntverkets fastighet samt överföringen av fastigheten nr 1 i kvarteret General Ulfeldt och fastig-heterna nr 11 och 12 i kvarteret Wattring har Kungl. Maj:t fattat beslut i huvudsaklig överensstämmelse med byggnadsstyrelsens förslag. Vad angår övriga föreslagna invärderingar och överföringar, synes det lämpligt att vid förevarande beräkningar utgå ifrån att styrelsens förslag komma att bi-fallas. Skulle så icke bliva fallet, torde på Kungl. Maj:t ankomma att vidtaga erforderliga åtgärder beträffande dispositionen av de därav berörda poster-na på fondens stat.

I enlighet med de grunder, som av föredragande departementschefen för-ordats vid anmälan av proposition nr 158 till 1939 års riksdag, har princip-beslut fattats om redovisning på domänfonden av de jordbruksegendomar, vilka upplåtits för särskilda administrativa ändamål, såsom fångvård, social-vård, undervisningsverksamhet samt försöksverksamhet å jordbrukets om-råde. Över vederbörande huvudtitel anvisas särskilda anslag för ersättning till statens domäners fond för upplåten mark, över vilka anslag domänstyrelsen erhåller en i förhållande till bokföringsvärdet bestämd ersättning för upplåtelsen. Vad rör Broby gård i Uppsala län, vilken fastighet nyttjas för dövstumundervisningen, har denna princip helt genomförts. Anstaltsbygg-naderna ha här undantagits från det på domänfonden uppförda bokförings-värdet och upptagits till redovisning på byggnadsstyrelsens delfond av all-männa fastighetsfonden. Byggnaderna underhållas av medel, anvisade å sta-ten för allmänna fastighetsfonden, och äro såvitt rör underhållet underställ-da byggnadsstyrelsen.

Frågan om utsträckt tillämpning av angivna redovisningsprincip har un-derkastats utredning av domänstyrelsen, över vars förslag riksräkenskapsver-ket och byggnadsstyrelsen avgivit utlåtande, varefter ärendet remitterats till riksräkenskapsverket för kompletterande utredning.

Förenämnda princip har under de år, som ärendets beredning pågått, kom-mit till användning i fråga om inköp av jordbruksfastigheter för inrättande av anstalter för fångvården, undervisningsväsendet, socialvården samt för-söksanstalter på jordbrukets område. Det synes berättigat att bringa prin-cipen i tillämpning jämväl när det gäller uppförande av större byggnads-komplex för anstalter i jordbrukets tjänst. I överensstämmelse härmed har

i innevarande års statsverksproposition framlagts förslag om anvisande av anslag på kapitalbudgeten under allmänna fastighetsfonden för uppförande av byggnader vid lantbrukshögskolan vid Ultuna samt vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut, ehuru den mark, å vilken byggnaderna skola uppföras, ännu icke upptagits till redovisning på kapitalfond.

Reparations- och underhållskostnader m. m.

I enlighet med vad Kungl. Maj:t föreskrivit ha de fondförvaltande myndigheterna avgivit redogörelser för användningen under budgetåret 1944/45 av medel, som under här ifrågavarande anslagsposter ställts till förfogande. Beträffande redogörelsernas innehåll torde få hänvisas till handlingarna i ärendet.

I detta sammanhang må erinras, att vid behandlingen av förslaget till stat för fastighetsfonden vid 1943 års riksdag (prop. nr 71) ställning togs till frågan om principerna för beräkningen av medelsbehovet för reparationsändamål. De av Kungl. Maj:t i nämnda sammanhang godkända beräkningsgrunderna, mot vilka riksdagen icke riktat erinran, innebära huvudsakligen följande.

Beloppet av erforderliga reparationsmedel erhålles genom multiplicering av byggnadsbeståndets bokförda värde med en viss procentsats, underhållsprocenten. I byggnadsbeståndets bokförda värde ingå icke de byggnader, som färdigställas under det budgetår, som närmast föregår det budgetår statförslaget avser. Underhållsprocenten anpassas efter byggnadernas ålder. Sålunda fastställs ett visst procenttal för gamla byggnader och ett annat för nya byggnader. Under de första åtta åren halveras vidare underhållsprocenten för de nya byggnaderna. Underhållsprocenten eller det erhållna reparationsmedelsbehovet omräknas slutligen med hänsyn till inträffade förändringar i prisläget på byggnadsmarknaden, vilka förändringar framgå av byggnadsstyrelsens reparationskostnadsindex.

Det sålunda beräknade beloppet av erforderliga medel för reparationer och underhåll utgör en ram för medelstildelningen, vilken sedan med hänsyn till läget på arbetsmarknaden, materialtillgången, den statsfinansiella situationen m. m. av statsmakterna underkastas eventuellt erforderliga justeringar.

I brev den 9 mars 1945 har Kungl. Maj:t förklarat, att beräkningen av medelsbehovet för reparations- och underhållskostnader m. m. för budgetåret 1946/47 skall beträffande fångvårdsstyrelsens, medicinalstyrelsens, byggnadsstyrelsens, Uppsala universitets och Lunds universitets delfonder ske i enlighet med nyssnämnda principer.

I fråga om prisförhållandena på byggnadsmarknaden har *byggnadsstyrelsen* anmält, att reparationskostnadsindex med 1935 som basår för år 1945 beräknats till 152 mot 148 för år 1944.

I samband med behandlingen av förslaget till stat för styrelsens delfond för nästa budgetår har byggnadsstyrelsen upptagit frågan om viss reduktion av byggnadsvärdena vid beräkningen av erforderligt underhållsbehov. Styrelsen har härvid framhållit att, då reparationsbehovet fastställdes på grundval av en indexberäkning med 1935 års priser som bas, även byggnadsvärdena borde återföras till 1935 års prisnivå, då annars de under senare år inträdda starka stegringarna av nybyggnadskostnaderna skulle medföra felaktiga resultat i fråga om underhållskostnadernas beräkning. Styrelsen anför härvid med avseende å byggnadsstyrelsens delfond följande.

Vid beräkning av underhållsanslaget för innevarande budgetår ha procentsatserna, som tidigare skett, differentierats med hänsyn till byggnadernas ålder. Sålunda ha procentsatserna vid 1935 års prisläge beräknats till 1,5 för äldre byggnader, 1,0 för byggnader med en ålder av över 8 år och 0,5 för byggnader, vilkas ålder icke överstiger 8 år. Denna gruppering har genomförts, enär värdet per kubikmeter byggnadsvolym å nya byggnader, vilka i regel ingå i fonden med anskaffningskostnaderna, är betydligt högre än volympriset för äldre, i fonden invärderade byggnader. Underhållsbehovet för nya byggnader är dessutom lägre under de första åren efter byggnadernas färdigställande.

Såsom styrelsen anfört i skrivelse den 31 oktober 1944 fastställdes procentsatserna för underhållskostnadernas beräkning år 1935 eller samma år fastighetsfonden inrättades, alltså vid en tidpunkt, då kristiden ännu icke föranlett någon ökning av byggnadskostnaderna. Procentsatserna 1,0 och 0,5 svara således mot det medelpris per kubikmeter byggnadsvolym, som uppförandet av respektive byggnader betingade år 1935. Om de angivna procentsatserna tillämpas vid beräkningen av underhållsanslaget, kommer alltså anslaget att bli för högt för de nya byggnader, som uppförts sedan stegringen av nybyggnadskostnaderna inträffat. Skulle byggnadskostnaderna å andra sidan komma att sjunka under 1935 års prisnivå, blir förhållandet det motsatta. Detta skulle blott i ringa grad inverka på underhållsanslaget, om det endast gällt ett mindre antal byggnader, men enär delfonden allt som oftast tillföres ett flertal stora och dyrbara fastigheter, bör enligt styrelsens mening vid beräkning av reparations- och underhållsanslaget hänsyn tagas till här berörda förhållanden.

Denna fråga har varit föremål för behandling av 1943 års militära fastighetsutredning. I sitt den 1 november 1944 avgivna utlåtande med förslag angående ändrade grunder för beräkning av de i staten för försvarsväsendets fastighetsfond uppförda posterna för bestridande av reparations- och underhållskostnader m. m. har utredningen förordat, att till grund för underhållskostnadernas beräkning bör läggas den faktiska byggnadskostnaden för varje särskild fastighet, omräknad till ett visst års prisnivå — enligt utredningens förslag 1935 års prisnivå. De av utredningen förordade principerna hava försöksvis tillämpats vid beräkning av underhållskostnaderna för försvarets fastighetsfond under innevarande budgetår.

För att emellertid kunna exakt bestämma det byggnadsvärde, som fastigheterna skulle hava betingat, därest de uppförts år 1935, måste en omräkning ske efter en nybyggnadskostnadsindex. Någon dylik finnes dock ännu icke utarbetad, men enligt nådigt brev den 1 juni 1945 angående fastställande av stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1945/46 har åt byggnadsstyrelsen uppdragits att utarbeta och till Kungl. Maj:t överlämna en byggnadskostnadsindex att läggas till grund vid beräkning av kostnader för underhåll av statens fastigheter.

I avvaktan på slutförandet av detta arbete har byggnadsstyrelsen vid uppgörande av ifrågavarande stafförslag måst utnyttja nu tillgängliga indexserier. Dessa giva vid handen, att nybyggnadskostnadsindices med 1935 som basår kunna uppskattas till 114 år 1939, 130 år 1940, 139 år 1941, 149 år 1942, 154 år 1943 och 156 år 1944.

Slottsbyggnadernas delfond. Till reparations- och underhållskostnader m. m. för denna delfond, vilken inrättats per den 1 juli 1945, har för innevarande budgetår anvisats sammanlagt 560 000 kronor, varav 442 000 för de kungl. slotten med tillhörande byggnader, 36 000 för uthyrda lägenheter vid Drottningholm, Ulriksdal och Haga samt 82 000 för vissa historiska byggnader och byggnadsminnesmärken m. m.

För nästa budgetår hemställer byggnadsstyrelsen om anvisande av sammanlagt 590 000 kronor för ändamålet, varav oförändrat 442 000 kronor för slottsbyggnaderna och 36 000 kronor för uthyrda lägenheter samt ett med 30 000 kronor till 112 000 kronor förhöjt belopp för historiska byggnader m. m.

Beträffande delposterna för slotten och de uthyrda lägenheterna framhåller byggnadsstyrelsen att, ehuru redan det tidigare anmälda förslaget om överförande till slottsfonden av vissa byggnader bort medföra en höjning av anslagsposterna, styrelsen i avvaktan på mer ingående erfarenhet från slottsförvaltningen även för nästkommande budgetår funnit reparations- och underhållskostnaderna böra uppföras med oförändrade belopp. Delposten för de uthyrda byggnadernas underhåll hade styrelsen emellertid funnit vara väl knappt beräknad, men styrelsen vore icke för närvarande beredd att framlägga erforderligt utredningsmaterial för att motivera en höjning.

Beträffande delposten till reparations- och underhållskostnader för vissa historiska byggnader och byggnadsminnesmärken m. m. har styrelsen erinrat om att denna delpost för innevarande budgetår liksom det tidigare för ändamålet anvisade särskilda anslaget beräknats efter 1935 års prisnivå medan byggnadskostnaderna undan för undan stegrats. Detta hade medfört, att underhållsanslaget icke möjliggjorde ens ett nödortfigt underhåll av byggnaderna. Slutligen hade under sistförflutna budgetår medgivits arvodesförbättringar för tillsyningsmännen vid vissa historiska byggnader. Av dessa skäl har byggnadsstyrelsen funnit en uppräknings av delposten med 18 000 kronor erforderlig. Därest Landskrona slott skulle upptagas till redovisning å fonden, erfordrades 12 000 kronor för reparation och underhåll av detta byggnadskomplex.

Härjämte har styrelsen hemställt om ett särskilt anslag å 90 000 kronor för vissa isländsättningsarbeten vid de kungl. slotten, vilka icke längre utan våda kunde uppskjutas. Härom anför styrelsen följande.

I skrivelse den 27 oktober 1944 anmälde riksmarskalksämberet och byggnadsstyrelsen, att underhållet vid flertalet slott med tillhörande byggnader, i synnerhet under senare år, eftersatts. Med ledning av slottsarkitekternas utredningar hade byggnadsstyrelsen uppskattat de sålunda erforderliga isländsättningskostnaderna till omkring 800 000 kronor. Någon närmare gransk-

ning och klassificering av dessa arbeten hade styrelsen då icke medhunnit, men enligt vad som framkommit vore vissa arbeten av den art, att de måste utföras eller åtminstone igångsättas under budgetåret 1945/46. För detta ändamål hade i statförslaget upptagits 150 000 kronor, vilket belopp förutsattes kunna bestridas av Haga och Ulriksdals slotts försäljningsmedelsfonder.

I 1945 års statsverksproposition, statens allmänna fastighetsfond, anförde emellertid föredragande departementschefen, att ett belopp för istandsättningsarbeten icke syntes böra upptagas på riksstaten, utan ifrågavarande medelsbehov borde tillgodose på beredskapsstat.

Tiden har icke heller nu medgivit byggnadsstyrelsen, att i detta sammanhang framlägga detaljerade uppgifter och kostnadssammanställning för de sålunda eftersatta arbetena. En del av dessa äro otvivelaktigt av den art, att de utan alltför stora olägenheter kunna uppskjutas ännu någon tid, medan andra åter med det snaraste böra komma till utförande med hänsyn till byggnadernas bestånd.

Nedan angivna istandsättningsarbeten äro sålunda av den art, att byggnadsstyrelsen, som numera bär ansvaret för byggnadernas underhåll, uttryckligen måste framhålla, att de icke utan risk kunna ytterligare uppskjutas.

Vid *Drottningholms slott* har underhållet av hovjägarrens bostad under ett flertal år eftersatts med tanke på att lägenheten inom en snar framtid skulle bli föremål för modernisering. Byggnaden, som är kall och dragig samt saknar moderna bekvämligheter, företer ur underhållssynpunkt sådana brister, att erforderliga istandsättningsarbeten snarast möjligt måste utföras. Enligt ett av slottsarkitekten uppgjort förslag beräknas arbetena draga en kostnad av 16 000 kronor.

Vid *Ulriksdals slott* måste å vinden till konfidensbyggnaden tegeltaket omtäckas och takstolar och bjälklag repareras. Kostnaderna beräknas till 18 000 kronor. Även å Beylon måste yttertaget omtäckas med plåt, vilket beräknas kosta 15 000 kronor. Fasaderna å Jakobsdal äro i sådant skick, att en omputsning måste äga rum senast sommaren 1946, varvid även fönstren måste utbytas. Kostnaderna för dessa arbeten beräknas till 22 000 kronor.

Vid *Haga slott* är kinesiska templet i trängande behov av reparation, enär träkonstruktionen är svårt angripen av röta. Kostnaden beräknas till 13 000 kronor. Vidare måste vid Koppartältens nordöstra fasad befintliga träsocklar i ytterväggarna utbytas mot betongsocklar samt anordningar utföras för dagvattnets avledande. Kostnaderna härför beräknas till sammanlagt 6 000 kronor.

Sammanlagda kostnaderna för ovannämnda, oundgängligen erforderliga istandsättningsarbeten uppgå således till $(16\,000 + 18\,000 + 15\,000 + 22\,000 + 13\,000 + 6\,000 =) 90\,000$ kronor.

I denna fråga har *riksräkenskapsverket* anfört, att därest särskilda medel skulle anvisas för ändamålet, detta borde ske i form av uppförande av en särskild delpost under reparationsposten för delfonden. Det förhållande att det eftersatta underhållet hänförde sig till tiden före delfondens inrättande utgjorde enligt riksräkenskapsverkets mening icke hinder härför.

Därjämte har ämbetsverket föreslagit att den under förevarande post upptagna delposten till uthyrda lägenheter vid Drottningholm, Ulriksdal och Haga uppräknas med 26 000 kronor. Enligt nu gällande bestämmelser äga vederbörande ståthållarämbeten bemyndigande att tills vidare av inflyttande hyresintäkter bestrida statsverket åvilande, löpande utgifter för de ut-

hyrda byggnadernas inre skötsel samt hyresgästernas tillgodoseende med kontraktsevenligt utgående förmåner. Riksräkenskapsverket har ansett ifrågasvarande kostnader, vilka beräknats till 26 000 kronor, böra slutligt belasta posten till reparations- och underhållskostnader m. m. Samtidigt har inkomstposten hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och markområden höjts med samma belopp.

Fångvårdsstyrelsens delfond. Till reparations- och underhållskostnader m. m. för denna delfond ha varit anslagna följande belopp, med vilka sammanställts de faktiska utgifterna under respektive budgetår:

Budgetår	Enligt stat kronor	Enligt räkenskaperna kronor
1943/44	275 000	291 814
1944/45	325 000	294 369
1945/46	325 000	

Med stöd av riksdagens bemyndigande (skrivelse 1943: 120) medgav Kungl. Maj:t genom beslut den 9 april 1943 fångvårdsstyrelsen rätt att överskrida den i staten för budgetåret 1942/43 upptagna anslagsposten å 250 000 kronor med högst 50 000 kronor. Då icke hela detta belopp tagits i anspråk under nämnda budgetår, har Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens bemyndigande (skrivelse 1944: 46) genom beslut den 3 mars 1944 medgivit styrelsen att överskrida den för budgetåret 1943/44 upptagna anslagsposten med återstående belopp, i runt tal 35 000 kronor.

För nästa budgetår har styrelsen beräknat underhållskostnaderna i enlighet med de i proposition nr 71 till 1943 års riksdag förordade principerna. Underhållsprocenten för delfondens byggnader har därvid vid 1939 års prisläge bestämts till 1,75 för äldre byggnader, 0,35 för nya byggnader under de första 8 åren och 0,70 för nya byggnader från och med 9:e året. Med hänsyn till den efter år 1939 inträdda kostnadsstegringen hade emellertid procentsatserna uppräknats till respektive 2,37, 0,47 och 0,95. Underhållskostnaderna framgå av följande tabell.

	Byggnads- värde kronor	Underhålls- procent	Reparations- och under- hållskost- nader m. m. kronor
Äldre byggnader	9 685 608	2,37	229 549
Nya byggnader ej över 8 år	4 341 766	0,47	20 406
Nya byggnader över 8 år	320 000	0,95	3 040
Kronor	14 347 374	—	252 995

I överensstämmelse härmed har styrelsen föreslagit, att reparationsposten för nästa budgetår upptages till 253 000 kronor. I anslutning härtill har styrelsen emellertid uttalat, att den för äldre byggnader avsedda underhållsprocenten måste anses alltför låg, varför de medel, som enligt denna beräk-

Statens allmänna fastighetsfond.

ning skulle stå till förfogande, icke kunde förslå för att vederbörligen tillgodose underhållsbehovet.

Utrikesdepartementets delfond. Den för denna delfond under förevarande rubrik uppförda anslagsposten är uppdelad på en delpost till reparations- och underhållskostnader för delfondens fastigheter och en förslagsvis beräknad delpost till uppvärmning och belysning av tjänstebostäder i statens fastigheter för vissa tjänstemän vid utrikesförvaltningen. För nämnda ändamål ha beräknats respektive utgått följande belopp:

Budgetår	Reparations- och underhållskostnader i allmänhet		Bränsle och lyse för vissa tjänstebostäder	
	Enligt stat	Enligt räkenskaperna	Enligt stat	Enligt räkenskaperna
	kronor	kronor	kronor	kronor
1943/44	5 000	136 043	124 000	83 408
1944/45	162 000	130 389	130 000	90 759
1945/46	162 000		105 000	

Den för budgetåret 1943/44 vidtagna nedsättningen av reparationsmedlen motiverades av den stora behållning av reserverade medel, som uppstått å posten.

I särskild skrivelse till utrikesdepartementet beräknar byggnadsstyrelsen kostnaden för reparationer och underhåll av delfondens fastigheter komma att för budgetåret 1946/47 belöpa till 100 000 kronor. För onera m. fl. löpande utgifter beräknas ett belopp av 60 000 kronor. I överensstämmelse härmed har delposten till reparations- och underhållskostnader i allmänhet m. m. i utrikesdepartementets statförslag uppförts med $(100\,000 + 60\,000 =)$ 160 000 kronor.

Kostnaderna för uppvärmning och belysning av tjänstebostäder under budgetåret 1946/47 beräknas av utrikesdepartementet till 110 000 kronor.

Medicinalstyrelsens delfond. Till reparations- och underhållskostnader m. m. ha för denna delfond anslagits och utgått följande belopp:

Budgetår	Enligt stat	
	kronor	Enligt räkenskaperna kronor
1943/44	800 000	777 531
1944/45	900 000	892 724
1945/46	1 050 000	

Av det för budgetåret 1941/42 anvisade beloppet å 1 015 000 kronor ställdes endast 800 000 kronor till medicinalstyrelsens förfogande för bestridande under samma budgetår av kostnaderna för reparationer och underhåll. Av den innehållna delen, 215 000 kronor har Kungl. Maj:t genom beslut den 30 april 1943 medgivit styrelsen rätt att disponera ett belopp av 50 000 kronor.

För nästa budgetår har styrelsen föreslagit, att anslagsposten skall upptagas med 1 500 000, och som motiv härför anført, att arbetena för reparation och

underhåll på grund av de otillräckliga anslagen under de senaste åren måst eftersättas, varför byggnadernas tillstånd undan för undan försämrats.

Med särskild skrivelse den 13 november 1945 har medicinalstyrelsen ingivit en beräkning av reparationsmedelsbehovet i enlighet med de grunder, som framlagts i proposition nr 71 till 1943 års riksdag. Underhållsprocenten efter 1939 års pris har härvid för äldre byggnader utgjort 1,3, för nya byggnader ej över 8 år 0,35 och för nya byggnader över 8 år 0,70. På grund av sedermera inträdd prisstegring ha dessa underhållsprocenter uppräknats till respektive 1,84, 0,49 och 0,98. Härjämte ha underhållskostnaderna för ett antal provisoriska paviljonger uppskattats till 1,5 procent av byggnadsvärdet. Underhållskostnaderna framgå av följande tabell.

	Byggnads- värde kronor	Underhålls- procent	Reparations- och under- hållskostna- der m. m. kronor
Äldre byggnader	67 449 767	1,84	1 241 076
Nya byggnader ej över 8 år	12 672 406	0,49	62 095
Nya byggnader över 8 år	21 574 208	0,98	211 427
Provisoriska paviljonger	838 496	1,50	12 577
	Kronor 102 534 877	—	1 527 175

I anslutning till denna beräkning anföres, att de på angivna sätt beräknade underhållsmedlen på grund av den starka förslitningen av sinnessjukhusen torde ligga i underkant av behovet. Därtill komme, att under de senaste sex åren den hårda anslagsbeskärningen tvingat medicinalstyrelsen att eftersätta reparationer och underhåll. Det eftersatta reparationsbehovet hade av styrelsen uppskattats till 1,5 miljoner kronor.

I infordrat utlåtande över dessa beräkningar har *byggnadsstyrelsen* funnit reparationsposten kunna upptagas med i runt tal 1 450 000 kronor. I frågan anför styrelsen i huvudsak följande.

Enligt uppgift har medicinalstyrelsen vid omräkning av underhållsprocentsatserna till 1945 års prisläge följt av byggnadslånebyrån lämnade upplysningar om byggnadskostnadernas förändringar. Dessa uppgifter torde avse förändringar i kostnaderna för nybyggnadsarbeten, vilka kostnader icke helt överensstämmer med kostnaderna för reparationer och underhåll. Om således den av byggnadsstyrelsen upprättade underhållskostnadsindexen, vilken, med 1939 som basår, för år 1945 är 135, i stället tillämpas vid reglering av procentsatserna, komma dessa vid 1945 års prisläge för de olika grupperna att uppgå till 1,76, 0,95 respektive 0,47 procent. Beräknas underhållskostnaderna efter dessa senare procentsatser uppgår utgiftsposten till i runt tal 1 465 000 kronor enligt följande beräkning.

	Byggnads- värde kronor	Underhålls- procent	Underhålls- kostnader kronor
Äldre byggnader	67 449 767	1,76	1 187 116
Nya byggnader ej över 8 år	12 672 406	0,47	59 560
Nya byggnader över 8 år	21 574 208	0,95	204 955
Provisoriska paviljonger	838 496	1,50	12 577
	Summa 102 534 877	—	1 464 208

Såsom styrelsen framhållit i tidigare remissyttranden angående förslag till stater för Uppsala och Lunds universitets delfonder för budgetåret 1946/47, har styrelsen vid uppgörande av förslag till stat för byggnadsstyrelsens delfond för nästa budgetår tillämpat den princip 1943 års militära fastighetsutredning förordat för beräkning av reparations- och underhållskostnader för försvarets fastigheter, nämligen att därvid lägga till grund den verkliga byggnadskostnaden, omräknad till ett visst års prisnivå. Beträffande medicinalstyrelsens byggnader synes man böra utgå från prisnivån 1939, eftersom förstämda procentsatser uträknats på basis av detta års prisnivå.

En inom byggnadsstyrelsen gjord överslagsberäkning ger vid handen, att om för budgetåret 1946/47 denna princip tillämpas, skulle den av byggnadsstyrelsen ovan beräknade utgiftsposten å 1 465 000 kronor kunna minskas med omkring 20 000 kronor till 1 445 000 kronor.

Beträffande den inom medicinalstyrelsen hävdade uppfattningen att procentsatserna ligga i underkant med hänsyn till den stora inre förslitningen av delfondens byggnader anför byggnadsstyrelsen följande.

Byggnadsstyrelsen får erinra om sitt yttrande den 2 april 1943 angående förstärkning av den i staten för statens allmänna fastighetsfond under medicinalstyrelsens delfond upptagna anslagsposten för reparations- och underhållskostnader m. m. för budgetåret 1942/43. Av medicinalstyrelsens framställning om sagda förstärkning framgår, att den för nämnda budgetår för medicinalstyrelsens delfond anvisade anslagsposten för reparations- och underhållskostnader m. m. icke enbart disponerats för arbeten, som enligt de regler, som gälla för statens allmänna fastighetsfond, äro att hänföra till reparations- och underhållsarbeten i egentlig mening.

Att underhållet av byggnaderna blivit eftersom till stor del bero på att medicinalstyrelsen av ovannämnda anslagspost bestridit kostnader för såväl omfattande ersättningsarbeten som rena nyanläggningar. Enligt byggnadsstyrelsens mening är den beräknade procentsatsen för underhållet under normala förhållanden fullt tillräcklig, om underhållsmedlen endast disponeras för härför avsedda ändamål, så att en bestämd åtskillnad göres mellan å ena sidan de arbeten, som äro att hänföra till reparations- och underhållsarbeten, och å andra sidan mera omfattande ersättningsarbeten samt nyanläggningar.

Byggnadsstyrelsens delfond. Under denna delfond ha till reparations- och underhållskostnader m. m. anvisats respektive utbetalts följande belopp:

Budgetår	Enligt stat kronor	Enligt räkenskaper kronor
1943/44	1 500 000 *	1 548 899
1944/45	1 800 000	1 842 679
1945/46	1 600 000	

För budgetåret 1941/42 anvisades 1 800 000 kronor, men av detta belopp ställdes endast 1 500 000 kronor till byggnadsstyrelsens förfogande under ifrågavarande budgetår, medan återstående del av anslagsposten, 300 000 kronor, fick disponeras först efter särskilt beslut av Kungl. Maj:t. Genom olika beslut under åren 1942—1945 har Kungl. Maj:t medgivit byggnadsstyrelsen att av dessa medel taga i anspråk tillhoppa 294 900 kronor.

För budgetåret 1944/45 ställdes av det anvisade beloppet, 1 800 000 kronor, endast 1 600 000 kronor till byggnadsstyrelsens förfogande. Genom beslut den 9 mars 1945 har Kungl. Maj:t medgivit, att återstoden, 200 000 kronor, finge av styrelsen disponeras för avsett ändamål.

I sitt förslag till stat för byggnadsstyrelsens delfond för budgetåret 1946/47 har styrelsen upptagit anslagsposten för reparations- och underhållskostnader till 2 700 000 kronor. Till grund för uppskattningen av medelsbehovet har lagts bokföringsvärdet av de på delfonden den 30 juni 1945 redovisade byggnaderna. Från detta värde, 153 538 086 kronor, har dragits värdet av byggnader under uppförande samt till delfonden hörande byggnader, beträffande vilka styrelsen icke har att bestrida underhållet, varjämte tillagts byggnadsvärdet för karolinska institutets byggnader inom kvarteret Glasbruket, som numera icke bokföras å delfonden men komma att disponeras av kronan intill den 1 juli 1948, samt värdet å ett skyddsrum för förvaltningsändamål ävensom landsfiskalsboställena i Särna och Karesuando. Sammanlagda bokföringsvärdet av de byggnader, för vilka styrelsen bestrider underhållet utgör 144 535 502 kronor. Detta värde har av byggnadsstyrelsen omräknats i enlighet med i det föregående angivna principer, varefter erforderliga underhållsmedel vid 1935 års prisnivå beräknats till 1 729 430 kronor enligt följande tabell.

	Bokfört byggnadsvärde kronor	Byggnadsvärde reducerat till 1935 års pris- nivå	Underhålls- procent	Underhålls- medel kronor
Äldre byggnader.....	96 897 250	96 897 250	1,5	1 453 458
Byggnader över 8 år	16 683 210	16 613 225	1,0	166 132
Byggnader ej över 8 år...	30 955 042	21 968 083	0,5	109 840
Kronor	144 535 502	135 478 558	—	1 729 430

Till den sålunda erhållna summan, 1 729 430 kronor, ha lagts erforderliga kostnader för yttre underhåll av de kungliga teatrarna, vilka kostnader uppskattats till 21 500 kronor vid 1935 års prisläge. Vidare har styrelsen beräknat reparationsmedel för de till invärdering på delfonden föreslagna byggnaderna, nämligen läroverkshuset i Haparanda, fastigheten nr 1 i kvarteret General Ulfeldt i Kristianstad, mynt- och justeringsverkets byggnad, fastigheten nr 14 i kvarteret Pilen i Stockholm samt fastigheterna nr 11 och 12 i kvarteret Wattring i Karlskrona, varjämte frånräknats underhållsbehovet för kronomagasinet vid Gripsholms slott, som föreslagits till överföring till slottsbyggnadernas delfond. Underhållskostnaderna vid 1935 års prisnivå ha för dessa byggnader upptagits till 38 700 kronor. Det sammanlagda behovet av underhållsmedel vid 1935 års prisnivå har sålunda av styrelsen beräknats till $(1\,729\,430 + 21\,500 + 38\,700 =) 1\,789\,630$ kronor. Då indextalet beträffande underhållskostnader för år 1945 stigit till 152 jämfört med 100 år 1935, har reparationsposten i staten för budgetåret 1946/47 föreslagits till $(1,52 \times 1\,789\,630 =) 2\,720\,000$ kronor eller i runt tal 2 700 000 kronor.

Beträffande möjligheterna att begränsa medelsbehovet anför byggnadsstyrelsen följande.

För innevarande budgetår har denna anslagspost reducerats med omkring 30 procent mot vad som normalt skulle hava erfordrats för byggnadernas underhåll. Emellertid anser styrelsen, att tillgången på material och arbetskraft kan förväntas bli av mer normal omfattning under nästa budgetår, varför någon reduktion av anslagsposten icke bör företagas. Denna har nämligen under de gångna åren varit alltför knapp, vilket bland annat medfört, att den del av anslaget, som styrelsen vid upprättandet av generalplanerna varje år pläga reservera för oförutsedda utgifter, blivit otillräcklig. Sålunda ha exempelvis under innevarande budgetår redan beslutade underhållsarbeten till ett belopp av 40 500 kronor måst inhiberas för att täcka utgifterna för en ej beräknad, erforderlig omläggning av gas- och vattenledningar vid blindinstitutets byggnader vid Tomtebodan. Styrelsen får därjämte framhålla, att det av kristiden förorsakade eftersättandet av byggnadsunderhållet — särskilt av byggnadernas inre delar — icke längre kan anses vara tillrädligt.

I skrivelse den 18 september 1945 har byggnadsstyrelsen efter framställning av konsumenten för husligt arbete hemställt om ett belopp av 10 000 kronor för förbättringsarbeten inom kökslokalerna vid folkskoleseminariet i Kalmar. Vidare har byggnadsstyrelsen i skrivelse den 28 augusti 1945 hemställt om ett belopp av sammanlagt 23 000 kronor för en komplettering av åskledaranläggningarna på statens historiska museums och gymnastiska centralinstitutets byggnader, vilken institutet för högspänningsforskning i Uppsala funnit erforderlig med hänsyn till byggnadernas och de i historiska museet förvarade samlingarnas värde. För dessa ändamål har byggnadsstyrelsen äskat särskilda investeringsanslag under statens allmänna fastighetsfond.

Generaltullstyrelsens delfond. Till reparations- och underhållskostnader m. m. för denna delfond ha anslagits och utgått följande belopp:

Budgetår	Enligt stat kronor	Enligt räkenskaperna kronor
1942/43	40 000	23 558
1943/44	1 000	27 498
1944/45	30 000	63 428
1945/46	40 000	

Den för budgetåret 1943/44 vidtagna sänkningen av posten motiverades av behållningen av reserverade reparationsmedel.

För nästa budgetår beräknar generaltullstyrelsen ett belopp av 60 000 kronor såsom erforderligt för reparations- och underhållsarbeten, vilka genom den vidtagna begränsningen av verksamheten under krigsåren måst uppskjutas och nu icke ansåges längre kunna anstå.

Uppsala universitets delfond. Under denna delfond ha till reparations- och underhållskostnader m. m. för dels akademiska sjukhuset, dels övriga

fastigheter anvisats följande belopp, jämte vilka angivits de faktiska utgifterna från anslagsposterna.

Budgetår	Akademiska sjukhuset		Övriga fastigheter	
	Enligt stat kronor	Enligt räkenskaperna kronor	Enligt stat kronor	Enligt räkenskaperna kronor
1943/44	144 000	94 155	250 000	231 297
1944/45	154 000	150 695	255 000	256 560
1945/46	154 000		255 000	

För budgetåret 1946/47 har drätselnämnden föreslagit, att ifrågavarande anslagsposter upptagas med sammanlagt 560 000 kronor, varav 197 000 kronor för akademiska sjukhuset samt 363 000 kronor för övriga fastigheter. Till grund för uppskattningen av medelsbehovet har lagts bokföringsvärdet av de på delfonden den 30 juni 1945 redovisade byggnaderna. Denna summa har beträffande såväl akademiska sjukhuset som övriga byggnader i enlighet med de i proposition nr 71 till 1943 års riksdag angivna principerna uppdelats efter de olika byggnadernas ålder, varefter behovet av reparationsmedel vid 1935 års prisnivå framräknats med tillämpning av de för byggnadsstyrelsens fastigheter i Stockholm gällande procentsatserna. Resultatet härav framgår av följande tabell.

	Byggnads- värde kronor	Underhålls- procent	Reparations- medel kronor
<i>Akademiska sjukhuset:</i>			
Äldre byggnader	6 566 000	1,5	98 490
Nya byggnader över 8 år	1 885 250	1,0	18 850
Nya byggnader ej över 8 år	2 510 000	0,5	12 550
	Kronor 10 961 250	—	129 890
<i>Övriga fastigheter:</i>			
Äldre byggnader	12 923 725	1,5	193 856
Nya byggnader över 8 år	1 689 368	1,0	16 894
Nya byggnader ej över 8 år	2 985 330	0,5	14 927
	Kronor 17 598 423	—	225 677

De sålunda erhållna summorna 129 890 kronor och 225 677 kronor ha multiplicerats med indextalet för reparationskostnadernas stegring (152), varefter erhållits ett reparationsmedelsbehov av i runda tal för akademiska sjukhuset 197 000 kronor och för övriga fastigheter 343 000 kronor.

Beträffande den för övriga fastigheter avsedda summan av 343 000 kronor har drätselnämnden framhållit att en ytterligare höjning av summan vore erforderlig enär underhållet av byggnader för vetenskapliga institutioner krävde större kostnader än underhållet av bostadshus och förvaltningslokaler. Denna kostnadsökning har av drätselnämnden uppskattats till 20 000 kronor. Nämnden anför i frågan följande.

Det måste med nödvändighet ställa sig dyrare att underhålla byggnader för vetenskapliga institutioner än bostadshus, förvaltningslokaler o. d. Ty dels är slitaget för vetenskapliga institutioner — liksom även för sjukhuslokaler

— i många fall betydligt starkare än för andra byggnader, och dels erfordras för vissa institutionsbyggnader, huvudsakligen inom medicinska fakulteten och matematisk-naturvetenskapliga sektionen, tid efter annan åtgärder som med hänsyn till den vetenskapliga forskningens ständiga utveckling och därav betingade ändringar i forskningsmetoder och forskningsteknik äro nödvändiga för att byggnaden alltjämt må kunna tjäna det syfte för vilket den är avsedd. Såsom exempel kunna nämnas framdragande av gas-, vatten- eller elektriska ledningar till nya arbetsplatser inom ett laboratorium, flyttande eller uppförande av en vägg för erhållande av bättre arbetsmöjligheter, upptagande av en dörr mellan två arbetsrum o. s. v.

Ändrings- och liknande arbeten av här ifrågavarande slag äro naturligen vart för sig av ringa omfattning och draga jämförelsevis små kostnader, och behovet varierar år från år. Det är emellertid nödvändigt att hänsyn till behovet av dylika arbeten tages vid utmätande av det för institutionernas underhåll erforderliga anslaget. Fördenskull synes drätselnämnden böra hemställa att ovan angivna belopp 343 000 kronor för övriga fastigheter måtte höjas med 20 000 kronor till 363 000 kronor.

Därjämte har drätselnämnden framhållit, att underhållet av vissa parker i Uppsala ställde sig förhållandevis kostsamt, varför nämnden förbehölle sig att framdeles göra framställning om utbrytande av dessa kostnader ur reparationsanslaget. Härutinnan anför nämnden följande.

Den del av anslaget i fråga, som åtgår för andra ändamål än reparationer — alltså sotning, renhållning av gårdar, tomter och gator, snöskotning, snöskörning o. s. v. — har särskilt på grund av arbetslönernas stegring ökat avsevärt under den gångna tiden, och den för ifrågavarande ändamål erforderliga delen av anslaget torde för Uppsala universitets vidkommande vara jämförelsevis stor på grund av att institutionernas tomter äro i genomsnitt större än t. ex. tomterna för byggnader i Stockholm. Härtill kommer att enligt särskild föreskrift av Kungl. Maj:t universitetet skall med reparationsanslaget underhålla såväl planen och parken omkring universitetsbyggnaden som även den östra, äldre, delen av botaniska trädgården, vilken utgör byggnadsminnesmärke. Dessa två områden draga en betydande kostnad. Densamma plägar för botaniska trädgårdens vidkommande variera mellan 12 000 och 18 000 kronor per år. Det torde näppeligen vid delfondens inrättande hava stått klart för någon myndighet, att nu omförmälda utgifter representerade en så avsevärd sammanlagd kostnad som fallet är. Med hänsyn till vad nu anförts torde drätselnämnden böra förbehålla sig att göra framställning om utbrytande från reparationsanslaget av åtminstone viss del utav sagda kostnader, därest det skulle visa sig att ovan begärda anslagsbelopp ställa sig för knappa.

I infortrat utlåtande över denna framställning har *byggnadsstyrelsen* framhållit, att en överslagsberäkning av reparationsmedelsbehovet vid Uppsala universitet i enlighet med de principer för evalvering av värdet av nyuppförda byggnadskomplex till 1935 års prisnivå, som styrelsen tillämpat beträffande byggnadsstyrelsens delfond, givit vid handen, att en viss beskärning av de av drätselnämnden beräknade beloppen vore möjlig. Sålunda anför byggnadsstyrelsen, att en nedsättning av reparationsmedelsbehovet från det av drätselnämnden framräknade beloppet av $(197\,000 + 343\,000 =) 540\,000$ kronor till i runt tal $(192\,000 + 338\,000 =) 530\,000$ kronor syntes motiverad. Be-

träffande kostnaderna för speciella, av de vetenskapliga institutionernas karaktär betingade ändringsarbeten framhåller byggnadsstyrelsen, att för styrelsens delfond procentsatserna medgåve tackning även för dylika kostnader. I fråga om den av drätselnämnden ifrågasatta utbrytningen av vissa underhållskostnader för parker m. m. har byggnadsstyrelsen icke funnit anledning till erinran.

Lunds universitets delfond. För denna delfond ha tidigare till reparations- och underhållskostnader m. m. anslagits, respektive utgått följande belopp:

Budgetår	Enligt stat kronor	Enligt räke skaperna kronor
1943/44	135 000	135 621
1944/45	150 000	162 640
1945/46	150 000	

Bristen på byggnadsmaterial och arbetskraft samt den ökade behållningen av reserverade medel ansågs böra föranleda en tillfällig nedsättning av reparationsposten för budgetåret 1943/44.

I statförslaget för budgetåret 1946/47 har äskats ett belopp av 186 600 kronor för reparations- och underhållskostnader. Till grund för uppskattningen av medelsbehovet har lagts bokföringsvärdet av de på delfonden den 30 juni 1945 redovisade byggnaderna. Från detta värde, 8 848 354 kronor, har dragits värdet av byggnader under uppförande, varjämte tillagts ett uppskattat byggnadsvärde av 16 000 kronor för den limnologiska stationen i Aneboda. Reparationsmedelsbehovet vid 1935 års prisnivå har därefter uppskattats med ledning av de av byggnadsstyrelsen tillämpade procentsatserna för normalt underhåll. Resultatet redovisas i följande tabell.

	Byggnads- värde kronor	Underhålls- procent	Reparations- medel kronor
Äldre byggnader	6 841 552	1,5	102 623
Nya byggnader över 8 år	2 015 000	1,0	20 150
Kronor	8 856 552	—	122 773

Det sålunda erhållna beloppet har multiplicerats med indextalet för underhållskostnadernas stegring (152), varefter erhållits ett beräknat medelsbehov för nästa budgetår av i runt tal 186 600 kronor.

I infortrat utlåtande har byggnadsstyrelsen lämnat dessa beräkningar utan erinran.

I samband härmed framhåller drätselnämnden, att den vid innevarande budgetårs ingång redovisade reservationen å i runt tal 105 000 kronor beräknas komma att under löpande budgetår helt tagas i anspråk för dels utbyte av vissa utbrända värmepannor och dels omläggning från likström till växelström av de elektriska installationerna i vissa institutioner.

Slutligen hemställer drätselnämnden om bemyndigande att höja det för närvarande med 3 000 kronor för år utgående arvodet till universitetets byggnadskonduktör. I denna fråga anföres följande.

I den framställning från drätselnämnden, som föranledde det nuvarande arvodet till byggnadskonduktören, hemställde drätselnämnden, att arvodet måtte få utgå med 4 000 kronor för år. Byggnadskonduktörens arbete med universitetets reparationer beräknades då uppgå till cirka 700 timmar för år. Sedan dess har arbetet avsevärt ökats. Sålunda har byggnadskonduktören beräknat, att hans arbete med universitetets reparationer under innevarande kalenderår kommer att taga en tid av cirka 1 800 timmar. Även om denna siffra får anses tilltagen i överkant synes det drätselnämnden uppenbart, att det nuvarande arvodet är oskäligt lågt. Den nuvarande byggnadskonduktören har också meddelat, att han icke anser sig kunna kvarstå i sin befattning, om icke arvodet regleras till skäligt belopp. Det synes drätselnämnden, att frågan kan lösas på så sätt, att drätselnämnden liksom förhållandet är vid Uppsala universitet träffar avtal med byggnadssakkunnig person om en ersättning, som överensstämmer med priset i allmänna marknaden, och drätselnämnden anholder om sådant bemyndigande.

Karolinska sjukhusets delfond. Rubriken för reparations- och underhållskostnader m. m. är för denna delfond i staten uppdelad på två anslagsposter, avseende den ena karolinska sjukhuset och den andra serafimerlasarettet. Under dessa rubriker ha anslagits respektive utgått följande belopp:

Budgetår	Karolinska sjukhuset		Serafimerlasarettet	
	Enligt stat	Enligt	Enligt stat	Enligt
	kronor	räkenskaperna	kronor	räkenskaperna
		kronor		kronor
1943/44	90 000	85 965	60 000	63 530
1944/45	100 000	104 153	60 000	70 538
1945/46	100 000		60 000	

För nästa budgetår har direktionen för karolinska sjukhuset föreslagit en höjning med 30 000 kronor till 130 000 kronor för karolinska sjukhuset och med 65 000 kronor till 125 000 kronor för serafimerlasarettet. Till stöd för detta förslag anför direktionen, att under krigsåren direktionen i enlighet med meddelade direktiv utgått ifrån att endast de mest trängande underhållsarbetena skulle utföras medan målningsarbeten o. dyl. skulle anstå. Detta eftersättande av angelägna arbeten hade redan pågått längre än som ursprungligen varit avsett, och en kraftig höjning av posten vore därför nödvändig om man skulle undgå att år från år uppskjuta för byggnadernas underhåll behövliga åtgärder. Om byggnadernas tillstånd anför direktionen följande.

Efter sex år av eftersatt underhåll börja de båda sjukhusens byggnader att i betydande utsträckning förete ett slitet, smutsigt och förfallet intryck, som står i stark motsats till det ändamål, för vilket de äro avsedda. Särskilt gäller detta serafimerlasarettet, där underhållsanslagen icke under något av dessa år varit tillräckliga ens för de arbeten, som vid årsbesiktningarna befunnits vara behövliga för byggnadernas nödtorftiga underhåll, och dessa arbeten därför måst i en för varje år växande omfattning balanseras till påföljande år.

Lotsstyrelsens delfond. Till reparations- och underhållskostnader för denna delfond ha varit anslagna, respektive utbetalts följande belopp:

Budgetår	Enligt stat kronor	Enligt räkenskaperna kronor
1943/44	215 000	233 001
1944/45	240 000	248 998
1945/46	240 000	

Inträdd ökning av behållningen av reserverade reparationsmedel ansågs för budgetåret 1943/44 böra föranleda en nedsättning av postens belopp med 25 000 kronor.

I sitt statförslag för nästa budgetår har styrelsen upptagit posten till oförändrat 240 000 kronor.

I departementspromemorian ha anförts följande allmänna synpunkter.

Under krigsåren har reparationsverksamheten genom begränsningen av medelsanvisningen avsevärt reducerats. För budgetåret 1943/44 beräknades verksamheten ligga på ungefär 60 procent av standarden för budgetåret 1939/40. För budgetåret 1944/45 och 1945/46 ha anslagen beräknats möjliggöra en reparationsverksamhet av ungefär 70 procent av 1939/40 års standard. Ett kvarhållande av reparationsverksamheten på denna låga nivå torde medföra risker för en kapitalförstöring. De av myndigheterna för nästa budgetår föreslagna beloppen synas därför i stort sett böra godtagas.

Departementschefen. Innan jag ingår på frågan om storleken av de belopp, som för de olika delfonderna böra upptagas för bestridande av reparations- och underhållskostnader under nästkommande budgetår, torde jag i anledning av vissa i det föregående redovisade förslag från myndigheternas sida i korthet få beröra de allmänna reglerna för disposition av förevarande reparationsmedel. Drätselnämnden vid Uppsala universitet har hemställt, att ett särskilt belopp å 20 000 kronor beräknas för sådana omdispositioner av lokaler, ledningar m. m., som föranledas av ändrad verksamhet inom de vetenskapliga institutionerna. Byggnadsstyrelsen har emellertid gjort gällande, att några särskilda medel icke böra beräknas för dylika omdispositioner utan att kostnaderna härför böra täckas av de medel, som enligt sedvanliga grunder beräknas erforderliga för fastighetsbeståndets underhåll. I detta sammanhang må även beröras fångvårdsstyrelsens uttalande, att de enligt principerna i propositionen nr 71 till 1943 års riksdag beräknade underhållsmedlen icke förslå för skälig vård och underhåll av de på styrelsens delfond redovisade fängelsebyggnaderna, vilken uppfattning i någon mån torde sammanhånga med önskemål å styrelsens sida att i anslutning till nödvändiga underhållsåtgärder vidtaga vissa standardhöjande åtgärder.

Enligt förvaltningsbestämmelserna för fastighetsfonden äger vederbörande förvaltningsmyndighet från posten till reparations- och underhållskostnader m. m. bestrida kostnaderna för erforderliga underhålls- och ersättningsarbeten, vilka icke eller endast i ringa mån öka värdet å den anläggning, som ersättes. Myndigheten har dock att underställa Kungl. Maj:ts prövning frågan

om utförande av dylika arbeten, då dessa äro av mer omfattande beskaffenhet eller då styrelsen eljest med hänsyn till förekommande omständigheter finner sådant påkallat.

Det torde ligga i sakens natur, att reparationsmedlen under de olika delfonderna i förekommande fall böra användas även för genomförande av smärre omdispositioner av den art, som drätselnämnden vid Uppsala universitet berört. Inom ramen för anvisade reparationsmedel bör den för fastighetsunderhållet ansvariga myndigheten äga besluta om erforderliga åtgärder i den mån icke härigenom värdet av anläggningen i större grad höjes. Härvid åligger det givetvis den förvaltande myndigheten tillse, att de anvisade reparationsmedlen i första hand tagas i anspråk för erforderliga arbeten för byggnadens bevarande. Återstående medel böra därefter kunna utnyttjas för inre arbeten och omdispositioner av här omförmäld art. För ny- och tillbyggnader samt mera kostnadskrävande restaurationer och ombyggnader äro underhållsmedlen icke avsedda att förslå, utan frågor om sådana arbeten skola underställas statsmakternas prövning.

Vad angår frågan om erforderliga medel till reparations- och underhållsarbeten under nästa budgetår torde såsom i departementspromemorian framhållits myndigheternas beräkningar i stort sett böra godtagas. Vissa smärre justeringar synas dock erforderliga.

Under *slottsbyggnadernas delfond* har äskats en höjning med 30 000 kronor av delposten till vissa historiska byggnader och byggnadsminnesmärken m. m. En uppräknig av anslagsposten torde vara nödvändig av det skäl, som byggnadsstyrelsen anført, men uppräknigen torde kunna begränsas till 25 000 kronor och delposten således för nästa budgetår böra uppföras med 107 000 kronor. För de oundgängliga iståndsättningsarbetena bör i överensstämmelse med riksräkenskapsverkets förslag upptagas en särskild delpost under reparationsposten. Mot det föreslagna beloppet, 90 000 kronor, har jag icke funnit anledning till erinran. Även den av redovisningstekniska skäl betingade uppräknigen av delposten för de uthyrda lägenheterna vid Drottningholm, Ulriksdal och Haga med 26 000 till 62 000 kronor bör nu vidtagas.

Vad rör *fångvårdsstyrelsens delfond* synes med hänsyn till de framlagda beräkningarna och till det anslag av 250 000 kronor, som anvisats å tilläggsstat I till riksstaten för löpande budgetår för modernisering av vissa fångvårdsanstalter, en sänkning av den för innevarande budgetår till 325 000 kronor upptagna delposten vara möjlig. Med utgångspunkt från att till fångvårdsstyrelsens förfogande böra stå medel för genomförande av erforderliga iståndsättningsarbeten samt de smärre förbättringsarbeten, vilka i samband därmed visa sig önskvärda, synes posten böra upptagas till 260 000 kronor för nästa budgetår.

Reparationsmedlen på *medicinalstyrelsens delfond* ha starkt begränsats under kriget och en höjning synes nu erforderlig. Med utgångspunkt från att medel för tillgodoseende av det under krigsåren eftersatta reparations-

behovet böra upptagas på beredskapsstat och till att 165 000 kronor av det för budgetåret 1941/42 anvisade beloppet vid behov kan av Kungl. Maj:t disponeras för reparationsändamål, torde anledning icke föreligga, att för nästa budgetår anvisa större belopp än det av byggnadsstyrelsen tillstyrkta, eller i runt tal 1 450 000 kronor.

Delposten till *byggnadsstyrelsens delfond* torde för nästa budgetår böra uppföras med äskat belopp, 2 700 000 kronor. Därav synas erforderliga kostnader för genomförande av i det föregående omförmälda ändringsarbeten vid folkskoleseminariet i Kalmar samt för komplettering av åskledaranläggningarna å statens historiska museums och gymnastiska centralinstitutets byggnader böra bestridas.

För *Uppsala universitets delfond* synes en minskning av det föreslagna beloppet, 560 000 kronor, böra vidtagas. Med hänsyn till vad byggnadsstyrelsen anfört bör ett särskilt belopp å 20 000 kronor till ändringsarbeten m. m. icke upptagas, och beloppet i övrigt bör minskas med 10 000 kronor. Posten bör sålunda för nästa budgetår uppföras med 530 000 kronor, varav 192 000 kronor för akademiska sjukhuset och 338 000 kronor för övriga fastigheter.

Vad rör *Lunds universitets delfond* synes en avrundning av det äskade beloppet, 186 600 kronor, till 185 000 kronor böra vidtagas. På drätselnämnden torde i fortsättningen böra ankomma att med byggnadskonduktören träffa överenskommelse om skälig ersättning för utfört arbete.

För övriga delfonder böra reparationsposterna upptagas med av myndigheterna föreslagna belopp.

I enlighet med vad jag sålunda tillstyrkt skulle till reparations- och underhållskostnader m. m. för å fastighetsfonden redovisade byggnader för nästa budgetår upptagas ett sammanlagt belopp av 6 651 000 kronor med den fördelning på de olika delfonderna, som framgår av bilagan. Detta innebär en ökning i förhållande till innevarande budgetår med 1 850 000 kronor, varav huvudparten, respektive 1 100 000 kronor och 400 000 kronor, faller på byggnadsstyrelsens och medicinalstyrelsens delfonder.

Avsättning till värdeminskningskonto.

För avskrivning av de å statens allmänna fastighetsfond bokförda tillgångarna tillämpas vissa allmänna, av riksdagen godkända grunder, vilka i huvudsak innebära, att avskrivningen å fondens byggnadsvärden avpassas så, att avskrivningstiden skall utgöra 60 år i normalfall men 40 år för byggnader, beträffande vilka ett extraordinärt avskrivningsbehov anses föreligga (fängelser, sjukhus och forskningsinstitutioner). Grundavskrivning skall ske i det förra fallet med 25 procent, i det senare med 50 procent; avskrivningen skall i båda fallen fullföljas genom en årlig avsättning till värdeminskningskonto, beräknad till 1,25 procent. För grundavskrivningen anvisas erforderliga anslag å riksstatens driftbudget under huvudtiteln avskrivning av nya kapitalinvesteringar. Medel till den årliga avsättningen till värdeminskningskonto anslås å fastighetsfondens stat under förevarande rubrik. Enligt de

av 1943 års riksdag godkända grunderna påbörjas den årliga avsättningen först under andra budgetåret efter det, under vilket en byggnad färdigställts. Härigenom vinnes den fördelen, att statberäkningen bygger på kända förhållanden.

Av en vid riksbokslutet för budgetåret 1944/45 upprättad sammanställning över bland annat allmänna fastighetsfondens fastighets- och värde-minskningskonton framgår beloppet av den årsavskrivning, som skall ske för budgetåret 1945/46, sammanlagt 3 579 404 kronor. För nästa budgetår bör tilläggas årsavskrivning för de byggnader, som tillkommit under budgetåret 1944/45. Vidare böra avdragas årsavskrivningarna för de byggnader, för vilka under innevarande budgetår avskrivningen slutförts. Riksräkenskapsverket har under iakttagande härav beräknat avsättningsbehovet för budgetåret 1946/47 till 3 813 000 kronor, vilket belopp är summan av de slutliga avsättningarna, bortsett dock från konsekvenser av eventuella invärderingar. Fördelningen av detta belopp på de olika delfonderna framgår av bilagan.

Hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden.

Fångvårdsstyrelsens delfond. Denna post, som för innevarande budgetår är uppförd med 30 000 kronor, föreslås av fångvårdsstyrelsen upptagen med 35 000 kronor.

Riksräkenskapsverket har med hänsyn till den sannolika arrenderingen av ytterligare två jordegendomar för koloniändamål (jfr prop. 334/1945) föreslagit posten uppräknad till 45 000 kronor.

Byggnadsstyrelsens delfond. För innevarande budgetår har för förevarande ändamål beräknats 3 125 000 kronor. För nästa budgetår uppskattar byggnadsstyrelsen utgifterna under denna post till 2 725 700 kronor. Minskningen betingas helt av en förutsedd avveckling av förhyrningarna för krisorganen.

Riksräkenskapsverket föreslår, att posten avrundas till 2 726 000 kronor.

Lunds universitets delfond. I särskild skrivelse den 7 december 1945 har större akademiska konsistoriet hemställt att förevarande post, vilken i statförslaget uppförts med 5 000 kronor, skulle uppräknas med 1 200 kronor, varigenom kunde möjliggöras förhyrning av en mindre lägenhet, i vilken skulle förvaras det kyrkohistoriska arkivet vid universitetet. Till stöd för denna framställning framhålles, att förevarande arkiv vuxit fram i nära anslutning till den förskjutning i sociologisk riktning, som den kyrkohistoriska forskningen och undervisningen undergått under de senaste åren. Ett avsevärt material hade redan insamlats och betydligt mera beräknades bli hopbragt under de närmaste åren. Det vore därför nödvändigt att anskaffa erforderliga lokaler där det hopsamlade materialet kunde förvaras och bearbetas och därigenom bli tillgängligt vid den kyrkohistoriska undervisningen.

Kanslern för rikets universitet har tillstyrkt framställningen.

Till frågan huruvida medel böra anvisas till förevarande förhyrning vid Lunds universitet kan slutlig ställning icke tagas förrän i samband med prövningen av universitetets anslagsäskanden för nästa budgetår. Därest framställningen bifalles böra emellertid utgifterna bestridas från universitetets hyrespost, vilken efter avrundning bör upplagas med 6 000 kronor. I övrigt ansluter jag mig till myndigheternas av riksräkenskapsverket tillstyrkta förslag och förordar att hyres- och arrendeutgifterna för fastighetsfonden upptagas till sammanlagt 3 271 000 kronor med den fördelning på de olika delfonderna som framgår av bilagan.

Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler.

Den fastighetsfonden tillkommande ersättningen för till statsmyndigheter upplåtna lokaler bestämmes för samtliga delfonder utom slottsbyggnadernas och byggnadsstyrelsens delfonder så, att full förräntning erhålles å det av respektive delfonder disponerade statskapitalet. Den räntefot, vid vilken full förräntning skall anses vara för handen, har satts till 4 procent. För slottsbyggnadernas delfond upptages av redovisningstekniska skäl en formell överskottspost om 1 000 kronor.

Kapitalbehållningarna den 1 juli 1946 för de olika delfonderna utom slottsbyggnadernas och byggnadsstyrelsens delfonder framgår av följande sammanställning, vilken — i överensstämmelse med vad som tidigare tillämpats — beräknats med utgångspunkt från att vid ingången av budgetåret 1945/46 för investering i ifrågavarande delfonder disponibla medel i sin helhet lyfts före nämnda budgetårs utgång. Även om de på grundval av dessa kapitalbehållningar beräknade överskotten till följd av uppskjutandet av vissa byggnadsföretag skulle komma att överstiga de faktiska, påverkas statsregleringen likväl icke härav, eftersom ersättningsanslagen upptagas i anslutning till de beräknade överskotten och sedermera belastas i anslutning till de faktiska överskotten.

Kapitalbehållningarna för fastighetsfondens nämnda delfonder den 1 juli 1946 ha sålunda beräknats till följande belopp i runda tal, nämligen:

för fångvårdsstyrelsens delfond		kronor	8 724 000
för utrikesdepartementets delfond		»	6 143 000
för medicinalstyrelsens delfond		»	44 127 000
för generaltullstyrelsens delfond		»	894 000
för Uppsala universitets delfond		»	4 133 000
för Lunds universitets delfond		»	4 031 000
för karolinska sjukhusets delfond		»	8 047 000
för lotsstyrelsens delfond		»	1 056 000.

I nästföljande tabell ha för här ifrågavarande åtta delfonder sammanförts dels de till 4 procent å förenämnda kapitalbehållningar beräknade överskotten, dels de i det föregående tillstyrkta utgifterna, dels ock de i det följande

Statens allmänna fastighetsfond.

beräknade inkomsterna. För slottsbyggnadernas delfond ha angivits reparationsutgifterna, nyssnämnda formella överskottspost samt de beräknade inkomsterna. Av dessa uppgifter framräknas så de erforderliga ersättningsanslagen. För fullständighetens skull ha i tablån även medtagits de för byggnadsstyrelsens delfond enligt den följande redogörelsen framräknade beloppen.

D e l f o n d	Överskott kronor	Utgifter kronor	Summa kronor	Andra inkomster än ersättningsanslag kronor	Ersättningsanslag kronor
Slottsbyggnadernas	1 000	701 000	702 000	446 000	256 000
Fångvårdsstyrelsens	350 000	417 000	767 000	201 000	566 000
Utrikesdepartementets	245 000	661 000	906 000	40 000	866 000
Medicinalstyrelsens	1 765 000	2 662 000	4 427 000	786 000	3 641 000
Byggnadsstyrelsens	8 736 000	6 749 000	15 485 000	1 065 000	14 420 000
Generaltullstyrelsens	35 000	115 000	150 000	48 000	102 000
Uppsala universitets	165 000	1 026 000	1 191 000	363 000	828 000
Lunds universitets	160 000	283 000	443 000	73 000	370 000
Karolinska sjukhusets	320 000	811 000	1 131 000	232 000	899 000
Lotsstyrelsens	40 000	310 000	350 000	62 000	288 000
Summa	11 817 000	18 735 000	25 552 000	3 316 000	22 236 000

Ersättningsanslaget för *slottsbyggnadernas delfond* har av byggnadsstyrelsen föreslagits höjt med 12 000 kronor, motsvarande de beräknade reparationsutgifterna för Landskrona slott. Ökningen har tillagts anslaget under fjärde huvudtiteln. Riksräkenskapsverket har härom framhållit, att dessa kostnader till största delen torde vara hänförliga till slottet i egenskap av kulturhistoriskt minnesmärke, varför ökningen borde utgå från sjätte huvudtiteln. I överensstämmelse härmed bör, liksom för innevarande budgetår, anslaget fördelas med 35 000 kronor på fjärde, 25 000 kronor på åttonde samt återstoden, för budgetåret 1946/47 196 000 kronor, på sjätte huvudtiteln.

För *byggnadsstyrelsens delfond* skall ersättningen till fastighetsfonden beräknas med stöd av de kalkylerade hyresvärdena för de olika i delfonden ingående fastigheterna och de förhyrda lokalerna, dock att hyresutgifterna för bank- och fondinspektionen, sparbanksinspektionen, försäkringsinspektionen samt statens pensionsanstalt skola ersättas från inspektionernas specialbudgeter respektive från anstaltens stat. Byggnadsstyrelsen har i statförslaget verkställt beräkningar rörande ifrågavarande hyresvärden med uppdelning på olika anslag efter hyresvärdet (hyresutgiften) för lokaler åt de till respektive huvudtitlar hörande statsmyndigheterna. I dessa beräkningar, beträffande vilkas detaljer torde få hänvisas till handlingarna i ärendet, kommer summan av ersättningsanslagen att uppgå till 13 892 700 kronor, varav 5 508 600 kronor falla på åttonde huvudtiteln.

Såsom riksräkenskapsverket i sitt yttrande framhållit bör ersättningsposten uppräknas med 525 000 kronor, avseende hyresvärdet för de kungl. teat-

rarna, och uppföras med i runt tal 14 420 000 kronor. Ökningen bör påföras åttonde huvudtiteln. Något hyresvärde för vissa skyddsrumsanläggningar, vilka på byggnadsstyrelsens delfond redovisas såsom helt avskrivna, synes i enlighet med styrelsens förslag icke böra beräknas, och så torde icke böra ske annat än i den mån de framdeles tagas i anspråk för fredsmässiga behov såsom förvaring av arkivhandlingar o. d. och därigenom fylla ett syfte, som annars måst tillgodoses genom nybyggnad eller förhyrning. Med utgångspunkt från ersättningsanslag från driftbudgeten å sammanlagt förenämnda belopp, 14 420 000 kronor, övriga inkomster enligt den följande framställningen å tillhoppa 1 065 000 kronor samt utgifter å sammanlagt 6 749 000 kronor framkommer ett överskott för byggnadsstyrelsens delfond å 8 736 000 kronor.

Med godtagande av byggnadsstyrelsens beräkning med nyss angivna jämkning samt med avrundning av posterna till jämna tusental kronor förordar jag, att de särskilda anslagen upptagas med de belopp, som angivas i följande sammanställning.

Huvudtitel	Ersättningsanslag			
	till slotsbyggnadernas delfond	till byggnadsstyrelsens delfond	till annan delfond	Summa
Andra huvudtiteln		340 000	¹ 566 000	906 000
Tredje » 		206 000	² 866 000	1 072 000
Fjärde » 	35 000	564 000		599 000
Femte » 		2 962 000	³ 3 641 000	6 603 000
Sjätte » 	196 000	722 000		918 000
Sjunde » 		648 000	⁴ 102 000	750 000
Åttonde » 	25 000	6 035 000	⁵ 2 097 000	8 157 000
Nionde » 		1 600 000		1 600 000
Tionde » 		812 000	⁶ 288 000	1 100 000
Elfte » 		416 000		416 000
Fjortonde » 		115 000		115 000
Summa	256 000	14 420 000	7 560 000	22 236 000

De sålunda beräknade ersättningsanslagen äskas i annat sammanhang denna dag under vederbörande huvudtitlar.

¹ Fångvårdsstyrelsens delfond. — ² Utrikesdepartementets delfond. — ³ Medicinalstyrelsens delfond. — ⁴ Generaltullstyrelsens delfond. — ⁵ Därav till Uppsala universitets delfond 828 000 kronor, till Lunds universitets delfond 370 000 kronor och till karolinska sjukhusets delfond 899 000 kronor. — ⁶ Lotsstyrelsens delfond.

Hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och markområden.

Slottsbyggnadernas delfond. I statförslaget för nästa budgetår har byggnadsstyrelsen beräknat inkomsterna under denna post till 149 500 kronor innebärande en minskning i förhållande till löpande budgetår med 5 500 kronor. Härvid hava hyresinkomsterna från Drottningholms, Ulriksdals och Haga slott beräknats netto. Vederbörande ståthållarämbeten äga nämligen såsom tidigare framhållits jämlikt brev den 9 mars 1945 befogenhet att tills vidare av inflytande hyresintäkter bestrida statsverket åvilande, löpande utgifter för de uthyrda byggnadernas inre skötsel samt hyresgästernas tillgodo-seende med kontraktusenligt utgående förmåner.

I utlåtande över framställningen har riksräkenskapsverket framhållit, att ifrågavarande kostnader, vilka beräknats till 26 000 kronor, borde slutligt belasta posten till reparations- och underhållskostnader m. m. Ämbetsverket har därför uppräknat den under rubriken reparations- och underhållskostnader m. m. upptagna delposten för uthyrda lägenheter vid Drottningholms, Ulriksdals och Haga slott med nämnda belopp, 26 000 kronor, och samtidigt även höjt här förevarande inkomstpost med samma belopp. Posten har vidare, liksom även motsvarande post under utrikesdepartementets delfond föreslagits avrundad till jämnt tusental kronor.

Riksräkenskapsverkets förslag, som ansluter sig till det av statsverket tillämpade bruttobudgeteringssystemet, synes böra genomföras. Härigenom sker icke någon ändring av gällande regler för förvaltningen, utan förslagets genomförande innebär endast en av redovisningstekniska skäl betingad omläggning.

I anslutning till myndigheternas beräkningar böra fastighetsfondens hyresinkomster uppföras med sammanlagt 2 576 000 kronor (se bilagan).

Diverse inkomster.

Slottsbyggnadernas delfond. Byggnadsstyrelsen föreslår att under denna rubrik upptagas dels 150 000 kronor av Djurgårdsförvaltningens överskottsmedel och dels under övriga diverse inkomster ett belopp av 30 000 kronor.

I samband med äskande av ett belopp av 90 000 kronor för iståndsättningsarbeten för vissa byggnader vid de kungl. slotten har styrelsen erinrat, att kostnaderna för dylika arbeten tidigare förutsatts kunna bestridas av Haga och Ulriksdals slotts försäljningsmedels fonder.

Uppsala universitets delfond. I sitt statförslag har drätselnämnden uppfört delposten bidrag från Uppsala läns landsting med 96 800 kronor under

förutsättning att reparationsmedlen för akademiska sjukhuset höjas till det av nämnden förordade beloppet 197 000 kronor.

Riksräkenskapsverket har i sitt utlåtande med utgångspunkt från de i departementspromemorian förordade beloppen till reparations- och underhållskostnader m. m. nedräknat posten till diverse inkomster för Uppsala universitets delfond med 2 800 kronor. Vidare har ämbetsverket i sitt statförlag för envar av utrikesdepartementets och medicinalstyrelsens delfonder uppfört ett formellt belopp av 1 000 kronor under förevarande inkomstpost med hänsyn till behovet av ett redovisningskonto för eventuellt inflytande diverse inkomster. Av samma anledning ha under Uppsala universitets delfond och Lunds universitets delfond under rubriken övriga diverse inkomster upptagits formella belopp av respektive 1 000 och 200 kronor, i samband varmed det från Lunds universitets egendoms- och skogsförvaltning inflytande bidraget uppförts med det fastställda beloppet, 50 800 kronor. Slutligen har ämbetsverket avrundat det för byggnadsstyrelsens delfond till 65 500 kronor upptagna beloppet till 65 000 kronor.

Såsom jag tidigare förordat bör på staten för slottsbyggnadernas delfond under rubriken reparations- och underhållskostnader m. m. upptagas en särskild delpost för istandsättningsarbeten av 90 000 kronor. I likhet med byggnadsstyrelsen anser jag att dessa utgifter skola bekostas av de i Haga och Ulriksdals slotts försäljningsmedels fonder uppsamlade intäkterna av grusförsäljning. Under förevarande rubrik bör därför i staten för nästa budgetår upptagas en särskild post under rubriken bidrag från Haga och Ulriksdals slotts försäljningsmedels fonder, vilken bör uppföras med samma belopp, som upptagits för istandsättningsarbeten, eller 90 000 kronor. I övrigt ansluter jag mig till riksräkenskapsverkets förslag och föreslår att under posten diverse inkomster upptagas sammanlagt 740 000 kronor med den fördelning på olika delfonder som framgår av bilagan.

Hemställan.

Under åberopande av vad här anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna bilagda förslag till stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1946/47 (bilaga).

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Erik Skiöld.

**Förslag till stat för statens allmänna fastighetsfond
för budgetåret 1946/47.**

			Kronor
Inkomster.			
A. Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler:			
1. Slottsbyggnadernas delfond		256 000	
2. Fångvårdsstyrelsens »		566 000	
3. Utrikesdepartementets »		866 000	
4. Medicinalstyrelsens »		3 641 000	
5. Byggnadsstyrelsens »		14 420 000	
6. Generaltullstyrelsens »		102 000	
7. Uppsala universitets »		828 000	
8. Lunds universitets »		370 000	
9. Karolinska sjukhusets »		899 000	
10. Lotsstyrelsens »		288 000	22 236 000
B. Hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och markområden:			
1. Slottsbyggnadernas delfond		176 000	
2. Fångvårdsstyrelsens »		200 000	
3. Utrikesdepartementets »		39 000	
4. Medicinalstyrelsens »		785 000	
5. Byggnadsstyrelsens »		1 000 000	
6. Generaltullstyrelsens »		47 000	
7. Uppsala universitets »		18 000	
8. Lunds universitets »		22 000	
9. Karolinska sjukhusets »		231 000	
10. Lotsstyrelsens »		58 000	2 576 000
C. Diverse inkomster:			
1. Slottsbyggnadernas delfond:			
a. Djurgårdsförvaltningens överskottsmedel	150 000		
b. Bidrag från Haga och Ulriksdals slotts försäljningsmedels fonder		90 000	
c. Övriga diverse inkomster		30 000	270 000
2. Fångvårdsstyrelsens delfond		1 000	
3. Utrikesdepartementets »		1 000	
4. Medicinalstyrelsens »		1 000	
5. Byggnadsstyrelsens »		65 000	
6. Generaltullstyrelsens »		1 000	
7. Uppsala universitets delfond:			
a. Bidrag från universitetets egendoms- och skogsförvaltning		250 000	
b. Bidrag från Uppsala läns landsting		94 000	
c. Övriga diverse inkomster		1 000	345 000

	Kronor
8. Lunds universitets delfond:	
a. Bidrag från universitetets egendomsförvaltning.....	50 800
b. Övriga diverse inkomster	200
	51 000
9. Karolinska sjukhusets delfond	1 000
10. Lotsstyrelsens ,	4 000
	740 000
Summa	25 552 000

Utgifter.

A. Reparations- och underhållskostnader m. m.:

1. Slottsbyggnadernas delfond:		
a. Reparations- och underhållskostnader för de kungl. slotten med tillhörande byggnader.....	442 000	
b. Reparations- och underhållskostnader för uthyrda lägenheter vid Drottningholm, Ulriksdal och Haga.....	62 000	
c. Reparations- och underhållskostnader för vissa historiska byggnader och byggnadsminnesmärken m. m.	107 000	
d. Vissa istandsättningsarbeten.....	90 000	701 000
2. Fångvårdsstyrelsens delfond		260 000
3. Utrikesdepartementets delfond:		
a. Reparations- och underhållskostnader i allmänhet m. m.	160 000	
b. Bränsle och lyse för vissa tjänstebostäder, förslagsvis	110 000	270 000
4. Medicinalstyrelsens delfond		1 450 000
5. Byggnadsstyrelsens »		2 700 000
6. Generaltullstyrelsens »		60 000
7. Uppsala universitets delfond:		
a. Akademiska sjukhuset	192 000	
b. Övriga fastigheter	338 000	530 000
8. Lunds universitets delfond		185 000
9. Karolinska sjukhusets delfond:		
a. Karolinska sjukhuset.....	130 000	
b. Serafimerlasarettet	125 000	255 000
10. Lotsstyrelsens delfond		240 000
		6 651 000

B. Avsättning till värdeminskningskonto:

2. Fångvårdsstyrelsens	delfond,	förslagsvis	112 000
3. Utrikesdepartementets	»	förslagsvis	81 000
4. Medicinalstyrelsens	»	förslagsvis	1 190 000
5. Byggnadsstyrelsens	»	förslagsvis	1 323 000
6. Generaltullstyrelsens	»	förslagsvis	12 000

			Kronor
7. Uppsala universitets delfond:			
a. Akademiska sjukhuset, <i>förslagsvis</i>	209 000		
b. Övriga fastigheter, <i>förslagsvis</i>	278 000	487 000	
8. Lunds universitets delfond, <i>förslagsvis</i>		92 000	
9. Karolinska sjukhusets » , <i>förslagsvis</i>		481 000	
10. Lotsstyrelsens » , <i>förslagsvis</i>		35 000	3 813 000
C. Hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden:			
2. Fångvårdsstyrelsens delfond, <i>förslagsvis</i>	45 000		
3. Utrikesdepartementets » , <i>förslagsvis</i>	310 000		
4. Medicinalstyrelsens » , <i>förslagsvis</i>	22 000		
5. Byggnadsstyrelsens » , <i>förslagsvis</i>	2 726 000		
6. Generaltullstyrelsens » , <i>förslagsvis</i>	43 000		
7. Uppsala universitets » , <i>förslagsvis</i>	9 000		
8. Lunds universitets » , <i>förslagsvis</i>	6 000		
9. Karolinska sjukhusets » , <i>förslagsvis</i>	75 000		
10. Lotsstyrelsens » , <i>förslagsvis</i>	35 000		3 271 000
Överskott att tillföras riksstatens driftbudget:			
1. Slottsbyggnadernas delfond	1 000		
2. Fångvårdsstyrelsens »	350 000		
3. Utrikesdepartementets »	245 000		
4. Medicinalstyrelsens »	1 765 000		
5. Byggnadsstyrelsens »	8 736 000		
6. Generaltullstyrelsens »	35 000		
7. Uppsala universitets »	165 000		
8. Lunds universitets »	160 000		
9. Karolinska sjukhusets »	320 000		
10. Lotsstyrelsens »	40 000		11 817 000
		Summa	25 552 000

1946 års statsverksproposition.

Kapitalbudgeten.

Investeringsplan.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari
1946.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anför efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter.

Vid 1944 års riksdag beslöts (1944 års statsverksproposition: Kapitalbudgeten: Investeringsplan; riksdagens skrivelse nr 45; proposition nr 276; riksdagens skrivelse nr 464), att kapitalbudgeten skulle från och med budgetåret 1944/45 erhålla en ändrad utformning av i huvudsak följande innebörd.

För varje statlig kapitalfond fastställs årligen en investeringsstat, på vars ena sida redovisas beloppet av den sammanlagda bruttoinvesteringen i fonden enligt av riksdagen fattade anslagsbeslut och på vars andra sida upptagas dels tillgängliga avskrivningsmedel inom fonden (årsavskrivning), dels avskrivningsmedel anvisade över riksstaten (grundavskrivning), dels övriga för investering disponibla kapitalmedel, dels ock i förekommande fall bidrag från särskilda fonder eller enskilda till investeringsföretagens genomförande. Saldot mellan dessa poster anger det nettotillskott av kapitalmedel, som erfordras för de beslutade bruttoinvesteringarnas genomförande, och betecknas investeringsbemyndigande. Investeringsbemyndigandena för de olika kapitalfonderna sammanställas till en investeringsplan, vars summa, sedan avdrag skett för återbetalning av kapitalmedel över fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster och i förekommande fall även från andra fonder, utvi-

sar den totala nettoinvestering av lånemedel, som erfordras för genomförandet av samtliga de av riksdagen beslutade investeringarna. Investeringsplanen utgör kapitalbudgetens utgiftssida enligt riksstaten. På kapitalbudgetens inkomstsida upptages under beteckningen lånemedel en balanspost med samma belopp som investeringsplanens slutsumma. I specifikationerna till riksstaten upptagas för kapitalbudgetens del nämnda inkomsttitel, efter angivna grunder upprättade investeringsstater för samtliga kapitalfonder samt fullständiga anslagsspecifikationer till investeringsplanen.

I samband med ifrågavarande omläggning genomfördes även vissa andra förändringar med avseende på kapitalbudgeten. Redovisningen mot riksstaten av kapitalbudgetanslagen överflyttades från riksgäldskontoret till de fondförvaltande myndigheterna, varvid dessa ålades att vid genomförande av investeringarna i första hand anlita avskrivningsmedel och övriga inom respektive fonder disponibla kapitalmedel och att först när dessa förbrukats utnyttja investeringsbemyndigandena för rekvisition av lånemedel från riksgäldskontoret. För de affärsdrivande verken omändrades därjämte förnyelsefonderna till verkliga avskrivningskonton, i samband varmed tillgångsvärderna i verkens bokföring underkastades revision. Hos riksgäldskontoret innesående behållningar av särskilt avsatta förnyelsefonds- och pensionsfondsmedel salderades mot verkens kapitalskuld till statsverket. Slutligen beslöts, att avsättningen till pensionsfonder vid de affärsdrivande verken skulle upphöra. Härvid förutsattes, att man vid bestämmandet av de årliga avskrivningarna i stället skulle taga viss hänsyn till de framtida pensionskostnaderna genom en kollektiv avskrivning av investerade kapitalmedel vid sidan av den för bestämda objekt eller objektgrupper erforderliga avsättningen till värdeminskningskonto.

Genom beslut den 2 november 1945 (SFS nr 699) har Kungl. Maj:t vidare förordnat, att redovisningen vid de affärsdrivande verken utom domänverket skall omläggas från kalenderår till budgetår.

Med skrivelse den 30 november 1945 har *riksräkenskapsverket* överlämnat budgetredovisning och tryckt utdrag ur rikshuvudboken för budgetåret 1944/45, vilket är det första budgetår, för vilket den nya kapitalbudgetsredovisningen tillämpats. Ämbetsverket har därvid anmält sin avsikt att i särskild skrivelse lämna en närmare redogörelse rörande detta riksbokslut.

Den redogörelse för erfarenheterna från tillämpningen av det nya redovisningsförfarandet, som bör lämnas riksdagen, synes lämpligen böra anstå till dess den av riksräkenskapsverket bebadade redogörelsen inkommit, och avgivas senare under riksdagen. Därvid böra även till behandling upptagas frågor om eventuella jämkningar av anslagsanvisnings- och redovisningsförfarandet.

I årets statsverksproposition ha definitiva anslag i ett flertal fall icke kunnat äskas, då de utredningar som skola ligga till grund för anslagsberäkningen ännu icke slutförts. Bland de utgiftsposter, som sålunda icke i detta sammanhang kunnat fastställas, märkas i första hand kostnaderna för den statliga bostadsbyggnadssubventioneringen, vilka i byggnadslånebyråns fram-

ställning om anslag för nästa budgetår beräknats till belopp, som med över 50 miljoner kronor överstiga de å innevarande års riksstat uppförda beloppen; i föreliggande proposition ha ifrågavarande anslag preliminärt beräknats till oförändrade belopp. Vidare föreligga framställningar om ytterligare kapitalinvesteringar under såväl luftfartsfonden som allmänna fastighetsfonden och försvarets fastighetsfond. Ett bifall till dessa förslag kommer jämväl att föranleda en ökning av anslagen under huvudtiteln Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

Enligt bifogade utdrag av statsrådsprotokollet har Kungl. Maj:t denna dag fattat beslut om avlåtande till riksdagen av framställningar om investeringsanslag under olika kapitalfonder med följande totala belopp.

	Kronor	Kronor
I. Statens affärsverksfonder:		
A. Postverkets fond	6 528 000	
B. Telegrafverkets fond	122 650 000	
C. Statens järnvägars fond	124 895 000	
D. Statens vattenfallsverks fond	85 460 000	
E. Domänverkets fond	410 000	339 943 000
II. Luftfartsfonden		8 300 000
III. Statens allmänna fastighetsfond		42 938 500
IV. Försvarets fonder:		
A. Försvarets fastighetsfond	71 430 000	
B. Försvarets fabriksfond	1 100 000	72 530 000
V. Statens utlåningsfonder		73 575 000
VI. Fonden för låneunderstöd		189 675 000
VII. Fonden för förlag till statsverket		35 000
VIII. Diverse kapitalfonder:		
A. Väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond	12 651 000	
B. Fonden för kreditgivning till utlandet	250 000 000	
C. Statens reproduktionsanstalts fond	77 000	262 728 000
	Summa	989 724 500

De belopp i avskrivningsmedel och övriga likvida medel som enligt i annat sammanhang framlagda anslagsäskanden för avskrivningsändamål och verkställda preliminära beräkningar skulle stå till förfogande för investeringarnas genomförande framgå av följande sammanställning.

	Kronor	Kronor
I. Statens affärsverksfonder:		
A. Postverkets fond	1 495 000	
B. Telegrafverkets fond	45 001 000	
C. Statens järnvägars fond	67 200 000	
D. Statens vattenfallsverks fond	20 070 000	
E. Domänverkets fond	351 000	134 117 000
II. Luftfartsfonden		8 201 000
III. Statens allmänna fastighetsfond		21 584 500

Kapitalbudgeten.

	Kronor	Kronor
IV. Försvarets fonder:		
A. Försvarets fastighetsfond	47 254 000	
B. Försvarets fabriksfond.....	1 316 000	48 570 000
V. Statens utlåningsfonder		18 680 000
VI. Fonden för låneunderstöd		7 096 000
VII. Fonden för förlag till statsverket		1 000
VIII. Diverse kapitalfonder:		
A. Väg- och vattenbyggnadsverkets förråds- fond	5 001 000	
C. Statens reproduktionsanstalts fond.....	61 000	5 062 000
	Summa	243 311 500

Med ledning av dessa uppgifter kunna investeringsbemyndigandena preliminärt beräknas till de belopp som framgå av följande

Förslag till investeringsplan för budgetåret 1946/47.

	Kronor	Kronor
I. Statens affärsverksfonder:		
A. Postverkets fond	5 033 000	
B. Telegrafverkets fond	77 649 000	
C. Statens järnvägars fond	57 695 000	
D. Statens vattenfallsverks fond	65 390 000	
E. Domänverkets fond	59 000	205 826 000
II. Luftfartsfonden		99 000
III. Statens allmänna fastighetsfond		21 354 000
IV. Försvarets fonder:		
A. Försvarets fastighetsfond.....		24 176 000
V. Statens utlåningsfonder		54 895 000
VI. Fonden för låneunderstöd		182 579 000
VII. Fonden för förlag till statsverket		34 000
VIII. Diverse kapitalfonder:		
A. Väg- och vattenbyggnadsverkets förråds- fond	7 650 000	
B. Fonden för kreditgivning till utlandet....	250 000 000	
C. Statens reproduktionsanstalts fond.....	16 000	257 666 000
	Säger	746 629 000

Avgår kapitalåterbetalning:

Oreglerade kapitalmedelsförluster.....	76 800 000	
Försvarets fabriksfond	216 000	77 016 000
	Summa	669 613 000

Slutlig beräkning av investeringsplanen bör anstå i avvaktan på de ytterligare äskanden av investeringsanslag, som kunna komma att framläggas under riksdagens lopp.

Stater innefattande specifikation till de sålunda angivna bemyndigandena torde få bifogas statsrådsprotokollet i detta ärende såsom *bihang*.

Med åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avvaktan på särskild proposition i ämnet beräkna investeringsplanen för budgetåret 1946/47 jämte därtill fogade stater i enlighet med här framlagda förslag samt

att i riksstaten för nämnda budgetår å kapitalbudgeten beräkna en mot investeringsplanen svarande inkomstitel sålunda

Lånemedel kronor 669 613 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Erik Skiöld.

Bihang.

**Förslag till
investeringsstater för budgetåret 1946/47.**

I. Statens affärsverksfonder.

A. Postverkets fond.

Avskrivningsmedel inom		Summa investeringsanslag.	6 528 000
fonden	1 485 000		
Övriga kapitalmedel	10 000		
Investeringsbemyndigande.	5 033 000		
	<u>6 528 000</u>		<u>6 528 000</u>

B. Telegrafverkets fond.

Avskrivningsmedel inom		Summa investeringsanslag.	122 650 000
fonden	45 000 000		
Övriga kapitalmedel	1 000		
Investeringsbemyndigande.	77 649 000		
	<u>122 650 000</u>		<u>122 650 000</u>

C. Statens järnvägars fond.

Avskrivningsmedel från		Summa investeringsanslag.	124 895 000
riksstaten	900 000		
Avskrivningsmedel inom			
fonden	50 000 000		
Övriga kapitalmedel	16 300 000		
Investeringsbemyndigande.	57 695 000		
	<u>124 895 000</u>		<u>124 895 000</u>

D. Statens vattenfallsverks fond.

Avskrivningsmedel inom		Summa investeringsanslag.	85 460 000
fonden	20 000 000		
Övriga kapitalmedel	70 000		
Investeringsbemyndigande.	65 390 000		
	<u>85 460 000</u>		<u>85 460 000</u>

E. Domänverkets fond.

Avskrivningsmedel inom		Summa investeringsanslag.	410 000
fonden	350 000		
Övriga kapitalmedel	1 000		
Investeringsbemyndigande.	59 000		
	<u>410 000</u>		<u>410 000</u>

II. Luftfartsfonden.

Avskrivningsmedel från		Summa investeringsanslag.	8 300 000
riksstaten	8 200 000		
Övriga kapitalmedel	1 000		
Investeringsbemyndigande.	99 000		
	<u>8 300 000</u>		<u>8 300 000</u>

III. Statens allmänna fastighetsfond.

Avskrivningsmedel från		Summa investeringsanslag.	42 938 500
riksstaten	17 370 200		
Avskrivningsmedel inom			
fonden	3 813 000		
Bidrag från kommuner ...	400 000		
Övriga kapitalmedel	1 300		
Investeringsbemyndigande.	21 354 000		
	<u>42 938 500</u>		<u>42 938 500</u>

IV. Försvarets fonder.

A. Försvarets fastighetsfond.

Avskrivningsmedel från		Summa investeringsanslag.	71 430 000
riksstaten	38 987 500		
Avskrivningsmedel inom			
fonden	5 180 000		
Bidrag från diversemedels-			
fond	3 085 000		
Övriga kapitalmedel	1 500		
Investeringsbemyndigande.	24 176 000		
	<u>71 430 000</u>		<u>71 430 000</u>

B. Försvarets fabriksfond.

Avskrivningsmedel inom		Summa investeringsanslag.	1 100 000
fonden	1 315 000	Kapitalåterbetalning	216 000
Övriga kapitalmedel	1 000		
	<u>1 316 000</u>		<u>1 316 000</u>

V. Statens utlåningsfonder.

Lånefonden för kostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer.

Avskrivningsmedel från		Investeringsanslag	50 000 000
riksstaten	13 900 000		
Investeringsbemyndigande.	36 100 000		
	<u>50 000 000</u>		<u>50 000 000</u>

Kapitalbudgeten.**Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden.**

Avskrivningsmedel från		Investeringsanslag	12 000 000
riksstaten	2 580 000		
Investeringsbemyndigande.	9 420 000		
	<u>12 000 000</u>		<u>12 000 000</u>

Statens bosättningslånefond.

Investeringsbemyndigande.	3 000 000	Investeringsanslag	3 000 000
---------------------------	-----------	--------------------------	-----------

Statens lånefond för universitetsstudier.

Avskrivningsmedel från		Investeringsanslag	650 000
riksstaten	650 000		

Allmänna studielånefonden.

Avskrivningsmedel från		Investeringsanslag	250 000
riksstaten	250 000		

Lånefonden för inköp av ädla avelsston.

Avskrivningsmedel från		Investeringsanslag	30 000
riksstaten	30 000		

Lånefonden för inköp av avelshingstar av ardenerraser.

Avskrivningsmedel från		Investeringsanslag	90 000
riksstaten	90 000		

Lånefonden för inköp av avelsston av nordsvensk ras.

Avskrivningsmedel från		Investeringsanslag	55 000
riksstaten	55 000		

Jordbrukets maskinlånefond.

Avskrivningsmedel från		Investeringsanslag	3 500 000
riksstaten	700 000		
Investeringsbemyndigande.	2 800 000		
	<u>3 500 000</u>		<u>3 500 000</u>

Statens sekundärlånefond för jordbrukare.

Avskrivningsmedel från		Investeringsanslag	1 000 000
riksstaten	125 000		
Investeringsbemyndigande.	875 000		
	<u>1 000 000</u>		<u>1 000 000</u>

Egnahemslånefonden.

Avskrivningsmedel från		Investeringsanslag	3 000 000
riksstaten	300 000		
Investeringsbemyndigande.	2 700 000		
	<u>3 000 000</u>		<u>3 000 000</u>

Summa investeringsbemyndigande för statens utlåningsfonder 54 895 000

VI. Fonden för låneunderstöd.

Avskrivningsmedel från	Summa investeringsanslag	189 675 000
riksstaten 13 185 000		
efter avdrag av avskrivning av tillägglån till viss bostadsbyggnadsverksamhet 6 090 000		
		7 095 000
Övriga kapitalmedel 1 000		
Investeringsbemyndigande. 182 579 000		
		189 675 000

VII. Fonden för förlag till statsverket.

Övriga kapitalmedel 1 000	Investeringsanslag.	35 000
Investeringsbemyndigande 34 000		
		35 000

VIII. Diverse kapitalfonder.

A. Väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond.

Avskrivningsmedel inom	Summa investeringsanslag..	12 651 000
fonden 5 000 000		
Övriga kapitalmedel 1 000		
Investeringsbemyndigande 7 650 000		
		12 651 000

B. Fonden för kreditgivning till utlandet.

Investeringsbemyndigande. 250 000 000 Investeringsanslag 250 000 000

C. Statens reproduktionsanstalts fond.

Avskrivningsmedel inom	Summa investeringsanslag.	77 000
fonden 60 000		
Övriga kapitalmedel 1 000		
Investeringsbemyndigande. 16 000		
		77 000

Bilaga 1.

Kapitalinvesteringar.

Justitiedepartementet.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementetsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, anmäler under justitiedepartementets handläggning hörande ärenden angående kapitalinvesteringar att föreläggas 1946 års riksdag, och yttrar därvid följande.

Statens affärsverksfonder.

E. Domänverket.

[1.] 1. Diverse byggnadsarbeten vid fångvårdens jordbruksegendomar. I skrivelse den 30 juni 1945 har *fångvårdsstyrelsen* hemställt om medel till uppförande av ett redskapshus vid vårdanstalten å Hall. Till detta arbete skulle huvudsakligen användas rivningsmaterial från en äldre byggnad vid anstalten. Styrelsen anför:

Vid vårdanstalten å Hall nära Södertälje är jordbruket uppdelat i två brukningsdelar, av vilka den vid Håga belägna saknar byggnad för förvaring av maskiner och redskap, till följd varav dessa måste uppställas under bar himmel.

Styrelsens arkitekt Gustaf Birch-Lindgren har utarbetat ritningar till ett nytt redskapshus, för vilket uppförande, därest de intagnas arbetskraft anlitas och ovannämnd material användes, kostnaden enligt arkitekten kan begränsas till 1 200 kronor. Av nämnda belopp avses 800 kronor till inköp av material utöver förut nämnda samt 400 kronor till arbetspremier åt de intagna, som deltaga i arbetet. Av arkitekten utarbetade ritningar biläggas.

Jordbruksbyggnaderna och marken å Hall redovisas å statens domäners fond. Jämlikt vad som uttalats i Kungl. Maj:ts proposition nr 158 till 1939

års riksdag angående vissa anslag till ersättning till statens domäners fond för upplåten mark m. m. skola »medel till uppförande av nybyggnad eller till större förändringsarbeten för jordbrukets eller skogsbrukets behov, som icke äro att hänföra till sedvanligt underhåll, anvisas å kapitalbudgeten under domänfonden».

Domänstyrelsen har i skrivelse den 27 april 1945 till fångvårdsstyrelsen förklarat sig icke hava något att erinra mot att redskapshus uppföres vid Håga och att därvid de av styrelsens arkitekt uppgjorda ritningarna följas.

Under åberopande av vad sålunda anförts har fångvårdsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte bemyndiga domänstyrelsen att för uppförande av ett redskapshus vid vårdanstalten å Hall ställa ett belopp av 1 200 kronor till fångvårdsstyrelsens disposition.

Departements-
chefen.

Ett flertal av fångvårdens jordbruksegendomar redovisas numera på domänfonden. Ytterligare dylika egendomar komma att förvärfvas i samband med straffverkställighetsreformen, som förutsätter en avsevärd utvidgning av fångvårdens kolonisystem. Å tilläggsstat I till riksstaten för innevarande budgetår har sålunda anvisats sammanlagt 450 000 kronor till förvärfv av jordbruksegendomar för nya fångkolonier.

Med hänsyn till den omfattning fångvårdens jordbruksdrift sålunda fått synes man böra räkna med ett normalt anslagsbehov för arbeten av den art, varom är fråga i fångvårdsstyrelsens förevarande framställning. Till Kungl. Maj:ts förfogande torde därför böra ställas ett särskilt investeringsanslag för sådana nybyggnads- och förändringsarbeten för jordbrukets behov vilka, ehuru av mindre omfattning, likväl icke äro att hänföra till sedvanligt underhåll. Anslaget, som bör anvisas å kapitalbudgeten under domänfonden, torde tills vidare kunna bestämmas till 10 000 kronor.

Jag hemställer i enlighet härmed, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Diverse byggnadsarbeten vid fångvårdens jordbruksegendomar* för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av kronor 10 000.

Statens allmänna fastighetsfond.

I särskilda skrivelser den 27, den 29 och den 30 augusti samt den 18 oktober 1945 har fångvårdsstyrelsen hemställt om anvisande av ett flertal anslag för byggnadsändamål. Till *bostadshus vid sinnessjukavdelningen å Håga* begäres sålunda 130 000 kronor, till *sinnessjukavdelning vid centralfängelset i Härnösand* 31 000 kronor, till *sinnessjukavdelning vid centralfängelset å Härlanda* 190 000 kronor, till *omläggning av värmeledningen vid centralfängelset å Härlanda* 20 000 kronor, till *värmeledningsanläggning vid rannsaktionshäktet i Visby* 45 000 kronor, till *värmeledningsanläggning m. m. vid rannsaktionshäktet i Halmstad* 63 000 kronor, till *värmeledningsanlägg-*

ning vid rannsakningshäktet i Hudiksvall 64 000 kronor samt till vattenanläggning vid ungdomsanstalten å Skenäs 43 000 kronor. Då frågan om inrättande av en sinnessjukavdelning vid centralfängelset å Härlanda kräver ytterligare utredning och den ifrågasatta omläggningen av värmeledningen därstädes har visst samband med sinnessjukavdelningens inrättande, komma förslag i dessa ämnen att framläggas i särskild proposition. Rannsakningshäktet i Hudiksvall skall enligt den av strafflagberedningen framlagda planen för ordnandet av fångvårdens anstaltsväsen nedläggas, sedan anstaltsorganisationen i övrigt utbyggs i erforderlig omfattning. Med hänsyn härtill är jag ej beredd att framlägga förslag om införande av värmeledning vid denna anstalt. Övriga av fångvårdsstyrelsen framlagda förslag anmälas i det följande.

[2.] **1. Bostadshus vid sinnessjukavdelningen å Håga.** I propositionen nr 220 till 1938 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag om bl. a. inrättande vid Håga å egendomen Hall av en sinnessjukavdelning inom fångvården. Enligt förslaget skulle denna avdelning bestå av dels en sluten anstalt med 82 platser, dels en öppen anstalt med 23 vårdplatser. Tillhoppa skulle sinnessjukavdelningen således omfatta 105 platser. Den slutna avdelningen skulle nyuppföras, och i propositionen äskades medel till sådan nybyggnad. För den öppna avdelningen däremot skulle tagas i anspråk en vid Håga redan befintlig paviljong, tidigare använd såsom skyddshem. Riksdagen biföll vad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit.

Planen att använda den öppna paviljongen å Håga för de å sinnessjukavdelningen intagna har hittills icke kunnat förverkligas. Till följd av bristen på bostäder i närheten av Hall och Håga har nämligen paviljongen måst upplåtas till bostäder åt personal, företrädesvis ogifta befattningshavare. Angående bostadsbristen vid Håga torde få hänvisas till vad därom anförts i propositionen nr 281 (s. 154) till 1944 års riksdag.

I skrivelse den 27 augusti 1945 har *fångvårdsstyrelsen* begärt anslag för uppförande av ett nytt bostadshus vid Håga. Såsom motivering åberopar styrelsen nödvändigheten att frigöra den öppna paviljongen därstädes för beredande av vårdplatser åt patienter å fångvårdens sinnessjukavdelningar. Styrelsen anför:

Öppen vård står i större eller mindre utsträckning till buds för andra kategorier av å fångvårdsanstalt intagna, t. ex. straffångar, fängelsefångar, förvarade, internerade, ungdomsfängelse ådömda och i förvar tagna utlänningsar. Det måste därför betecknas som en betänklig brist i organisationen, att sinnessjukavdelningarnas patienter äro uteslagna från en sådan möjlighet. Bland de å Håga intagna finnas åtskilliga, som enligt vad erfarenheten visar, väl skulle motsvara förtroendet att bli placerade under friare vårdformer. Flera av dem arbeta fritt i trädgård, jordbruk, ladugård och skogsbruk utanför det slutna området och denna behandlingsform har visat sig vara av den största betydelse för deras tillfrisknande. Detta gäller både straffriförklarade och sådana fångar, som av hälsoskäl flyttas över till avdelningen för att komma under tillsyn och vård av psykiater. Att den intagne — han må vara hur lättskött som helst — skall behöva tillbringa åtminstone den del av da-

gen, då han icke arbetar, inom murarna, är synnerligen otillfredsställande och motverkar därtill en önskvärd differentiering av klientelet.

Vad nu sagts får ökad giltighet efter den 1 januari 1946, då de nya bestämmelserna i 5 kap. 5 § strafflagen träda i kraft. Straffrifyrkörlarung skall därefter ifrågakomma endast beträffande ett mycket begränsat antal psykopater. Mot det stora flertalet psykopater får domstolen tillgripa andra rättsreaktioner, nämligen villkorlig dom i dess olika former eller frihetsförlust. Ungdomsfängelse lär väl få ökad användning gentemot yngre, liksom förvaring i dess nya utformning samt tidsbestämda straff. Med denna rättstillämpning har man emellertid att räkna med att vissa av de på detta sätt omhändertagna under anstaltstiden behöva särskild medicinsk vård; första lagutskottet framhöll också i sitt utlåtande (nr 36/1945, s. 36), att särskilt sinnessjukavdelningen å Håga lämpade sig för sådan vård. Styrelsen delar denna uppfattning. Hågaavdelningen har till följd av sitt läge och tillgången på lämpliga arbetsobjekt särskilda förutsättningar för en sådan uppgift. Ett villkor för att tanken skall kunna förverkligas är emellertid, att avdelningen erhåller jämväl öppna vårdplatser.

Fångvårdsstyrelsen erinrar i detta sammanhang, att strafflagberedningen i sitt betänkande angående straffverkställigheten (SOU 1944: 50 s. 249) förordat att de nuvarande 83 slutna platserna å Håga utökas med ett fyrtiotal öppna genom att dels den redan befintliga paviljongen tages i anspråk och dels till anstalten knytes en koloni. Såsom en första åtgärd föreslår styrelsen, att paviljongen tages i bruk så snart som möjligt. Förutsättningen härför vore emellertid, att bostadsutrymmen för personal anskaffades genom nybyggnad. Rörande behovet av ytterligare bostadsutrymme anföres i styrelsens skrivelse:

Det antal befattningshavare, som f. n. bebo paviljongen, varierar mellan sex och fjorton, beroende på antalet semesterlediga eller eljest tjänstlediga befattningshavare. Ytterligare är att nämna, att tre befattningshavarefamiljer f. n. disponera äldre bostäder av sådan beskaffenhet, att de icke vidare böra användas för detta ändamål. Eftersom befattningshavarna å Håga till stor del äro yngre, uppkommer successivt behov av familjebostäder, i den mån de ingå äktenskap.

För att täcka detta bostadsbehov, räknar styrelsen med att det tills vidare bör räcka med ett bostadshus, innefattande 6 lägenheter om 2 rum och kök samt 2 enkelrum. I den mån lägenheterna ej upplåtas åt familjer, skulle de upplåtas åt ogift personal. Ritningar och kostnadsberäkningar för ett dylikt hus ha uppgjorts av styrelsens arkitekt G. Birch-Lindgren. Kostnaderna slutar på 130 000 kronor enligt följande specifikation.

Byggnadsarbeten (i egen regi)	53 000
Värme, vatten och avlopp (Theorells)	51 000
Elinstallationer (Elektriska prövningsanstalten)	14 000
Oförutsett, arvoden, vägar, planering	12 000

Summa kronor 130 000.

Under åberopande av vad sålunda anförts har fångvårdsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till uppförande av bostads-

hus vid sinnessjukavdelningen å Håga anvisa ett investeringsanslag av 130 000 kronor.

Byggnadsstyrelsen har i infordrat utlåtande förklarat sig icke ha något att erinra mot fångvårdsstyrelsens förslag.

Medicinalstyrelsen, som likaledes avgivit yttrande i ärendet, har tillstyrkt förslaget.

Efter ikraftträdandet den 1 januari 1946 av strafflagens nya tillräknelighetsbestämmelser kan antalet straffriförklaringar väntas minska. Frihetsberövande åtgärder torde emellertid även i fortsättningen komma att tillgripas beträffande flertalet personer som med tillämpning av förut gällande bestämmelser skulle förklarats straffria. Något minskat platsbehov å fångvårdens anstalter är därför knappast att vänta såsom följd av den beslutade ändringen av 5 kap. 5 § strafflagen. Däremot kommer behovet att kunna differentiera fångvårdens klientel att öka, när fångvården kommer att hysa större antal psykopater än tidigare. Det är med hänsyn härtill angeläget, att den öppna paviljongen vid Håga, i enlighet med vad som ursprungligen varit avsett, frigöres för vårdändamål. Paviljongen är enligt vad fångvårdsstyrelsen uppgivit i sådant skick, att den utan anslagskrävande ändringsarbeten kan tagas i anspråk för sådant ändamål. Särskilda medel erfordras däremot för att tillgodose behovet av bostäder för personalen, däribland dem som tills vidare inkvarterats i nämnda paviljong.

*Departements-
chefen.*

I detta hänseende må nämnas, att antalet befattningshavare vid Hall och Håga för närvarande utgör 114, varav 77 familjeförsörjare. Av de ogifta befattningshavarna vänta några på att bilda familj, vilket är omöjligt på grund av bostadsbristen vid anstalten och i dess närhet. Bostäderna räcka icke ens åt de redan gifta befattningshavarna, av vilka en del beretts bostad på andra orter (Södertälje, Igelsta) och några måst inkvarteras provisoriskt i som bostäder mindre lämpliga lokaler vid anstalten.

På grund av det anförda torde fångvårdsstyrelsens nu framlagda förslag om uppförande av ett nytt bostadshus vid anstalten böra bifallas. Byggnadsarbetena äro avsedda att i största möjliga utsträckning komma till utförande med fångarbetskraft.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bostadshus vid sinnessjukavdelningen å Håga* för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av kronor 130 000.

[3.] **2. Utökning av sinnessjukavdelningen vid centralfängelset i Härnösand.** I skrivelse den 9 november 1944 hemställde *fångvårdsstyrelsen* om anslag till utökning av sinnessjukavdelningen vid centralfängelset i Härnösand. Framställningen föranledde då ej förslag till riksdagen. Med anledning av den vid 1945 års riksdag beslutade omorganisationen av fångvårdens under-

sökningsväsen har styrelsen emellertid i skrivelse den 12 oktober 1945 ånyo hemställt om anslag för ifrågavarande ändamål, varvid styrelsen åberopat sin tidigare framställning i ämnet.

Med nuvarande anordningar för omhändertagande vid Härnösandsfängelset av undersökningsfångar och andra personer, som behöva intagas å sinnessjukavdelning, ha de intagna, enligt vad fångvårdsstyrelsen anför, sina bostadsceller i den egentliga fängelsebyggnaden och vistas under dagen i en särskild byggnad på gården till fängelset. Plats hade härigenom kunnat beredas för i genomsnitt 15 undersökningsfångar. Denna anordning kunde emellertid icke betecknas som tillfredsställande dels emedan antalet platser för undersökningsfångar blivit lågt, dels med hänsyn därtill att de som varit intagna för sinnessundersökning ej kunnat hållas åtskilda från andra intagna och dels enär den byggnad som användes om dagen vore trång, mörk och otillfredsställande inredd.

Enligt det nu uppgjorda förslaget skulle en sinnessjukavdelning inredas i tredje våningen i den byggnad, som benämnes gamla fängelset. För detta ändamål skulle balkongöppningen igenläggas, två lanterniner anordnas i taket, cellfönstren huggas upp, vissa celler sammanslås för att möjliggöra att två eller flera placeras i samma cell, toaletter och badrum inredas samt vissa målningsarbeten utföras. Härjämte skulle den nu utnyttjade byggnaden på gården repareras. Kostnaderna ha av fångvårdsstyrelsens arkitekt G. Birch-Lindgren beräknats på följande sätt.

Byggnadsarbeten exklusive målning	kronor 23 216	
Målningsarbeten	» 3 750	
Rörledningar och sanitära installationer....	» 4 525	
Elektriska installationer exklusive cellarmatur	» 736	
Oförutsett, ritningar, kontroll.....	» 2 773	kronor 35 000
Reparation av gamla sinnessjukavdelningen	» 3 000	
		Summa kronor 38 000.

Om fångar kunna erhållas för större delen av själva byggnadsarbetet, kan kostnaden, enligt vad fångvårdsstyrelsen upplyser, nedsättas med omkring 7 000 kronor till 31 000 kronor.

Å den nya sinnessjukavdelningen skulle plats kunna beredas för ungefär 20 intagna.

Under åberopande av vad sålunda anförts har fångvårdsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till utökning av sinnessjukavdelningen vid centralfängelset i Härnösand anvisa ett investeringsanslag av 31 000 kronor.

Byggnadsstyrelsen har i infordrat utlåtande över fångvårdsstyrelsens förslag lämnat detta utan erinran.

Medicinalstyrelsen, som jämväl avgivit yttrande i ärendet, har däremot framfört vissa anmärkningar mot förslaget. I yttrandet anføres bland annat:

Den allmänna planlösningen, som är bunden av de redan befintliga lokalerna, är ej lyckad. Den 30 m långa, centralt liggande korridoren kan ej uppdelas så, att patienter av olika slag kunna hållas skilda från varandra; ej heller ha matrum och arbetsrum skilts från det egentliga dagrummet. Uppgift om huru patienternas sysselsättning och utevistelse skall ordnas saknas. Medicinalstyrelsen vill därför framhålla önskvärdheten av, att individuellt avpassat arbete och regelbunden utevistelse beredes de intagna. Rörande detaljerna i ombyggnadsförslaget får medicinalstyrelsen framhålla, att utrymmena i flera avseenden äro i knappaste laget. I de mindre av de för tre patienter avsedda rummen kommer golvytan att understiga 4,5 m² för varje patient, och det 6 m² stora tvätt- och badrummet blir trångt för de beräknade 20 patienterna. Ett särskilt förråd för kläder och linne bör finnas på avdelningen även om huvudförrådet beräknas vara inrymt annorstädes.

Därest en komplettering av förslaget under beaktande av anförda synpunkter kommer till stånd, anser sig medicinalstyrelsen kunna tillstyrka det samma under förutsättning att sinnessjukavdelningen endast får provisorisk karaktär.

Med anledning av vad medicinalstyrelsen anført har *fångvårdsstyrelsen*, efter remiss, avgivit yttrande. Därvid har fångvårdsstyrelsen erinrat att, enligt den av 1945 års riksdag godkända planen för omorganisation av fångvårdens undersökningsavdelningar, sinnessjukavdelningen vid Härnösandsfängelset skulle förbättras så att antalet undersökningsfall kunde ökas. I anslutning härtill anför styrelsen huvudsakligen följande.

Vid genomförandet av denna utvidgning har styrelsen ej velat ifrågasätta, att en särskild byggnad skulle uppföras för ändamålet, utan föreslagit, att vissa förändringar skulle vidtagas i den nuvarande fängelsebyggnaden. Detta förslag måste anses innebära en mycket billig lösning, i det man erhåller 20 platser för en kostnad av 31 000 kronor eller för 1 556 kronor per plats. Beträffande av medicinalstyrelsen framställda erinringar har styrelsens arkitekt anført, att det torde vara möjligt att genomföra viss uppdelning av de intagna genom att utnyttja den nuvarande sinnessjukavdelningen, som är avsedd att inredas med dagrum m. m. Arkitekten har vidare meddelat, att tvätt- och badrum samt förrådsrum kunna inom det begärda anslagets ram utökas, varigenom dock patientantalet måste nedsättas med 1 à 2. Medicinalstyrelsens påpekanden rörande de intagnas sysselsättning och utevistelse kunna tillgodoses. Vid fängelset är under uppförande en verkstadsbyggnad. Härigenom och genom utnyttjande av vissa lediga utrymmen inom fängelset, möter det icke svårigheter att sysselsätta dem av de intagna, som kunna sättas till arbete.

Under återopande av vad sålunda anförts har fångvårdsstyrelsen vidhållit sin framställning.

Förslaget om utökning av sinnessjukavdelningen vid centralfängelset i Härnösand är, såsom fångvårdsstyrelsen framhållit, en konsekvens av den vid föregående års riksdag beslutade omorganisationen av fångvårdens undersökningsavdelningar. I den nya organisationen skall nämligen Härnösandsavdelningen ingå med ett tjugotal platser för undersökningsfall (jfr *Departements-
chefen*).

prop. 240/1945 s. 3). Då kostnadsskäl torde lägga hinder i vägen för tillgodo-seende av det ökade platsbehovet genom nybyggnad, synes annan utväg ej stå till buds än den av fångvårdsstyrelsen nu anvisade. Vid ombyggnaden böra emellertid de av medicinalstyrelsen framförda synpunkterna vinna be-aktande i största möjliga utsträckning. Med hänsyn till vad fångvårdsstyrelsen anfört synes så kunna ske i allt väsentligt. En lösning i huvudsaklig över-ensstämmelse med fångvårdsstyrelsens förslag, mot vilket förslag byggnads-styrelsen ej haft något att erinra, behöver därför ej föranleda betänkligheter. Ur kostnadssynpunkt är förslaget mycket fördelaktigt.

På grund av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utökning av sinnessjukavdelningen*
vid centralfängelset i Härnösand för budget-
året 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av kronor 31 000.

[4.] **3. Värmeledningsanläggning vid rannsakningshäktet i Visby.** För ifrågavarande ändamål har å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppförts ett anslag av 45 000 kronor (jfr prop. nr 281/1944 s. 158 f).

I skrivelse den 29 augusti 1945 har *fångvårdsstyrelsen* hemställt, att anslag till värmeledningsanläggningen upptages å riksstaten för budgetåret 1946/47. Styrelsen anför, att uppvärmningssystemet vid häktet är föråldrat och funge-rar synnerligen otillfredsställande samt att bränslekostnaderna med hänsyn till den ojämna värmefördelningen vid nuvarande värmeanordningar blivit mycket dryga. Det vore därför ett tidsenligt och ofrånkomligt krav, att en snar omläggning av värmesystemet vid häktet företoges.

Departements-
chefen.

Av skäl som fångvårdsstyrelsen anfört är det angeläget, att modernisering-en av uppvärmningssystemet vid Visbyhäktet nu kommer till utförande.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Värmeledningsanläggning vid rann-*
sakningshäktet i Visby för budgetåret 1946/47
anvisa ett investeringsanslag av kronor 45 000.

[5.] **4. Värmeledningsanläggning m. m. vid rannsakningshäktet i Halmstad.** I skrivelse den 27 augusti 1945 har *fångvårdsstyrelsen* begärt anslag till installation av värmeledning, upphuggning av cellfönster och moderni-sering av köket vid rannsakningshäktet i Halmstad. Styrelsen uppger, att värmeanläggning vid denna anstalt länge varit starkt av behovet påkallad samt anför härom vidare:

Anstaltsbyggnaden, som är av den ålderdomliga typen med små fönster och som varit i bruk sedan år 1858, är uppförd i tre våningar och har plats för närmare 30 intagna. Alltsedan häktet uppfördes har anstaltens uppvär-

mande skett med kakelugnar, huvudsakligen placerade i korridorerna. Detta otidsenliga värmesystem har de senaste åren medfört allt större hygieniska olägenheter, och måste anses direkt hälsovådligt. Dessutom ställer det sig mycket dyrbart ur bränslesynpunkt, enär endast björk- och bokved kan användas och bränsleåtgången blir orimligt hög. Anstalten kan icke anses vara betjänt av det hittillsvarande värmesystemet och en modernisering av det samma bör snarast verkställas. I strafflagberedningens betänkande angående straffverkställigheten (SOU 1944: 50, s. 319) har också förutsatts, att värmeledning införes.

Beträffande upphuggningen av cellfönster och moderniseringen av köket minnar fångvårdsstyrelsen, att strafflagberedningen bland andra föreslagna moderniseringsarbeten även upptagit dessa arbeten i sitt nämnda betänkande. Styrelsen anser det lämpligt, att ifrågavarande arbeten, som enligt styrelsens mening höra intimt samman, utföras med anlitande av samma anslag, enär ett utbrytande ur kostnadsramen av kostnaderna för upphuggningen av cellfönster — för vilket medel annars skulle stå till förfogande å fångvårdsanstaltens omkostnadsstat — icke låte sig göra.

Kostnaderna för värmeledningsanläggningen och övriga moderniseringsarbeten ha av fångvårdsstyrelsens arkitekt Gustaf Birch-Lindgren beräknats på följande sätt:

Byggnadsarbeten (i egen regi)	kronor 21 375
Värme- och sanitära installationer	» 32 000
Elinstallationer	» 3 810
Oförutsett, ritningar, kontroll	» 5 815
Summa kronor 63 000.	

Under återopande av vad sålunda anförts har fångvårdsstyrelsen hemställt, att för ifrågavarande ändamål måtte äskas ett reservationsanslag av 63 000 kronor.

Byggnadsstyrelsen har i infortrat yttrande förklarat sig icke ha något att erinra mot framställningen.

Uppvärmningssystemet vid rannsakningshäktet i Halmstad är såsom när- *Departements-*
mare framgår av fångvårdsstyrelsens framställning föråldrat och oekonomiskt. Såsom ett led i den pågående moderniseringen av de fängelsebyggnader, som med säkerhet skola bibehållas, bör därför en omläggning av värmesystemet komma till stånd. Även övriga av fångvårdsstyrelsen nu föreslagna arbeten vid detta häkte ingå i den av strafflagberedningen framlagda planen för modernisering av äldre fångvårdsanstalter.

Jag hemställer i enlighet med fångvårdsstyrelsens förslag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Värmeledningsanläggning m. m. vid*
rannsakningshäktet i Halmstad för budget-
året 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av kronor 63 000.

[6.] **5. Vattenanläggning vid ungdomsanstalten å Skenäs.** I skrivelse den 18 oktober 1945 har *fångvårdsstyrelsen* begärt anslag till ny vattenanläggning vid ungdomsanstalten å Skenäs. Styrelsen anför, att vattenförsörjningen vid denna anstalt under en följd av år vållat styrelsen stora bekymmer, samt yttar härom närmare:

Till en början erhöll anstalten sitt vattenledningsvatten från en schaktbrunn belägen i en mindre grusförekomst vid stranden av Bråviken. I och med att vattenförbrukningen efter anstaltens utbyggande ökades, har ur brunnen uttagits större vattenmängd än den naturliga tillrinningen av grundvatten. Detta hade haft till följd, att ytvatten från Bråviken infiltrerats i grunden, varigenom brunnsvattnet blivit salt. För anskaffande av användbart vatten hade undersökningar av vattentillgången vid anstalten företagits, varvid en tämligen rikligt vattenförande spricka i grunden till anstaltens snickeriverkstad påträffats. Denna vattentäkt jämte brunnen vid Bråviken kunde länge tillgodose anstaltens behov av vatten. Sedermera hade jämväl en tredje brunn anlagts vid ladugården, vilken brunn fyllt ladugårdens behov. Trots de vattentäkter, som sålunda finnas vid anstalten, är tillgången på vattenledningsvatten alltjämt otillfredsställande.

Undersökningar rörande vattentillgången har på fångvårdsstyrelsens uppdrag verkställt av vattenbyggnadsbyrån. Rörande dessa undersökningar, som resulterat i anträffandet av en lämplig vattenförekomst, lämnas följande redogörelse.

Borrningar ha utförts över mycket vidsträckta områden, även på tämligen stort avstånd från anstalten. Borrningarna ha utförts med anlitande av länets hushållningssälls kamps borrhingsförmän. Undersökningarna ledde till, att grundvatten av god beskaffenhet och i tämligen riklig mängd anträffades i en grusförekomst i en dalgång ca 3 km norr om anstalten. Genom anvisningar av en befattningshavare vid anstalten anträffades emellertid även en grundvattenförande grusförekomst ca 900 m väster om anstalten. Med hänsyn till att sistnämnda vattentäkt ligger avsevärt närmare anstalten, gjordes den i första hand till föremål för mera ingående undersökningar. Sålunda utfördes här en schaktbrunn samt kring denna 3 observationsrör, varefter långtidsprovpumpning verkställdes. Provpumpningen har lämnat ett förhållandevis gott resultat och visar, att det är väl värt att utnyttja denna nya vattentäkt. Även om den kanske icke förmår tillgodose hela vattenbehovet under dygn med stor förbrukning, erhålles dock ett synnerligen värdefullt tillskott, varigenom de andra brunnarna kunna effektivt avlastas, och risken för saltvatteninfiltration elimineras. Vattenbeskaffenheten i den nya brunnen har befunnits vara mycket god. Det enda felet hos vattnet är, att dess hårdhet är olämpligt hög. Det bör därför behandlas genom mjukgöring före användandet. Grundvattenytan i den nya brunnen har under hela provpumpningen legat högre än Bråvikens vattenyta, och, så länge detta förhållande kan bibehållas, är följaktligen saltvatteninfiltration utesluten.

Med stöd av de verkställda undersökningarna föreslår fångvårdsstyrelsen, att anordningar snarast vidtagas för utnyttjande av ifrågavarande vattentäkt. Även om denna vattentäkt icke skulle förmå tillgodose hela vattenbehovet, borde den under alla förhållanden tillvaratagas med hänsyn till den knappa tillgången på grundvatten vid Skenäs. Beträffande anläggningens utförande hänvisar fångvårdsstyrelsen till följande av vattenbyggnadsbyrån lämnade beskrivning.

Den i samband med provpumpningen utförda brunnen användes som pumpbrunn. Observationsrören bibehållas för att grundvattenståndet skall kunna regelbundet kontrolleras, så att ej grundvattenytan avsänkes under Bråvikens vattenyta. Vid pumpbrunnen utföres en pumpkammare, i vilken installeras 2 lågtryckspumpar. Den ena utgör reserv.

Medelst lågtryckspumparna uppfordras grundvattnet genom en ca 1 000 m lång rörledning till en mjukgöringsanläggning, som inrymmer i den befintliga pumpstationen vid snickeriverkstaden. Då projekteringen av denna pumpstation på sin tid gjordes, reserverades utrymme för eventuellt erforderlig mjukgöringsanläggning och någon ny byggnad behöver sålunda ej utföras för detta ändamål. Mjukgöringen bör ske enligt basutbytesmetoden i slutna behållare med zeolitematerial.

Renvattnet samlas lämpligen i en renvattenreservoar, vilken tjänar som utjämningsmagasin för förbrukningens växlingar under dygnet. För att dessutom ett gott reservmagasin skall erhållas, bör reservoaren förslagsvis erhålla en kapacitet av 100 m³.

Från reservoaren uppfordras renvattnet medelst den befintliga pumpanläggningen till rörnätet. Denna pumpanläggning behöver endast undergå några mindre justeringar men kan i övrigt bibehållas i oförändrat skick.

För att den befintliga brunnen vid snickeriverkstaden skall kunna nyttjas vid behov bibehålles suganslutning för en av pumparna, vilken sålunda bör ha suganslutning till både brunnen och reservoaren. För att vattnet i denna brunn ej skall bli dåligt på grund av för liten omsättning, installeras en ny pump med mycket liten kapacitet, vilken får arbeta dagligen och uppfordra brunnsvattnet till mjukgöringsanläggningen.

Pumpen vid den nya brunnen förses med automatisk, fjärrmanövrerad start- och stoppanordning, som regleras av vattenytan i reservoaren.

Brunnen vid Bråviken med tillhörande pumpmaskineri bibehålles såsom reserv och, om så erfordras, såsom tillskott under dagar med särskilt hög vattenförbrukning.

Kostnaderna för den nya anläggningen ha beräknats på följande sätt.

Grundvattenpumpstation	kronor	9 000
Huvudledning	»	10 000
Renvattenreservoar	»	11 000.
Mjukgöringsanläggning och kompletteringsarbeten vid befintlig pumpstation	»	13 000
Summa kronor		43 000.

Fångvårdsstyrelsen, som anser oavvisligt behov föreligga att förbättra vattenförsörjningen vid Skenäsanstalten, förordar att den av vattenbyggnadsbyrån sålunda föreslagna anläggningen kommer till utförande. Styrelsen har därför hemställt om ett investeringsanslag för ändamålet å 43 000 kronor.

I infortrat yttrande över framställningen har *byggnadsstyrelsen* icke haft annat att erinra, än att kostnaden för ledningen från vattentäkten synts styrelsen vara väl lågt beräknad, varför den sammanlagda anläggningskostnaden borde beräknas till omkring 48 000 kronor i stället för uppgivna 43 000 kronor.

Ungdomsanstalten å Skenäs är en av fångvårdens modernaste anstalter. Den har utbyggt successivt under åren 1938—1940 och har plats för ett

*Departements-
chefen.*

hundratal elever. Vid anstalten finnas för närvarande ett trettiotal befattningshavare. Svårigheterna beträffande vattenförsörjningen ha yppat sig först efter det anstalten togs i bruk. Då det är av vikt att denna försörjning ordnas på ett betryggande sätt, torde den nu föreslagna anläggningen böra komma till utförande. Med hänsyn till vad byggnadsstyrelsen anfört bör det för ändamålet erforderliga anslagsbehovet uppskattas till 48 000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vattenanläggning vid ungdomsanstalten å Skenäs* för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av kronor 48 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Stefan Stiernstedt.

Bilaga 2.

Kapitalinvesteringar.

Utrikesdepartementet.

Utdrag av protokollet över utrikesdepartementsärenden hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Ministern för utrikes ärendena anmäler härefter under utrikesdepartementet hörande ärende angående kapitalinvestering för budgetåret 1946/47 samt anför därvid följande.

Statens allmänna fastighetsfond.

[1.] **Iståndsättande av vissa beskickningsfastigheter.** Å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1945/46 har riksdagen (rd. skr. nr 544/1945), med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition nr 334/1945 gjorda förslag, under Utrikesdepartementet, Statens allmänna fastighetsfond, bland annat, till Iståndsättande av vissa beskickningsfastigheter anvisat ett investeringsanslag av 150 000 kronor. Vid anmälan av sagda ärende anförde departementschefen bland annat (bilaga 12 till anförd proposition s. 87), att med kriget sammanhängande förhållanden medfört, att statens fastigheter i vissa tidigare krigsförande eller ockuperade länder skadats eller att erforderliga reparationer måst uppskjutas, och att särskilda medel för dessas iståndsättande, i den mån förhållandena medgåve arbetenas utförande under budgetåret 1945/46, syntes böra äskas å tilläggsstat till riksstaten för samma budgetår.

De iståndsättningsarbeten, som av nyss anförda skäl bliva erforderliga, kunna beträffande vissa av statens fastigheter icke förväntas bliva aktuella förrän under instundande budgetår. Å riksstaten för budgetåret 1946/47 torde därför böra upptagas ett investeringsanslag för ändamålet. Ett närmare angivande av anslagsbehovets storlek är för närvarande icke möjligt. Med re-

servation för eventuellt ytterligare uppkommande medelsbehov torde ett belopp av 100 000 kronor böra upptagas för ändamålet, och jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Iståndsättande av vissa beskickningsfastigheter* för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av kronor 100 000.

Vad ministern för utrikes ärendena sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Bo Siegbahn.

Bilaga 3.

Kapitalinvesteringar.

Försvarsdepartementet.

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms
slott den 4 januari 1946.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

I egenskap av särskilt förordnad föredragande anmäler statsrådet Sköld de under försvarsdepartementets handläggning hörande ärendena angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1946/47 och yttrar därvid följande.

Anslagsprinciper m. m.

De under försvarsdepartementets handläggning hörande kapitalinvesteringarna kunna i huvudsak hänföras till tre grupper:

- investeringar inom ramen för 1942 års försvarsbeslut,
- investeringar i anledning av Stockholms garnisons utflyttning till Järfältet m. m. samt
- övriga investeringar.

Beträffande de för de särskilda grupperna gällande anslagstekniska principerna torde få hänvisas till vad därom anförts i 1944 års statsverksproposition, kapitalbudgeten: bil. 2 (s. 1—9). Här torde endast böra erinras om följande. Investeringar hänförliga till de två sistnämnda grupperna, d. v. s. investeringar i anledning av Stockholms garnisons utflyttning till Järfältet m. m. samt övriga investeringar, ingå icke i den i samband med 1942 års försvarsbeslut för försvaret angivna kostnadsramen för femårsperioden 1942/47. För dessa ändamål anvisas i den mån de finnas böra tillgodoses individualiserade investeringsanslag i vanlig ordning. Beträffande de investeringar åter, som falla inom ramen för 1942 års försvarsbeslut, har det befunnits lämpligt att över ett flertal år jämnare fördela kostnaderna än vad fallet skulle ha blivit, om anslag i vanlig ordning anvisats. Enligt beslut av 1943 års riksdag skall därför för vart och ett av budgetåren 1943/47 för envar av försvarsgrenarna anvisas ett investeringsanslag, till beloppet motsvarande ungefär fjärdedelen av det belopp, som för nämnda budgetår återstår att anvisa av

de medel, som i försvarsbeslutet beräknats för försvarsgrenens byggnadsarbeten. Dessa anslag — kvotanslag — få med i det följande angivna undantag tagas i anspråk endast för byggnadsföretag, vilka underställts riksdagens prövning. Anslagen beräknas i allmänhet på grundval av prisnivån den 1 juli 1941 och få överskridas, förutom med belopp till mötande av prisstegringar, inom ramen för de belopp, som inom den fastställda kostnadsramen återstå att anvisa.

Jämväl för budgetåret 1946/47 böra anslag anvisas i enahanda ordning. I enlighet härmed bör för envar av försvarsgrenarna anvisas ett investeringsanslag för bestridande av de i samband med försvarsbeslutet stående anläggningskostnaderna. För innevarande budgetår äger Kungl. Maj:t att i undantagsfall, då så prövas oundgängligen erforderligt, taga anslagen i anspråk — förutom för ändamål, som av riksdagen i vanlig ordning prövats — *dels* för byggnadsföretag, beträffande vilka tvekan kan föreligga huruvida kostnaderna böra bestridas över förskottsstat men vilka det oaktat ur beredskaps- eller andra synpunkter äro av så angelägen art, att de anses böra komma till utförande utan att riksdagens prövning avvaktas, *dels ock* för påbörjande av erforderliga byggnadsarbeten i sådana fall, då byggnadsbehovet visserligen blivit för riksdagen anmält men ställning därtill icke kunnat tagas i samband med riksdagsbehandlingen på den grund att slutlig utredning i frågan ännu icke förelegat. De sålunda erhållna bemyndigandena ha av Kungl. Maj:t utnyttjats allenast i enstaka undantagsfall. Med hänsyn till numera föreliggande förhållanden synas de icke bliva erforderliga under budgetåret 1946/47.

För nästa budgetår torde liksom för innevarande budgetår böra upptagas särskilda investeringsanslag för täckning av på grund av inträffade prisstegringar uppkomna merkostnader för byggnadsföretag, som bekostats med anlåtande av anslag till kapitalinvesteringar inom försvarsbeslutets kostnadsram. Till denna fråga återkommer jag i det följande.

Liksom hittills bör på Kungl. Maj:t ankomma att efter förslag från vederbörande myndigheter fastställa definitiva program för de olika byggnadsföretag, vilka jämlikt riksdagens beslut skola komma till utförande, varvid jämväl, på sätt gällt för de fyra närmast föregående budgetåren, jämkningar mellan de olika byggnadsföretagen skola kunna äga rum på det sätt, att besparingar i fråga om ett byggnadsföretag skola kunna tagas i anspråk för ofrånkomliga merutgifter å ett annat. Självfallet ankommer det på Kungl. Maj:t att — med beaktande av de förhållanden i fråga om tillgång på arbetskraft och material, som föreligga vid den tidpunkt, då arbetena kunna igångsättas — bedöma huruvida arbetena böra i avsedd omfattning komma till utförande.

Vissa särskilda byggnadsbehov.

För innevarande och närmast föregående budgetår har gällt, att med hänsyn till läget på arbetsmarknaden och tillgången på byggnadsmaterial m. m. medel som regel icke kunnat beräknas för påbörjande av nya gym-

nastikbyggnader och badanläggningar eller för uppförande av musikbyggnader och ej heller för utförande av nya idrottsplatser.

Jag anser mig för närvarande böra räkna med att angivna begränsningar i byggnadsprogrammen skola gälla även under nästa budgetår.

I de av förvaltningsmyndigheterna framlagda anslagsberäkningarna för nästa budgetår ingå kostnader jämväl för ett mindre antal byggnadsföretag, som ännu icke äro i det utredda skick, att de kunna föreläggas riksdagen. Vissa av dessa byggnadsföretag torde vara av den angelägna art, att förslag därom, i den mån pågående utredningar hinna bliva avslutade, böra föreläggas innevarande års riksdag. Jag räknar därför med att i en proposition senare under riksdagen få upptaga till behandling vissa byggnadsföretag, som icke för närvarande äro tillräckligt utredda.

Belastningen å försvarsbeslutets kostnadsram.

Budgetåret 1946/47 är det sista budgetåret i femårsperioden 1942/47, och möjlighet föreligger därför att i samband med anslagsberäkningarna för nämnda budgetår verkställa en uppskattning av belastningen å försvarsbeslutets kostnadsram för de byggnadsarbeten m. m., för vilka kostnaderna skola bestridas med anlitande av anslag inom nämnda kostnadsram. Uppskattningen måste emellertid bliva preliminär av i huvudsak två skäl, dels att ett flertal byggnadsföretag ännu ej blivit slutförda, varför de slutliga kostnaderna icke kunna överblickas, dels att beräkningarna rörande uppkomna merkostnader på grund av prisstegring efter den 1 juli 1941 — vilka merkostnader icke skola inräknas i kostnadsramen — äro tämligen osäkra och vid ytterligare undersökningar kunna bliva föremål för jämkningar. Med hänsyn till att, såsom nyss anförts, vissa förslag, beträffande vilka fullständig utredning ännu icke föreligger, torde komma att föreläggas riksdagen i en senare proposition kunna slutligen kostnaderna även i övrigt bliva högre än som nu kan förutses.

Beräkningarna rörande belastningen å kostnadsramen ha sammanfattats i följande tabell (beloppen, i tusen kronor, äro beräknade enligt prisläget den 1 juli 1941).

	I försvarsbeslutet beräknade belopp	Av riksdagen beslutade eller för riksdagen framlagda förslag	Ännu ej prövade förslag, som beräknas kunna föreläggas 1946 års riksdag	Återstod
Armén	140 000	128 436	10 317	1 247
Marinen	48 000	47 625	498	— 123
Flygvapnet	1 166 270	160 191	2 620	3 459
Summa	354 270	336 252	13 435	4 583

Av sammanställningen framgår, att vid bifall till vad jag i det följande kommer att föreslå en återstod på sammanlagt 18 miljoner kronor be-

¹ Efter vissa av senare riksdagsbeslut föranledda jämkningar.

räknas kvarstå odisponerad. Beträffande dispositionen av detta belopp föreligga emellertid, såsom av tabellen framgår, förslag från myndigheterna, slutande på en sammanlagd kostnad av omkring 13,4 miljoner kronor. Återstående belopp utgör omkring 4,6 miljoner kronor. Det skulle självfallet kunna övervägas, huruvida icke den för förswarets byggnadsarbeten för femårsperioden 1942/47 fastställda kostnadsramen med hänsyn härtill borde minskas med angivna belopp. Emellertid äro som nyss nämnts kostnadsberäkningarna beträffande ett flertal byggnadsföretag fortfarande preliminära, varför oförutsedda kostnadsökningar kunna uppkomma. Då vidare ett flertal i och för sig angelägna byggnadsföretag av olika skäl — bland annat bristen på arbetskraft och materiel — befunnits böra tills vidare uppskjutas, torde en minskning av ifrågavarande kostnadsram icke böra äga rum. För nästa budgetår böra således anvisas investeringsanslag av den storlek, att de för de olika försvarsgrenarna för hela femårsperioden beräknade beloppen därigenom bliva täckta. I den mån anslagsbeloppen icke erfordras för fullföljande av de byggnadsföretag m. m., varom riksdagen redan fattat beslut eller som av 1946 års riksdag godkännas, torde de efter riksdagens beprövande få utnyttjas för byggnadsändamål även efter femårsperioden 1942/47. Jag förutsätter, att 1945 års försvarskommitté i sitt utredningsarbete kommer att beakta den medelstillgång, som sålunda kan tänkas föreligga.

Med hänsyn till den successiva minskningen av värnpliktskontingenternas storlek samt beräknad minskning även av den fast anställda manskapskadern har Kungl. Maj:t beslutat om begränsningar beträffande vissa av de byggnadsprogram för olika militära förläggningar, som tidigare framlagts för riksdagen. Då det icke för närvarande kan med säkerhet bedömas, huruvida eventuellt vissa av de kasernbyggnader, som sålunda inhiherats, inom en nära framtid kunna bliva erforderliga, ha emellertid som regel i förenämnda tabell medräknats de av riksdagen tidigare för ifrågavarande byggnadsföretag beräknade beloppen. Även andra jämkningar i byggnadsprogrammen ha, såsom redan vid programmets framläggande för riksdagen förutsågs, i vissa fall visat sig erforderliga. Härtill torde jag få återkomma i den av mig i det föregående bebadade propositionen senare under riksdagen.

***Beräkning av investerings- och avskrivnings-
anslag inom försvarsbeslutets kostnadsram
för budgetåret 1946/47.***

Såsom av det föregående framgår ha de för byggnadsarbeten m. m. inom försvarsbeslutets kostnadsram avsedda investeringsanslagen för budgetåren 1943/47 ansetts böra anvisas i form av s. k. kvotanslag, vilkas summa avsetts skola motsvara vad som vid ingången av budgetåret 1943/44 beräknades återstå att anvisa av de medel, som i försvarsbeslutet beräknats för respektive försvarsgrenars byggnadsarbeten m. m. De för avskrivning av kapitalinvesteringarna avsedda anslagen för budgetåren 1943/47 ha uppskattats på motsvarande sätt. Anslagen inom försvarsbeslutets kostnadsram för tiden före

budgetåret 1943/44 — anvisade å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 samt å riksstat och tilläggsstat för budgetåret 1942/43 — utgjorde däremot i vanlig ordning individualiserade anslag för kapitalinvesteringar ävensom däremot svarande avskrivningsanslag.

Vid anmälan av 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 2) framlade jag en preliminär beräkning rörande kvotanslagens storlek. Vid nämnda tidpunkt voro emellertid icke samtliga faktorer av betydelse för anslagsberäkningarna kända. Sålunda kunde icke då överblickas, i vad mån 1943 års riksdag skulle komma att anvisa anslag för här avsedda ändamål å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43. Genom att så i viss utsträckning skedde, kommo kvotanslagen att bli för högt beräknade. Vidare voro beräkningarna rörande kostnaderna för markförvärv osäkra. Även beräkningarna rörande avskrivningsanslagens storlek blevo därför i motsvarande mån osäkra. Med hänsyn till vad sålunda anförts är en förnyad beräkning av kvotanslagens storlek för budgetåret 1946/47 erforderlig. Beträffande kostnaderna för de markförvärv, som enligt tillämpade grunder skola bestridas inom försvarsbeslutets kostnadsram, utgår jag härvid från av vederbörande myndigheter därom lämnade uppgifter.

Investeringsanslagen för budgetåret 1946/47 böra utgöra skillnaden mellan de i försvarsbeslutet för respektive försvarsgrenars byggnadsarbeten fastställda kostnadsramarna, å ena sidan, samt summan av de för budgetåren 1942/46 anvisade investeringsanslagen för ändamål att bestridas inom försvarsbeslutets kostnadsram för respektive försvarsgrenars byggnadsarbeten m. m., å den andra. Medelsbehovet för budgetåret 1946/47 beräknat med dessa utgångspunkter framgår av följande sammanställning (beloppen angivna i tusen kronor).

	Armén	Marinen	Flygvapnet
Kostnadsram enligt försvarsbeslutet	140 000	48 000	¹ 166 270
Anvisade anslag för budgetåren 1941/46	118 998	47 052	137 765
Återstår att anvisa för budgetåret 1946/47	21 002	948	28 505

För budgetåret 1946/47 böra således för armén, marinen och flygvapnet anvisas kvotanslag å i avrundade tal respektive 21 000 000 kronor, 950 000 kronor och 28 500 000 kronor.

För avskrivningsändamål erforderliga anslag framgå av följande sammanställning (beloppen angivna i tusen kronor).

	Armén	Marinen	Flygvapnet
Totalt avskrivningsbehov för budgetåren 1942/47	68 436	23 218	79 934
Anvisade anslag för budgetåren 1941/46	54 930	20 600	64 290
Återstår att anvisa för budgetåret 1946/47	13 506	2 618	15 644

¹ Efter vissa av senare riksdagsbeslut föranledda jämkningar.

Avskrivningsanslagen för armén, marinen och flygvapnet böra således för budgetåret 1946/47 bestämmas till, i avrundade tal, respektive 13 500 000 kronor, 2 600 000 kronor och 15 650 000 kronor.

De för hela femårsperioden erforderliga medlen för avskrivningar överstiga de i försvarsbeslutet för detta ändamål beräknade beloppen med 3,5 miljoner kronor för armén, 0,2 miljoner kronor för marinen och 9,9 miljoner kronor för flygvapnet. Kostnadsökningarna föranledas såvitt avser armén och marinen av förskjutningar i fråga om kostnaderna för markförvärv, medan merkostnaderna för flygvapnets del sammanhånga med tillkomsten av den sjunde jaktflottiljen samt 1943 års riksdags beslut om utförande av en verkstadsanläggning för flygindustrin.

Jag övergår nu till behandlingen av de särskilda anslag, som böra anvisas under kapitalbudgeten för nästa budgetår. Såvitt avser anslag inom försvarsbeslutets kostnadsram hänföra sig framlagda kostnadsberäkningar — därest ej annat anges — till prisläget den 1 juli 1941.

Försvarets fastighetsfond.

Arméns delfond.

[1.] Vissa byggnadsarbeten m. m.

I enlighet med de inledningsvis berörda budgettekniska principerna har riksdagen på Kungl. Maj:ts i 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 2) framlagda förslag enligt skrivelse nr 335 *dels* till Vissa byggnadsarbeten m. m. å kapitalbudgeten under försvarsväsendets fastighetsfond, arméförvaltningens delfond, för budgetåret 1943/44 anvisat ett investeringsanslag av 24 000 000 kronor, *dels ock* medgivit, att ifrågavarande anslag må överskridas — förutom med belopp, som erfordras för bestridande av merkostnader på grund av prisstegring i förhållande till prisnivån den 1 juli 1941 — inom ramen av ett för budgetåren 1943/47 för byggnadsföretag m. m. under arméförvaltningens delfond beräknat belopp av 93 988 000 kronor, i den mån så erfordras för tillgodoseende av medelsbehovet för de byggnadsföretag m. m., som enligt riksdagens beslut i anledning av vad i statsverkspropositionen eller i särskild proposition anföres skola komma till utförande med anlitande av berörda anslag.

För vartdera av budgetåren 1944/45 och 1945/46 har för motsvarande ändamål anvisats ett investeringsanslag av 24 000 000 kronor.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår har *arméns fortifikationsförvaltning* beträffande medelsbehovet under kapitalbudgeten inledningsvis anfört i huvudsak följande.

Den framställning rörande medelsbehovet för budgetåret 1946/47 — det sista budgetåret inom den för försvarets utbyggande avsedda femårsperioden 1942/47 — som fortifikationsförvaltningen framlägger, har i vad avser kapitalbudgeten utarbetats med tillämpning av i huvudsak samma principer som legat till grund för ämbetsverkets motsvarande framställning för budgetåret 1945/46. Av de av vederbörande truppförbandschefer m. fl. föreslagna större nybyggnads- och förändringsarbeten har på grund av medelsknappheten inom fem-

årsplanens kostnadsram endast ett fåtal kunnat av fortifikationsförvaltningen föreslås till utförande under budgetåret 1946/47. De i det följande föreslagna arbetena äro utan undantag sådana, som av ämbetsverket bedömts vara oundgängligen nödvändiga.

Med hänsyn till vissa ännu icke avslutade utredningar har det icke varit möjligt att i detta sammanhang framlägga definitiva förslag rörande vissa för budgetåret 1946/47 planerade byggnadsföretag. Bland sålunda under utredning varande frågor märkas frågorna angående ingenjörtruppernas och signaltruppernas omorganisation, vilka frågor äro under utredning inom arméstaben, samt frågan om förrådsbehovet vid arméns truppförband, varom utredning pågår genom en av chefen för armén tillsatt förrådskommitté. Fortifikationsförvaltningen avser emellertid att, så snart ifrågavarande utredningar slutförts, till Kungl. Maj:t inkomma med därav föranledda förslag.

I enlighet med uttalande i 1944 års statsverksproposition ha gymnastikbyggnader, badanläggningar, idrottsplatser och musikbyggnader — ehuru i och för sig synnerligen nödvändiga — icke föreslagits till utförande med anlitande av medel inom femårsplanens kostnadsram. Åtskilliga sådana arbeten, ävensom uppförande av återstående exercisbyggnader, vissa om- och tillbyggnader av matinrättningar, vägarbeten m. m. ha däremot föreslagits till upptagande bland kapitalinvesteringar å allmän beredskapsstat för budgetåret 1945/46.

Bland spörsmål, vilkas lösande av kostnadsskäl måst ställas på framtiden, märkas vidare frågorna om modernisering av äldre tjänstebostäder och om fortsatt översyn av ventilationsanordningarna vid äldre matinrättningar.

Frågor angående anordnande av fritidslokaler för manskap vid arméns fredsförläggningsplatser ha icke ansetts böra upptagas till behandling, enär dessa frågor äro beroende av Kungl. Maj:ts blivande beslut i anledning av 1940 års militära byggnadsutrednings betänkande i samma ämne. Frågor angående översyn av marketenteribyggnader samt av stall, skostall och sjukstall avses skola komma att upptagas i större sammanhang genom försorg av inom fortifikationsförvaltningen igångsatta särskilda utredningar.

Vissa av fortifikationsförvaltningen tidigare anmälda medelsbehov, vilka icke av Kungl. Maj:t slutligt prövats, ha i denna framställning icke änyo upptagits. Sålunda ha inga medel beräknats för anordnande av furirbostäder, då det med hänsyn till inom försvarsstaben pågående utredning angående det fast anställda manskapet icke synes sannolikt att denna bostadsfråga kan bringas till sin lösning under femårsperioden. Vissa tidigare planerade arbeten å Göteborgs och Luleå luftvärnskårers skjutplatser ha likaledes befunnits kunna i detta sammanhang utgå, enär fortifikationsförvaltningen har för avsikt föreslå ett nödortfött ordnande av förläggningarna å ifrågavarande skjutplatser med anlitande av för beredskapens avveckling anvisade medel. Med hänsyn till att sjukhusfrågor numera självständigt handläggas av den av chefen för försvarsdepartementet för sådana frågors lösande tillkallade utredningsmannen, riksdagsmannen J. E. G. Fast, ha i denna framställning inga medel upptagits för sådana ändamål.

Av fortifikationsförvaltningens skrivelse och en därvid fogad tablå framgår, att ämbetsverket beräknat kostnaderna för de byggnadsföretag, som avsetts skola utföras under nästa budgetår, till sammanlagt 12 298 900 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Därutöver ha anmälts medelsbehov för markförvärv och vissa andra kapitalinvesteringar, för vilka medel icke skola anvisas inom försvarsbeslutets kostnadsram. Flertalet av dessa förslag kommer att behandlas i det följande.

Före-
draganden.

Såsom inledningsvis anförts bör för nästa budgetår anvisas ett investeringsanslag av 21 000 000 kronor till vissa byggnadsarbeten m. m. för armén. Under förevarande punkt avser jag att anmäla frågor om medelsanvisning för de byggnadsföretag, till vilka jag redan nu kan taga ställning och vilka böra utföras med anlåtande av ifrågavarande anslag.

Vid propositionerna 1943: 222, 1944: 175 och 1945: 97 ha fogats sammanställningar rörande femårsplanens byggnadsprogram för armén. I dessa sammanställningar ha beräknats medel för ett antal byggnadsföretag, som visserligen av fortifikationsförvaltningen ansetts erforderliga under femårsperioden 1942/47 men som icke förelegat i det utredda skick, att slutliga förslag kunnat föreläggas riksdagen. I vad mån utredning rörande dessa företag kommer att föreligga å sådan tid, att förslag kan föreläggas 1946 års riksdag, kan icke nu med säkerhet bedömas. Tills vidare torde emellertid de tidigare beräknade beloppen böra reserveras för ifrågavarande ändamål. Enligt en av fortifikationsförvaltningen i dagarna avgiven framställning beräknas numera kostnaderna för anordnande av förråd komma att avsevärt överstiga de tidigare för detta ändamål beräknade beloppen. Närmare utredning rörande merkostnadernas storlek beräknas föreligga inom den närmaste tiden. Tänkbart är, att vissa av de tidigare anmälda byggnadsföretagen måste skjutas åt sidan för att utrymme inom kostnadsramen skall kunna beredas för förråds-kostnaderna.

Med bibehållande av tidigare tillämpad disposition övergår jag nu till behandlingen av de särskilda byggnadsfrågorna.

VERKSTÄDER M. M.

Översyn av tygstationer och truppförbandens verkstäder. Sedan arméförvaltningen i skrivelse den 23 december 1942 anmält behov av översyn i rationaliseringssyfte av tygstationer och truppförbandens verkstäder, ha efter hand som verkställda utredningar slutförts förslag avgivits beträffande ett antal om- eller nybyggnader av verkstäder.

Med stöd av sålunda framlagda förslag beräknades i 1944 års statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 2) och i propositionen 1944: 175 sammanlagt 715 000 kronor för ombyggnad av serviceverkstad vid Livregementets grenadjärer, ny tygverkstad vid Norrlands dragonregemente, ombyggnad av vapensmedja vid Norrlands artilleriregemente samt ny tygverkstad vid Älvsborgs regemente. Häremot hade riksdagen (skrivelserna nr 107 och 322) ingen erinran.

Den nya tygverkstaden vid Norrlands dragonregemente beräknades enligt de för 1944 års riksdag framlagda kostnadsberäkningarna draga en kostnad av 342 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Sedan arméns fortifikationsförvaltning i skrivelse den 29 mars 1945 framlagt definitiva kostnadsberäkningar för detta byggnadsföretag, enligt vilka kostnaderna skulle uppgå till 417 000 kronor enligt samma prisläge, har Kungl. Maj:t enligt beslut den 26 oktober 1945 bemyndigat ämbetsverket att gå i författning om verkstadens uppförande inom ramen för sistnämnda belopp.

I sina medelsäskanden för nästa budgetår har *arméns fortifikationsförvaltning* anmält, att utredningar genom arméförvaltningens tygavdelnings försorg verkstälts jämväl rörande verkstadsdriften vid Värmlands regemente, Dalregementet, Hallands regemente samt Svea ingenjörkår, varefter tygavdelningen i särskilda skrivelser till ämbetsverket framlagt resultaten av dessa utredningar.

Beträffande tygverkstaden vid Värmlands regemente har tygavdelningen anfört följande.

Verkstadsdriften vid regementet bedreves för närvarande i ej mindre än 12 olika lokaler fördelade över hela regementsområdet. Sålunda funnes särskilda snickeriverkstäder för intendentur- och kasernförvaltningarna och särskilda sadelmakerier för intendentur- och tygförvaltningarna. Cykelverkstäder vore provisoriskt anordnade på 3 olika ställen i 2 förrådsbyggnader. Målarverkstad vore anordnad i en förrådsbyggnad och sprutmålning bedreves i en tvättbox utan av yrkesinspektören föreskriven ventilation. Sistnämnda lokal vore även i övrigt synnerligen olämplig för sitt ändamål. Ackumulatorförråd och laddningsstation vore provisoriskt ordnade i förhyrda lokaler. Vapenverkstaden vore inrymd i samband med handvapenförrådet. Motorreparationerna bedreves i regementets serviceverkstad.

Med undantag för sistnämnda verkstad och vapenverkstaden vore lokalerna oändamålsenliga samt saknade sanitära anordningar och personalrum. Den stora spridningen medförde ur driftsynpunkt stora olägenheter, och det syntes få anses omöjligt att inom de nuvarande lokalerna genomföra en rationalisering av driften.

Inom tygavdelningen hade utarbetats förslag till avhjälpande av de påtalade olägenheterna, innebärande att signalförråds- och vapenverkstäderna bibehölles i samband med signalförrådet respektive vapenförrådet, under det att all övrig verkstadsdrift sammanfördes till en gemensam tygverkstad, anordnad genom omdisposition och tillbyggnad av serviceverkstaden.

Arméns fortifikationsförvaltning, som för sin del funnit det av tygavdelningen framlagda förslaget böra genomföras, har beräknat kostnaderna här för till 286 100 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Rörande tygverkstäderna vid Dalregementet har tygavdelningen anfört följande.

Verkstadsdriften vid regementet bedreves för närvarande i ej mindre än 11 olika lokaler fördelade över hela regementsområdet. Sålunda funnes särskilda snickeriverkstäder för intendentur-, tyg- och kasernförvaltningarna samt särskilda sadelmakerier för intendentur- och tygförvaltningarna. Cykelverkstaden vore provisoriskt ordnad i ett förråd med kaminuppvärmning. Målarverkstaden vore inrymd i ett garage och saknade ventilation i enlighet med yrkesinspektionens anvisningar och vore även i övrigt synnerligen olämplig för sitt ändamål. Ackumulatorförråd och laddningsstation vore provisoriskt ordnade i förhyrda lokaler, från vilka förbandet för närvarande vore uppsagt. Vapenverkstaden vore inrymd i kaminuppvärmd lokal i samband med handvapenförrådet och saknade reparationsutrymme för tunga vapen.

Motorreparationerna bedreves i regementets serviceverkstad.

Med undantag för denna senare verkstad vore lokalerna oändamålsenliga och saknade sanitära anordningar och personalrum. Den stora spridningen medförde ur driftsynpunkt stora olägenheter och syntes det få anses omöjligt att inom de nuvarande lokalerna rationalisera driften.

Inom tygavdelningen hade utarbetats förslag till avhjälpande av de påtalade bristfälligheterna, vilket förslag innebure i huvudsak följande.

Signalförrådsverkstaden bibehölles i samband med signalförrådet. Vapenverkstaden skulle kvarbliva i samband med vapenförrådet, men utvidgas på vapenförrådets bekostnad.

All övrig verkstadsdrift skulle sammanföras till en gemensam tygverkstad, anordnad genom om- och tillbyggnad av serviceverkstaden.

Frågan om beredande av ersättningslokaler för den för verkstadsändamål i anspråk tagna delen av vapenförrådet avsåges att upptagas till behandling i samråd med den av chefen för armén tillsatta förrådskommittén.

Fortifikationsförvaltningen har tillstyrkt förslaget samt beräknat kostnaderna till 220 100 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

I fråga om tygverkstäderna vid Hallands regemente har av tygavdelningens utredning inhämtats följande.

Verkstadsdriften vid regementet bedreves för närvarande i ej mindre än 10 olika lokaler, fördelade över hela regementsområdet. Sålunda funnes särskilda snickeriverkstäder för intendentur- och kasernförvaltningarna samt särskilda sadelmakerier för intendentur- och tygförvaltningarna. Cykelverkstad vore provisoriskt anordnad i ett kaminuppvärmt trähus, vilket dessutom vore otillräckligt för verksamheten. Målarverkstad vore provisoriskt anordnad i ett kallskjul, där även sprutmålning bedreves. Lokalen saknade av yrkesinspektionen föreskriven ventilation och vore även i övrigt synnerligen olämplig för sitt ändamål. Ackumulatorförråd och laddningsstation vore provisoriskt anordnade i källarvåningen av en kasern. Vapenverkstaden vore inrymd i samband med en del av handvapenförrådet och gasmaskförrådet. Motorreparationerna bedreves i regementets serviceverkstad.

Med undantag för service- och vapenverkstäderna vore lokalerna oändamålsenliga samt saknade sanitära anordningar och personalrum. Den stora spridningen medförde ur driftsynpunkt stora olägenheter, och det finge anses omöjligt att rationalisera driften inom de nuvarande lokalerna.

Inom tygavdelningen hade utarbetats förslag till avhjälpande av de påtalade olägenheterna, innebärande att signalförråds- och vapenverkstäderna bibehölles i samband med signalförrådet respektive vapenförrådet, under det att all övrig verkstadsdrift sammanfördes till en gemensam tygverkstad, anordnad genom *dels* omdisposition och tillbyggnad av serviceverkstaden, *dels* ock uppförande av nybyggnad i nära anslutning till serviceverkstaden.

Fortifikationsförvaltningen, som tillstyrkt förslaget, har beräknat kostnaderna till 259 100 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Vad slutligen tygverkstaden vid Svea ingenjörkår beträffar har tygavdelningen härom anfört följande.

Verkstadsdriften vid kåren bedreves för närvarande inom 6 olika byggnader. Sålunda vore i tygverkstaden inrymda plåtslageri, smedja, maskinverkstad och sadelmakeri. I en träbyggnad vore anordnad verkstad för ponton- och bromateriel. Motorverkstaden vore inrymd dels i undre våningen av ett garage och dels i ett ändfack av tygförvaltningens snickarverkstad. I sistnämnda byggnad vore dessutom anordnad en målarverkstad. Snickarverkstad för kasernförvaltningen vore anordnad i en förrådsbyggnad, varjämte vapenverkstad och handvapenförråd vore inrymda i kasernbyggnadens källare och bottenvåning.

Med undantag för vapenverkstaden vore lokalerna oändamålsenliga samt till största delen i avsaknad av tillfredsställande sanitära anordningar och per-

sonalrum. Den stora spridningen medförde ur driftsynpunkt stora olägenheter, och syntes det få anses omöjligt att rationalisera driften inom de nuvarande lokalerna.

Det inom tygavdelningen utarbetade förslaget till avhjälpande av de påtalade olägenheterna innebure, att vapenverkstaden och laddningsstationen skulle bibehållas i sina nuvarande lokaler under det att all övrig verkstadsdrift borde sammanföras till en ny, gemensam tygverkstadsbyggnad.

Fortifikationsförvaltningen har ansett, att tygavdelningens förslag bör komma till utförande, samt beräknat kostnaderna till 690 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

De sammanlagda kostnaderna för föreslagna arbeten ha alltså beräknats till 1 455 300 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941, motsvarande enligt nuvarande prisläge 1 674 000 kronor.

Som framgår av arméförvaltningens tygavdelnings utredningar är verkstadsdriften vid de förband, som de nu föreliggande utredningarna omfatta, splittrad på ett flertal olika lokaler inom kasernområdena. Detta synes ha sin grund i att utbyggnaden av verkstäderna tidigare måst ske successivt i den mån behov därav framträtt. En sådan splittring av verkstadsdriften är otvivelaktigt mycket oekonomisk och ineffektiv, då den bland annat medför dels att en onödigt stor uppsättning maskiner och verktyg måste finnas tillgänglig, dels ock att arbetet icke i erforderlig utsträckning kan övervakas och systematiseras. Därtill kommer att verkstadslokalerna i många fall bliva otillfredsställande ur hygieniska och verkstadstekniska synpunkter. Även detta förhållande medför en onödig fördyring av verkstadsdriften. Goda skäl föreligga alltså att fullfölja den rationalisering av verkstadsdriften vid truppförbanden, som redan inletts.

Utredningarna ha enligt min mening påvisat behovet och värdet av de nu föreslagna ny- och ombyggnadsarbetena. Då jag icke funnit anledning till erinran mot fortifikationsförvaltningens kostnadsberäkningar, uppskattar jag kostnaderna till i avrundat tal 1 455 000 kronor.

De genom verkstadsdriftens centralisering ledigblivna verkstadslokalerna torde som regel kunna utnyttjas för andra ändamål, för vilka särskilda lokaler eljest måste anordnas. Framför allt synas de vara lämpliga som varm- och kallförråd, och avsevärda besparingar å kostnaderna för anordnande av förråd torde härigenom kunna ernås. En utredning i detta hänseende vid Svea ingenjörkår utvisar, att tillkomsten av en ny verkstadsbyggnad skulle frigöra lokaler med en sammanlagd golvyta av omkring 2 000 kvadratmeter. Av dessa äro större delen varmbonade. Kostnaderna för varmförråd med motsvarande golvyta ha beräknats till 150 000—200 000 kronor. Vid beräkningen av besparingarnas storlek bör dock beaktas, att verkstadslokalernas omändring till annat ändamål i vissa fall torde föranleda särskilda kostnader.

Jag förutsätter, att arméns fortifikationsförvaltning i samråd med chefen för armén vid den fortsatta planläggningen av byggnadsverksamheten inom armén beaktar den ökade tillgång till utrymmen för förråd m. m., som uppkommer genom beslutade eller planerade ny- och ombyggnader av verkstadslokaler.

*Före-
draganden.*

BOSTÄDER.

Tjänstebostad på Åstön. I sitt i propositionen 1943:287 närmare berörda, den 17 mars 1943 avgivna betänkande rörande försvarsväsendets bostadsbehov den 1 oktober 1943 beräknade 1942 års militära bostadsutredning behovet av bostäder vid Sundsvalls luftvärnsskårs skjutplats på Åstön till 1 trerums- och 1 tvårumslägenhet, 1 dubblett och 5 enkelrum. Bostäderna voro beräknade för en skjutfältsunderofficer, en förrådsman, en husmoder och tio köksbiträden. Kostnaderna för bostäderna beräknades av utredningen till 112 000 kronor. I yttrande över förslaget framhöll dåvarande arméförvaltningens fortifikationsstyrelse att det vid bedömande av den ifrågasatta bostadsbebyggelsen å Åstön syntes nödvändigt att beakta platsens avskilda läge och vidtagna undersökningar rörande eventuella andra möjligheter för ordnande av ifrågavarande personals bostadsbehov. Även 1940 års militära byggnadsutredning uttalade betänkligheter mot den föreslagna bostadsbebyggelsen å Åstön samt framhöll att, om bostäder uppfördes på Åstön, en följd därav syntes bli, att staten även måste upprätthålla trafik mellan ön och fastlandet för de på ön stationerade befattningshavarna och deras familjer. Kostnaderna därför skulle bli betydande och knappast motsvara fördelarna av att ha personal bosatt på ön. Erforderlig vakhållning av förråd m. m. syntes kunna ordnas på annat sätt. Utredningen ställde sig därför tveksam rörande förslaget om uppförande av bostäder på Åstön.

Vid anmälan av propositionen 1943:287 anförde jag, att jag med hänsyn bland annat till vad som anförts i nämnda yttranden ställde mig i hög grad tveksam till den av bostadsutredningen föreslagna bostadsbebyggelsen å Åstön. Vid den ytterligare utredning, som skulle utföras genom bostadsanskaffningsnämnden, borde därför enligt min mening särskilt undersökas, huruvida icke bostadsfrågan för luftvärnsskåren kunde lösas på ett lämpligare sätt.

I sina medelsäskanden för nästa budgetår har *arméns fortifikationsförvaltning* hemställt, att medel måtte anvisas för uppförande på Åstön av bostad för skjutfältsunderofficer. Förvaltningen har meddelat, att försvarets bostadsanskaffningsnämnd i skrivelse den 21 januari 1945 till fortifikationsförvaltningen anförde i huvudsak följande.

Enligt vad nämnden inhämtat vore bostadsfrågan numera åtminstone provisoriskt löst för husmodern och köksbiträdena, i det att en barackbyggnad uppförts för dessa befattningshavare. Detta finge tills vidare anses tillfyllest.

Bostad för förråds mannen syntes kunna beredas genom upprustning av någon av de befintliga byggnaderna, medan det syntes nödvändigt att uppföra en tjänstebostad för skjutfältsunderofficeren. Nämnden vore villig åtaga sig uppförandet av sistnämnda bostad, vilken avsåges omfatta 3 rum och kök m. m. med en sammanlagd golvyta av omkring 65 kvadratmeter.

Fortifikationsförvaltningen har uppgivit, att under hand från bostadsanskaffningsnämnden inhämtats, att den föreslagna bostaden vore av samma storlek som de bostäder, vilka av nämnden utfördes för uthyrning till per-

sonal i tjänsteställning motsvarande skjutfältsunderofficerens (pensionerad underofficer i arvodesbefattning). Militärbefälhavaren för II. militärområdet hade i infordrat yttrande, efter hörande av chefen för Sundsvalls luftvärnskår, anfört i huvudsak följande.

Möjlighet att förhyra bostad för skjutfältsunderofficeren vid eller i närheten av skjutplatsen förefunnes icke. Ditintills hade bostadsfrågan endast kunnat lösas provisoriskt och på ett så otillfredsställande sätt, att skjutfältsunderofficeren på grund därav begärt och beviljats avsked från denna befattning. För att kunna påräkna sökande till befattningen vore det med hänsyn till de lokala förhållandena nödvändigt att bostad uppfördes genom statens försorg.

Beträffande byggnadens utformning vore allenast ur ändamålsenlighets- och trevnadssynpunkt vissa mindre erinringar att göra. Lägenhetens golvyta syntes dock böra utökas utöver förslagets omkring 65 kvadratmeter.

Chefen för armén har i skrivelse till fortifikationsförvaltningen tillstyrkt uppförande av ifrågavarande tjänstebostad samt anfört att, då den vore att betrakta som tjänstebostad, av 1940 års militära byggnadsutredning angivna normer för bostadens storlek icke borde frångås.

Med anledning av vad sålunda förekommit har fortifikationsförvaltningen hemställt, att bostadsbyggnaden måtte komma till utförande samt att därvid 1940 års militära byggnadsutrednings standardritning nr 16, utvisande en golvyta av omkring 80 kvadratmeter, i huvudsak måtte tillämpas. Kostnaderna beräknades till 35 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Enär fortifikationsförvaltningen plägade ombesörja uppförande av egentliga tjänstebostäder, under det att bostadsanskaffningsnämnden svarade för tillgodo-seende av därutöver föreliggande bostadsbehov, borde byggnadens uppförande åvila fortifikationsförvaltningen.

Av en under hand från fortifikationsförvaltningen överlämnad promemoria framgår bland annat, att bostad ej kan erhållas i orten samt att avstånden äro, till Sundsvall 52, till närmaste järnvägsstation 22, till poststation 9, till skola 4 och till handelsbod 5 kilometer.

Som förut anförts beräknade 1942 års militära bostadsutredning, att bostäder skulle anordnas på Sundsvalls luftvärnskårs skjutplats för en skjutfältsunderofficer, en förrådsman, en husmoder och 10 köksbiträden. Iordningställande av permanenta bostäder synes emellertid nu endast böra övervägas beträffande skjutfältsunderofficeren, då husmoder och köksbiträden endast periodvis tjänstgöra på skjutplatsen och de därvid disponera en för ändamålet iordningställd barack samt förrådsmannen för närvarande är tillfälligt anställd. Skjutfältsunderofficeren däremot måste enligt inhämtade uppgifter vistas på skjutplatsen året runt. Han har det omedelbara ansvaret för all materiel på skjutplatsen samt skall därtill ha tillsyn över och svara för underhåll och reparationer av materielen och de militära byggnaderna. Då trupp är förlagd till skjutfältet, vilket är fallet under större delen av året, skall skjutfältsunderofficeren därjämte tjänstgöra som köksföreståndare. Som framgår av militärbefälhavarens yttrande ha de nuvarande provisoriska bo-

*Före-
draganden.*

stadsförhållandena för skjutfältsunderofficeren medfört, att en tidigare innehavare av befattningen sökt avsked. Av dessa anledningar finner jag mig böra tillstyrka, att permanent bostad uppföres för skjutfältsunderofficeren. Bostaden synes böra uppföras som tjänstebostad enligt eljest tillämplad standard. Under åberopande av det anförda får jag sålunda föreslå, att 35 000 kronor beräknas för uppförande av tjänstebostad för skjutfältsunderofficer på Sundsvalls luftvärnsskårs skjutplats på Åstön.

SKJUTBANOR M. M.

Säkerhetsanordningar vid krigsskolans skolskjutningsbana vid Karlberg. I sin skrivelse angående medelsbehoven för budgetåret 1943/44 äskade arméförvaltningen ett belopp av 150 000 kronor till säkerhetsanordningar å krigsskolans skjutbana vid Karlberg och anförde därvid i huvudsak följande. Med hänsyn till de riskmoment, som under skjutning på 200 meters avstånd och därutöver å banan i fråga förefunnits för samhällena och terrängen norr om densamma, hade redan år 1925 utfärdats bestämmelser, varigenom skjutning å banan inskränkts till att huvudsakligen omfatta korthållsskjutning. Krigsskolan hade därefter för skolskjutning på avstånd över 100 meter disponerat skjutbanor å Järvafältet, varigenom skjututbildningen vid krigsskolan på grund av tidsförluster i samband med transporter m. m. i hög grad försvårats. En genom fortifikationsstyrelsens försorg verkställd utredning hade givit vid handen, att skjutning utan risk för terrängen omkring och norr om banan skulle kunna utföras på avstånd till och med 300 meter, därest skyddsskärmar uppfördes såväl utmed banans sidor som ock tvärs över densamma. Framställningen föranledde emellertid ingen åtgärd från Kungl. Maj:ts sida.

I sina anslagsäskanden för budgetåret 1944/45 upptog arméförvaltningen nämnda medelsbehov och beräknade därvid kostnaderna till 157 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Vid anmälan av statsverkspropositionen till 1944 års riksdag (kapitalbudgeten: bil. 2, s. 46) anförde jag, att ett iordningställande av skjutbanan vid Karlberg i enlighet med arméförvaltningens förslag utan tvekan vore av stort värde för skjututbildningen vid krigsskolan. Emellertid fann jag de därmed förenade kostnaderna så avsevärda, att jag icke ansåg mig kunna tillstyrka att medel för det dåvarande anvisades för ändamålet.

I sina medelsäskanden för innevarande budgetår återkom arméns fortifikationsförvaltning till denna fråga och anförde därvid i huvudsak följande.

Vid av fortifikationsförvaltningen i ärendet verkställd förnyad utredning angående behovet av skjutbanans iordningställande enligt tidigare framlagt förslag hade nedanstående synpunkter särskilt gjort sig gällande.

På grund av att skjututbildningen under nuvarande förhållanden övervägande bedreves å Järvabanorna måste densamma koncentreras till ett fåtal övningspass av större timantal än som med hänsyn till trupputbildning i skjutning vore lämpligt. Elevernas personliga färdighet hade nedgått i mycket hög grad, beroende på att tillfälle till träning på fritid icke gäves. Såsom exempel härpå anfördes, att endast ett ringa fåtal av eleverna lyckats i skjutning uppfylla fordringarna för fältidrottsmärket i guld. Till följd av att Järvabanorna

disponerades av andra truppförband i mycket stor utsträckning hade svårigheter uppstått att kunna få utnyttja ifrågavarande skjutbanor å för krigsskolan lämpliga tider och dagar.

Med hänsyn till på senare tid vunna erfarenheter, bland annat genom företagna provskjutningar, hade de sålunda föreslagna säkerhetsanordningarna befunnits böra utföras med motståndskraftigare konstruktioner än vad tidigare ansetts nödvändigt. Med hänsyn härtill beräknades kostnaderna för ifrågavarande arbeten, vilka tillstyrkts av chefen för armén, av fortifikationsförvaltningen numera till 165 600 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941, motsvarande enligt nuvarande prisläge ett belopp av 190 400 kronor.

Investeringsutredningen har medtagit ifrågavarande arbete i investeringsreserven för budgetåret 1945/46 och därvid beräknat kostnaderna enligt nuvarande prisläge till 190 400 kronor.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår slutligen har *arméns fortifikationsförvaltning* återigen upptagit ifrågavarande medelsbehov, varvid framhållits, bland annat, att bibehållandet och förbättrandet av de blivande office-rarnas färdighet i skjutning vore en angelägenhet av största betydelse för deras tjänstduglighet såväl under trupputbildningen som i krig.

Fortifikationsförvaltningen har hemställt, att 165 600 kronor måtte beräknas för ifrågavarande ändamål för nästa budgetår.

Som framgår av den lämnade redogörelsen måste krigsskolan förlägga all skjutning på större avstånd än 100 meter till skjutbanor på Järvaältet. Detta medför, att skjutövningarna måste koncentreras till ett mindre antal övningspass än som ur skjututbildningssynpunkt är lämpligt. Erfarenheterna utvisa också, att skjutskickligheten bland kadetterna icke kan anses tillfredsställande. Om skjutbanan vid Karlberg iordningställes, kan skjututbildningen ordnas på ett lämpligare sätt och möjligheter beredas kadetter att under sin fritid utnyttja skjutbanan. Därtill kommer att vissa kostnader för transporter mellan Karlberg och Järvaältet därigenom bortfalla.

*Före-
draganden.*

Jag anser mig därför numera icke böra motsätta mig, att medel anvisas för utförande av säkerhetsanordningar på krigsskolans skolskjutningsbana vid Karlberg. För ändamålet torde således i avrundat tal 165 000 kronor böra beräknas.

Skolskjutningsbana för Skånska luftvärnskåren. I skrivelse den 18 oktober 1945 har *arméns fortifikationsförvaltning* anmält behov av medel för anordnande av en skjutbana för Skånska luftvärnskåren. Förvaltningen har härvid hänvisat till en promemoria i ämnet från förvaltningens skjutbaneofficer, vari anförts följande.

Malmö luftvärnskår saknade för närvarande egen skolskjutningsbana. Hitills hade kåren vissa dagar disponerat en Limhamns skytteförening tillhörig 20-tavelsbana, vilken vore belägen omkring 1,5 mil från kårens kasernetablis-sement. Denna banas läge vore emellertid mindre lämpligt, enär den bland annat läge öppet och vore utsatt för alla vindar samt skjutningarna ofta måste avbrytas med hänsyn till trafiken i Öresund. Skjututbildningen bleve i hög grad lidande av att skjutbanan, som i mycket stor omfattning begagnades av

skytteföreningens medlemmar, icke kunde få disponeras så som från kårens sida vore önskvärt, vilket föranledde avsevärda olägenheter vid uppgörandet av utbildningsplanerna. Med hänsyn till det stora avståndet mellan kårens kasernetablisement och skjutbanan ginge dyrbar övningstid förlorad, varjämte kronan åsamkades dryga kostnader för transporter och avgifter. Vid kårens förläggning till Malmö hade beräknats, att Limhamnsbanans begagnande vore att betrakta såsom ett provisorium intill tidpunkten för Skånska flygflottiljens flyttning till Barkåkra vid Ängelholm, då kårens skjutövningar skulle förläggas till en av flygflottiljen disponerad, Husie skytteförening tillhörig 10-tavelsbana, vilken vore belägen cirka 5 kilometer från kårens kasernetablisement och som avsetts att förbättras för militärt bruk. Beträffande denna sistnämnda skjutbana föreläge emellertid numera från Husie skytteförenings sida planer på att slopa densamma, enär den vore belägen å mark, som troligtvis komme att tagas i anspråk för utvidgning av Bulltofta flygfält. Något avgörande i denna fråga hade visserligen ännu icke träffats, men ovisshet rådde dock om huru länge skjutbanan överhuvud stode till buds för skjutningar. På grund av Husie skytteförenings stora numerär, cirka 1 400 medlemmar, och livliga skytteintresse vore skjutbanan ytterligt upptagen av skytteföreningen. Luftvärnsskåren skulle kunna endast i så ringa grad få begagna banan, att detta finge anses såsom ur utbildningssynpunkt nästan värdelöst. Banan skulle sålunda vara ledig för luftvärnsskåren blott måndagar efter kl. 17 och söndagar efter kl. 14. Efter flygflottiljens nyligen skedd avflyttning till Barkåkra hade sålunda luftvärnsskåren icke möjlighet att bedriva utbildning i skolskjutning i tillrämelsevis godtagbar omfattning å Husiebanan. För framtiden kunde bättre förutsättningar icke vara att påräkna för begagnande av denna bana, vilkens kvarblivande å platsen för övrigt vore att betrakta såsom skäligen problematisk. Då därjämte någon annan närbelägen skjutbana icke finnes, vore luftvärnsskåren, därest ny skjutbaneanläggning icke komme till stånd, även framdeles hänvisad till Limhamnsbanan med därav följande stora nackdelar ur såväl utbildnings- som kostnadssynpunkt. Behovet av ny skolskjutningsbana för luftvärnsskåren vore därför synnerligen trängande, och borde anläggandet av en sådan bana icke anstå till budgetåret 1947/48.

För egen del har fortifikationsförvaltningen anfört, att en av förvaltningen verkställd utredning i frågan bestyrkt behovet av en ny skolskjutningsbana för Skånska luftvärnsskåren. Vid preliminär rekognoscering hade en lämplig skjutbaneplats påträffats nära kårens etablisement. Kostnaderna för detta områdes förvärvande kunde uppskattningsvis beräknas till omkring 45 000 kronor. Vad anginge anläggningskostnaderna för själva skjutbanan syntes dessa vid preliminära beräkningar icke behöva överstiga 100 000 kronor.

Sedan Kungl. Maj:t uppdragit åt fortifikationsförvaltningen att med vederbörande markägare förhandla om och, där för kronan antagbar överenskomelse kunde träffas, med förbehåll av utav Kungl. Maj:t lämnat godkännande sluta avtal rörande förvärv för kronans räkning av bland annat den mark, som avsåges för ifrågavarande skolskjutningsbana, samt att till Kungl. Maj:t komma med utredning angående förevarande markförvärv m. m. ävensom, i förekommande fall, upprättade avtalshandlingar, har ämbetsverket till åtlydnad härav med skrivelse den 24 november 1945 överlämnat med vederbörande markägare upprättade köpekontrakt rörande förvärv för kronans räkning av i kontrakten närmare angivna stadsägor och stadsägoområden. I skrivelsen har

förvaltningen anfört, bland annat, följande. Det område, som efter verkställd undersökning befunnits utgöra den lämpligaste skjutbaneplatsen, vore beläget nära luftvärnsskårens etablissemang inom stadsdelen Husie i Malmö. Det omfattade i sin helhet omkring 36 000 kvadratmeter, bestode av åker- och ängsmark och vore obebyggt. Vid en på förvaltningens föranstaltande av domänintendenten E. Hagberth, häradsdomaren S. Nilsson och riksdagsmannen A. Andersson den 9 oktober 1945 verkställd värdering hade området åsatts ett värde av en krona per kvadratmeter. Efter med vederbörande markägare förda förhandlingar hade förvaltningen med dem slutit avtal om förvärf för kronans räkning av den i det ifrågasatta skjutbaneområdet ingående marken. Samtliga överenskomna köpeskillingar, vilka tillhoppa uppginge till 39 900 kronor och således gäve ett medelpris av 1 krona 8 öre per kvadratmeter, syntes förvaltningen skäliga och för kronan godtagbara. Till kostnaderna för själva markförvärfvet borde läggas en summa av 2 100 kronor för bestridande av avstycknings-, lagfarts- m. fl. kostnader. För ändamålet erfordrades alltså sammanlagt ($39\,900 + 2\,100 =$) 42 000 kronor. Vad anginge kostnaderna för anläggande av själva skjutbanan, vilken vore avsedd att utföras med 16 tavelställ, hade desamma beräknats till 98 500 kronor, motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1941 ett belopp av 86 000 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts har fortifikationsförvaltningen med överlämnande av kronans exemplar av ingångna avtal jämte övriga till ärendet hörande handlingar hemställt, bland annat, att ett sammanlagt belopp av ($42\,000 + 86\,000 =$) 128 000 kronor måtte beräknas för skolskjutningsbana för Skånska luftvärnsskåren.

Som framgår av utredningen kan Skånska luftvärnsskåren huvudsakligen endast disponera en privat skjutbana vid Limhamn, som ligger en och en halv mil från kårens etablissemang. Uppenbart är, att det långa avståndet till skjutbanan är till avsevärd olägenhet. Därtill kommer, att skjutningarna å denna bana ofta måste avbrytas av hänsyn till sjöfarten samt att banan icke kan disponeras i önskvärd utsträckning. Jag finner det därför angeläget, att en ny skolskjutningsbana anordnas för kåren. Det av fortifikationsförvaltningen härutinnan framlagda förslaget synes mig lämpligt, och beräkningen av kostnaderna för markförvärf och för skjutbanans iordningställande ha icke givit mig anledning till erinran. Jag beräknar således för markförvärfvet ett belopp av 42 000 kronor och för anläggningsarbetena 86 000 kronor. Under punkt 7 i det följande föreslår jag anvisande av medel för bestridande av kostnaden för markförvärf, varför medel i detta sammanhang böra beräknas allenast för anläggningsarbetena.

*Före-
draganden.*

VISSA ANDRA BYGGNADSARBETEN M. M.

Reningsverk vid Södra skånska infanteriregementets förläggning å Revingshed.
I sina medelsäskanden för nästa budgetår har arméns fortifikationsförvaltning äskat medel för en anläggning för rening av avloppsvatten från Södra

skånska infanteriregementets förläggning å Revingehed. Ämbetsverket har därom anfört bland annat följande.

Vattnet i Kävlingeån har under de senaste åren på grund av avloppsvattnets utsläppande utan rening från samhällena utefter ån blivit allt mer försämrat såväl ur hygienisk synpunkt som med hänsyn till fisket. Efter initiativ från fisktillsynsmyndigheten ha ett flertal samhällen vid ån numera igångsatt arbeten för utförandet av anläggningar för rening av avloppsvattnet, medan andra samhällen ha motsvarande åtgärder under övervägande, bland andra Harlösa invid Revingehed. Avloppsvattnet från större delen av förläggningen å Revingehed utledes för närvarande efter pumpning utan rening i Kävlingeån. Att olägenheter av hygienisk art samt för fisket vållas genom detta förfaringsätt kan icke förnekas. Fisktillsynsmyndigheten har också bestämt understrukit behovet av att snara åtgärder vidtagas till förebyggande av Kävlingeåns förorening.

Sedan chefen för Södra skånska infanteriregementet med anledning härav framfört önskemål om en utredning av frågan, har genom fortifikationsförvaltningens försorg utarbetats förslag till närhjälpande av de sålunda påtalade olägenheterna. Förslaget innefattar tvenne huvuddelar, nämligen *dels* anordningar för slamavskiljning samt nedbrytande i luftningsdammar av de organiska föroreningarna, *dels* anordningar för tillvaratagande av närings-salterna i det renade vattnet genom en bevattningsanläggning. En liknande anläggning har för flera år sedan utförts för rening av Lunds stads avloppsvatten och erfarenheterna därifrån ha enligt uppgift varit goda. Tillsvidare synes det vara tillräckligt, att förstnämnda delar komma till utförande. Komplettering med bevattningsanläggning kan sedan ske framdeles, därest så skulle befinnas lämpligt.

Kostnaderna enligt prisläget den 1 juli 1941 för anordnande av reningsanläggningen ha av fortifikationsförvaltningen beräknats till 112 000 kronor, inklusive kostnader för administration. Av kostnaderna belöpa 10 500 kronor på maskinrensat galler med byggnad, 14 000 kronor på sedimenteringsanläggning, 38 500 kronor på rötkammare, pumpbrunn med brunn och torkbäddar, 35 000 kronor på oxidationsdammar samt 14 000 kronor på vägar, elektrisk ledning, inhägnad, oförutsett och diverse. Bevattningsanläggningen har kostnadsberäknats till 144 000 kronor.

*Före-
draganden.*

I likhet med fortifikationsförvaltningen finner jag det vara otillfredsställande, att avloppsvatten utan föregående rening släppes ut i Kävlingeån från förläggningen i Revingehed. Jag tillstyrker därför, att medel anvisas för anordnande av ett reningsverk. Till frågan om anordnande av en kompletterande bevattningsanläggning finner jag mig icke nu böra taga ställning. Fortifikationsförvaltningens kostnadsberäkningar för reningsanläggningens anordnande ha icke givit mig anledning till erinran, och jag beräknar således 112 000 kronor för ändamålet.

Sammanfattning. I enlighet med vad i det föregående anförts torde det hittills anmälda medelsbehovet under budgetåret 1946/47 för byggnadsarbeten, avseende investeringar i försvarets fastighetsfond, arméns delfond, kunna uppskattas på sätt framgår av följande sammanställning.

	Kronor
Oversyn av tygstationer och truppförbandens verkstäder	1 455 000
Tjänstebostad på Åstön	35 000
Säkerhetsanordningar vid krigsskolans skolskjutningsbana vid Karlberg	165 000
Skolskjutningsbana för Skånska luftvärnsskåren	86 000
Reningsverk vid Södra skånska infanteriregementets förläggning å Revingehed	112 000
Summa	1 853 000

Angivna byggnadskostnader hänföra sig till prisläget den 1 juli 1941.

I det föregående har anförts, att ett mindre antal förslag till ytterligare byggnadsföretag på grund av ännu icke slutförda utredningar kommer att i en senare proposition föreläggas riksdagen. Det är min avsikt att till sistnämnda proposition föga tablåer, bland annat utvisande äskade och av mig tillstyrkta medelsanvisningar för budgetåret 1946/47.

Oaktat de nu anmälda medelsbehoven icke tillnärmelsevis uppgå till det inledningsvis för förevarande anslag angivna beloppet, 21 000 000 kronor, torde, i överensstämmelse med anslaget konstruktion, anslaget böra upptagas till sistnämnda belopp.

Aberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till Vissa byggnadsarbeten m. m. för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av 21 000 000 kronor;

dels ock medgiva, att i det föregående angivna byggnadsföretag må komma till utförande med anlitan av berörda anslag, i den mån kostnaderna icke kunna bestridas från av riksdagen tidigare anvisade anslag till inom försvarsbeslutets kostnadsram ingående byggnadsarbeten m. m.

[2.] Prisstegringar å byggnadsarbeten m. m.

Inledningsvis har jag erinrat om de anslagsprinciper, som tillämpats för kapitalinvesteringar i försvarets fastighetsfond, samt förutsatt, att dessa skola gälla även för nästa budgetår. Till grund för beräkningarna av kostnadsramen för byggnadsarbeten m. m. för försvaret under femårsperioden 1942/47 har som regel lagts prisläget den 1 juli 1941. Med stöd av riksdagens bemyndiganden få inom kostnadsramen anvisade kvotanslag överskridas med belopp, motsvarande prisstegringar som inträffat efter nämnda tidpunkt, i den mån sagda ram icke till följd av sakliga besparingar kan komma att lämna utrymme härför. Det har förutsatts, att för täckning av merkostnader av dylik art särskilda anslag skulle komma att anvisas.

Efter förslag av Kungl. Maj:t i 1945 års statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 2, s. 36 ff.) har riksdagen (skrivelse nr 154) såsom särskilda investeringsanslag under arméns, marinens och flygvapnets delfonder av

försvarets fastighetsfond för innevarande budgetår anvisat respektive 8 000 000 kronor, 2 000 000 kronor och 6 000 000 kronor till prisstegringar å byggnadsarbeten m. m. Dessa förstärkningsanslag omfattade de särskilt angivna belopp, som intill den 1 juli 1944 anvisats från investeringsanslag för budgetåret 1943/44 till mötande av prisstegringar i förhållande till prisläget den 1 juli 1941.

De motsvarande belopp, som anvisats från investeringsanslag under budgetåret 1944/45, uppgå till sammanlagt 12 371 100 kronor med följande fördelning å de olika delfonderna:

arméns	kronor 2 829 300
marinens	» 1 648 000
flygvapnets	» 7 893 800

Anslagen äro alltså att betrakta som formella förstärkningsanslag, som korrespondera mot de av riksdagen lämnade bemyndigandena att överskrida kvotanslagen och därmed även kostnadsramen med hänsyn till inträffade prisstegringar utöver prisläget den 1 juli 1941, och torde böra upptagas såsom särskilda investeringsanslag under nästa budgetår med i avrundade belopp 2 800 000, 1 600 000 och 7 800 000 kronor.

Frågan om anvisande av mot dessa anslag svarande avskrivningsanslag torde i vederbörlig ordning komma att upptagas av chefen för finansdepartementet. I de angivna beloppen ingå icke kostnader för markförvärv.

Under respektive delfonder upptager jag frågan om anvisande av anslag för marinen och flygvapnet. I detta sammanhang får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Prisstegringar å byggnadsarbeten m. m.* för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av 2 800 000 kronor.

[3.] Smärre nybyggnads- och förändringsarbeten.

För innevarande budgetår ha efter förslag i propositionen 1945:180 under arméns, marinens och flygvapnets delfonder av försvarets fastighetsfond anvisats särskilda investeringsanslag till smärre nybyggnads- och förändringsarbeten å respektive 100 000 kronor, 60 000 kronor och 40 000 kronor.

Vid anmälan av berörda proposition anförde jag beträffande det föreslagna anslaget under arméns delfond, bland annat, att inom ett så betydande fastighetsbestånd som det ifrågavarande årligen måste uppkomma oförutsedda behov av smärre nybyggnads- och förändringsarbeten av den art, att kostnaderna icke lämpligen borde bestridas från de för reparation och underhåll av byggnader under fastighetsfonden beräknade medlen. Sådana kostnader syntes hittills i viss utsträckning det oaktat ha gäldats från sistnämnda medel. En skarpare avgränsning av de utgifter, som finge bestridas från ifrågavarande post i staten för försvarets fastighetsfond, syntes vara möjlig, om ett anslag till nybyggnads- och förändringsarbeten stode till vederbörande myndighets disposition. Häremot hade riksdagen (skrivelse nr 202) intet att erinra.

I sina medelsäskanden för nästa budgetår har *arméns fortifikationsförvaltning* hemställt, att för nästa budgetår ett belopp av 400 000 kronor måtte anvisas för smärre nybyggnads- och förändringsarbeten. Ämbetsverket har därvid anfört bland annat följande.

Då smärre nybyggnads- och förändringsarbeten enligt numera gällande bestämmelser icke få utföras med anlitande av ordinarie underhållsmedel och sålunda här avsett anslag är det enda som står till fortifikationsförvaltningens förfogande för ifrågavarande ändamål, synes det ämbetsverket högeligen angeläget, att detsamma icke alltför snävt begränsas. Det för budgetåret 1945/46 beviljade anslaget torde sålunda komma att visa sig helt otillräckligt, varav synes följa, att ett flertal nödvändiga smärre byggnadsarbeten måste eftersättas till avsevärt men för utbildningsverksamheten vid truppförbanden. Det synes även vara ett beaktansvärt önskemål, att ifrågavarande arbeten kunna genomföras med minsta möjliga tidsutdräkt och med undvikande av den försening på i ogynnsamma fall över ett år efter behovets uppkomst, som är förbunden med anslagsäskanden för större nybyggnads- och förändringsarbeten. Det synes även vara mindre önskvärt, att ämbetsverkets medelsäskanden bemängas med ett större antal ärenden av nu ifrågavarande slag.

Marinförvaltningen har i skrivelse den 28 september 1945 för motsvarande ändamål äskat ett belopp av 200 000 kronor, medan *flygförvaltningen* i sin skrivelse angående flygvapnets medelsbehov för nästa budgetår för ändamålet äskat ett belopp av 50 000 kronor.

Det är uppenbart, att medelsbehovet för arbeten av ifrågavarande art är mycket svårt att beräkna. Erfarenheterna från innevarande budgetår tyda emellertid på att viss höjning av anslagen är erforderlig, även om en begränsning i förhållande till fortifikationsförvaltningens och marinförvaltningens äskanden synes möjlig. Jag förordar, att anslagen för nästa budgetår bestämmas till 150 000 kronor under arméns delfond, 75 000 kronor under marinens delfond och 50 000 kronor under flygvapnets delfond. I likhet med vad som är fallet innevarande budgetår förutsätter jag, att anslagen må tagas i anspråk endast efter beslut av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall och allenast för ändamål, som icke böra tillgodoses med anlitande av anslagsposterna till reparations- och underhållskostnader eller genom särskild medelsanvisning under kapitalbudgeten.

Under respektive delfonder upptager jag frågan om anvisande av anslag för marinen och flygvapnet. I detta sammanhang får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Smärre nybyggnads- och förändringsarbeten* för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av 150 000 kronor.

[4.] **Ordnande av Stockholms luftvärnsregementes förläggning.**

Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1945:189 beslöt riksdagen (skrivelse nr 460), att Stockholms luftvärnsregemente skulle förläggas till Norrtälje, varjämte riksdagen för budgetåret 1945/46 anvisade till mark för övningsfält för regementet ett investeringsanslag av 155 000 kronor och till

*Före-
draganden.*

ordnande av regementets förläggning ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor. Såsom framgår av propositionen beräknades de totala kostnaderna för uppförande av regementets kasernetablisement m. m. preliminärt till 16 510 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1944.

I sina medelsäskanden för nästa budgetår har *arméns fortifikationsförvaltning* anfört, att arbetena med etablisementets färdigställande beräknades kunna bedrivas i sådan takt, att under nämnda budgetår 6 000 000 kronor borde stå till ämbetsverkets förfogande, varför ämbetsverket hemställt, att detta belopp måtte anvisas.

Med skrivelse den 15 november 1945 har fortifikationsförvaltningen framlagt förslag till byggnadsprogram för luftvärnsregementet. Kostnaderna för programmets genomförande ha beräknats till 16 502 000 kronor enligt nuprisläge. Av beloppet hänföra sig sammanlagt i runt tal 740 000 kronor till kostnader för gymnastik- och bastubyggnader samt idrottsplats.

Beträffande fortifikationsförvaltningens kostnadsberäkningar torde få hänvisas till en vid detta protokoll fogad tablå (bil. A).

*Före-
draganden.*

Jag är icke beredd att nu i detalj taga ställning till de framlagda kostnadsberäkningarna, vilka emellertid synas mig beträffande vissa i programmet ingående byggnadsobjekt sluta på alltför höga belopp. Jag förutsätter därför att, innan ytterligare medel äskas för byggnadsföretagets fullföljande, närmare utredning förebringas rörande möjligheterna att nedbringa kostnaderna, eventuellt genom någon förenkling av byggnadsprogrammet. Därvid bör även verkställas en närmare prövning av utrymmesbehoven, främst i fråga om förläggningsbyggnader, garage och förråd. Med hänsyn till den reduktion av kadern för det fast anställda manskapet, som kan beräknas bli resultatet av 1944 års manskapsutrednings utredningsarbete, synes det icke uteslutet, att byggnadsprogrammet på denna grund skall kunna något minskas. I överensstämmelse med för närvarande tillämpade principer förutsätter jag, att gymnastik- och bastubyggnader samt idrottsplats tills vidare icke komma till utförande. För den fortsatta utbyggnaden av etablisementet torde för nästa budgetår böra anvisas ett fortsättningsanslag av 6 000 000 kronor. Då, såsom förutsatts i förenämnda proposition, kostnaderna för etablisementets uppförande till 50 % skola avskrivas med särskilda medel — nettoinkomsterna från exploateringen av Ladugårdsgårde m. m. — bör för ändamålet anvisas ett individualiserat anslag.

Aberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ordnande av Stockholms luftvärnsregementes förläggning* för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av 6 000 000 kronor.

[5.] **Signalverkstad vid Signalregementet och arméns signalskola.**

Signalregementet, vilket är förlagt till Lilla Frösunda i Solna, hade tidigare sin förläggning vid Marieberg i Stockholm. Efter utflyttningen till Lilla Frösunda ha vissa byggnader å Mariebergsområdet fortfarande utnyttjats av

regementet. I skrivelse den 23 februari 1944 hemställde *djurgårdskommissionen* om vidtagande av åtgärder för förflyttning av vissa kvarvarande byggnader å Mariebergsområdet samt anförde därvid i huvudsak följande.

Huvudtrafikleden Rålambsvägen, som skulle utgöra en förbindelseled till Västerbron och inre delen av Stockholm för Fredhäll, Marieberg och Essinge-öarna, hade icke kunnat utbyggas till full bredd å en sträcka av omkring 200 m därför att å denna sträcka finnes vissa inom ammunitionsfabrikens område befintliga byggnader, som disponerades av Signalregementet och icke kunde borttagas förrän ersättningsbyggnader kommit till utförande. Sedan djurgårdskommissionen meddelat dåvarande arméförvaltningens fortifikationsstyrelse att frågan om Rålambsvägens framdragande genom Mariebergsområdet tills vidare inskränkte sig till framdragande av Rålambsvägens norra körbana och att därför erfordrades att en av Signalregementet disponerad motorverkstadsbyggnad utrymdes och reves under det att regementets garagebyggnad med kabelreparationsverkstad kunde kvarstå, hade arméns fortifikationsförvaltning i skrivelse den 3 februari 1944 meddelat bland annat att ersättningsbyggnader för såväl motorverkstad som kabelreparationsverkstad och garage borde uppföras i ett sammanhang vid Lilla Frösunda samt att ersättningsbyggnaderna kunde utföras genom förvaltningens försorg under förutsättning att härför erforderliga medel, som enligt prisläget den 1 juli 1943 beräknats uppgå till 480 500 kronor, ställdes till förvaltningens förfogande. Djurgårdskommissionen hemställde med anledning härav bland annat, att Kungl. Maj:t måtte dels vidtaga åtgärder för att ifrågavarande utflyttning av angivna av Signalregementet disponerade byggnader å Marieberg till Lilla Frösunda måtte komma till stånd och nybyggnaderna därvid utföras på härför antytt sätt, dels ock förordna, att, sedan ifrågavarande byggnader blivit färdigställda, visst å en kommissionens skrivelse bilagd karta angivet område vid Marieberg måtte överflyttas till kommissionens omedelbara vård och förvaltning.

I yttrande den 24 maj 1944 över nämnda framställning anförde arméförvaltningens tygavdelning bland annat, att vissa mindre ändringar i det av förvaltningen tidigare angivna byggnadsprogrammet borde göras, varigenom det syntes bliva möjligt att inom den angivna kostnadsramen tillgodose för såväl Signalregementet som arméns signalskola föreliggande behov av lokaler för vårdtjänst och utbildningsändamål.

I skrivelse den 15 september 1944 till djurgårdskommissionen meddelade vidare arméns fortifikationsförvaltning på förekommen anledning att, sedan ifrågavarande motorverkstadsbyggnad utrymts, förvaltningen ej ville motsätta sig att byggnaden finge rivas. Ämbetsverket framhölle emellertid att ersättningsbyggnad för motorverkstaden snarast möjligt borde komma till stånd, då utrymningen av verkstaden endast möjliggjorts genom att Signalregementet i stället såsom provisorium tagit i anspråk vissa garageutrymmen vid Lilla Frösunda.

På därom av djurgårdskommissionen i skrivelse den 28 september 1944 gjord framställning har Kungl. Maj:t därefter den 10 november 1944 medgivit, att motorverkstadsbyggnaden genom kommissionens försorg finge rivas, varjämte Kungl. Maj:t förordnat att angivna område vid Marieberg skulle å tid, som fortifikationsförvaltningen och djurgårdskommissionen finge efter

överenskommelse bestämma, i förvaltningshänseende överflyttas från fortifikationsförvaltningen till kommissionen.

I skrivelse den 15 november 1945 har *arméns fortifikationsförvaltning* framlagt slutligt förslag till uppförande av nya verkstäder vid Signalregementet och arméns signalskola och därvid anført i huvudsak följande.

Arméförvaltningens tygavdelning har, efter samråd med inspektören för signaltrupperna, till arméns fortifikationsförvaltning överlämnat genom avdelningens försorg utarbetade förslagsritningar till en verkstadsbyggnad, inrymmande lokaler för signalverkstad, kabelverkstad med kabelförråd, ackumulatorverkstad med laddningsrum och ackumulatorförråd samt garageutrymme. Vidare har genom arméns fortifikationsförvaltnings försorg i samråd med tygavdelningen utarbetats förslag till verkstadsbyggnad för motorreparationer m. m.

Beträffande motorverkstadsbyggnaden inhämtas av en inom tygavdelningen upprättad promemoria, att verkstaden avses skola utnyttjas såsom serviceverkstad dels för enklare arbeten av så ringa omfattning, att transport till Stockholms tygstations verkstäder icke lämpligen bör komma i fråga, dels för reparation av speciell materiel, såsom radiobilar och radiobussar, då ingrepp erfordras å fordonens speciella utrustning, vilken icke behärskas av bilmontörer utan specialutbildning. Större bilreparationer samt snickeriarbeten, som erfordra maskinarbete, äro avsedda att utföras vid Svea ingenjörkårs verkstäder.

Beträffande åter byggnaden för kabel- och signalverkstäder m. m. har från tygavdelningen under hand inhämtats följande. Signalverkstaden, vilken avses för vård av regementets signalmateriel samt viss utbildning av regementets egna signalmekaniker, måste med hänsyn till risken för radiotekniska störningar från motorverkstaden anordnas i från motorverkstaden avskild byggnad. Kabelverkstaden avses i huvudsak för utbildningsverksamhet vid regementet och signalskolan. Ackumulatorverkstaden med därtill hörande utrymmen avses för vård och förvaring av regementets ackumulatorer samt viss utbildningsverksamhet. Garaget slutligen avses som reparationslokal för radiobilarnas fasta radioutrustning samt vissa övningar i bilradio-tjänst.

Fortifikationsförvaltningen har beräknat kostnaderna för motorverkstaden till 290 250 kronor och för signal- och kabelverkstaden till 158 500 kronor. Här till komma kostnader för administration och oförutsedda utgifter, beräknade till 27 250 kronor, samt för vissa flyttningar, 4 500 kronor. Totalt skulle således erfordras $(290\,250 + 158\,500 + 27\,250 + 4\,500 =) 480\,500$ kronor.

*Före-
draganden.*

I det föregående har jag tillstyrkt ett av fortifikationsförvaltningen framlagt förslag till uppförande av en ny tygverkstad för Svea ingenjörkår för en kostnad av 690 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Då Signalregementet och Svea ingenjörkår ligga i omedelbar närhet av varandra, har det synt mig böra undersökas, huruvida icke en samordning av verkstadsdriften skulle kunna åstadkommas. Den verkställda utredningen har bestyrkt behovet av den föreslagna signalverkstaden, vilken även skall inrymma lokaler för reparationer av kablar, kabelförråd, ackumulatorförråd samt garageutrymme. Denna verkstad erfordras nämligen för reparationer och vård av den mycket dyrbara och tekniskt komplicerade materiel, som framförallt under de senare åren tilldelats Signalregementet. Någon möjlighet att utföra

dessa reparationer vid ingenjörskårens verkstad anses icke föreligga. Där-
emot har jag av den föreliggande utredningen icke blivit övertygad om be-
hovet av motorverkstad vid Signalregementet, i varje fall icke av den storlek
som föreslagits.

De av fortifikationsförvaltningen beräknade kostnaderna för signalverksta-
den förefalla höga. Jag förutsätter att vissa minskningar av desamma skola
visa sig möjliga. I avsaknad av närmare utredning härutinnan beräknar jag
nu för ändamålet, inklusive kostnader för administration och oförutsett och
vissa omflyttningar, ett belopp av $(158\,500 + 9\,500 + 2\,000 =)$ 170 000 kronor.

Ifrågavarande kostnader äro föranledda av Mariebergssområdets exploate-
ring, varför kostnaderna för erforderlig grundavskrivning böra bestridas av
inkomsterna av exploateringen.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå
riksdagen

att till *Signalverkstad vid Signalregementet och arméns
signalskola* för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag
av 170 000 kronor.

[6.] **Nytt garnisonssjukhus för Stockholms garnison.**

I särskild proposition denna dag framläggas förslag om uppförande av
nytt garnisonssjukhus för Stockholms garnison. Såsom av propositionen
framgår ha de totala kostnaderna för sjukhusets uppförande beräknats till
8 000 000 kronor. Av detta belopp torde emellertid endast 2 000 000 kronor
bliva erforderliga under nästa budgetår. Jag föreslår, att detta belopp an-
visas såsom särskilt investeringsanslag. Såsom framgår av nyssnämnda pro-
position bör det mot denna investering svarande omedelbara avskrivnings-
behovet, 1 000 000 kronor, inräknas i den för försvarets utbyggande under
femårsperioden 1942/47 fastställda kostnadsramen.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå
riksdagen

att till *Nytt garnisonssjukhus för Stockholms garnison* för
budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000
kronor.

[7.] **Vissa markförvärv för armén.**

*Inlösen av nyttjanderätt till viss kronoegendom inom försvarsväsendets radio-
anstalts förläggningsområde.* Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen
1941: 305 anvisade riksdagen (skrivelse nr 492) å tilläggsstat I till riksstaten
för budgetåret 1941/42 ett reservationsanslag av 1 500 000 kronor för ordnande
av förläggningen för försvarsväsendets radioanstalt. Genom beslut den 15
maj 1942 uppdrog Kungl. Maj:t åt dåvarande arméförvaltningens fortifika-
tionsstyrelse att med anlitan av förenämnda anslag gå i författning om ut-
förande av vissa för radioanstaltens förläggning erforderliga byggnads- och
anläggningsarbeten samt förordnade bland annat, att vissa för anstaltens
förläggning erforderliga markområden skulle från och med tidpunkt, varom

överenskommelse finge träffas mellan domänstyrelsen och fortifikationsstyrelsen, överföras från domänstyrelsens till lantförsvarets vård och förvaltning. Kungl. Maj:t uppdrog därjämte åt fortifikationsstyrelsen att träffa överenskommelser med vederbörande arrendatorer av ifrågavarande kronoegendomar rörande ersättning för det intrång som under arrendetiden kunde komma att förorsakas dem genom radioanstaltens förläggning till kronoegendomarna ifråga. Genom beslut den 5 november 1943 förordnade Kungl. Maj:t, efter framställning av arméförvaltningens fortifikationsstyrelse, att av ifrågavarande arrendatorer innehavd nyttjanderätt till kronoegendomarna skulle i den utsträckning, fortifikationsstyrelsen föreslagit, för försvarsändamål avstås till kronan i den ordning lagen den 12 maj 1917 om expropriation stadgade.

I sina medelsäskanden för budgetåret 1946/47 har *arméns fortifikationsförvaltning* anfört, att vederbörande underrätt genom lagakraftvunnen dom förpliktat kronan att i expropriationsersättningar, rättegångs- och räntekostnader samt ersättningar till expropriationsnämndens ledamöter utgiva ett sammanlagt belopp av omkring 16 000 kronor. Då ränta å expropriationsersättningarna skulle utgå med 6 % från dagen för områdenas ianspråktagande eller den 1 januari 1943, hade förvaltningen, i syfte att minska kronans kostnader i ärendet, omedelbart utbetalat ersättningarna med anlitan av till förvaltningens förfogande stående för andra ändamål avsedda medel. Fortifikationsförvaltningen beräknade vidare, att ett ytterligare belopp av 1 000 kronor kunde komma att erfordras, då arrendatorerna framställt krav på ersättning för intrång, som skulle ha förorsakats dem efter det expropriationsnämnden verkställt uppskattning av expropriationsföremålen. Sammanlagt erfordrades sålunda ett belopp av $(16\,000 + 1\,000 =)$ 17 000 kronor för inlösen av ifrågavarande nyttjanderätter.

*Före-
draganden.*

Mot förevarande medelsäskande, som huvudsakligen grundar sig på av underrätt fastställda expropriationsersättningar, har jag ingen erinran. Då för anläggningens utförande anvisade medel icke torde lämna tillgång till kostnadernas bestridande, synes för ändamålet ett belopp av 17 000 kronor böra anvisas.

Förvärv av fältskjutningsterräng för Jämtlands fältjägarregemente. I anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1942:285 anvisade riksdagen (skrivelse nr 356) å kapitalbudgeten under försvarsväsendets fastighetsfond, arméförvaltningens delfond, å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 ett reservationsanslag av 5 850 000 kronor till vissa markförvärv. I anslaget ingick en anslagspost av 250 000 kronor till förvärv av mark till fältskjutningsterräng för Jämtlands fältjägarregemente. I sina anslagsäskanden för nästa budgetår har *arméns fortifikationsförvaltning* anmält att, då genomförandet av ifrågavarande markförvärv delvis måst ske genom expropriation, å förevarande anslagspost uppstått en brist av i runt tal 99 000 kronor, vilket belopp förvaltningen efter bemyndigande av Kungl. Maj:t förskjutit av omhänder-

havda medel. Fortifikationsförvaltningen har hemställt, att nämnda belopp nu måtte anvisas.

På grund av att ersättningarna för vissa av de för ifrågavarande utvidgning avsedda områdena vid expropriationsförfarandet uppskattats till högre belopp än som ursprungligen beräknats, har det anvisade beloppet visat sig icke förslå. Jag får förorda, att för ändamålet anvisas ett ytterligare belopp av 99 000 kronor.

*Före-
draganden.*

Utvidgning av Livregementets grenadjärers övningsfält. Sedan 1941 års riksdag (skrivelse nr 356) å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisat förutnämnda reservationsanslag av 5 850 000 kronor till vissa markförvärv, av vilket ett belopp av 380 000 kronor avsågs för utvidgning av Livregementets grenadjärers övningsfält, förvärvade kronan genom frivilliga av Kungl. Maj:t godkända avtal vissa i Hovsta socken belägna markområden, vilka tillades övningsfältet. Genom utvidgningen avsågs bland annat att bereda möjlighet till fältmässiga skjutövningar å övningsfältet enskilt och i mindre förband.

I sina medelsäskanden för budgetåret 1946/47 har *arméns fortifikationsförvaltning* anmält behov av förvärv av ett område intill skjutfältet och därvid anfört i huvudsak följande.

I skrivelse till arméns fortifikationsförvaltning har predikanten Gustaf Esaias, ägare till ett i förenämnda socken beläget, till övningsfältet gränsande hemman, bestående av fastigheterna Leketorp 1¹, Förlunda 1⁷ och Lund 1⁷ meddelat, att enär utfartsvägen från hemmanet till allmänna landsvägen Örebro—Arboga ginge tvärs över övningsfältet användningen av förstnämnda väg väsentligt försvårades därigenom att skjutning med skarp ammunition brukade utföras över vägen vid ett flertal platser inom övningsfältet. Då enligt fastighetsägarens förmenande fastigheternas saluvärde högst betydligt reducerats genom nämnda skjutningar, ifrågasatte fastighetsägaren, huruvida icke fastigheterna borde av kronan inlösas eller ny, ur säkerhetssynpunkt för skjutningar å övningsfältet tryggad utfartsväg från desamma genom kronans försorg anläggas. Vidkommande den senare åtgärden framhölle fastighetsägaren emellertid, att en ny utfartsväg, därest tillräcklig säkerhet skulle vinnas, måste erhålla en för fastigheterna oförmånlig sträckning, nämligen i riktning från socknens centrala delar, varjämte jämväl vägavståndet mellan hemmanet och ort för avsättning av dess produkter genom en vägomläggning komme att väsentligen förlängas. Därest fastighetsägarens ovanberörda förslag lämnades av kronan obeaktade, förbehölle denne sig rätt att i särskild ordning göra mot kronan gällande krav på ersättning för den fastigheterna åsamkade värdeminskningen.

Sekundchefen för regementet har i infortrat yttrande den 28 mars 1945 vitsordat, att utfartsvägen från fastigheterna, vilkas läge framginge av yttrandet bifogade kartor, ägde den av fastighetsägaren angivna sträckningen. Sekundchefen har vidare anfört i huvudsak följande: Skjutövningar bedroves inom området under cirka 150 dagar årligen. På grund av vid Örebro rådande flacka terrängförhållanden och förefintligheten av tätbebyggelse jämte därmed förenat, rikt utvecklat väg- och ledningsnät vore det förbundet med synnerligen stora svårigheter att anordna skjutningar å övningsfältet. Med hänsyn till ovanberörda omständigheter måste alla skjutövningar för

läggas till vissa i terrängen noga angivna områden och riktningar, varvid det bleve oundvikligt, att skjutningar tvärs över utfartsvägen från fastigheterna komme att äga rum. På grund därav utsattes med hänsyn till de vägfarandes säkerhet under pågående skjutning en vaktpostkedja längs utfartsvägen med uppgift att till vederbörande skjutledare inrapportera, när avbrott i skjutning påkallades av att vägfarande önskade passera genom det av skjutning berörda området. För att tillfredsställa berättigade anspråk på större snabbhet vid avbrytande av skjutning hade en permanent telefonlinje framdragits mellan vissa postställen längs vägen. På grund av det intrång i vägens användning skjutningarna likväl vållade hade fastigheternas saluvärde obestriddligen väsentligt reducerats. Därest den nuvarande vägen skulle ersättas med ny utfartsväg från fastigheterna måste, såsom fastighetsägaren framhållit, denna framdragas till en början österut, det vill säga i en för fastigheterna oförmånlig riktning. Sekundchefen framhölle jämväl, att förefintligheten av hemmanet såsom enskilt brukad jordbruksegendom omöjliggjorde utnyttjande av övningsfältets norra del för skjutning i nordostlig riktning, enär en elektrisk kraftledningslinje vore framdragen till hemmanet samt delar av hemmanets inägor sträckte sig längs övningsfältets östra gräns. Med fastigheterna i kronans ägo kunde det därå nu bedrivna jordbruket nedläggas och kraftledningen borttagas, varigenom väsentligt ökade möjligheter att för skjututbildning utnyttja övningsfältet skulle vinnas. Ett förvärv av fastigheterna för utvidgning av regementets övningsfält skulle därför otvivelaktigt vara av största värde för regementet.

Militärbefälhavaren för V. militärområdet och chefen för armén ha tillstyrkt förvärv av fastigheterna.

Fortifikationsförvaltningen har i ärendet vidare anfört följande.

Fastigheterna, som i areal tillhoppa innehålla 35,2361 hektar, därav cirka 20 hektar åker och återstoden skogsmark, ha vid senaste fastighetstaxering åsatts ett värde av sammanlagt 16 200 kronor. Vid en av fortifikationsförvaltningen föranstaltad, av länsjägmästaren i Örebro län Nils Eckerbom och godsägaren Richard Andersson, Örebro, verkställd värdering har fastigheternas sammanlagda värde uppskattats till 28 000 kronor. Värderingsmännen ha framhållit, att fastigheterna vållades förhållandevis stor olägenhet av den försvårade användningen av utfartsvägen liksom även i övrigt genom det nära grannskapet till övningsfältet samt att nämnda förhållande kunde ge upphov till återkommande konflikter och skadeståndsanspråk.

Vid förhandlingar mellan fortifikationsförvaltningen och fastighetsägaren har denne förklarat sig villig sälja fastigheterna för en köpeskilling av 30 000 kronor.

I en den 9 augusti 1945 avgiven promemoria har fortifikationsförvaltningens domänofficer bestyrkt vad sekundchefen i ärendet anfört och därjämte framhållit följande: Av de till hemmanet hörande byggnaderna befunne sig boningshuset i medelgott skick, medan övriga byggnader vore synnerligen bristfälliga. Den av fastighetsägaren fordrade köpeskillingen, 30 000 kronor, finge anses skälig. Därest kronan för utvidgning av regementets övningsfält förvärvade fastigheterna, skulle ökade möjligheter särskilt till fältskjutning i skog vinnas, vilket vore av största betydelse för utbildningen i skogsstrid. Domänofficern förordade i anledning härav kronans förvärv av fastigheterna.

Fortifikationsförvaltningens skjutbaneofficer har såväl ur militär övnings-synpunkt som av säkerhetshänsyn tillstyrkt ett förvärv av fastigheterna,

För egen del har fortifikationsförvaltningen anfört, att ägaren till de ifrågavarande fastigheterna otvivelaktigt lede icke obetydligt intrång genom de skjutningar, som sedan övningsfältets år 1942 beslutade utvidgning utfördes. Fastighetsägarens krav på antingen fastigheternas inlösande av kronan eller omläggning av utfartsvägen från fastigheterna på kronans bekostnad syntes därför ur sådan synpunkt icke sakna fog. Ifrågasatt omläggning av utfartsvägen ansåge förvaltningen icke vara praktiskt och ekonomiskt genomförbar. Såsom framginge av vad sekundechefen anfört vore det emellertid ett intresse för regementet att kronan förvärvade fastigheterna. Härigenom skulle icke endast det risk- och irritationsmoment bortfalla, som skjutningarna nu innefattade, utan även övningsfältet i långt högre grad än hittills kunna utnyttjas för fältskjutningsändamål. Fortifikationsförvaltningen finge därför tillstyrka att fastigheterna förvärfvas. Den av ägaren begärda köpeskillingen, 30 000 kronor, överstege visserligen med 2 000 kronor det av värderingsmännen åsatta värdet men kunde, även med hänsyn till det intrång fastighetsägaren fått utan särskild ersättning vidkännas genom skjutningarna, anses skälig.

Under återopande av vad sålunda anförts har fortifikationsförvaltningen med överlämnande av till ärendet hörande handlingar hemställt, att för utvidgning av Livregementets grenadjärers övningsfält måtte för budgetåret 1946/47 beräknas ett belopp av 30 000 kronor.

I anledning av vad sålunda förekommit har Kungl. Maj:t den 2 november 1945 uppdragit åt fortifikationsförvaltningen att dels med vederbörande markägare förhandla om och, där för kronan antagbar överenskommelse kunde träffas, sluta preliminära avtal rörande förvärf för kronans räkning av den mark, som avsåges för ifrågavarande ändamål, dels ock inkomma med utredning angående markförvärfvet ävensom i förekommande fall upprättade avtalshandlingar.

Till åtlydnad härav har fortifikationsförvaltningen med skrivelse den 24 november 1945 överlämnat ett med vederbörande ägare upprättat kontrakt, enligt vilket fastigheterna överlåtas till kronan för en köpeskillning av 30 000 kronor. I skrivelsen har förvaltningen hemställt, att nämnda belopp måtte beräknas för förvärf av fastigheterna.

Det är otvivelaktigt till olägenhet för de på ifrågavarande hemman boende att dess utfartsväg sträcker sig över Livregementets grenadjärers övningsfält, där fältskjutning enligt vad som framgår av utredningen äger rum omkring 150 dagar årligen. Då det icke är möjligt att till rimliga kostnader anordna en annan utfartsväg och då denna dessutom skulle få en oförmånlig sträckning, finner jag mig böra tillstyrka, att hemmanet förvärfvas. Härigenom vinnes även en värdefull utvidgning av övningsfältet, som möjliggör dess utnyttjande för fältskjutningar i högre grad än hittills. Träffat preliminärt avtal bör sålunda godkännas. I anslutning till det anförda får jag tillstyrka, att för utvidgning av Livregementets grenadjärers övningsfält beräknas ett belopp av 30 000 kronor.

*Före-
draganden.*

Förvärv av mark för skjutbana för Skånska luftvärnsskåren. Under hänvisning till vad jag under punkten 1 i det föregående anført under rubriken Skolskjutningsbana för Skånska luftvärnsskåren beräknar jag i detta sammanhang till förvärv av mark för ifrågakvarande skjutbana ett belopp av 42 000 kronor.

Utvidgning av Sundsvalls luftvärnsskårs övningsområde. Sedan arméns fortifikationsförvaltning i sina medelsäskanden för innevarande budgetår preliminärt upptagit ett belopp av 125 000 kronor för utvidgning av Sundsvalls luftvärnsskårs övningsområde, hemställde förvaltningen i skrivelse den 23 november 1944, att Kungl. Maj:t måtte för utvidgning av övningsområdet för budgetåret 1945/46 beräkna nämnda belopp.

Ämbetsverket anförde därvid bland annat följande.

Chefen för Sundsvalls luftvärnsskår hade föreslagit förvärv för utökning av kårens övningsområde av de mellan kårens kasernområde och ett till kåren för övningar i fälttjänst av Sundsvalls stad kostnadsfritt upplåtet skogsområde belägna stadsägorna nr 760, 761, 762 och 763. Sistnämnda stadsäga tillhörde Sundsvalls stad och vore till kåren upplåten på en tid av 25 år mot en årlig avgift av 3 000 kronor. Av förvaltningen verkställd utredning hade givit vid handen, att vissa å stadsägorna nr 760 och 762 befintliga byggnader efter omändrings- och reparationsarbeten skulle kunna täcka bostadsbehovet för den personal vid kåren — väbel, maskinist, eldare, husmor och biträdande husmor — för vilka bostäder skulle anordnas. Kostnaderna för inlösen av byggnaderna samt erforderliga omändrings- och reparationsarbeten beräknades till omkring 120 000 kronor, medan däremot kostnaderna för nyuppförande av motsvarande byggnader skulle belöpa sig till omkring 140 000 kronor.

I anledning därav hade fortifikationsförvaltningen igångsatt undersökning och värdering av de till förvärv föreslagna stadsägorna. Vid av distriktslantmätaren Ragnar Wennersten företagen värdering hade stadsägorna nr 760, 761, 762 och 763, vilka i areal befunnits innehålla respektive cirka 13 000, 9 500, 2 081 och 23 000 kvadratmeter (i den sistnämnda arealen hade icke inräknats ett till stadsägans hörande, för vägändamål avsett markområde ut efter stadsägans norra gräns), värderats till respektive cirka 27 000, 12 000, 5 000 och 56 000 kronor. Av stadsägorna tillhörde nr 761 och 763 Sundsvalls stad och nr 760 och 762 enskilda personer. Vid tidigare verkställd värdering av de å stadsägorna nr 760 och 762 befintliga byggnaderna hade dessa åsatts ett värde av respektive 27 000 och 10 500 kronor. Ägarna till sistnämnda stadsägor hade avgivit till den 1 juli respektive den 1 augusti 1945 gällande anbud å försäljning av fastigheterna med å desamma befintliga byggnader för respektive 50 000 och 22 000 kronor. Med hänsyn till stadsägornas uppskattade värde av respektive (27 000 + 27 000 =) 54 000 kronor och (5 000 + 10 500 =) 15 500 kronor syntes det förstnämnda anbudet vara för kronan förmanligt och det sistnämnda godtagbart. Beträffande de staden tillhöriga stadsägorna hade drätselkammaren förklarat sig numera icke vilja motsätta sig en försäljning till kronan av desamma men däremot icke nämnt något försäljningspris.

I samband med värderingen hade av distriktslantmätaren Wennersten framhållits, att vid eventuellt köp av ifrågakvarande fastigheter enligt hans förmenande jämväl den mellan stadsägorna nr 761 och Grevensbäcken belägna delen av stadsägoområdet nr 1181, tillhörigt Sundsvalls stad, borde förvärvas ävensom ett markområde av stadsägoområdena nr 1181 och 1093 öster

om Grevensbäcken med en bredd av 30—40 meter intill stadsägorna nr 760, 762 och 763 för att möjliggöra ett utnyttjande av bäcken för eventuell dämning. Samtliga dessa områden omfattade tillhopa en areal av cirka 15 000 kvadratmeter. Belägenheten av dem framginge av ett till värderingsinstrumentet fogat utdrag av karta över Sundsvall för år 1941. Marken lämpade sig enligt Wennerstens förmenande icke för bostadsbebyggelse. Vid stadsplanering skulle marken ha reserverats för allmänt ändamål i form av parkbälte eller dylikt. Områdena hade med hänsyn till närbelägenheten till stadens planlagda del uppskattats äga ett värde av omkring 1 500 kronor.

Fortifikationsförvaltningens tjänsteförrättande domänofficer hade i avgivet yttrande framhållit bland annat följande. Sedan kårens kasernetablissemang färdigställdt samt skjut- och körbanor m. m. anlagts, hade det visat sig, att så stor del av kårens område måst tagas i anspråk för dessa ändamål, att praktiskt taget ingen för övningsändamål användbar mark återstode. De av kåren disponerade delarna av stadsägoområdena nr 1181 och 1093 vore oländiga och mindre lämpliga för exercis med pjäser och fordon. Någon annan för formella övningar lämplig mark i närheten av kasernområdet funnes icke. Domänofficern, som ansåge att samtliga ifrågavarande områden borde förvärvas, hade beräknat kostnaderna därför till 125 000 kronor, i vilket belopp inräknats dels å stadsägan nr 761 belägna byggnader, vilka värderats till 8 000 kronor, dels ock vederbörlig marginal för eventuell expropriation av de av staden ägda områdena.

För egen del ansåg fortifikationsförvaltningen, som icke funnit anledning till erinran mot de gjorda kostnadsberäkningarna, att utredningen styrkt behovet av förvärv av de föreslagna områdena. Kostnaderna för förvärv av byggnaderna å stadsägorna nr 760 och 762 kunde enligt förvaltningens uppfattning bestridas av medel, som av riksdagen ställts till förfogande för bland annat nybyggnad av tjänstebostäder vid Sundsvalls luftvärnsskår.

Genom beslut den 4 januari 1945 fann Kungl. Maj:t fortifikationsförvaltningens framställning icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Sedan riksdagen i skrivelse den 30 juni 1945, nr 428, anmält, att riksdagen i anledning av motionen I: 115 beslutat anhålla att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning rörande kostnaderna för förvärv av nu ifrågavarande områden och byggnader samt för riksdagen framlägga de medelsäskanden, som erfordrades för förvärvens genomförande, uppdrog Kungl. Maj:t genom brev den 6 juli 1945 åt arméns fortifikationsförvaltning att i samband med anslagsäskandena för budgetåret 1946/47 inkomma med den ytterligare utredning i ämnet, som i anledning av vad sålunda förekommit kunde finnas påkallad.

I sina medelsäskanden för nästa budgetår har *arméns fortifikationsförvaltning* i anledning av det sålunda erhållna uppdraget anfört, bland annat, att efter förvaltningens framställning i ämnet den 23 november 1944 icke några förhållanden syntes ha inträffat, som borde föranleda ändring i förvaltningens tidigare kostnadsberäkningar. Förvaltningen hade nämligen efter därom förda förhandlingar fått anbudet om försäljning av stadsägorna nr 760 och 762 på oförändrade villkor förlängda till den 1 augusti 1946.

Genom beslut den 2 och den 23 november 1945 har Kungl. Maj:t uppdragit åt fortifikationsförvaltningen att dels med vederbörande markägare

förhandla om och, där för kronan antagbar överenskommelse kunde träffas, med förbehåll av utav Kungl. Maj:t före den 1 september 1946 lämnat godkännande sluta avtal rörande förvärv för kronans räkning av den för utvidgning av Sundsvalls luftvärnsskår avsedda marken, nämligen stadsägorna nr 760, 761, 762 och 763 samt vederbörliga delar av stadsägorna nr 1093 och 1181, dels ock till Kungl. Maj:t inkomma med utredning angående ifrågasvarande markförvärv m. m. ävensom, i förekommande fall, upprättade avtalshandlingar.

Till åtlydnad härav har arméns fortifikationsförvaltning i skrivelse den 4 december 1945 anført, bland annat, att förvaltningen låtit i ärendet verkställa närmare utredning samt föra erforderliga förhandlingar, varvid följande förekommit.

På grundval av tidigare avgivna anbud har förvaltningen med ägarna av stadsägorna nr 760 och 762 slutit avtal om förvärv för kronans räkning av dessa stadsägor med därå befintliga byggnader för köpeskillningar om respektive 50 000 och 22 000 kronor. Köpeskillningarna synas förvaltningen vara för kronan godtagbara. Av desamma torde, i enlighet med vad tidigare i ärendet föreslagits, blott belopp motsvarande fastigheternas markvärde eller respektive 27 000 och 5 000 kronor behöva beräknas i förevarande sammanhang, medan återstoden eller sammanlagt 40 000 kronor enligt nuprisläge eller enligt prisläget den 1 juli 1941, 34 800 kronor, synes böra bestridas av utav riksdagen för tillbyggnad av luftvärnsskårens kasernetablissemang anvisade medel. Vad angår den Sundsvalls stad tillhöriga marken eller stadsägorna nr 761 och 763 samt delar av stadsägorna nr 1093 och 1181 har desamma, såsom ovan nämnts, vid tidigare värdering åsatts ett markvärde av sammanlagt 69 500 kronor, varjämte den staden tillhöriga å stadsägan nr 761 befintliga byggnaden uppskattats till ett värde av 8 000 kronor. Vid numera företagen närmare värdering av denna byggnad har densamma emellertid åsatts ett värde av blott 4 700 kronor. Det sammanlagda värdet av stadens ifrågavarande mark jämte byggnad uppgår sålunda till 74 200 kronor. Vid med representanter för stadens drätselkammare förda förhandlingar har från stadens sida fordrats en sammanlagd köpeskillning av 73 000 kronor, vilken synes förvaltningen vara för kronan förmånlig. I samband därmed har även fixerats de närmare gränserna för den till förvärv föreslagna marken, varvid överenskommits *dels* av lantmäteritekniska skäl att från förvärv utesluta viss obetydlig del av stadsägan nr 761 och till förvärvet hänföra ytterligare viss mindre del av stadsägan nr 1181, *dels ock*, i likhet med vad även tidigare i ärendet föreslagits, från förvärv utesluta en för väg avsedd, tolv meter bred markremsa av stadsägans nr 763 nordligaste del. Fortifikationsförvaltningen har med stadens drätselkammare slutit avtal om förvärv för kronans räkning för en sammanlagd köpeskillning om 73 000 kronor av de områden om cirka 10 000 m² av stadsägan nr 761, cirka 24 000 m² av stadsägan nr 763, cirka 3 800 m² av stadsägan nr 1093 och cirka 11 700 m² av stadsägan nr 1181, som finnas närmare utmärkta å en till avtalet fogad karta. I samband med de med stadens representanter förda förhandlingarna har utretts, att å det till förvärv avsedda området av stadsägan nr 1181 finnes en enskild person tillhörig byggnad, vilken för cirka 40 år sedan uppförts av nuvarande ägarens farfader utan medgivande av staden. Numera finnes mellan staden och byggnadens ägare ett avtal om upplåtelse av nyttjanderätt till den till byggnaden hörande tomten, vilken i areal innehåller cirka 1 400 m². Upplåtelsen är ett-årig med tre månaders uppsägningsstid och innehåller avtalet en föreskrift

om skyldighet för byggnadens ägare att vid nyttjanderättstidens slut återställa området i ordentligt skick. Staden avser att uppsäga avtalet till den 1 oktober 1946, vilken tidpunkt fixerats såsom kronans tillträdesdag till den av staden överlätna marken. På fortifikationsförvaltningens föranstaltande har ifrågavarande byggnad, vilken under senare år reparerats och tillbyggt, värderats, varvid den äsatts ett värde av 5 000 kronor. Oaktat någon juridisk skyldighet icke förefinnes för kronan att inlösa ifrågavarande byggnad, har fortifikationsförvaltningen emellertid funnit skäligheten tala för, att sådan inlösen äger rum. Av förvaltningens representanter erbjudet ersättningsbelopp om 3 000 kronor har av byggnadens ägare godtagits och har förvaltningen med denne slutit avtal om överlåtelse till kronan av byggnaden för en köpeskilling av 3 000 kronor.

De sammanlagda kostnaderna för förvärv av sålunda föreslagna markområden och byggnader uppginge enligt avtalen till (50 000 + 22 000 + 73 000 + 3 000 =) 148 000 kronor. Med avdrag av ett belopp av 40 000 kronor, som motsvarade kostnaderna för byggnaderna å stadsägorna nr 760 och 762, uppginge sålunda medelsbehovet till (148 000 — 40 000 =) 108 000 kronor, var till enligt fortifikationsförvaltningens uppfattning borde läggas 2 000 kronor för täckande av avstycknings-, mättnings- och lagfartskostnader m. m.

Under återopande av det anförda har fortifikationsförvaltningen med överlämnande bland annat av kronans exemplar av ingångna avtal hemställt, att 110 000 kronor i stället för av förvaltningen tidigare angivna 125 000 kronor måtte beräknas för förvärv av ifrågavarande områden.

Då en av luftvärnsartilleriets beredskapsdivisioner, vilken sedermera i enlighet med 1942 års försvarsbeslut omorganiserades till luftvärnskår och erhöll benämningen Sundsvalls luftvärnskår, förlades till Sundsvall, upplät staden utan vederlag kårens nuvarande område som förläggnings- och övningsområde för divisionen. Staden motsatte sig emellertid överlåtelse av de invid området belägna stadsägorna nr 761 och 763. Sistnämnda område arrenderades därför av kronan på en tid av 25 år mot en årlig avgift av 3 000 kronor. I och med divisionens utbyggnad till en kår har emellertid övningsområdet, som från början varit väl knappt tillmätt, blivit för litet. Då fortifikationsförvaltningen i sin skrivelse den 23 november 1944 föreslog inköp av angivna stadsägor jämte vissa ytterligare områden, fann jag därför vissa skäl tala för förvaltningens förslag. Dels skulle luftvärnskåren erhålla en välbehövlig utökning av sitt övningsområde och den årliga arrendavgiften av 3 000 kronor kunna inbesparas, dels skulle tjänstebostäder genom förvärv av vissa å områdena befintliga byggnader kunna anordnas för lägre kostnader än om nybyggnad måste ske. Jag ansåg emellertid, att kostnaderna för förvärv av områdena, beräknade till 125 000 kronor, voro väl höga, och förordade därför avslag på framställningen.

Då nu emellertid kostnaderna för förvärv av ifrågavarande områden kunnat minskas till 110 000 kronor, anser jag mig böra tillstyrka att förvärv äger rum. Jag har under hand inhämtat, att luftvärnskåren för kortare övningspass i artilleritjänst är helt hänvisad till stadsägan nr 763, liksom att stadsägan nr 761 i viss utsträckning redan nu användes för övningar. Jag finner det då rimligt att dessa områden förvärvas. Förvärvet av stads-

*Före-
draganden.*

ägorna nr 760 och 762 motiveras framförallt av att de å dessa stadsägor befintliga byggnaderna med fördel kunna användas till tjänstebostäder för viss ekonomipersonal: väbel, maskinist, eldare, husmor och biträdande husmor. Jag beräknar i enlighet med fortifikationsförvaltningens förslag i detta sammanhang endast medel för markförvärven och förutsätter att kostnaderna för förvärv av byggnaderna samt omändring av desamma få bestridas från de medel, som riksdagen (skrivelse nr 107) efter förslag av Kungl. Maj:t i 1944 års statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 2, s. 22) anvisat för bland annat tjänstebostäder vid Sundsvalls luftvärnsskår.

I likhet med fortifikationsförvaltningen finner jag det skäligt, att kronan även inlöser den å stadsägan nr 1181 befintliga byggnaden, ehuru någon juridisk skyldighet därtill icke föreligger. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av fortifikationsförvaltningen meddela bestämmelser rörande nu berörda byggnaders invärderande å fastighetsfonden. Då jag även tillstyrker förvärv av de föreslagna delarna av stadsägorna nr 1181 och 1093, beräknar jag således i enlighet med fortifikationsförvaltningens förslag ett belopp av 110 000 kronor för utvidgning av Sundsvalls luftvärnsskårs övningsområde.

Utvidgning av Luleå luftvärnsskårs övningsområde. Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1942: 322 anvisade riksdagen (skrivelse nr 409) å kapitalbudgeten under försvarsväsendets fastighetsfond, arméförvaltningens delfond, å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 ett reservationsanslag av 1 300 000 kronor till vissa markförvärv. I anslaget ingick en anslagspost av 138 000 kronor till förvärv av mark för Luleå luftvärnsskår. Inom det område, som förvärvades med anlitande av nämnda anslagspost och ett för oförutsedda utgifter avsett belopp, äro stadsägorna nr 829 A och nr 868 belägna. I skrivelse, som låg till grund för Kungl. Maj:ts äskande av ifrågasvarande medel, anförde dåvarande arméförvaltningens fortifikationsstyrelse beträffande nämnda stadsägor, att det visserligen icke vore särskilt tilltalande, att fastigheter i enskild ägo funnes inom övningsområdet. Med hänsyn till stadsägornas relativt stora värde och då de icke kunde anses direkt erforderliga för kåren, borde de dock enligt styrelsens mening icke för det dåvarande ifrågakomma till markförvärv.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår har *arméns fortifikationsförvaltning* hemställt, att stadsägan nr 868 måtte förvärvas och därvid anført bland annat följande.

Stadsägan nr 868, som i areal innehåller 8 900 kvadratmeter odlad jord och varå finnas uppförda en bostadsbyggnad, innehållande en lägenhet om två rum och kök samt en lägenhet om ett rum och kök, samt två ladugårdsbyggnader och en uthusbyggnad, hade vid en år 1942 verkställd värdering åsatts ett värde av 30 000 kronor, men hade markägaren i då avgivet försäljningsanbud fordrat en köpeskillning av 40 000 kronor.

Sedermera har ägaren till stadsägan nr 868 i en till arméns fortifikationsförvaltning den 24 november 1944 inkommen skrift anmält, att på grund av skjutningar och sprängningar inom luftvärnsskårens övningsområde vissa

skador förorsakats hans bostadstomt och byggnader, samt — under framhållande av att kårens skjutövningar förutom risken för allvarligare olyckor gjorde hans vidare nyttjande av fastigheten i det närmaste olidligt — ifrågasatt, huruvida icke stadsägan av kronan borde inlösas.

Chefen för Luleå luftvärnsskår har uti ett i ärendet avgivet yttrande framhållit, att stadsägan nr 868, såsom närmare framginge av till ärendet hörande karta, vore belägen inom den del av luftvärnsskårens yttre, icke inhägnade område, som allra mest utnyttjades för övningar genom att bland annat både kårens skjutbana och övningsfält för fältarbeten samt körgård för traktorer m. m. befunno sig 50—75 meter nordost respektive nordväst om stadsägans gränser. De i fastighetsägarens skrift omförmälda skadorna hade uppstått vid transporter och sprängningsarbeten i samband med anläggandet av kårens skjutbana. Emellertid kunde, enligt kårchefens förmenande, de av fastighetsägaren påtalade riskerna för eventuella olyckor icke helt förbises, enär det icke finge anses alldeles uteslutet, att sådana verkligen kunde uppstå genom rikoschetter från skjutbanan, varför kårchefen ansåge det vara lämpligt och i längden kanske även ekonomiskt välbetänkt, att fastigheten inlöstes.

Vederbörande militära myndigheter ha tillstyrkt förvärv av stadsägan.

Fortifikationsförvaltningen har vidare anförut, att förvaltningen låtit föra förhandlingar med fastighetsägaren, varvid denne avgivit ett nytt för honom till den 1 augusti 1946 bindande anbud om försäljning av stadsägan för en köpeskilling av 25 000 kronor. Med hänsyn till det fastigheten redan år 1942 åsatta värdet av 30 000 kronor syntes denna köpeskilling vara för kronan förmånlig. I anledning härav och då, oaktat stadsägan vore belägen utanför skjutbanans s. k. farliga område, det icke kunde anses helt uteslutet, att olyckor kunde uppstå genom rikoschetter från skjutbanan, samt belägenheten av en i enskild ägo varande fastighet inom den mest utnyttjade delen av kårens övningsområde, vilket i och för sig icke kunde anses vara lämpligt, syntes utgöra ett avsevärt hinder för ett rationellt utnyttjande ur utbildnings-synpunkt av övningsområdet, hade fortifikationsförvaltningen funnit sig nu böra framlägga förslag om förvärv av stadsägan nr 868. Utöver den fordrade köpeskillingen å 25 000 kronor syntes några medel för täckande av omkostnaderna i ärendet icke behöva beräknas.

Under åberopande av vad sålunda anförts har fortifikationsförvaltningen, med överlämnande av till ärendet hörande handlingar och kartor, hemställt att för utvidgning av Luleå luftvärnsskårs övningsområde ett belopp av 25 000 kronor måtte beräknas för budgetåret 1946/47.

I anledning av vad sålunda förekommit har Kungl. Maj:t den 2 november 1945 uppdragit åt fortifikationsförvaltningen att dels med vederbörande markägare förhandla om, och där för kronan antagbar överenskommelse kunde träffas, sluta preliminära avtal rörande förvärv för kronans räkning av bland annat ifrågavarande stadsäga, dels ock inkomma med utredning angående markförvärvet ävensom i förekommande fall, upprättade avtalshandlingar.

Till åtlydnad härav har fortifikationsförvaltningen med skrivelse den 24 november 1945 överlämnat ett med ägaren till stadsägan nr 868 upprättat kontrakt, enligt vilket ägaren förbinder sig att till kronan överlåta stadsägan

för en köpeskilling av 25 000 kronor. I skrivelsen har förvaltningen hemställt, att för utvidgning av Luleå luftvärnskårs övningsområde måtte beräknas ett belopp av 25 000 kronor.

*Före-
draganden.*

Av det anförda framgår, att vid förvärvet av mark för Luleå luftvärnskårs övningsfält övervägdes att även inköpa stadsägorna nr 829 A och nr 868, belägna inom det föreslagna övningsområdet. På grund av att ägarna till nämnda stadsägor då betingade sig ersättningar, som väsentligt överskredo stadsägornas vid värdering åsatta värden, och det icke befanns vara oundgängligen nödvändigt ur militär synpunkt att förvärva ägorna, uteslötos dessa ur övningsfältet. Stadsägan nr 868 är belägen inom den del av övningsområdet, som mest utnyttjas för övningar och intill en av kronan nyanlagd skjutbana. Stadsägan nr 829 A ligger närmare övningsområdets gräns.

Sedan ägaren till stadsägan nr 868 numera sänkt sitt försäljningsanbud från tidigare 40 000 till 25 000 kronor och med hänsyn till olägenheterna ur hans synpunkt av grannskapet till övningsfältet hemställt, att kronan måtte förvärva fastigheten, anser jag att denna fråga bör tagas under förnyad prövning.

I likhet med myndigheterna finner jag billighetsskäl tala för ett förvärv av fastigheten. Därtill kommer att därigenom möjliggöres ett rationellare utnyttjande av denna del av övningsområdet samt att de å fastigheten befintliga byggnaderna, som äro i relativt gott skick, kunna utnyttjas för militära behov. Jag anser mig därför böra tillstyrka förvärv av fastigheten och har ingen erinran mot priset för densamma. Jag beräknar sålunda 25 000 kronor för ändamålet.

Då stadsägan nr 829 A icke har samma utsatta läge som stadsägan nr 868 och ägaren till den förra stadsägan icke anmält någon önskan att sälja sin fastighet till kronan, synes anledning icke föreligga att överväga inköp av denna stadsäga.

Sammanfattning. I enlighet med vad i det föregående anförts rörande markförvärv beräknar jag följande medelsbehov föreligga.

Inlösen av nyttjanderätt till viss kronoegendom inom försvars- väsendets radioanstalts förlägningsområde	kronor	17 000
Förvärv av fältskjutningsterräng för Jämtlands fältjägarrege- mente	»	99 000
Utvidgning av Livregementets grenadjärers övningsfält	»	30 000
Förvärv av mark för skjutbana för Skånska luftvärnskåren ...	»	42 000
Utvidgning av Sundsvalls luftvärnskårs övningsområde	»	110 000
Utvidgning av Luleå luftvärnskårs övningsområde	»	25 000
Summa kronor		323 000

För mötande av oförutsedda utgifter torde det anslag, som bör anvisas för förutnämnda ändamål, böra bestämmas till 335 000 kronor. Beloppet

bör lämpligen anvisas såsom icke specificerat investeringsanslag, beträffande vars disposition Kungl. Maj:t bör äga meddela föreskrifter.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa markförvärv för armén* för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av 335 000 kronor.

Marinens delfond.

[8.] **Vissa byggnadsarbeten m. m.**

I enlighet med de inledningsvis berörda budgettekniska principerna har riksdagen enligt skrivelse 1943:335 *dels* till Vissa byggnadsarbeten m. m. å kapitalbudgeten under försvarsväsendets fastighetsfond, marinförvaltningens delfond, för budgetåret 1943/44 anvisat ett investeringsanslag av 10 000 000 kronor, *dels* medgivit, att ifrågavarande anslag må överskridas — förutom med belopp, som erfordras för bestridande av merkostnader på grund av prisstegring i förhållande till prisnivån den 1 juli 1941 — inom ramen av ett för budgetåren 1943/47 för byggnadsföretag m. m. under marinförvaltningens delfond beräknat belopp av 33 623 000 kronor, i den mån så erfordras för tillgodoseende av medelsbehovet för de byggnadsföretag m. m., som enligt riksdagens beslut skola komma till utförande med anlitande av berörda anslag.

För vartdera av budgetåren 1944/45 och 1945/46 har för motsvarande ändamål anvisats ett investeringsanslag av 10 000 000 kronor.

I sina anslagsäskanden för innevarande budgetår uppdelade marinförvaltningen de för marinen aktuella byggnads- och anläggningsarbetena i två grupper, I och III, av vilka till grupp I hänförda arbeten med hänsyn till försvarsbeslutets genomförande eller av andra skäl oavvisligen ansågos böra komma till utförande under femårsperioden 1942/47, medan grupp III omfattade sådana byggnadsarbeten som visserligen enligt ämbetsverket vore nödvändiga men som utan alltför stora olägenheter skulle kunna skjutas till tid efter femårsperiodens utgång.

I sin skrivelse med anslagsäskanden för nästa budgetår har *marinförvaltningen*, på sätt närmare framgår av vid skrivelsen fogade tablåer, uppdelat de för marinen aktuella byggnads- och anläggningsarbetena i sex grupper. Av dessa torde emellertid endast tre behöva här upptagas till behandling, nämligen *dels* de arbeten, som ämbetsverket förutsatt skola komma till utförande under femårsperioden 1942/47 inom den i 1942 års beslut för perioden fastställda kostnadsramen, *dels* vissa arbeten, som marinförvaltningen föreslagit till utförande under femårsperioden utan att kostnaderna därför inräknades i försvarsbeslutets kostnadsram, *dels* slutligen ett antal byggnadsarbeten, som marinförvaltningen visserligen funnit angelägna men som ämbetsverket på direktiv av överbefälhavaren hänskjutit till tid efter femårsperiodens slut.

Enligt marinförvaltningens beräkningar skulle summan av de arbeten, som ämbetsverket föreslagit skola komma till utförande under femårsperioden med anlitande av medel inom försvarsbeslutets kostnadsram uppgå till 48 167 450 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941, eller ungefär det belopp, som i försvarsbeslutet beräknats för ändamålet. Av ifrågavarande belopp avse i runt tal 5 400 000 kronor arbeten, som nu föreslagits skola komma till utförande innevarande eller nästa budgetår. De arbeten, som marinförvaltningen föreslagit skola utföras med medel utom kostnadsramen, ha kostnadsberäknats till sammanlagt omkring 1 115 000 kronor enligt samma prisläge. Kostnaderna för de arbeten, som enligt överbefälhavarens direktiv uppskjutits till tid efter femårsperiodens slut, ha på grundval av samma prisläge beräknats till i runt tal 10 340 000 kronor.

Marinförvaltningen har framhållit att, ehuru kostnaderna för endast ett fåtal utförda arbeten vore slutgiltigt kända, ämbetsverket likväl räknade med att därför anvisade medel skulle vara tillräckliga för deras utförande. På grund av rådande osäkra förhållanden på arbets- och materialmarknaden hade medel icke beräknats för vissa av marinförvaltningen föreslagna gymnastiklokaler, badanläggningar och idrottsplatser m. m. Då marinförvaltningen emellertid av skäl, som anförts i ämbetsverkets anslagsäskanden för innevarande budgetår (se 1945 års statsverksproposition, kapitalbudgeten: bil. 2, s. 3) alltjämt ansåge det vara av synnerlig vikt, att dessa anläggningar komme till utförande och då förhållandena på arbets- och materialmarknaden möjligen kunde komma att medgiva desammas utförande, hade marinförvaltningen ansett sig böra fortfarande inräkna kostnaderna härför inom ramen och förnya sina framställningar i ämnet.

*Före-
draganden.*

Såsom av marinförvaltningens framställning framgår är det förenat med stora svårigheter att begränsa kostnaderna för marinens byggnadsarbeten under femårsperioden 1942/47 inom den i försvarsbeslutet fastställda kostnadsramen, och marinförvaltningen har därför räknat med att kostnaderna för en del arbeten, främst vissa av ändrad varvsorganisation föranledda ombyggnadsarbeten, skola ställas till förfogande utöver försvarsbeslutets kostnadsram. Vissa av de arbeten, som marinförvaltningen hänfört till denna grupp, äro så angelägna, att de även enligt min mening böra komma till utförande redan under nästa budgetår. Enär emellertid kostnaderna därför synas böra inräknas i försvarsbeslutets kostnadsram, följer härav, att stor återhållsamhet måste iakttagas beträffande det av marinförvaltningen i övrigt framlagda byggnadsprogrammet.

Marinförvaltningen har efter direktiv av överbefälhavaren räknat med uppskjutande till tid efter femårsperiodens slut av ett flertal kostnadskrävande byggnadsarbeten, som enligt ämbetsverkets uppfattning borde utföras tidigare. För egen del har jag ansett mig böra förorda, att medel för några av dessa arbeten beräknas redan för nästa budgetår. De arbeten, som jag sålunda tillstyrker, avse dels avhjälpande av vissa betänkliga brister i marinens utbildningsanordningar och dels rationalisering av värmeförsörj-

ningen å Skeppsholmen. Sistnämnda byggnadsföretag har synts mig ur ekonomisk synpunkt så betydelsefullt, att jag ansett en första etapp i det samma böra snarast komma till utförande.

Inledningsvis har jag anfört, att de för innevarande budgetår med hänsyn till arbetskrafts- och materialbrist gällande begränsningarna i fråga om uppförande av gymnastikbyggnader, badanläggningar och musikbyggnader samt utförande av idrottsplatser skola äga tillämpning även under nästa budgetår. För marinens del förordar jag dock två avvikelser härifrån, i det att jag anser mig böra tillstyrka marinförvaltningens förslag om uppförande av simhall för sjökrigsskolan i Näsby samt idrottshall i Karlskrona.

Såsom inledningsvis anförts bör för nästa budgetår anvisas ett investeringsanslag av 950 000 kronor till vissa byggnadsarbeten m. m. Under förevarande punkt anmäler jag frågor om medelsanvisning för de byggnadsföretag, till vilka jag redan nu kan taga ställning och vilka böra utföras med anlitande av ifrågavarande anslag eller motsvarande äldre anslag.

Allmänt.

Vissa sanitära anläggningar vid örlogsvarven och örlogsstationerna i Stockholm och Karlskrona. I sin skrivelse angående medelsbehoven för nästa budgetår har *marinförvaltningen* hemställt, att ett belopp av 23 200 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 måtte beräknas för vissa sanitära anläggningar vid örlogsvarven och örlogsstationerna i Stockholm och Karlskrona. Prisstegringen fram till den 1 juli 1945 har beräknats uppgå till 3 200 kronor. De planerade arbetena avse främst installerande av w. c.-anläggningar inom vissa kontorslokaler m. m. Bland särskilda arbeten ingår även ommurning av vissa brunnar på Karlskrona örlogsvarv till en kostnad av 5 300 kronor.

Marinförvaltningen hemställde redan i sina anslagsäskanden för budgetåret 1943/44 om medel för här avsedda ändamål. Av hygieniska skäl anser jag, att med arbetena icke längre bör anstå. Enär ommurningen av brunnarna synes vara av karaktär att böra bestridas av till marinförvaltningens förfogande stående underhållsmedel, beräknar jag, med godtagande av marinförvaltningens kostnadsberäkning, för ifrågavarande ändamål i övrigt i avrundat tal 18 000 kronor.

Föredraganden.

Brännoljecisterner för flottan. Efter förslag av Kungl. Maj:t i 1944 och 1945 års statsverkspropositioner har riksdagen anvisat inalles 1 532 000 kronor jämte medel till administrationskostnader för viss brännoljecisternanläggning. Marinförvaltningen hade vid äskandet av medel för ifrågavarande brännoljecistern även inräknat ett belopp av i runt tal 43 000 kronor för uppförande av bostäder för tillsynspersonal. Vid anmälan av sistnämnda proposition (kapitalbudgeten: bil. 2, s. 63) anförde jag, att jag icke blivit övertygad om att det föreläge ett oavvisligt behov av bostäder för tillsynsmän och för rådsbiträden för vare sig denna eller övriga föreslagna anläggningar, varför

jag icke beräknade medel för detta ändamål. Mot vad sålunda anförts hade riksdagen ingen erinran.

I skrivelse den 23 maj 1945 har *marinförvaltningen* under hänvisning till särskild utredning i ämnet hemställt om medel för uppförande av bostadsbyggnad för tillsynsman och förrädsbiträde vid ifrågavarande brännoljecisternanläggning.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för nästa budgetår har marinförvaltningen återkommit till denna fråga och hemställt, att bostadsbyggnaden måtte få uppföras redan under innevarande budgetår. För ändamålet har beräknats ett belopp av 46 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Prisstegringen till den 1 juli 1945 har beräknats uppgå till 6 500 kronor.

*Före-
draganden.*

Genom den utredning som numera förebragts har jag kommit till den uppfattningen, att särskild bostadsbyggnad genom statens försorg måste uppföras för tillsynsman och förrädsbiträde vid ifrågavarande brännoljecisternanläggning. Av marinförvaltningens utredning framgår nämligen, att bostäder icke kunna förhyras inom rimligt avstånd från anläggningen. Enär jag icke funnit anledning till erinran mot ämbetsverkets kostnadsberäkningar, beräknar jag för ändamålet ett belopp av 46 000 kronor. Byggnaden, vilken om möjligt bör uppföras samtidigt med utförandet av övriga arbeten vid anläggningen, torde lämpligen böra förläggas å en fastighet, som genom pågående expropriationsförfarande torde kunna förvärvas av staten inom den kostnadsram, som fastställts för cisternanläggningen.

Kompletterande anläggningar och arbeten vid sjökrigsskolan å Näsby. Efter förslag av Kungl. Maj:t (propositionen 1941:330, 1942 års statsverksproposition, kapitalbudgeten: bil. 2, punkt 12, propositionen 1943:2, bil. 13, punkt 5, samt 1944 års statsverksproposition, kapitalbudgeten: bil. 2, s. 57) har riksdagen till nybyggnader för sjökrigsskolan anvisat, förutom vissa medel för administrationskostnader, tillhopa 4 263 000 kronor, av vilket belopp 2 093 000 kronor ansetts böra belasta försvarsbeslutets kostnadsram. Medel torde nu böra beräknas för vissa ytterligare byggnadsarbeten å ifrågavarande etablissement.

a. Simhall. Sedan marinförvaltningen i skrivelse den 10 februari 1943 såsom erforderliga kompletterande anläggningar vid sjökrigsskolans etablissement angivit bland annat simhall, framhöll jag vid anmälan av propositionen 1943:222 (s. 127), att enligt min mening med simhallen syntes kunna anstå till tid efter utgången av femårsperioden 1942/47. I enlighet därmed upptog marinförvaltningen i sin skrivelse angående medelsbehoven för budgetåret 1944/45 detta arbetsobjekt i angelägenhetsgrad III.

I sin skrivelse angående marinens anslagsbehov under kapitalbudgeten för innevarande budgetår fann marinförvaltningen emellertid vid avvägningen av de olika byggnadsobjekt, som skulle inrymmas inom försvarsbeslutets kostnadsram, så starka skäl tala för uppförande av denna simhall, att arbetet i fråga uppflyttades i angelägenhetsgrad I. Med hänsyn till situationen på

arbetsmarknaden samt materialbristen ansåg jag mig dock icke kunna tillstyrka framläggande av förslag till 1945 års riksdag om anvisande av medel för ändamålet.

I sina medelsäskanden för nästa budgetår har *marinförvaltningen* återigen upptagit ifrågavarande medelsbehov och därvid anfört i huvudsak följande.

Marinförvaltningen har tidigare framhållit det som ett nära nog oeftergivligt krav, att den utbildningsanstalt, som har att svara för skolningen av våra marinofficerare, även borde kunna meddela en fullgod utbildning i simkunighet, färdighet i livräddning m. m., ävensom bland annat framhållit att från denna anstalt utgå de män, som skola bära ansvaret för utbildningen av marinens manskap.

Jämväl avses att i denna simhall inrymma anordningar för skyddstjänstövningar. Det är av största vikt att den nu så aktuella skyddstjänstutbildningen icke eftersättes samt att till sjökrigsskolan kommenderade kadetter och även vid tekniska högskolan studerande ingenjörskadetter givas tillfälle att genom praktiska övningar erhålla de erfarenheter, vilka äro erforderliga för att kunna möta de situationer i fråga om uppkomsten av läckage m. m., som kunna uppstå ombord på ett fartyg såväl under krig som fred. Dessa skyddstjänstövningar avse främst att omfatta övningar i läcktätning. Dessutom avses att vid anläggningen bedriva forskningsarbete och experiment för utprovande av ny och effektivare materiel för läcktätning.

Kostnaderna enligt prisläget den 1 juli 1941 ha av marinförvaltningen beräknats till 222 000 kronor. Prisstegringen fram till den 1 juli 1945 har uppskattats till 31 000 kronor.

I enlighet med vad jag inledningsvis anfört anser jag mig böra tillstyrka, att simhallen vid sjökrigsskolan kommer till utförande under nästa budgetår. Jag har nämligen ansett det vara av största vikt, att en effektiv simundervisning kan bedrivas vid denna för utbildning till främst sjö- och kustartilleriofficerare avsedda utbildningsanstalt. Även den av marinförvaltningen berörda skyddstjänstutbildningen jämte därmed sammanhängande forsknings- och experimentarbeten har synts mig förtjäna beaktande. Jag beräknar därför i enlighet med ämbetsverkets kostnadskalkyler ett belopp av 222 000 kronor för ändamålet. Läget på arbetsmarknaden bör emellertid få vara avgörande för om och när arbetena skola igångsättas.

*Före-
draganden.*

b. Betonggolv i pjäsexercishallen. I sina anslagsäskanden för budgetåren 1944/45 och 1945/46 hemställde marinförvaltningen om medel för såväl varmboning av pjäsexercishallen vid sjökrigsskolan i Näsby som utförande av betonggolv i densamma. På grund av andra mera angelägna medelsbehov hänförde ämbetsverket emellertid nämnda arbeten i angelägenhetsgrupp III.

I sina medelsäskanden för nästa budgetår har *marinförvaltningen* anfört bland annat följande.

Exercishallen användes såväl sommar som vinter för artilleriövningar. Enär golvbeläggningen utgöres av sand och grus, går det icke att undvika vid övningarna, att såväl sandpartiklar som mindre stenkorn inkomma i finare apparatdelar såsom motorer, korrektörer m. m. Den sand, som medföljer patronerna in i laddningsapparaterna, orsakar dessutom ständiga avbrott i övningarna. Skador uppstå härigenom även på materielen.

Med anledning härav föreslår marinförvaltningen, att exercishallen förses med betonggolv. Kostnaderna härför enligt prisläget den 1 juli 1941 ha beräknats till 19 000 kronor. Prisstegringen fram till den 1 juli 1945 beräknas uppgå till 2 700 kronor. Arbetet föreslås komma till utförande budgetåret 1946/47. Varmboning av exercishallen föreslår marinförvaltningen komma till utförande efter pågående femårsperiod.

*Före-
draganden.*

Då ifrågavarande arbete synes ägnat att minska riskerna för skador på den delvis mycket dyrbara materiel, som användes vid utbildning i artilleritjänst, finner jag mig böra tillstyrka, att medel anvisas för ändamålet. Marinförvaltningens kostnadsberäkning har icke givit mig anledning till erinran. Jag får sålunda tillstyrka, att 19 000 kronor beräknas för utförande av betonggolv i sjökrigsskolans pjäsexercishall.

Sjukhus å Berga. Sedan Berga egendom invid Hårstjärden efter beslut av 1943 års riksdag (skrivelse nr 509) förvärvats för kronans räkning, framlades i propositionen 1944: 175 (s. 105 ff.) förslag om förläggning av marinens underofficersskola och Stockholms örlogsstations värnpliktsskola till Bergaområdet. Byggnadskostnaderna beräknas preliminärt enligt prisläget den 1 juli 1941 till 5 000 000 kronor inklusive administrationskostnader. I detta belopp ingingo medel för en sjukstuga, som approximativt kostnadsberäknats till 100 000 kronor enligt samma prisläge. Mot nämnda förslag hade riksdagen ingen erinran.

Sedan marinförvaltningen i skrivelse den 16 november 1944 framlagt förslag rörande förläggningens ordnande, bemyndigade Kungl. Maj:t enligt beslut den 1 december samma år ämbetsverket att inom en kostnadsram av i runt tal 4 335 000 kronor gå i författning om uppförande av vissa i beslutet angivna byggnader, däribland dock icke sjukstugan. Beträffande denna anförde marinförvaltningen i sin nyssberörda skrivelse, att ytterligare utredningar i samråd med försvarets sjukvårdsförvaltning erfordrades, innan ett definitivt förslag till sjukvårdsanläggning kunde framläggas. Ett sjukhus, utfört enligt de krav som sjukvårdsförvaltningen angivit, måste betinga avsevärt högre kostnader än det ursprungliga förslaget till sjukstuga, vilket enligt dåmera verkställda kostnadsberäkningar beräknades draga en kostnad av 130 100 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

I särskilda promemorior den 18 augusti 1944 och den 3 mars 1945 har *försvarets sjukvårdsförvaltning*, som ansett det ändamålsenligt att tillgodose sjukvårdsbehovet såväl för marinens underofficersskola och Stockholms örlogsstations värnpliktsskola som för kustflottan genom en samlad sjukvårdsanläggning, beräknat dels behovet av sjukvisitationslokaler och vårdplatser i förhållande till marinens personalstyrkor vid eller i närheten av Berga, dels ock kostnaderna för sjukvårdsanläggningar enligt skilda alternativ. Sjukvårdsförvaltningen har beräknat vårdplatsbehovet för skolorna vid Berga till 30 och för kustflottan till 60 platser. Därjämte erfordrades enligt förvaltningens uppfattning reservplatser för epidemiska sjukdomar. Med utgångspunkt från behovet av vårdplatser och under hänsynstagande till värnplikts-

kontingenternas minskning har sjukvårdsförvaltningen förordat ett alternativ med mottagningsenhet för 30 personer, närmast motsvarande underofficers- och värnpliktsskolornas behov, och med 90 vårdplatser. Anläggningen skulle omfatta två tvåvåningsbyggnader, den ena inrymmande mottagningsenhet och 30 vårdplatser och den andra 60 vårdplatser. Kostnaderna för ifrågavarande anläggning ha av sjukvårdsförvaltningen beräknats till 530 000 kronor.

I sina medelsäskanden för nästa budgetår har *marinförvaltningen* gjort framställning om att ett belopp av 525 000 kronor, beräknat på grundval av prisläget den 1 juli 1941, måtte anvisas för uppförande av en sjukvårdsanläggning vid Berga i överensstämmelse med det av sjukvårdsförvaltningen framlagda förslaget. Av kostnaderna belöpa enligt marinförvaltningens beräkningar 295 000 kronor på den byggnad, som avsåges inrymma mottagningsenhet och 30 vårdplatser, och 230 000 kronor på byggnaden för 60 vårdplatser. Marinförvaltningen har föreslagit, att endast kostnaderna för den förstnämnda byggnaden skola bestridas av medel inom försvarsbeslutets kostnadsram.

Det ursprungliga förslaget till sjukvårdsanläggning för marinens underofficersskola och Stockholms örlogsstations värnpliktsskola vid Berga, som kostnadsberäknats först approximativt till 100 000 kronor och sedermera till 130 100 kronor, allt enligt prisläget den 1 juli 1941, utgjordes av en sjukstuga med mottagningsavdelning samt vårdavdelning för 25 patienter. Detta förslag ansågs emellertid av försvarets sjukvårdsförvaltning mindre tillfredsställande, då dels antalet vårdplatser icke fullt täckte skolornas behov enligt eljest vedertagna beräkningsgrunder, dels särskilt behandlingsrum för tandläkarvård saknades och dels den allmänna standarden icke motsvarade den som numera tillämpas vid permanenta förband av Bergaskolornas storlek. Den sjukhusbyggnad, som av sjukvårdsförvaltningen och marinförvaltningen föreslagits inrymma mottagningsavdelning och vårdavdelning för 30 patienter, har beräknats enligt vedertagen standard och omfattar även särskilt rum för tandläkarvård. Då en sjukhusbyggnad av denna storlek torde vara erforderlig för tillgodoseende av Bergaskolornas behov samt den föreslagna standarden synes böra godtagas, förordar jag, att denna byggnad kommer till utförande. Förslaget att uppföra en särskild sjukhusbyggnad inrymmande 60 vårdplatser och huvudsakligen avsedd för kustflottans behov är jag däremot icke beredd att nu taga ställning till. Otvivelaktigt föreligger ett större sjukvårdsbehov för kustflottan än som för närvarande kan tillgodoses av fartygens egna sjukavdelningar och kustflottans sjukstuga på Märsgarn. Innan säkrare grunder föreligga för bedömande av kustflottans behov av sjukvård och möjligheterna att tillgodose detta på andra håll, anser jag mig dock icke böra äska medel för detta ändamål. Jag förutsätter emellertid, att den av mig tillstyrkta sjukhusbyggnaden gives en sådan utformning, att vid behov en sjukvårdsanläggning för kustflottans del kan uppföras i anslutning till nämnda byggnad. Tills vidare synas sålunda 295 000 kronor böra beräknas för ett sjukhus för skolorna vid Berga.

Föredraganden.

Garagebyggnader m. m. för kustartilleriförsvaren. Efter förslag i propositionen 1943: 2 (s. 132 ff.) anvisade 1943 års riksdag å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 ett reservationsanslag av 450 000 kronor till garagebyggnader m. m. vid kustartilleriförsvaren och vid Vitså brygga. Medelsframställningen grundade sig på en inom marinförvaltningen verkställd beräkning bland annat rörande fredsbeståndet av motorfordon vid kustartilleriet med undantag för vissa fordon vid Blekinge kustartilleriförsvär, beträffande vilka fullständig utredning icke förelåg.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår har *marinförvaltningen* hemställt, att ytterligare 331 000 kronor, enligt prisläget den 1 juli 1941, måtte beräknas för garagebyggnader för kustartilleriets rörliga batterier. Ämbetsverket har erinrat om att fordonsbeståndet vid dessa batterier under beredskapstiden ökats avsevärt, varvid förhyrda garage samt enkla fordonsskjul i stor utsträckning måst tagas i anspråk. Efter beredskapens avveckling hade denna fordonspark skurits ned högst väsentligt. I kustartilleriets rörliga batterier inginge emellertid ett stort antal specialfordon av olika slag. Ett flertal av dessa vore försedda med s. k. tryckluftsbronsar och borde med anledning därav vintertid förvaras i uppvärmda lokaler. För dessa fordon, vilka vore olämpliga att avyttra och vilka även under fredsförhållanden borde ingå i kustartilleriets fordonsbestånd i övnings- och beredskapssyfte, vore för närvarande icke behovet av garageplatser helt fyllt utan utnyttjades privata garage och fordonsskjul. Genomförda utredningar visade, att det icke vore ekonomiskt att i den utsträckning som nu vore fallet förhyra garage. I den mån den civila biltrafiken åter komme igång, kunde man även förutsätta, att kustartilleriet icke längre kunde disponera samma antal förhyrda garage som tidigare.

Enligt en av marinförvaltningen vidtagen undersökning av garagebehovet vid kustartilleriförbanden råder, även efter stora nedskärningar och omdisponeringar av garage och förråd, fortfarande brist vid Stockholms, Blekinge och Göteborgs kustartilleriförsvär. För Stockholms kustartilleriförsvär utgör det ytterligare behovet av uppvärmda garageplatser enligt marinförvaltningens utredning 12 stycken, medan antalet kallplatser ansetts vara tillfyllest. Detta behov har marinförvaltningen föreslagit skola täckas genom uppförande av en ny garagebyggnad för en beräknad kostnad, enligt prisläget den 1 juli 1941, av 70 000 kronor.

För Blekinge kustartilleriförsvär ha utöver befintliga garageutrymmen ytterligare cirka 70 platser i varmförråd ansetts erforderliga. I denna fråga har marinförvaltningen närmare anfört i huvudsak följande.

Under beredskapen har förhyrts en fabriksbyggnad, vilken utnyttjats dels som garage, dels som gummiförråd. Denna byggnad beräknas efter vissa ändringsarbeten kunna inrymma, förutom förrådet, 70 fordon.

Med anledning härav har ämbetsverket efter företagen värdering träffat avtal om eventuellt inköp av ifrågavarande fastighet samt beräknat kostnaderna för inköp, renoverings- och omändringsarbeten till sammanlagt 250 000 kronor, varav 160 000 kronor i inköpskostnad samt 90 000 kronor för renoverings- och ändringsarbeten.

Marinförvaltningen disponerar för detta ändamål å ett äldre anslag cirka 130 000 kronor, varför ett ytterligare belopp om $(250\,000 - 130\,000 =)$ 120 000 kronor erfordras, vilket enligt prisläget den 1 juli 1941 beräknas motsvara 105 000 kronor. Prisstegringen fram till den 1 juli 1945 beräknas uppgå till 15 000 kronor.

Det ytterligare behovet av uppvärmda platser vid Göteborgs kustartilleriförsvar har angivits till 14 och antalet ytterligare erforderliga kallplatser till 16. Detta behov har marinförvaltningen föreslagit skola täckas genom uppförande av en ny garagebyggnad inom Älvsborgs kustartilleriregementes kasernområde för en beräknad kostnad, enligt prisläget den 1 juli 1941, av 156 000 kronor. Prisstegringen fram till den 1 juli 1945 har beräknats uppgå till 22 000 kronor.

Kostnaderna för samtliga garage för kustartilleriets rörliga batterier enligt prisläget den 1 juli 1941 ha således av marinförvaltningen beräknats utgöra 331 000 kronor.

Såsom av det föregående framgår grundades den för 1943 års riksdag framlagda anslagsberäkningen på en inom marinförvaltningen verkställd utredning rörande behovet i fredstid av garageplatser för kustartilleriförsvaren. Att dessa beräkningar numera befunnits icke hållbara torde till väsentlig del sammanhånga med det förhållandet att behovet av garageplatser vid Blekinge kustartilleriförsvar — där behovet är störst — icke då kunde slutligt överblickas. Det ökade behovet av garageplatser i övrigt torde kunna delvis förklaras med att under beredskapstiden anskaffats flera bilar av specialkonstruktion än man tidigare räknat med och att dessa fordon lämpligen böra behållas i fredstid. Såsom närmare framgår av vad chefen för försvarsdepartementet tidigare denna dag anfört vid anmälan av frågan om marinens anslag för budgetåret 1946/47 till anskaffning och underhåll av motorfordon har även antalet fordon för s. k. ekonomikörslor m. m. ansetts böra ökas i förhållande till tidigare gällande planer.

Föredraganden.

Med hänsyn till de sålunda ändrade förutsättningarna för bedömande av behovet av garageplatser har jag funnit mig kunna godtaga marinförvaltningens nu föreliggande beräkningar.

Marinförvaltningen har räknat med varmgarage för sådana specialfordon, vilkas utrustning taga skada av kyla eller temperaturväxlingar, samt för fordon, vilka användas större delen av året. Även dessa grunder har jag funnit mig kunna förorda. Enär ämbetsverkets kostnadsberäkningar icke givit mig anledning till erinran, beräknar jag således för nästa budgetår 331 000 kronor för varmgarage vid ifrågavarande kustartilleriförsvar.

Centralförråd för marinens intendenturmateriel. Efter därom av Kungl. Maj:t i propositionen 1942: 270 framlagt förslag har riksdagen anvisat 325 000 kronor till centralförråd för marinens intendenturmateriel. Förrådet är numera uppfört och taget i bruk.

I sin skrivelse angående medelsäskanden för nästa budgetår har marinförvaltningen anfört, att centralförrådet visat sig otillräckligt. Då marin-

förvaltningen kalkylerat utrymmesbehovet, hade detta skett på grundval av år 1943 föreliggande siffror för marinens manskapsnumerär samt beräkningar av ersättningsbehovets storlek. Sedan dess hade personalnumerären avsevärt förändrats i enlighet med 1942 års försvarsutredning, varjämte nya erfarenheter vunnits om omfattningen av materiel, som erfordrades för ersättningsbehovets tillgodoseende.

En förnyad utredning på grund härav hade givit vid handen, att bristen utgjorde omkring 6 000 m³. Ett fortsatt förhyrande av lokaler för täckande av denna brist beräknades komma att draga en årlig hyreskostnad av lågt räknat 30 000 kronor. Härtill komme ökade administrations- och lönekostnader, om lokalerna icke kunde förhyras inom ort, där förrådspersonal förut funnes disponibel. Den för kronan förmånligaste lösningen syntes vara, att i anslutning till det befintliga centralförrådet uppfördes en ny förrådsbyggnad. Därigenom vunnes även den fördelen, att där befintlig organisation och personal kunde utnyttjas. Till nedbringande av kostnaderna ansåges sådan nybyggnad kunna uppföras såsom kallförråd av trä, enär genom en viss om disposition av den lagrade materielen den minst ömtåliga materielen kunde lagras i träbyggnaden.

Kostnaderna för det planerade förrådet har marinförvaltningen beräknat till 188 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Prisstegringen till den 1 juli 1945 har beräknats till 26 000 kronor. Då marinförvaltningen å ovan nämnda anslag av 325 000 kronor uppgivit sig disponera en besparing av omkring 23 500 kronor, har det nu aktuella medelsbehovet angivits till $(188\,000 + 26\,000 - 23\,500 =)$ i runt tal 190 000 kronor, varav $(188\,000 - 23\,500 =)$ 164 500 kronor ansetts böra belasta försvarsbeslutets kostnadsram.

*Före-
draganden.*

Uppenbarligen har 1941 års försvarsutredning icke i samband med planerandet av det nuvarande centralförrådet beaktat den ökning av marinens personalstyrka, som förordats av utredningen och förutsatts i 1942 års försvarsbeslut. Såsom av marinförvaltningens medelsäskande framgår är förrådet härigenom redan nu, kort tid efter dess färdigställande, för litet. Med hänsyn till de avsevärda kostnaderna för förhyrande av förrådslokaler synes det ekonomiskt välbetänkt, att en ny förrådsbyggnad för intendenturmateriel nu uppföres. Kostnaderna härför torde i enlighet med marinförvaltningens beräkningar kunna uppskattas till 188 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Då marinförvaltningen emellertid uppgivit sig kunna för ändamålet disponera 23 500 kronor av tidigare anvisade medel, kan det nu aktuella medelsbehovet beräknas till i runt tal 165 000 kronor.

Jag förutsätter dock att marinförvaltningen i samråd med statens organisationsnämnd och arméförvaltningen undersöker möjligheterna att minska förrådsutrymmet genom rationaliseringar och inrymmande av materiel i befintliga förråd — eventuellt även sådana som disponeras av armén.

Marinförvaltningen har föreslagit, att den nya förrådsbyggnaden skall uppföras i anslutning till det nuvarande centralförrådet. Enligt vad jag inhämtat räknar ämbetsverket med att genom förrådshållningens koncentrerings

till en plats kunna inbespara en uppbördsman och fyra förrådsarbetare. Förslaget är alltså lämpligt ur ekonomisk synpunkt. Ur militär synpunkt skulle det däremot måhända vara att föredraga, om förrådet förlades till annan plats. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att efter ytterligare utredning besluta om såväl platsen för det nya förrådet, varvid jag utgår från att annan plats än den nuvarande väljes endast om ingen kostnadsökning föranledes därav, som storleken av detsamma.

Renovering av vissa marinens matinrättningar. Efter förslag i 1945 års statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 2, s. 63 f.) har beräknats ett belopp av 115 000 kronor för renovering av Stockholms örlogsstations matinrättning i kasern III å Skeppsholmen. I samband med framläggande av förslag rörande dessa arbeten anmälde marinförvaltningen, att ämbetsverket med anledning av en undersökning angående organisationen och verksamheten vid marinens fasta matinrättningar igångsatt utredning angående möjligheterna att iståndsätta även en av Vaxholms kustartilleriregementes matinrättningar vid Oscar-Fredriksborg, varvid förutsattes, att arbetena skulle komma till utförande under budgetåret 1946/47. Kostnaderna för omändring av matinrättningen beräknades till 199 500 kronor inklusive administration.

I sin skrivelse angående medelsäskanden för nästa budgetår har *marinförvaltningen* i enlighet med vad sålunda anförts föreslagit, att ifrågavarande matinrättning måtte renoveras under sistnämnda budgetår. Kostnaderna ha enligt prisläget den 1 juli 1941 beräknats till 200 000 kronor. Prisstegringen till den 1 juli 1945 har uppskattats till 28 000 kronor.

Enligt uppgift av marinförvaltningen har förslaget utarbetats i samråd med en för utredning rörande organisationen av försvarets matinrättningar tillsatt kommitté.

Statens organisationsnämnd har i avgivet yttrande anført, att nämnden i likhet med kommittén för militära matinrättningar funne lokalerna och utrustningen vid ifrågavarande matinrättningar vara i sådant skick, att en modernisering vore i hög grad motiverad. I avsaknad av detaljberäkningar för den föreslagna renoveringen kunde nämnden dock icke yttra sig angående kostnaderna.

Av under hand överlämnade principritningar framgår att ifrågavarande matinrättning, vilken ursprungligen varit verkstadslokal, avses skola genomgå ganska omfattande ändringsarbeten. Sålunda har bland annat föreslagits, att antalet platser skall utökas, varjämte enligt förslaget särskild furirmatsal skall inrättas, diskrummet flyttas och nya personalbostäder inrättas. Jag har funnit de föreslagna ändringarna vara välmotiverade samt ägnade att rationalisera driften och öka trevnaden. Jag finner mig därför böra tillstyrka förslaget. Ehuru det av marinförvaltningen angivna beloppet, 200 000 kronor, förefaller högt, anser jag mig tills vidare böra godtaga detsamma.

*Före-
draganden.*

Vissa anordningar för utbildningens förbättrande vid marinen. Under denna rubrik har *marinförvaltningen* anmält behov av vissa arbeten, vilka inklu-

sive administration beräknats draga en kostnad av sammanlagt 332 800 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Med anledning av överbefälhavarens tidigare omnämnda anvisningar för marinförvaltningens medelsäskanden för nästa budgetår har ämbetsverket sett sig nödsakat hänskjuta arbetena till tiden efter budgetåret 1946/47. Emellertid äro vissa av de sålunda anmälda arbetena så angelägna, att jag icke ansett mig kunna underlåta att redan nu föreslå, att de skola komma till utförande. De arbeten, som jag sålunda här upptager till behandling, avse dels inhägnad av korthållsbana för Karlskrona kustartilleriregemente vid Västra Mark, dels ock kombinerad 100-meters- och korthållsbana inom Älvsborgs kustartilleriregementes kasernområde.

Beträffande inhägnaden av korthållsbanan har marinförvaltningen anfört, att den avsåge att i görligaste mån förhindra tillträde till mark, som under pågående skjutövningar låge i skottlinjen. Kostnaderna beräknades enligt prisläget den 1 juli 1941 till 1 400 kronor. Prisstegringen till den 1 juli 1945 uppskattades till 200 kronor.

Om skjutbanan vid Älvsborgs kustartilleriregemente har marinförvaltningen anfört, att lämplig bana saknades inom rimligt avstånd, varför personalen hittills för den praktiska skjututbildningen måst transporteras antingen till skjutbanor i Högsbro eller till banor i Färjenäs (på 7 respektive 5 km avstånd från regementets kaserner). I senare fallet tillkomme förutom landsvägstransport även transport med färja. Kostnaderna enligt prisläget den 1 juli 1945 beräknades till 41 000 kronor, varav 5 000 kronor motsvarade prisstegring sedan den 1 juli 1941.

*Före-
draganden.*

Då jag inhämtat, att skogsområdet intill skjutbanan vid Västra Mark i Karlskrona på grund av sin närhet till staden är en omtyckt promenadplats för stadens befolkning och att i synnerhet många barn röra sig inom området även vardagar, anser jag försiktigheten bjuda att skjutbaneområdets gräns markeras av ett stängsel. Marinförvaltningens kostnadsberäkningar ha icke givit mig anledning till erinran.

Förslaget om anordnande av 100-meters- och korthållsbana för Älvsborgs kustartilleriregemente anser jag ävenledes välmotiverat. Genom att vissa led i skjututbildningen kunna anordnas inom kasernområdet vinnes åtskillig tid. Jag beräknar sålunda för ifrågavarande ändamål ($1\,400 + 36\,000 =$) i avrundat tal 37 000 kronor.

Militära skyddstjänstanordningar vid marinen. I sina anslagsäskanden för nästa budgetår har *marinförvaltningen* framlagt resultatet av inom marinförvaltningen och försvarsstaben verkställda utredningar rörande förbättrande av den militära skyddstjänsten vid marinens anläggningar. Marinförvaltningen har i anslutning därtill anfört bland annat följande.

Inom marindistriktet hade i berörda syfte sådana åtgärder vidtagits, som kunnat ske utan särskilda kostnader eller med anlitande av till marinförvaltningens förfogande ställda medel till underhåll m. m. Återstående av försvarsstaben förordade åtgärder hade enligt nuprisläge, exklusive administrationskostnader, kostnadsberäknats till omkring 290 000 kronor. Vid en närmare granskning av dessa arbeten hade marinförvaltningen funnit, att

vissa vore av sådan natur att de borde prövas i annat sammanhang. Andra arbeten hade visat sig äga sådan angelägenhetsgrad att marinförvaltningen ansett att de för närvarande — i samband med beredskapens avveckling — icke borde komma till utförande. Resterande arbeten, vilka marinförvaltningen ansåge oundgängligen nödvändiga och som snarast borde komma till utförande, framginge av en i skrivelsen intagen tabell.

Kostnaderna för dessa arbeten ha av marinförvaltningen beräknats till 125 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Prisstegringen till den 1 juli 1945 beräknades uppgå till 17 000 kronor.

I samband med beredskapens avveckling och militära vaktstyrkors indragande erfordras vid vissa militära anläggningar särskilda säkerhetsåtgärder för att förhindra inbrott och skadegörelse. Föreliggande förslag synes emellertid kunna begränsas, och medel torde i detta sammanhang böra beräknas endast för sådana arbeten, som vid sträng prövning finnas böra nu utföras. Från denna utgångspunkt beräknar jag för nästa budgetår ett belopp av 40 000 kronor för ändamålet enligt prisläget den 1 juli 1941. På förekommen anledning vill jag framhålla, att marinförvaltningen bör lämna signalverkstäderna i Sundbyberg tillfälle att lämna anbud på ifrågakommande larmanläggningar.

*Före-
draganden.*

Artillerimateriel- och ammunitionsförråd. Vid anmälan av 1944 års statsverksproposition (fjärde huvudtiteln, punkt 96) anförde jag vid behandlingen av frågan om anvisande av anslag för budgetåret 1944/45 till Marinen: Förstärkning av kustartilleriförsvaret bland annat, att från marinförvaltningen inhämtade uppgifter hade givit vid handen, att ämbetsverket avsett att av det å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisade reservationsanslaget av 6 815 000 kronor till vissa förstärkningar av kustartilleriförsvaret samt av det å riksstaten för budgetåret 1942/43 anvisade reservationsanslaget till förstärkning av kustartilleriförsvaret bestrida kostnader om tillhoppa 460 000 kronor för artillerimateriel- och ammunitionsförråd. Dessa kostnader syntes emellertid vara av natur att bestridas över kapitalbudgeten. Jag ämnade därför vid anmälan av marinförvaltningens äskanden för budgetåret 1944/45 med avseende å kapitalbudgeten föreslå, att — i den mån utredning till styrkande av förrådsbehovet förebragts — för ifrågavarande förrådsbyggnader beräknades medel under marinförvaltningens delfond av försvarsväsendets fastighetsfond. Vid anmälan av det i samma proposition (kapitalbudgeten: bil. 2, s. 89) upptagna medelsbehovet för förrådsbyggnader för Göteborgs kustartilleriförsvär och Älvsborgs kustartilleriregemente anförde jag därefter, att av nämnda belopp om 460 000 kronor enligt uppgift från marinförvaltningen 305 000 kronor — motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1941 280 000 kronor — avsåge förrådslokaler vid Göteborgs kustartilleriförsvär, för vilka medel för det dåvarande syntes böra beräknas. Mot dessa uttalanden hade riksdagen (skrivelserna 4 och 107) ingen erinran.

I skrivelse den 12 juli 1945 har *marinförvaltningen* uppgivit, att förenämnda belopp om 460 000 kronor avsetts för bestridande av kostnaderna för

uppförande av — förutom förrådslokalerna vid Göteborgs kustartilleriförsvaret — tre batteriförråd vid Stockholms och ett vid Hemsö kustartilleriförsvaret, kostnadsberäknade till sammanlagt 140 000 kronor, motsvarande 120 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Medel för utförande av samtliga förråd, tillhopa ($320\,000 + 140\,000 =$) 460 000 kronor, hade av marinförvaltningen ställts till vederbörande lokalförvaltningars förfogande av anslag till förstärkning av kustartilleriförsvaret. Marinförvaltningen hemställde, att för täckande av de för ifrågavarande ändamål från nämnda anslag verkställda utbetalningarna måtte till ämbetsverkets förfogande ställas nyssberörda belopp, 460 000 kronor.

Med anledning av framställningen har Kungl. Maj:t genom beslut den 12 oktober 1945 medgivit, att marinförvaltningen finge för täckande av de från nämnda anslag verkställda utbetalningarna för anordnande av artillerimateriel- och ammunitionsförråd vid Göteborgs kustartilleriförsvaret intill ett belopp av 320 000 kronor anlita det för budgetåret 1945/46 till Vissa byggnadsarbeten m. m. anvisade investeringsanslaget av 10 000 000 kronor, varvid ett belopp av 280 000 kronor skulle anses belasta den av 1942 års riksdag fastställda kostnadsramen för marinen under femårsperioden 1942/47. Beträffande framställningen i övrigt har Kungl. Maj:t förklarat sig vilja framdeles meddela beslut.

*Före-
draganden.*

Av beloppet om 460 000 kronor — vilket hänför sig till prisläget den 1 juli 1943 — voro såsom av det föregående framgår 320 000 kronor avsedda för artillerimateriel- och ammunitionsförråd för Göteborgs kustartilleriförsvaret. Detta medelsbehov har av riksdagen godkänts. Förråden äro uppförda och Kungl. Maj:t har genom förenämnda beslut medgivit, att anslag till förstärkning av kustartilleriförsvaret, varifrån utbetalningar för förrådens uppförande gjorts, må beredas täckning därför. I övrigt var beloppet om 460 000 kronor, enligt vad marinförvaltningen anført, avsett för förråd för ett luftvärnskanonbatteri inom Hemsö kustartilleriförsvaret och för tre sådana batterier inom Stockholms kustartilleriförsvaret. Kostnaderna för dessa förråd ha beräknats till sammanlagt 140 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1943, motsvarande 120 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Till frågan om dessa förråds uppförande har riksdagen ännu icke tagit ställning. Förråden ha icke påbörjats, och marinförvaltningen, som varit av den uppfattningen att medelsbehovet godkänts av riksdagen, har underrättats om att så icke är fallet och att med uppförandet därför måste anstå.

Då frågan om kustartilleriförsvarens förråds- och uppbördsmanngaorganisation är under utredning, är jag icke beredd att för närvarande fatta slutlig ståndpunkt till frågan om förrådens uppförande. Enligt uppgift från marinförvaltningen är emellertid den materiel, för vilken förråden är avsedd, för närvarande under leverans, varvid redan levererad materiel beretts utrymme i provisoriska och delvis olämpliga lokaler på skilda platser. Kungl. Maj:t torde därför böra beredas möjlighet att, då frågan om förråds- och uppbörds-

manuaorganisationen kan klarare överblickas, fatta beslut om uppförande av förråd i erforderlig omfattning. För detta ändamål torde tills vidare bära beräknas det av marinförvaltningen angivna beloppet, 120 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Jag förutsätter, att de medel, som redan med anlitande av anslaget till förstärkning av kustartilleriförsvaret ställts till vederbörande lokala myndigheters förfogande för uppförande av ifrågavarande förråd, återförs till nämnda anslag.

Ostkustens marindistrikt.

FÖR MARINDISTRIKTET GEMENSAMMA ANLÄGGNINGAR.

Ombyggnad och modernisering av vissa administrationsbyggnader å Skeppsholmen.

Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1944:166 har riksdagen (skrivelse nr 384) beslutat, att örlogsvarven skola organiseras efter i huvudsak den plan, som angivits vid anmälan av nämnda proposition. Enligt den sålunda fastställda organisationsplanen, vilken trätt i tillämpning från och med den 1 juli 1945, har vartdera av örlogsvarven i Stockholm och Karlskrona organiserats, under en varvschef, på dels en verkstadsavdelning, dels tre militärtekniska avdelningar, nämligen en vapenavdelning, en fartygsavdelning och en intendenturavdelning jämte kansli.

Till grund för beslutet om den nya varvsorganisationen låg ett av 1943 års örlogsvarvsutredning avgivet betänkande, vari beträffande lokalfrågorna framhölls, att i fråga om verkstäderna i såväl Karlskrona som Stockholm den centrala tekniska och administrativa ledningen borde koncentreras till lokalerna för de nuvarande ingenjördepartementen, vilka lokaler syntes bli tillfyllest. Den lokala tekniska ledningen åter borde förläggas till respektive ingenjörers arbetsplatser. Beträffande örlogsvarven i övrigt borde enligt utredningens mening en koncentration av de ledande förvaltningsorganen företagas och dessa inrymmas i en central förvaltningsbyggnad, varigenom möjligheter skulle beredas för en god samverkan mellan varvschefen, avdelningscheferna och de under dessa sorterande sektionscheferna. Utredningen ansåge, att genom en dylik anordning de bästa garantier vunnes för dels ärendenas snabba handläggning, dels administrationskostnadernas nedbringande till lägsta möjliga nivå. Kostnaderna för en sådan koncentration av administrationslokaler beräknade utredningen för Stockholms örlogsvarv till omkring 450 000 kronor inklusive kostnader för inredning, möbler, telefonanläggningar m. m.

Vid anmälan av nyssberörda proposition anförde jag beträffande de av omorganisationen föranledda lokalfrågorna, att jag ej vore beredd att då taga ställning till frågan om anordnande av gemensamma förvaltningsbyggnader. Med avgörandet av detta spörsmål syntes enligt min uppfattning få anstå i avbidan på en närmare utredning, som marinförvaltningen förebådat. Här emot hade riksdagen ingen erinran.

I sina medelsäskanden för nästa budgetår har *marinförvaltningen* gjort framställning om anvisande av medel för vissa av omorganisationen föranledda ombyggnadsarbeten. Efter att ha anmält, att erforderliga provisoriska lokaler efter ett av marinförvaltningen tidigare framlagt förslag iordningstänkts så att omorganisationen kunnat provisoriskt genomföras från och med den 1 juli 1945 men att härvid dock de med organisationen avsedda fördelarna icke kunnat erhållas, har ämbetsverket vidare anfört följande.

En betydande effektivisering av organisationen skulle kunna vinnas genom centralisering av de militärtekniska avdelningarnas administration så långt möjligt till en gemensam kanslibyggnad. En dylik koncentration skulle medgiva en intim kontakt mellan varvschef, avdelningschefer och i viss utsträckning sektionschefer, något som i hög grad skulle underlätta det nära samarbete, som måste förefinnas inom varvsledningen. Ävenså skulle härigenom möjliggöras anordnande av gemensam expedition, diarietföreläggning, sekretariat, dispositions- och titelbokföreläggning, vilket kan väntas medföra icke obetydliga personalbesparingar. Marinförvaltningen anser det angeläget att sådana åtgärder vidtagas, som äro ägnade att minska administrationskostnaderna så att man ur de begränsade underhållsanslagen skall kunna utvinna största möjliga resultat.

Marinförvaltningen har ansett, att en centralisering av lokala skäl lättast låte sig genomföras å Stockholms örlogsvarv, varvid på grund av den täta bebyggelsen å Skeppsholmen nybyggnader borde undvikas och erforderliga lokaler beredas genom omdisponeringar och ombyggnadsarbeten. Härom har ämbetsverket närmare anfört i huvudsak följande.

Efter ingående undersökningar beträffande förläggningsförhållandena å Skeppsholmen och därmed sammanhängande lokaldispositioner efter försvarsberedskapens upphörande och efter utflyttning till Berga av marinens underofficerskola m. m. finner marinförvaltningen möjlighet föreligga att lösa varvskansliets lokalfråga genom följande omdisposition av byggnader och lokaliteter å Skeppsholmen, vilken omdisposition beräknas kunna bliva bestående för en avsevärd tid framåt under förutsättning att nu gällande försvarsorganisation bibehålles i sina huvuddrag.

Varvschefens och marindistriktschefens nuvarande kanslibyggnader disponeras helt för den nya varvsorganisationen och avses inrymma förutom varvschefen, avdelningschefer och sektionschefer, gemensamt kansli, bokföreläggning m. m. För denna centralisering erfordras emellertid dels en viss omändring av byggnadernas gammalmodiga lokalindelning, dels vissa arbeten i tillbyggnaden till marindistriktschefens nuvarande kanslibyggnad.

Kasern I, som under senare år använts dels som kansli för chefen för Stockholms örlogsstation, dels för föreläggning, disponeras efter vissa omändringsarbeten till kansli för marindistriktschefen, varigenom denna märklige snart 300-åriga byggnad skulle, efter tre seklers hårda och växlande öden, få en värdig användning och marindistriktschefen en lämpligt belägen och representativ kanslibyggnad. Våningarnas lokalindelning är nu sådan att flertalet rum äro genomgångsrum, ett förhållande, som nödvändiggör omändringsarbeten i viss omfattning för att kansliarbetet skall kunna bedrivas på ett tillfredsställande sätt.

Sjökrigsskolebyggnaden, som efter tillkomsten av det nya sjökrigsskoleetablissemantet vid Näsby använts för föreläggning samt för vissa delar

av stationschefens kansli m. m., disponeras helt för stationschefen och denne underlydande organ. Byggnadens invändiga förhållanden och rymlighet i vissa avseenden göra byggnaden mera lämplig till stationschefskansli med dess livliga trafik än förutvarande lokaler i kasern I. Omflyttningen och centraliseringen av stationschefens organ nödvändiggör vissa omändringsarbeten.

Hantverkarskasernen är nu utnyttjad för kompaniexpeditioner och för vissa ekonomiexpeditioner tillhörande stationschefens kansli. Efter dessas överflyttning till sjökrigsskolebyggnaden avses ledigblivna utrymmen att utnyttjas för underbefälsförläggning samt för marindistriktschefens kameralavdelning och dessutom för postkontor. Även här medför den ändrade dispositionen att ändringsarbeten måste komma till utförande.

Marinförvaltningen har beräknat kostnaderna enligt prisläget den 1 juli 1941 för de planerade omändrings- och tillbyggnadsarbetena till sammanlagt 341 000 kronor. Kostnaderna fördela sig på de olika byggnaderna enligt följande sammanställning.

Varvschefens och marindistriktschefens nuvarande kanslibyggnader	kronor 130 000
Kasern I	» 88 500
Sjökrigsskolebyggnaden	» 72 500
Hantverkarskasernen	» 50 000
	Summa 341 000

I detta sammanhang vill jag anmärka, att 1945 års markkommission i skrivelse den 13 december 1945 anfört, bland annat, att kommissionen vid inventering av den mark, som kunde bli förhållande för förhandlingar inom kommissionen, uppmärksammat Stockholms örlogsstations och Stockholms örlogsvarvs mark. Kommissionen utginge därvid från att örlogsstationen och varvet framdeles skulle bli förflyttade från Stockholm, varigenom marken skulle frigöras för användning till andra allmänna ändamål. Under erinran att vid tidigare i skilda sammanhang företagna utredningar angående örlogsstationens och varvets förflyttning framgått, att militära skäl talade för en förflyttning, har kommissionen vidare erinrat om att staten, bortsett från Skeppsholmen och Kastellholmen, praktiskt taget saknade reserv av mark, som skulle vara lämplig att tagas i anspråk för institutioner med behov av centralt läge. Ett frigörande av örlogsstationens och örlogsvarvets områden skulle därför enligt kommissionens uppfattning avsevärt bidra till att underlätta lösningen av andra för staten aktuella markfrågor.

1945 års markkommission har i anslutning därtill anfört i huvudsak följande.

Det kunde enligt kommissionens mening icke vara lämpligt att örlogsstationen och örlogsvarvet, som för sin verksamhet icke syntes vara beroende av belägenhet i huvudstaden utan av militära skäl tvärtom borde vara förlagda till annan plats, det oaktat skulle — till stort förfång för andra samhällsintressen — för sina utrymmeskrävande anläggningar disponera vidsträckt områden av den ur flera synpunkter värdefullaste marken i hela

landet. Det syntes oundvikligt, att utvecklingen ledde till att örlogsstationen och varvet förr eller senare måste förflyttas från Stockholm och i stället förläggas till en plats, som ur militär synpunkt vore lämplig och där marken ej hade så högt värde som i det centrala Stockholm. Ur såväl militära som civila synpunkter borde denna förflyttning ske ju förr dess hellre.

Mot en förflyttning av örlogsstationen och varvet syntes ha invänts, bland annat, att staten på örlogsstationens och varvets nuvarande byggnader och andra anläggningar lagt ned kostnader, vilka genom en förflyttning skulle bli onyttiga. Kommissionen ville emellertid framhålla, att efter förflyttningen de nuvarande anläggningarna kunde utnyttjas i avsevärd omfattning. Sålunda kunde exempelvis de befintliga skyddsrummen användas för arkiv-ändamål. För närvarande rådde brist på arkivlokaler, en brist, som det vore angeläget att med det snaraste avhjälpa. De byggnader, som på grund av sin historiska betydelse borde bevaras, kunde utan tvivel komma till nytta även efter en förflyttning av örlogsstationen. Sannolikt kunde även åtskilliga andra anläggningar finna användning för andra ändamål än de nuvarande.

Under hänvisning till det anförda har markkommissionen hemställt, att åtgärder icke måtte vidtagas i sådan omfattning, att en framtida förflyttning av örlogsstationen och varvet uppskötes eller försvårades.

*Före-
draganden.*

Innan jag ingår på frågan om anvisande av medel för de av marinförvaltningen föreslagna ombyggnads- och moderniseringsarbetena, torde böra upptagas till behandling den av 1945 års markkommission berörda frågan om Stockholms örlogsbas' utflyttning från Stockholm. Denna fråga har varit föremål för ingående utredningar. Av olika skäl, bland annat de med utflyttningen förenade mycket betydande kostnaderna, har dock med frågans avgörande hittills fått anstå. Erfarenheterna från tidigare verkställda utredningar visa, att frågan om basens förläggning är mycket svårlöst, varför sannolikt avsevärd tid kommer att förflyta, innan densamma bragts till en slutgiltig lösning. Ovissheten rörande örlogsbasens framtida förläggning har emellertid ansetts icke böra förhindra utförandet av angelägna kompletterings- och moderniseringsarbeten vid den nuvarande förläggningen, och avsevärda belopp ha därför under beredskapsåren nedlagts på dylika arbeten, främst beträffande den å Djurgården belägna delen av örlogsvarvet.

Till bedömande föreligga nu ett flertal förslag till ombyggnads- och förbättringsarbeten å Skeppsholmen. Arbetena kunna i huvudsak uppdelas i tre grupper, nämligen *dels* de i detta avsnitt behandlade ombyggnads- och moderniseringsarbetena å ett antal administrationsbyggnader, *dels* i nästa avsnitt berörd rationalisering av värmeförsörjningen å Skeppsholmen, *dels* slutligen vissa ombyggnads- och förbättringsarbeten beträffande förråds- och verkstadsutrymmen. I fråga om första gruppen vill jag framhålla, att de byggnader, som föreslagits till ombyggnad, lämpligen torde kunna utnyttjas såsom administrationslokaler för icke-militära ändamål, därest beslut framdeles meddelas rörande örlogsbasens förflyttning till annan ort. Den andra gruppen av arbeten beräknas skola kunna amorteras på så kort tid, att betänkligheter ur nu

ifrågavarande synpunkter icke böra möta mot deras utförande, särskilt som de till väsentlig del avse nyssnämnda administrationsbyggnader. De föreslagna arbetena å förråds- och verkstadsbyggnader slutligen äro erforderliga, därest en tillfredsställande förrådshållning av den under de senaste åren anskaffade dyrbara materielen skall kunna ordnas. Så länge örlogsbasen kvarligger i Stockholm, måste nämligen förrådsutrymmen av tillräcklig storlek finnas anordnade i basens omedelbara närhet. De föreslagna åtgärderna beträffande vissa verkstadslokaler motiveras främst av arbetshygieniska skäl. Jag vill framhålla, att ifrågavarande förråds- och verkstadslokaler till största delen äro inrymda i gamla byggnader, vilka måhända av historiska skäl böra bibehållas även efter förflyttning av örlogsbasen.

Jag övergår nu till behandlingen av de av marinförvaltningen under förevarande avsnitt föreslagna ombyggnads- och moderniseringsarbetena å vissa administrationsbyggnader. Den av 1944 års riksdag beslutade och nu genomförda omorganisationen av örlogsvarven syftar till att skapa förutsättningar för en effektivisering och rationalisering av varvsrörelsen. Det är uppenbart, att för att detta syfte skall kunna vinnas även lokalfrågorna måste lösas på ett sådant sätt, att erforderlig koncentration av varvschefens och de militärtekniska avdelningarnas administration kan ske. Helst borde denna administration koncentreras till en central byggnad å vartdera örlogsvarvet. Av kostnadsskäl och av hänsyn till bebyggelsen både på Skeppsholmen och inom Karlskrona örlogsvarv har detta icke varit möjligt. Marinförvaltningen har i stället framlagt förslag till omdisposition av befintliga byggnader. För Stockholms örlogsvarvs del innebär detta förslag att varvets administration i huvudsak koncentreras till varvschefens och marindistriktschefens nuvarande byggnader. Dessa byggnader äro avsedda att förbindas med en underjordisk gång. Marindistriktschefens kansli skulle flyttas till kasern I, en 1600-talsbyggnad, som ligger närmast Skeppsholmsbron och staden, medan stationschefens kansli skulle flyttas till den för detta ändamål lämpliga sjökrigsskolebyggnaden. Vid besök på Skeppsholmen har jag närmare tagit del av förslaget och därvid funnit den föreslagna omdisponeringen av lokalerna i huvudsak ändamålsenlig. På grund av att byggnaderna som regel ha en för expeditiönsändamål olämplig planering, där många rum äro genomgångsrum, erfordras ganska omfattande omändringsarbeten. Sålunda måste vissa trappor flyttas och några korridorer läggas in i våningsplanerna. I samband med ombyggnadsarbetena torde därvid, såsom marinförvaltningen föreslagit, värmeledning böra införas i vissa byggnader, som nu uppvärmas med kakelugnar och kaminer. Vissa detaljer i ombyggnadsförslaget synas böra ytterligare övervägas. Sålunda kan det ifrågasättas, huruvida en underjordisk gång är erforderlig mellan de byggnader, som avsetts skola inrymma varvsadministrationen. Det synes vidare tveksamt, huruvida hantverkskasernen bör ombyggas på sätt marinförvaltningen föreslagit. Jag förutsätter, att den närmare utformningen av ombyggnadsprogrammet verkställas i samråd med statens organisa-

tionsnämnd, som torde komma att verkställa organisationsundersökningar vid de administrativa organen å Skeppsholmen. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i dessa liksom övriga detaljfrågor träffa avgörande. Därvid bör beaktas önskvärdheten av att kostnaderna nedbringas. Då vissa av de föreslagna arbetena äro att hänföra till normalt underhåll, torde medelsanvisningen i detta sammanhang kunna begränsas till 315 000 kronor.

Rationalisering av värmeförsörjningen å Skeppsholmen. I sina medelsäskanden för nästa budgetår har *marinförvaltningen* framlagt ett förslag till rationalisering av värmeförsörjningen på Skeppsholmen och därvid inledningsvis anført bland annat följande.

Av de tre å Skeppsholmen befintliga högtryckscentralerna är en avsedd för värmedistribution uteslutande till exercisskolan, tyghuset, kyrkan, garaget och radiostationen. Centralens tvenne högtrycksångpannor äro 38 respektive 32 år gamla (efter omtubning), mycket bränsleödande och praktiskt taget kassabla (medellivslängden för en ångpanna är cirka 20 år). Ångledningarna i tyghuset måste nu omläggas och kompletteras på grund av dålig beskaffenhet, varjämte i exercisskolan ledningssystemet (ångledningar) måste försees med gruppavstängningar och kondensvattenavledare. För uppvärmning av nämnda byggnader är värmecentralen otillräcklig, enär den endast täcker 60 % av värmebehovet. Utrymmet i pannhuset medger icke inkoppling av ytterligare en panna.

Enär således centralens effekt är alldeles otillräcklig, pannorna och vissa ledningssträckor inom kort kassabla samt anläggningen i sin helhet är synnerligen omodern, bränsleödande och icke möjlig att utvidga, är en kassation av hela anläggningen och dess ersättande med ett modernt, reglerbart pumpvarmvattensystem starkt motiverad ur såväl teknisk som ekonomisk synpunkt.

Marinförvaltningen har härefter redogjort för uppvärmningsanläggningarna och värmedistributionen på Skeppsholmen och sammanfattat denna redogörelse sålunda.

Skeppsholmens byggnader uppvärmas från icke mindre än 3 högtryckscentraler och 19 varmvattencentraler (om tillsammans 40 stycken varmvattenpannor), vartill komma kakelugnar och kaminer i 4 byggnader och dessutom 4 varmvattencentraler i skyddstunnlar. Vissa av varmvattencentralerna äro gamla och samtligas verkningsgrad uppgår i medeltal till maximalt 60 %. I de kakelugnseldade fyra byggnaderna måste eldningsarbetet börja redan kl. 5 om morgnarna för att erforderlig rumstemperatur skall ernås till kontorsarbetets början.

För skötseln av dessa anläggningar å Skeppsholmen äro nu anställda och kommenderade ej mindre än 4 maskinister och 17 eldare, varav 2 eldare även för uppvärmningsanordningar på Kastellholmen.

Marinförvaltningen har ansett det uppenbart, att i dessa förhållanden låge ett betänkligt slöseri med bränsle och arbetskraft. En modernisering och rationalisering av värmeförsörjningen, medförande såväl bränsle- som arbetsbesparing, vore därför i hög grad påkallad. Av vissa i ämbetsverkets skrivelse anförda skäl borde en sådan åtgärd avse allenast anläggningarna å Skepps-

holmen, sålunda icke värmeanläggningarna på Galärvarvet, Beckholmen och Kastellholmen.

Beträffande Skeppsholmen har marinförvaltningen således föreslagit en rationalisering av värmeförsörjningen omfattande alla byggnader och anläggningar med undantag av skyddstunnlarna, vilka borde kunna uppvärmas oberoende av fredsvärmecentralen och därför borde bibehålla sina varmvattenpannor. Ämbetsverkets förslag innebär i huvudsak följande.

Den nuvarande kassabla högtrycksanläggningen å Skeppsholmsvarvet jämte samtliga lokala varmvattenpannor utrangeras och ersättes med en ny modern värmecentral för pumpvarmvatten. Befintliga ångledningar och ångradiatorer m. m. för uppvärmning ersätts med pumpvarmvattenledningar och varmvattenradiatorer, varvid uppvärmningssystemet och därmed sammanhängande erforderliga ventilationsanordningar kompletteras särskilt i byggnader med kakelugnar och kaminer samt vissa ledningssträckor dimensioneras för varmvattenproduktion i kokhuset och badinrättningen. Enär de flesta varmvattenpannorna, som enligt förslaget bliva överflödiga, ansetts vara i fullt användbart skick, ha de föreslagits skola tillvaratagas för att försäljas eller distribueras till anläggningar på annat håll.

Marinförvaltningen har beräknat kostnaderna enligt prisläget den 1 juli 1941 för den föreslagna omläggningen av värmeförsörjningen på Skeppsholmen till 558 000 kronor inklusive kostnader för administration. Motsvarande kostnad enligt nuprisläge utgör 636 000 kronor. Ämbetsverket har ansett lämpligt, att förslagets genomförande uppdelas på två etapper, varvid den första och mest angelägna etappen skulle omfatta de byggnader, som nu uppvärmas från den kassabla värmecentralen, jämte återstående del av Skeppsholmsdelen av örlogsvarvet. I denna del ingå enligt ämbetsverket bland annat de byggnader, som nu uppvärmas av kakelugnar och kaminer. Första etappen har beräknats kosta 348 000 kronor och den andra omkring 210 000 kronor, allt enligt prisläget den 1 juli 1941.

Marinförvaltningen har beräknat de årliga besparingarna genom den föreslagna rationaliseringen till omkring 91 000 kronor, varav 31 000 genom minskning av personalen med 2 maskinister och 5 eldare, 47 000 kronor genom minskade bränslekostnader samt 13 000 kronor i besparing å underhåll. Utgående från att vissa av de föreslagna arbetena, kostnadsberäknade till 61 000 kronor enligt nuprisläge, under alla omständigheter måste utföras och att detta belopp sålunda kan dragas från den totala kostnaden för hela omläggningen har marinförvaltningen beräknat att kostnaderna för densamma skola vid 4 % ränta vara amorterade på $7\frac{1}{2}$ år.

Marinförvaltningen har funnit starkt vägande skäl tala för att uppvärmningsförhållandena på Skeppsholmen snarast möjligt rationaliseras för åstadkommandet av effektivitet, bränsle- och arbetsbesparing och därför ansett att arbetet bör komma till utförande under budgetåret 1946/47. I enlighet med överbefälhavarens tidigare omnämnda direktiv har dock ämbetsverket hän-
skjutit frågan till tiden efter nu löpande femårsplan.

Förevarande projekt avser att rationalisera värmeförsörjningen på Skeppsholmen genom att ersätta nuvarande tre högtryckscentraler och nitton varm-

*Före-
draganden.*

vattencentraler jämte kakelugnar och kaminer i fyra byggnader med en ny modern värmecentral för pumpvarmvatten. Frågan har aktualiserats av att en av de nuvarande högtryckscentralerna är i det närmaste kassabel och endast täcker omkring 60 % av värmebehovet. Genom den föreslagna omläggningen beräknas en besparing uppstå av omkring 90 000 kronor per år, varigenom kostnaderna skulle kunna amorteras på drygt 7 år. Jag finner de beräknade besparingarna så avsevärda, att jag anser mig böra förorda projektets genomförande så snart tillgången på materialier det medgiver. Marinförvaltningens kostnadsberäkningar ha icke givit mig anledning till erinran. Dock synes vid den fortsatta planeringen böra undersökas om icke ytterligare besparingar skulle kunna vinnas genom utnyttjande av den billiga elektriska kraft, som örlogsvarvet nu erhåller från Stockholms stad, för elektrisk värmeförsörjning under höst och vår. Då omläggningen på sätt marinförvaltningen föreslagit synes böra uppdelas på två etapper, torde för nästa budgetår böra beräknas medel allenast för den första. Kostnaderna härför ha av marinförvaltningen uppskattats till 348 000 kronor.

Förbättrande av vissa ventilationsanläggningar vid Stockholms örlogsstation och Stockholms örlogsvarv. I sina anslagsäskanden för budgetåret 1943/44 beräknade marinförvaltningen 26 000 kronor för åtgärder till förbättrande av ventilationen inom ett antal byggnader vid örlogsvarven och örlogsstationerna i Stockholm och Karlskrona. I skrivelse den 10 februari 1943 hänförde marinförvaltningen dessa arbeten till angelägenhetsgrupp III.

Vid anmälan av propositionen 1943: 222 framhöll jag bland annat, att det borde ankomma på marinförvaltningen att undersöka, i vad mån de föreslagna åtgärderna vore att hänföra till standardförbättringar eller till sådana åtgärder, vilkas vidtagande vore nödvändigt av arbetshygieniska skäl. I den mån det sistnämnda befunes vara fallet och åtgärderna icke kunde vidtagas med anlitande av för varvens modernisering anvisade eller eljest till marinförvaltningens förfogande stående medel, syntes utrymme inom femårsplanens ram böra beredas för här ifrågavarande ändamål. Vad sålunda anförts föranledde ingen erinran från riksdagens sida.

I sina anslagsäskanden för innevarande budgetår anförde marinförvaltningen, att undersökning verkställts beträffande ettvarvt av förutnämnda behov, varvid det visat sig, att samtliga ifrågavarande arbeten i Karlskrona utan större olägenhet kunde anstå till tid efter femårsperiodens slut. Detsamma vore förhållandet beträffande ifrågasatta arbeten inom det s. k. kokhuset vid Stockholms örlogsstation. Av arbetshygieniska skäl vore det däremot synnerligen önskvärt, att övriga arbeten i Stockholm — avseende badanstalten, marketenteribyggnaden, östra boställshuset och torpedverkstaden — komme till utförande inom femårsperioden. Byggnadskostnaden för dessa arbeten beräknades till 8 200 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Arbetena föresloges komma till utförande under budgetåret 1946/47.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår har *marinförvaltningen* nu upptagit ifrågavarande medelsbehov och därvid beräknat kostnaderna oförändrade

till 8 200 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Merkostnaderna på grund av prisstegring intill den 1 juli 1945 ha uppskattats till 1 200 kronor.

Det begränsade program för ifrågavarande arbeten, som marinförvaltningen numera framlagt, kan jag förorda, och jag beräknar således för ändamålet ett avrundat belopp av 8 000 kronor.

Före-
draganden.

STOCKHOLMS ÖRLOGSSTATION.

Ombyggnad av intendenturförrådet på Skeppsholmen. Å Skeppsholmens västra del finnes uppförd en större förrådsbyggnad, vilken under en följd av år stått till arméns förfogande såsom intendenturförråd. Sedan nya lokaler för arméns intendenturförråd uppförts å Järvafältet, har Kungl. Maj:t enligt beslut den 23 november 1945 förordnat, att förvaltningen av förrådsbyggnaden på Skeppsholmen skall överflyttas från arméns fortifikationsförvaltning till marinförvaltningen.

Enligt tidigare uppgjorda planer skulle förrådsbyggnaden, sedan densamma utrymmts av armén, utnyttjas såsom sjukvårds-, sängpersedels- och beklädnadsförråd för marinen. Till ombyggnad av byggnaden för detta ändamål har reserverats ett belopp av 74 000 kronor av det av 1941 års riksdag (propositionen nr 221; riksdagens skrivelse nr 360) anvisade reservationsanslaget av 790 000 kronor till ombyggnadsarbeten m. m. vid Stockholms örlogstation.

I sina medelsäskanden för budgetåret 1946/47 har *marinförvaltningen* anfört, att vid numera verkställd utredning vissa nytillkomna omständigheter visat sig inverka på förrådsbyggnadens utnyttjande och ombyggnadsarbetenas omfattning. Den nya varvsorganisationen och därav härflytande omdisponering av lokaler i andra byggnader å Skeppsholmen medförde nödvändigheten att utnyttja förrådsbyggnaden uteslutande för intendenturmateriel, som därigenom kunde i erforderlig omfattning koncentreras till förmån för uppbörds- och förrådsarbetet. För sjukvårdsmaterielen, som enligt den ursprungliga planen likaledes skulle ha inhysts i arméns intendenturförråd, måste således andra utrymmen beredas, lämpligen i det s. k. råseglarhuset. Intendenturförrådsbyggnaden hade av armén använts huvudsakligen för förvaring av hudar och skinn. Sedan marinförvaltningen övertagit byggnaden, komme den att användas för Ostkustens marindistrikt som beklädnads- och sängpersedelsförråd med för förrådstjänsten erforderliga expeditionslokaler och reparationsverkstäder m. m. Den hittillsvarande inredningen, som anpassats efter råvaruförvaring, vore icke användbar för förrådets blivande användning och det arbete, som komme att bedrivas därstädes. Helt ny inredning jämte invändig istandsättning bleve nödvändig i större omfattning än vad ursprungligen kunnat förutses. Därtill komme att förråds- och uppbördsarbetet krävde uppvärmning av halva byggnaden och i samband därmed vissa omboningsarbeten.

Marinförvaltningen har beräknat kostnaderna enligt prisläget den 1 juli 1941 för ifrågavarande arbeten till 153 000 kronor. Prisstegringen till den 1 juli 1945 har beräknats till 21 000 kronor.

*Före-
draganden.*

Vid besök på Skeppsholmen har jag förvissat mig om behovet av ifrågasättande arbeten. Vissa av arbetena äro emellertid av karaktär att utföras med anlåtande av underhållsmedel. I den mån dessa arbeten hänföra sig till under de senare åren eftersatt underhåll förutsätter jag, att de skola bestridas av den i staten för förswarets fastighetsfond uppförda posten till reparations- och underhållskostnader m. m. (arméns delfond). Med beaktande jämväl att kostnaderna för planerad värmeanläggning vid bifall till mitt i det föregående framlagda förslag om rationalisering av värmeförsörjningen å Skeppsholmen torde kunna något nedbringas, beräknar jag i detta sammanhang kostnaderna för ombyggnadsarbetena till i runt tal 140 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Från detta belopp torde böra dragas av riksdagen tidigare anvisade 74 000 kronor, varefter sålunda det återstående medelsbehovet utgör i avrundat tal 65 000 kronor.

Vissa merkostnader för avloppsanordningar vid Skeppsholmen. Efter förslag av Kungl. Maj:t i 1942 och 1944 års statsverkspropositioner (kapitalbudgeten, bilaga 2) har riksdagen för budgetåren 1942/43 respektive 1944/45 anvisat inalles 246 500 kronor, jämte medel för administrationskostnader, för vatten-, avlopps- och reningsanläggningar vid Stockholms örlogsstation. Av beloppet avsågos 23 000 kronor för omläggning av vissa vatten- och avloppsledningar i Djurgårdsstaden, 23 500 kronor för anläggande av emscherbrunnar å Kastellholmen för s. k. låggradig rening av avloppsvatten och återstoden eller 200 000 kronor för utförande av en avskärande avloppsledning å Skeppsholmen samt för förenande av denna med en av Stockholms stad bekostad anslutningsledning mellan Skeppsholmen och Kastellholmen.

I skrivelse den 22 mars 1945 har *marinförvaltningen* gjort framställning om anvisande av ytterligare medel för avloppsanordningar å Skeppsholmen och därvid anfört bland annat följande.

På uppdrag av Stockholms örlogsvarv hade Stockholms stads gatukontor nu upprättat definitivt förslag till avloppsanordningarna för Skeppsholmen. Förslaget innebure i överensstämmelse med vad som tidigare angivits, att avskärande huvudavloppsledning droges runt Skeppsholmen samt att pumpstation anordnades för avloppsvattnets pumpning på viss del av sträckan. Anslutningsledning från Skeppsholmen till stadens avloppsnät utfördes, såsom ävenledes tidigare angivits, av staden på dess bekostnad. Kostnaderna för arbetets utförande hade ökat gentemot vad tidigare beräknats och visade det sig, att de medel, som tidigare beräknats för såväl Skepps- som Kastellholmarna, nu endast vore tillräckliga för arbetena å Skeppsholmen. För Kastellholmen hade förut i samråd med gatukontoret — på grund av den ringa bebyggelsen — räknats med enkla lokala reningsanläggningar. Enligt skrivelsen bifogad avskrift av yttrande från Stockholms stads hälsovårdsnämnd den 23 januari 1945 hade nämnden icke något att invända mot att med anordnandet av planerad reningsanläggning å Kastellholmen tills vidare finge anstå, dock under förutsättning att frågan om ordnande av avlopp från Kastellholmen upptoges och löstes så snart Skeppsholmens avloppsfråga ordnats. I samband härmed underströke hälsovårdsnämnden betydelsen av att avloppet från Kastellholmen då anslötes till stadens avloppsnät. Marinförvaltningen

finge därför föreslå, att de medel, som tidigare beräknats för de enkla reningsanordningarna på Kastellholmen men vilka reningsanordningar enligt hälsövnämdens senaste yttrande borde utbytas mot en senare anslutning till blivande huvudavloppsledning å Skeppsholmen, nu finge disponeras för bestridande av uppkomna merkostnader för avloppsledningen å Skeppsholmen. Kostnaderna för anslutning av avloppsledningarna å Kastellholmen till Skeppsholmen måste dock upptagas bland arbeten inom nästkommande femårsperiod (omkring 70 000 kronor). De ökade kostnaderna för den avskärande huvudavloppsledningen å Skeppsholmen berodde dels på vissa i samband med detaljförslagets upprättande verkställda smärre ändringar i plan och profil, varvid större hänsyn tagits till kringliggande byggnader och vegetation, varjämte även en del tidigare ej beräknade bergsprängningar visat sig erforderliga, dels på att i tidigare beräkningar ingående gjutjärnsrör på grund av svårigheten att anskaffa dylika rör ersatts med på vissa sträckor betongkringgjutna betongrör. På en viss sträcka av ledningen, där rör av sistnämnda typ av tekniska skäl ej vore lämpliga (tryckledning), hade dock utförande med gjutjärnsrör eller svetsade stålrör bibehållits.

Kostnaden enligt prisläget den 1 juli 1941 har beräknats till 223 500 kronor, vartill komma administrationskostnader och 49 000 kronor för prisstegring till den 1 juli 1945.

Marinförvaltningen har hemställt, bland annat, att dels med utförandet av tidigare planerade avloppsanordningar å Kastellholmen finge anstå till nästkommande femårsperiod, dels att erforderliga medel måtte ställas till ämbetsverkets förfogande för utförande av avloppsanordningarna å Skeppsholmen.

Marinförvaltningens förslag innebär anvisande av ytterligare medel för utförande av en avskärande huvudavloppsledning på Skeppsholmen och anslutande av denna till Stockholms stads gatunät. Med utförande av avloppsanordningarna på Kastellholmen skulle tills vidare anstå.

Jag finner förevarande kostnadsökning icke vara av den storleksordning att på grund därav redan fattat beslut om ordnande av avloppsförhållandena på Skeppsholmen bör inhiberas. På Kastellholmen äro så relativt få personer bosatta, att ett uppskjutande av en reglering av avloppsförhållandena därstädes icke bör medföra några allvarigare olägenheter. Jag finner mig sålunda böra förorda marinförvaltningens förslag och har ej anledning till erinran mot kostnadsberäkningarna. Inberäknat administrationskostnader beräknar jag det ytterligare medelsbehovet för här avsedda arbeten till 11 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

*Före-
draganden.*

STOCKHOLMS ÖRLOGSVARV.

Förlängning av Gustaf V:s docka. För detta arbete — i sin helhet kostnadsberäknat till, förutom administrationskostnader, 1 000 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 — ha för budgetåren 1943/44—1945/46 anvisats tillhoppa 850 000 kronor jämte medel för bestridande av administrationskostnader.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för nästa budgetår har *marinförvaltningen* hemställt, att återstående belopp, 150 000 kronor, jämte därå belö-

pande administrationskostnader, 9 000 kronor, måtte beräknas för nämnda budgetår. Prisstegringen intill den 1 juli 1945 å dessa belopp har beräknats till 22 000 kronor.

*Före-
draganden.*

Jag har intet att erinra mot marinförvaltningens förslag och beräknar sålunda för förlängning av Gustaf V:s docka för nästa budgetår ett belopp av 159 000 kronor.

Ombyggnad av fundamentshusen. Inom örlogsvarvets område å Skeppsholmen finnas bland annat uppförda två mer än 200 år gamla byggnader, de s. k. fundamentshusen, vilka huvudsakligen disponeras för förråd samt vissa verkstäder och expeditioner. I södra fundamentshusets bottenvåning inrymmas sålunda expedition för förrådsförvaltaren för allmänna materialförrådet, matrum och omklädnadsrum samt tackelkammare. I våningen en trappa äro expeditionen för örlogsvarvets ekipagesektion, sjöinstrumentförråd och segelsömmarverkstad belägna. I vindsvåningen slutligen finnas lokaler för sjöinstrumentverkstad och sjöinstrumentförråd samt för tagelredning. Norra fundamentshuset är helt disponerat av örlogsvarvets allmänna materialförråd.

I sina medelsäskanden för budgetåret 1943/44 upptog marinförvaltningen under rubriken Vissa arbeten vid Stockholms örlogsvarv ett belopp av 168 000 kronor för, bland annat, anordnande av värmeledning och varmboning i fundamentshusen. Vid anmälan av propositionen 1943:222 anförde jag, att arbetena vore i och för sig önskvärda standardförbättringar i huvudsak avsedda att bereda personalen bättre arbetsförhållanden. Jag erinrade emellertid om att avsevärda belopp nyligen anvisats för varvets modernisering samt för hygieniska anordningar därstädes och fann det icke möjligt att nu åter tillstyrka anvisande av betydande belopp för dylika ändamål, vilka ej av försvarsutredningen beräknats.

I sina medelsäskanden för budgetåret 1944/45 upptog marinförvaltningen återigen nämnda medelsbehov men hänförde det till följd av mitt refererade uttalande i nyssnämnda proposition till angelägenhetsgrad III.

Medelsbehovet upptogs även i marinförvaltningens medelsäskanden för innevarande budgetår. I avvaktan på den blivande varvsorganisationen tilldelades arbetena dock angelägenhetsgrad III.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår slutligen har *marinförvaltningen* hemställt, att medel måtte anvisas för ombyggnad under nästa budgetår av fundamentshusen. Marinförvaltningen har därvid under erinran om föregående års anslagsäskande anført i huvudsak följande.

Sedan dess ha de hygieniska förhållandena i de i fundamentshusen befintliga verkstäderna m. m. föranlett ingripande från yrkesinspektionens sida, varvid anmärkts, att uppvärmnings- och ventilationsanordningarna icke motsvara fordringarna enligt gällande lag. Verkstadlokalerna uppvärmas nu medelst kaminer och några effektiva ventilationsanordningar finnas icke. Härigenom uppstår ett mycket kännbart och olägligt drag från fönstren, där arbetsplatserna äro belägna. Yrkesinspektionen påfordrar därför, att central-uppvärmning med värmeelement vid fönstren samt lämplig ventilation snarast möjligt ordnas.

Med anledning härav har marinförvaltningen verkställt utredning i ärendet och funnit att erforderligt värmebehov i fundamentshusen enklast kan tillgodoses från den i sjöreservens kasern befintliga varmvattencentralen. Den härför erforderliga värmekulverten mellan byggnaderna kan då för obetydlig merkostnad givas sådan dimension, att den vid en eventuell centralisering av Skeppsholmens värmeförsörjning kan ingå i det större kulvertsystem, för vilket planläggning tidigare redogjorts. Av yrkesinspektören påfordrade ventilationsanordningar ha även planerats.

Marinförvaltningen har i samband med nu föreslagna uppvärmnings- och ventilationsanordningar i fundamentshusen även föreslagit vissa omändringsarbeten, som syfta till en rationellare användning av byggnaderna. Vid bifall till det tidigare framlagda förslaget till anordningar på grund av den nya varvsorganisationen kommer den i södra fundamentshuset nu inrymda expeditionen för ekipagesektionen att flyttas till varvschefens kanslihus. De härigenom frigjorda lokalerna ha föreslagits skola iordningställas för segelmakareverkstaden, som behöver utökade lokaler. Vidare har marinförvaltningen föreslagit, att allmänna materialförrådets expedition flyttas från södra till norra fundamentshuset, där allmänna materialförrådet är inrymt. Härigenom skulle en rationell samling av lokalerna erhållas, vilket anses komma att underlätta förrådsarbetet. De genom expeditionens flyttande ledigblivna lokalerna föreslås utnyttjade som tvätt- och omklädnadsrum samt som matrum för i byggnaderna tjänstgörande personal. Då det med hänsyn till den omoderna elektriska utrustningen anses innebära stor brandfara att tagelredningen är förlagd till nuvarande trånga utrymmen på vinden i södra fundamentshuset, har även föreslagits, att lokaler för tagelredningen iordningställas i våningen en trappa upp i samma hus. Slutligen har marinförvaltningen föreslagit anordnande av erforderligt antal toaletter i de båda fundamentshusen. För närvarande finnas endast toaletter i södra fundamentshusets vindsvåning, varför större delen av personalen i de båda byggnaderna är hänvisad till toalettanordningar i en byggnad på omkring 100 meters avstånd från fundamentshusen.

Kostnaderna för ifrågavarande omändringsarbeten, som även innefatta värmeisolering av vissa partier av bjälklag, taklag och ytterväggar, ändringar av väggar och dörrar för en mera rationell förbindelse mellan de olika lokalerna m. m., ha av marinförvaltningen beräknats till 109 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Härvid äro sådana arbeten frånräknade, som marinförvaltningen anser sig kunna utföra med ianspråktagande av utav Kungl. Maj:t särskilt anvisade medel till förbättrings- och istandsättningsarbeten.

Vid besök på Skeppsholmen har jag kunnat konstatera, att de båda fundamentshusen i skilda hänseenden äro i behov av översyn. Genom den föreslagna omdisponeringen av lokalerna ernås otvivelaktigt betydande fördelar. Jag vill därför tillstyrka de föreslagna ombyggnadsarbetena. De av marinförvaltningen beräknade kostnaderna för de föreslagna arbetena synas mig dock höga. I avsaknad av närmare utredning beräknar jag nu kostnaderna till det av marinförvaltningen angivna beloppet, 109 000 kronor, men förutsätter, att alla möjligheter tillvaratagas att minska ifrågavarande kostnader.

*Före-
draganden.*

Lödbod vid minverkstäderna. I sina medelsäskanden för nästa budgetår har *marinförvaltningen* anfört, att den mångfald lödningsarbeten, som förekomme vid Skeppsholmsvarvet, utfördes i ett friliggande mindre skjul av så primitiv beskaffenhet, att den föranlett yrkesinspektionens ingripande. Inspektionen hade framhållit, att lödboden i nuvarande skick icke vore godtagbar för arbetet i fråga såsom arbetsplats under den tid av året, då fönster och dörrar icke kunde hållas helt öppna. Den kunde därför icke komma till användning för ifrågavarande ändamål under sådan årstid. Då byggnadens beskaffenhet enligt *marinförvaltningens* mening vore sådan, att istandsättningsarbeten icke borde ske, funne *marinförvaltningen* erforderligt vidtaga åtgärder för att ersätta densamma. Kostnaderna härför beräknades till 12 000 kronor.

Sedan *marinförvaltningen* anmodats undersöka möjligheterna att begränsa kostnaderna, har sedermera i en under hand överlämnad promemoria anmälts, att det befunnits möjligt att förlägga lödningsarbetena till en av minverkstäderna på örlogsvärvet. Kostnaderna skulle därigenom enligt preliminära beräkningar kunna reduceras till 2 800 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Prisstegringen till den 1 juli 1945 har beräknats till 400 kronor.

*Före-
draganden.*

Marinförvaltningens senaste förslag synes godtagbart. I avbidan på definitiva kostnadsberäkningar torde för ändamålet böra beräknas i avrundat tal 3 000 kronor.

Garage å Skeppsholmen. I sina medelsäskanden för innevarande budgetår äskade *marinförvaltningen* medel till uppförande av ett garage på Skeppsholmen och anförde därvid, att statens krisrevision fäst *marinförvaltningens* uppmärksamhet på de under de senaste budgetåren utbetalade stora beloppen för lejda biltransporter vid Stockholms örlogsvärv samt det otillräckliga utrymmet i där befintligt garage. Detta uppfyllde dessutom ej arbetarskyddslagens bestämmelser, vilket påtalats även av yrkesinspektionen. *Marinförvaltningen* hade med anledning av vad krisrevision anfört företagit utredning rörande fordonsparkens erforderliga storlek under fredstid. Ämbetsverket hade därvid funnit, att fredsparken vid Stockholms örlogsvärv, om lejning i större utsträckning skulle kunna undvikas, borde utgöras av följande nu befintliga bilar, nämligen 1 personbil, 1 ambulansbil, 1 skåp- (paket-) bil och 9 lastbilar. I befintliga garage samt övriga tillgängliga utrymmen, som lämpade sig för garagering, kunde inrymmas samtliga dessa bilar med undantag av 5 lastbilar, för vilka sålunda garageutrymme borde anskaffas.

Marinförvaltningen beräknade kostnaderna för anordnande av detta extra garageutrymme jämte för bildriften erforderliga serviceanordningar samt av yrkesinspektionen påfordrade utrymmen för personalens hygien och bekvämlighet m. m. till 41 300 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Marinförvaltningens sålunda framlagda medelsäskande har hittills icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår har *marinförvaltningen* återigen

upptagit ifrågavarande medelsbehov och därvid under erinran om sitt tidigare äskande i huvudsak anfört, att ämbetsverket, sedan nyssnämnda förslag avgivits, med anledning av yrkesinspektionens anmärkningar beträffande det befintliga garaget bristfälligheter i arbetarskyddshänseende ombesörjt en tillbyggnad till garaget innehållande toalettanordningar, dusch, matrum m. m. i fullt tillfredsställande omfattning. Den tidigare beräknade kostnaden kunde som följd härav nedbringas. Med hänsyn till att en tidigare på Gotland stationerad bussradioanläggning skulle flyttas och förläggas till Stockholms örlogsvarv måste emellertid utrymme inom garaget beredas även för denna anläggning. Marinförvaltningen hade därför uppgjort förslag till tillbyggnad av det befintliga garaget å Skeppsholmen inrymmande bussradioanläggningen samt ytterligare 5 motorfordon.

Marinförvaltningen har beräknat kostnaderna för det nu föreliggande förslaget till tillbyggnad av garaget till 41 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Prisstegringen intill den 1 juli 1945 har beräknats till 5 700 kronor.

Vid Stockholms örlogsvarv har efter statens krisrevisions anmärkningar rörande kostnaderna för lejda biltransporter inrättats en transportcentral, varigenom marinens transporter inom Ostkustens marindistrikt enligt uppgift kunnat rationaliseras och avsevärt förbilligas. Flertalet bilar i denna transportcentral avses skola garageras å Skeppsholmen. Det är mig icke möjligt att på grundval av den nu föreliggande utredningen bedöma, huruvida samtliga dessa bilar komma att bli erforderliga även sedan nuvarande avvecklingsarbeten upphört och normala fredsförhållanden inträtt. Då emellertid de garageplatser, som eventuellt framdeles kunna bli lediga genom minskning av transportcentralens fordonspark, torde kunna utnyttjas för andra statliga fordon, anser jag mig kunna tillstyrka, att medel nu beräknas för uppförande av den av marinförvaltningen föreslagna tillbyggnaden till det nuvarande garaget. Mot marinförvaltningens kostnadsberäkningar har jag ingen erinran, och jag beräknar således för ändamålet 41 000 kronor.

*Före-
draganden.*

Råseglarhusets omändring till förråd för sjukvårdsmateriel. I sina anslagsäskanden för budgetåret 1946/47 har *marinförvaltningen* — såsom i det föregående vid behandlingen av frågan om ombyggnad av intendenturförrådet på Skeppsholmen anmärkts — anmält, att andra utrymmen måste beredas för den sjukvårdsmateriel, som ursprungligen avsetts skola inrymmas i intendenturförrådet. Marinförvaltningen har nu under förevarande rubrik föreslagit, att det s. k. råseglarhuset å Skeppsholmen skulle tagas i anspråk för ändamålet. Till närmare motivering härför har anförts i huvudsak följande.

Sjukvårdsmaterielen är nu fördelad på lokaler i fyra byggnader på Skeppsholmen och i en förhyrd källarlokal ute i staden. Den sammanlagda nu disponerade golvytan uppgår till 580 m². För den sjukvårdsmateriel, som beräknas inkomma efter försvarsberedskapens avveckling, erfordras ytterligare cirka 670 m². För att avhjälpa det mest trängande behovet av förrådslokaler komma utrymmen att ställas till förfogande i de lokaler i norra gamla riksbankshuset vid Skeppsbron, som upplåtits till marinens underofficersskola,

ett provisorium, som beräknas bli kortvarigt. Materielen skulle härigenom komma att ytterligare spridas till allvarligt men för materielen skötsel och övervakande. Med hänsyn härtill är angeläget att koncentrera sjukvårdsmaterielen i en enda byggnad, lämpligen å Skeppsholmen. Marinförvaltningen har undersökt möjligheten härtill och funnit, att råseglarhuset kan tillgodose utrymmesbehovet för sjukvårdsmaterielen, om byggnaden helt disponeras för ändamålet samt lämplig inredning och erforderlig uppvärmning anordnas.

Utredning har givit vid handen, att byggnadens upplåtelse för här ifrågasatt ändamål kan ske genom omflyttning av vissa varvet tillhörande materielgrupper till andra utrymmen bland annat utanför Skeppsholmen. Olägenheterna med spridning av sistberörda materielgrupper äro av mindre betydelse i jämförelse med fördelen att hava sjukvårdsmaterielen samlad på ett ställe.

I likhet med föreslagen omändring av arméns intendenturförråd till förråd för marindistriktets beklädnadsmateriel m. m. har försvarsberedskapens avveckling i hög grad aktualiserat behovet av ökade utrymmen för och nödvändigheten att samla sjukvårdsmaterielen till en ur förrådstjänstens synpunkt lämplig plats och byggnad.

Kostnaderna enligt prisläget den 1 juli 1941 för råseglarhusets istandsättning och inredning till sjukvårdsmaterieförråd ha beräknats till 63 100 kronor inklusive administration. Prisstegringen till den 1 juli 1945 har beräknats till 8 900 kronor.

*Före-
draganden.*

Genom den föreslagna koncentrationen av förrådshållningen av sjukvårdsmateriel torde, enligt vad marinförvaltningen upplyst, icke oväsentliga besparingar kunna vinnas. Sålunda beräknas hyreskostnader till ett sammanlagt belopp av 8 400 kronor kunna inbesparas. Ämbetsverket räknar vidare med en viss minskning av den civila handräckningspersonalen. Då förslaget sålunda synes vara ekonomiskt fördelaktigt, har jag intet att erinra mot det sammans genomförande. Det av marinförvaltningen för ändamålet beräknade beloppet förefaller emellertid högt. Jag förutsätter, att all nödig sparsamhet iakttages vid den återstående detaljplaneringen. Tills vidare beräknar jag för ändamålet, i enlighet med marinförvaltningens förslag, ett belopp av i avrundat tal 63 000 kronor.

Ombyggnad och utökning av arbetarköket å Galärvarvet. Efter förslag av Kungl. Maj:t i 1945 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2 s. 67) har riksdagen (skrivelse nr 154) beräknat 19 500 kronor till värmeledning samt komplettering av köksmaskiner i arbetarköket å Galärvarvet.

I sina medelsäskanden för nästa budgetår har marinförvaltningen under erinran härom anført, att försvarets civila personals förbund i skrivelse till marinförvaltningen framhållit, att dessa arbeten icke komme att medföra någon förbättring, enär köket vore för litet och behövde väsentligt utbyggas för att kunna leverera erforderligt antal portioner. Förbundet ifrågasatte därför lämpligheten av att de beslutade arbetena komme till utförande.

I skrivelse den 28 september 1945 har *marinförvaltningen* därefter åskat medel för ombyggnad och utökning av arbetarköket på Galärvarvet och därvid anført i huvudsak följande.

I samråd med försvarets civila personals förbund har marinförvaltningen uppgjort förslag till ombyggnad och utökning av arbetarköket med tillhörande matsalslokaler. I detta förslag ingå även de tidigare företagna arbetena, d. v. s. inledning av värmeledning samt komplettering av köksmaskiner.

Det nya förslaget innebär, förutom en utökning av köket med tillhörande utrymmen och av matsalarna, vilka enligt förslaget samtidigt kunna mottaga 300 gäster mot tidigare ej fullt 200, en lämpligare och mer rationell planlösning, varigenom stockningar i lokalerna undvikas och en snabbare betjäning ernås. De tre matsalarna och köket ha samtliga direkt förbindelse med utlämningen. Ett särskilt från det övriga köket avskilt rum för beredning av matvaror har planerats. Erforderlig uppvärmning erhålles från en kulvert, som anslutes till befintligt värmesystem i den närbelägna motortorpedbåts-hallen.

Marinförvaltningen har beräknat kostnaderna för nämnda ombyggnad till 83 700 kronor inklusive administrationskostnader. Med avdrag för av riksdagen redan anvisade medel uppgår sålunda medelsbehovet till (83 700—19 500 =) 64 200 kronor.

I likhet med försvarets civila personals förbund anser jag, att det nuvarande arbetarköket har väl liten kapacitet i förhållande till antalet anställda. Jag finner därför den av marinförvaltningen i samråd med förbundet föreslagna utökningen motiverad. Enär emellertid det av marinförvaltningen härför beräknade beloppet synes högt, förutsätter jag, att ämbetsverket söker att i görligaste mån begränsa kostnaderna. Tills vidare synes dock böra räknas med det av marinförvaltningen angivna beloppet, avrundat till 64 000 kronor.

*Före-
draganden.*

STOCKHOLMS KUSTARTILLERIFÖRSVAR OCH VAXHOLMS KUSTARTILLERIREGEMENTE.

Vissa utvändiga ledningar samt vägar å Rindö. I sina medelsäskanden för nästa budgetår har marinförvaltningen för ifrågavarande ändamål beräknat ett belopp enligt prisläget den 1 juli 1941 av 105 000 kronor, vartill komma kostnader för prisstegring, beräknade till 15 000 kronor. Ämbetsverket har anfört, att de föreslagna arbetena huvudsakligast utgöras av kompletteringsarbeten å befintliga vatten- och avloppsledningar vid kasernområdet å Oscar-Fredriksborg till följd av bland annat ökade belastningar genom tillkomsten av vissa av försvarets bostadsanskaffningsnämnd anlagda bostäder. Av denna anledning ha även föreslagits en del justerings- och kompletteringsarbeten å vägar till området för dessa bostäder.

Enligt vad jag inhämtat äro de vattenledningar inom kasernområdet vid Oscar-Fredriksborg, som distribuera saltvatten för tvättändamål, till stor del svårt angripna av rost. Av denna anledning kan icke längre tillfredsställande vattentryck erhållas för brandsläckningsändamål. Därtill komma de sanitära olägenheterna av att rostbildningar följa med vattnet vid spolning. Ledningarna äro avsedda att ingå som servisledningar till den nya centralvattenledning, som skall förse militära anläggningar å Rindön och Stenslätten samt Vaxholms stad med färskvatten och till vilken 1943 och 1944 års riks-

*Före-
draganden.*

dagar (skrivelser nr 411 respektive 497) anvisat medel. Jag finner behovet av nya vattenledningar styrkt men vill nu lämna öppet, huruvida de nya ledningarna böra få tagas i bruk för saltvattendistribution — med risk för att rostbildning genom saltvattnets större korroderande inverkan åter uppstår — eller om tidpunkten för centralvattenledningens färdigställande kan avvaktas.

De föreslagna arbetena med avloppsledningarnas omläggning och vissa vägars iordningställande äro huvudsakligen betingade av den genom bostadsanskaffningsnämndens försorg tillkomna bebyggelsen och synas vara av behovet påkallade. Jag har intet att erinra mot marinförvaltningens kostnadsberäkningar och upptager sålunda för samtliga ifrågavarande ändamål ett belopp av 105 000 kronor.

Anordnande av skollokaler vid Vaxholms kustartilleriregemente. I sina medels-
äskanden för innevarande budgetår beräknade marinförvaltningen, bland annat, ett medelsbehov av mellan 435 000 kronor och 550 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 för modernisering eller nybyggnad av skollokaler vid Vaxholms kustartilleriregemente. Arbetet hänfördes till angelägenhetsgrupp III och ansågs icke kunna inrymmas inom den för marinens byggnadsarbeten för femårsperioden 1942/47 fastställda kostnadsramen.

Vid anmälan av propositionen 1945: 97 anförde jag i detta hänseende, att en preliminär undersökning syntes giva vid handen, att regementets personalstyrka kunde erhålla erforderligt förläggningsutrymme utan utnyttjande av en av regementets kaserner, kasern IV, vilken för det dåvarande i huvudsak användes såsom förläggningslokal för vissa i anledning av beredskapen inkallade armétruppförband. Det hade med hänsyn därtill synt mig lämpligt, att undersökning verkställdes, huruvida ifrågavarande kasern skulle kunna ombyggas till skolbyggnad för regementet, varigenom nybyggnad för sagda ändamål skulle kunna undvikas. Utredning därom påginge inom marinförvaltningen. I avvaktan på resultatet av denna borde det anstå med en av marinförvaltningen föreslagen istandsättning av denna kasern.

I sin skrivelse angående anslag för marinen för budgetåret 1946/47 har *marinförvaltningen* anmält resultatet av den sålunda igångsatta utredningen samt hemställt, att ett belopp av 159 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 måtte anvisas för omändring och istandsättning av kasern IV till skollokaler. Ämbetsverket har därvid först hänvisat till en av ämbetsverket tidigare lämnad redogörelse för Vaxholms kustartilleriregementes skollokalförhållanden, vari anförts i huvudsak följande.

För underbefälsskolorna finnes en särskild byggnad, vilken är dels för liten, dels omodern, dels ock ursprungligen uppförd för helt annat ändamål och till följd därav icke ägnad att användas för undervisningsändamål.

För stamrekrytskolan saknas särskilda skollokaler, varför undervisningen förlagts till logement inom kasernerna. Dessa logement äro bland annat med tanke på belysningsförhållandena mindre lämpliga för skoländamål. Härjämte må anmälas, att lämpliga lokaler saknas för undervisning av värnpliktiga. Vidare saknas föreläsningssal med möjlighet till filmföreläsning, varförutom lokaler för frivillig studieverksamhet, manskapsbibliotek m. m. aningen saknas eller äro för små.

Efter närmare utredning har marinförvaltningen funnit behovet av undervisningslokaler för regementets stamskolor — efter den omfattning, dessa beräknas erhålla enligt 1942 års försvarsbeslut — vara tillhoppa 17 lektionsrum för undervisning i allmänhet, 2 lektionsrum för specialämnena, 1 föreläsningssal (samtidigt lärum), 1 bibliotek, 4 expeditiionsrum, 1 lärar- rum, 1 förrådsrum samt toaletterum m. m.

Med utgångspunkt från dessa behovssiffror ha undersökts möjligheterna att efter vissa ändrings- och iståndsättningsarbeten inrymma stamskolornas undervisningslokaler i kasern IV. En av marinförvaltningen i detta syfte verkställd utredning rörande förlägningsbehovet å Oscar-Fredriksborg visar, att ett ianspråktagande av kasern IV för undervisningsändamål icke utgör hinder för lösande av förlägningsfrågan. Kostnaderna enligt prisläget den 1 juli 1941 för erforderliga omändrings- och iståndsättningsarbeten av denna kasern ha av marinförvaltningen i medelsäskandena för nästa budgetår beräknats till 159 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Prisstegringen intill den 1 juli 1945 har uppskattats till 22 000 kronor.

Med anledning av vissa synpunkter rörande omändring av kasern IV för skoländamål, som framkommit vid besök av representanter för försvarsdepartementet på Oscar-Fredriksborg, har i en under hand till departementet överlämnad promemoria framlagts ett delvis ändrat förslag till kasernens omändring. Enligt detta skulle bottenvåningen i huvudsak utnyttjas för ett av marinförvaltningen icke förut beaktat behov — regementets signalskola — samt för bokförråd, våningen en trappa för rekryt- och furirskolorna och våningen två trappor för korpralskolan. I byggnaden skulle även inrymmas samlingssal med 158 platser, förråd, expeditiionsrum och lärarrum. Översta våningen skulle tills vidare icke iordningställas. Marinförvaltningen har beräknat kostnaderna inklusive omläggning av trap- porna i kasernen till 153 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Vid besök å Oscar-Fredriksborg föregående år fann jag, att den nuvarande skolbyggnaden — en gammal lägerhydda — är synnerligen bristfälligt. Belysningsförhållandena äro dåliga, och uppvärmningen äger rum medelst kaminer av äldre typ. Därtill är den för liten, i det den endast kan tillgodose omkring hälften av regementets behov av undervisningslokaler. Vissa stamskolor ha därför måst inrymmas i vanliga kompanikvarter. Marinförvaltningens senast framlagda förslag — i vilket beaktats, att regementets manskapsstyrka torde komma att avsevärt begränsas i förhållande till vad som förutsatts i 1942 års försvarsbeslut — synes mig innebära en tillfredsställande lösning av skollokalfrågan. Visserligen kunna belysningsförhållandena icke bli- va för undervisningsändamål fullgoda i rum, som tidigare varit logement, men jag finner mig böra av kostnadsskäl förorda utnyttjandet av kasern IV till skollokaler framför uppförandet av ny skolbyggnad. För iordningställande av översta våningen i kasern IV synas särskilda medel icke behöva äskas. Våningen kan i sitt nuvarande skick utnyttjas som reservförläggning. Då marinförvaltningens kostnadsberäkningar icke givit mig anledning till erinran, upptager jag för ändamålet 153 000 kronor.

*Före-
draganden.*

Materialförråd för Stockholms kustartilleriförsvaret. Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1944:175 och 1945 års statsverksproposition har riksdagen anvisat inalles 288 500 kronor för modernisering av tygverkstäderna vid Stockholms kustartilleriförsvaret. Byggnadsarbetena ingingo i en av marinförvaltningen framlagd generalplan för verkstadsdriftens ordnande inom kustartilleriförsvaret. Under femårsperioden 1942/47 skulle enligt marinförvaltningens förslag endast en del av planen genomföras, medan med återstoden skulle anstå till tid efter utgången av nämnda period.

I sina medelsäskanden för innevarande budgetår hade marinförvaltningen anmält, att kostnaderna för en ifrågasatt ändring av tvättinrättningen på Rindö till centralt materialförråd ännu ej kunde beräknas. Ämbetsverket föreslog emellertid, att tills vidare ett belopp av 50 000 kronor skulle här för reserveras inom femårsplanens ram.

För nästa budgetår har *marinförvaltningen* föreslagit, att ifrågavarande ändring måtte verkställas. Kostnaderna enligt prisläget den 1 juli 1941 för omändrings- och renoveringsarbeten jämte för förrådshållningen erforderliga inredningsarbeten ha beräknats till 50 000 kronor. Prisstegringen till den 1 juli 1945 har beräknats uppgå till 7 000 kronor.

*Före-
draganden*

Ifrågavarande tvättinrättning kommer ej längre att erfordras för sitt nuvarande ändamål, sedan den centrala tvätt- och reparationsanstalten i Stockholm färdigställts. Enligt vad som under hand meddelats beräknas de lokaler, tvättinrättningen nu disponerar, kunna överlämnas till marinförvaltningen under år 1946. Den nu föreslagna omändringen av tvättinrättningen till centralt materialförråd för de angränsande tygverkstäderna, vilken där efter planenligt kan äga rum, ger mig icke anledning till erinran. Kostnadsberäkningarna har jag funnit mig kunna godtaga. Jag beräknar således för ändamålet för nästa budgetår ett belopp av 50 000 kronor.

Gotlands marindistrikt.

Ändringsarbeten i vissa baracker. I sina medelsäskanden för nästa budgetår till byggnadsarbeten vid kasernetablissemnetet i Färösund har *marinförvaltningen* för flyttning av och ändringsarbeten i en barack, avsedd som handvapenförråd, samt för ändringsarbeten i en annan barack, avsedd som lektions- och övningslokal för musikkåren, beräknat sammanlagt omkring 7 900 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

*Före-
draganden.*

Inledningsvis har jag anfört, att jag icke i nuvarande läge ansett mig kunna tillstyrka, att medel för närvarande beräknas för anordnande av övningslokaler för musikkårer. Med hänsyn till de obetydliga kostnaderna för de för detta ändamål här föreslagna arbetena har jag emellertid intet att erinra mot att avsteg från dessa riktlinjer göres beträffande denna förläggning. Då även övriga föreslagna arbeten synas lämpliga, beräknar jag för ifrågavarande ändamål tillhoppa i avrundat tal 8 000 kronor.

*Sydskustens marindistrikt.**FÖR MARINDISTRIKTET GEMENSAMMA ANLÄGGNINGAR.*

Idrottshall. 1941 års försvarsutredning beräknade för detta ändamål ett belopp av, inklusive administrationskostnader, i runt tal 370 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Sedan marinförvaltningen i sina medelsäskanden för budgetåret 1944/45 upptagit ifrågavarande byggnadsobjekt bland arbeten, för vilkas utförande under femårsperioden starka skäl visserligen kunde anföras men vilka, därest andra viktigare byggnadsbehov framträdde, i nödfall kunde uppskjutas till tid efter femårsperiodens slut, upptogs arbetet, såsom närmare framgår av propositionen 1944: 281 (s. 179 ff), å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45. Enär hallen med hänsyn till tillkomsten av flottans sjömansskola ansågs böra givas något större dimensioner än tidigare avsetts, uppskattades därvid kostnaderna enligt prisläget den 1 juli 1941 till 488 000 kronor och enligt 1944 års prisläge till i runt tal 560 000 kronor. Idrottshallen avsågs skola uppföras å Stumholmen väster om det s. k. stora slupskjulet.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för innevarande budgetår hemställde marinförvaltningen att idrottshallen måtte få uppföras redan under detta budgetår, varvid föreslogs, att medel för ändamålet skulle beräknas inom försvarsbeslutets kostnadsram. Utöver vad som tidigare anförts i ämnet framhöll marinförvaltningen därvid i huvudsak följande.

I Karlskrona, där vintrarna sällan kunna utnyttjas för hårdande vinteridrott, föreligga särskilt under vinterhalvåret, då skolorna pågå och kasererna äro överbelagda med personal, stora svårigheter att kunna använda gymnastiklokalerna både för gymnastik och för sport och idrott. Gymnastiklokalerna äro icke tillräckliga för att varje gymnastikavdelning skall kunna få en timmes gymnastik om dagen under övningstid. Sålunda uppstod under övningsåret 1943/44 en brist på 56 övningstimmar i veckan för gymnastik. Under fredstid blir behovet av en idrottshall ännu större om, såsom var fallet före den förstärkta beredskapen, större enheter ur kustflottan förläggas till Karlskrona. Särskilt för de trångbodda fartygsbesättningarna äro kroppsövningar av stor betydelse. Det moderna kriget kräver av all personal ömhet, styrka och uthållighet, varför det är av största vikt att sådana övningar, som befrämja utvecklandet av dessa egenskaper, kunna i tillräcklig omfattning ingå i utbildningsprogrammet. Sporthallen å Stumholmen skulle även befrämja den fysiska fostran av jungmännen i sjömansskolan.

Fritidsproblemet i Karlskrona torde vara svårare att lösa än i andra regementsstäder, enär i dessa dels manskapsstyrkan är betydligt mindre, dels ock ett flertal hava sina hem inom garnisonsstaden. Sporthallen å Stumholmen skulle erbjuda manskapet i Karlskrona möjlighet till förströelse och skulle nu, då sport och idrott gått ungdomen i blodet, säkerligen underlätta rekryteringen av manskap.

I sina medelsäskanden för nästa budgetår har *marinförvaltningen* återigen upptagit förevarande medelsbehov, därvid kostnaderna liksom tidigare beräknats till 488 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

I en särskild av souchefen för marinförvaltningen den 25 november 1945 till försvarsdepartementet ingiven promemoria har ifrågasatts, huruvida icke

en i flera avseenden lämpligare plats för hallen skulle kunna beredas å den utanför Stumholmen belägna s. k. Epidemiholmen.

Marinförvaltningen har sedermera i skrivelse den 20 december 1945 beräknat kostnaderna för idrottshallen med förläggning på Epidemiholmen till 525 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

*Före-
draganden.*

Under beredskapstiden har antalet i försvaret verksamma personer i Karlskrona undergått en avsevärd ökning, vilken till väsentlig del hänför sig till Karlskrona örlogsvärv. Sedan beredskapen avvecklats, har arbetstillgången vid varvet minskats, och en fortsatt minskning av densamma kan under vissa förutsättningar befaras. Även behovet av personal för övriga försvarsändamål inom Karlskrona stad torde komma att minskas. Det är givet, att härigenom kunna uppstå vissa sociala problem såväl för de enskilda arbetstagarna som för Karlskrona stad. Det har med hänsyn härtill synts mig angeläget att för nästa budgetår bereda marinförvaltningen möjlighet att igångsätta vissa anläggningsarbeten i Karlskrona, därest så ur arbetsmarknadssynpunkt skulle befinnas lämpligt, även om arbetena ur militär synpunkt icke äro så angelägna, att de av denna anledning med nödvändighet skulle behöva utföras så tidigt.

Ehuru jag i det föregående ansett mig icke kunna för närvarande tillstyrka uppförande av gymnastiksalar m. m., finner jag mig ur nu anförda synpunkter beredd förorda, att medel för nästa budgetår beräknas för uppförande av en idrottshall för Sydkustens marindistrikt. Behovet av densamma synes mig till fullo styrkt genom vad marinförvaltningen anfört. På grundval av marinförvaltningens senaste kostnadsberäkningar beräknar jag för ändamålet ett belopp av 525 000 kronor. Av vad jag nyss anfört framgår, att läget på arbetsmarknaden bör bli avgörande för frågan, när arbetet skall igångsättas. Jag är icke beredd att för närvarande taga slutlig ställning till förläggningsfrågan men utgår ifrån att det skall ankomma på Kungl. Maj:t att i denna fråga efter ytterligare utredning besluta därom.

SJÖMANSKÅREN.

Vissa arbeten i tvättrummen i etablissemetet Ankarstierna. För nybyggnads- och iståndsättningsarbeten inom detta etablissemet ha inom försvarsbeslutets kostnadsram hittills anvisats tillhoppa i runt tal 1 575 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Härav belöpa 890 000 kronor på uppförande av en ny kasern, sammanlagt omkring 525 000 kronor på skol- och sjukhusbyggnader samt tillhoppa omkring 160 000 kronor på ombyggnad av matinrättning, anordnande av expeditiionslokaler m. m. I förstnämnda belopp ingå således icke medel för ombyggnad av de äldre förläggningslokalerna inom etablissemetet.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår har *marinförvaltningen* anfört, att de mest framträdande behoven av renoverings- och ombyggnadsarbeten i de äldre kasernerna vid ifrågavarande etablissemet vore dels iordningställande och modernisering av tvätt- och toalettanordningarna, dels uppdel-

ning i mindre enheter av befintliga större logement, vilka nu vore avsedda för omkring 40 platser. Trots de olägenheter ett bibehållande av de nuvarande stora logementen innebure, kunde marinförvaltningen dock — med hänsyn till kostnadsramens i övrigt stora belastning — icke nu föreslå en total ombyggnad av kasernerna. Däremot borde medel nu beräknas för iordningställande av erforderliga tvättrum. Kostnaderna därför enligt prisläget den 1 juli 1941 beräknades till 91 500 kronor. Prisstegringen till den 1 juli 1945 uppskattades till 13 000 kronor.

Ehuru det varit önskvärt, om en mera genomgripande ombyggnad av de äldre förlägningslokalerna inom etablissementet Ankarstierna kunnat komma till stånd, anser jag mig i likhet med marinförvaltningen av kostnadskäl nödsakad föreslå, att arbetena begränsas till tvätt- och toalettanordningarna. Marinförvaltningens kostnadsberäkningar ha icke givit mig anledning till erinran. Jag beräknar sålunda för ändamålet i avrundat tal 92 000 kronor.

*Före-
draganden.*

FLOTTANS SJÖMANSSKOLA.

Båthamn. För detta ändamål, som av marinförvaltningen upptagits bland medelsbehoven för budgetåret 1944/45, beräknades, såsom av propositionen 1944: 281 (s. 181) framgår, på allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 ett belopp av 200 000 kronor enligt nuprisläge, motsvarande 176 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Vid anmälan av nämnda proposition erinrade jag om att jag vid behandlingen av denna fråga i propositionen 1944: 175 funnit ytterligare utredning erforderlig rörande sättet för hamnens anläggande och rörande möjligheterna till ett mindre kostsamt utförande. Särskilt hade möjligheten syntts mig böra undersökas att för hamnanläggningen utnyttja viss för beredskapsändamål anskaffad materiel, vilken måhända eljest icke skulle komma till användning under fredsförhållanden. Beloppet om 200 000 kronor vore därför att betrakta som ett maximibelopp.

I sina medelsäskanden för innevarande budgetår upptog marinförvaltningen ånyo förevarande medelsbehov och anförde därvid i huvudsak följande.

Vid den omarbetning av båthamnsförslaget, som i anledning härav blivit verkställd, har det visat sig fördelaktigt att i stället för den föreslagna pontonbryggan anordna en fast brygga i ett något nordligare läge än vad tidigare tänkts för pontonbryggan. Härigenom skulle förtöjningsplatser för större fartyg (jagare och dylikt) kunna erhållas på bryggans utsida, under det att sjömansskolans småbåtar skulle erhålla skyddade sådana platser å bryggans insida. De krav på ytterligare förtöjningsplatser inom örlogsvarvet, som uppkommit i samband med ökningen av flottans fartygsbestånd, skulle genom denna åtgärd i viss utsträckning kunna minskas.

Den fasta bryggan bör erhålla en total längd av cirka 130 m samt en bredd av cirka 6 m. Överbyggnaden är avsedd att utföras i betong med grundläggning på träkistor.

Kostnaderna för den nu föreslagna bryggan ha kunnat begränsas till det tidigare angivna beloppet, 176 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Beträffande möjligheten att för ifrågavarande ändamål utnyttja vissa för beredskapsändamål anskaffade betongkasuner är en dylik anordning i och för sig tänkbar, då vid kasunernas utformning hänsyn tagits till att desamma skola kunna ändras till förtöjningsbryggor. Vid ovan angivna förslag till brygga med förtöjningsplatser för småbåtar längs bryggans insida samt för större fartyg längs bryggans utsida (fartygen förlagda ungefär vinkelrätt ut från bryggan) är en lösning med betongkasuner dock mindre lämplig, då relativt vidlyftiga kompletteringsarbeten erfordras. På grund av platsens ganska utsatta läge samt på grund av bottenens steniga beskaffenhet bliva härjämte förankringsanordningarna dyrbara för en flytande brygga med förtöjningsplatser för så stora fartyg som jagare och dylikt. Vid fredsförhållanden tillgängliga betongkasuner torde dock kunna beräknas komma till användning såsom bryggor på grund av det allmänt ökade behovet av förtöjningsplatser, som uppstått genom flottans ökade fartygsbestånd.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för nästa budgetår har *marinförvaltningen* bland annat anført, att kravet på lämplig hamn med förtöjningsplatser för sjömansskolans småbåtar vore trängande liksom även kravet på ytterligare förtöjningsplatser för jagare m. fl. Kostnaderna ha av ämbetsverket liksom tidigare beräknats till 176 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Prisstegringen fram till den 1 juli 1945 har beräknats uppgå till 25 000 kronor.

*Före-
draganden.*

Enligt vad jag inhämtat har det av marinförvaltningen nu framlagda omarbetade förslaget till båthamn för flottans sjömansskola uppgjorts i samråd med Karlskrona stads myndigheter. Med beaktande av den numera föreliggande utredningen anser jag mig kunna tillstyrka detsamma. Det synes mig vara av vikt att sjömansskolan i närheten av sin förläggning har tillgång till en bra och skyddad hamn för sina båtar liksom att antalet förtöjningsplatser för de till Karlskrona örlogsvarv förlagda fartygen ökas. Efter tillkomsten av det stora antal fartyg, som under de senaste åren färdigbyggt, förslå nämligen icke de nuvarande kajutrymmena inom varvet. Marinförvaltningens kostnadsberäkningar ha icke givit mig anledning till erinran, och jag beräknar således för ändamålet för nästa budgetår ett belopp av 176 000 kronor.

KARLSKRONA ÖRLOGSVARV.

Anordningar på grund av den nya varvsorganisationen vid Karlskrona örlogsvarv. Såsom vid behandlingen i det föregående av frågan om ombyggnad och modernisering av vissa administrationsbyggnader å Skeppsholmen anförts ansåg 1943 års örlogsvarvsutredning, vars förslag låg till grund för 1944 års riksdags beslut om ny organisation av Stockholms och Karlskrona örlogsvarv, att en koncentrerings borde företagas beträffande de ledande förvaltningsorganen inom de delar av varven, som icke omfattade marinverkstäderna. Vid Karlskrona örlogsvarv ansåg utredningen två alternativ kunna komma i fråga, antingen ombyggnad av vissa förut för annat ändamål disponerade utrymmen eller ock nybyggnad. Av dessa alternativ ansåg utredningen det sistnämnda vara att föredraga, då därigenom en fullt rationell planering av utrymmena

kunde erhållas. Kostnaderna uppskattades till 530 000 kronor för ombyggnadsalternativet och 670 000 kronor för alternativet med nybyggnad. I kostnadsbeloppen ingingo utgifter för inredning, möbler, telefonanläggningar m. m.

Vid anmälan av propositionen 1944:166 var jag emellertid icke beredd att taga ställning till denna fråga.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår har *marinförvaltningen* framlagt resultatet av verkställd utredning i ämnet samt därvid framhållit, att verksamheten å Karlskrona örlogsvarv fördelades på ett långt större område än inom Stockholms örlogsvarv, varför man, för att ej förlora kontakten med de å varvets östra del belägna artilleriverkstäderna och å dess västra del belägna min- och torpedverkstäderna, nödgades avstå från att till en gemensam kanslibyggning förlägga artilleri-, min- och torpedsektionerna. Vid planerandet av en utvidgning av varvschefens nuvarande kansli hade svårigheter på grund av den täta bebyggelsen inom varvsområdet gjort sig gällande, varför marinförvaltningen ur planerings- och brandskyddssynpunkt ansett sig icke kunna förorda en nybyggnad inom varvsområdet för ändamålet. Lämpligt vore av detta skäl om en redan befintlig byggnad skulle kunna utnyttjas för ändamålet. Marinförvaltningen hade därför bland annat undersökt möjligheten att erhålla ytterligare erforderliga lokaler i den mitt emot kansliet liggande s. k. Mönstersalsbyggnaden.

Beträffande denna byggnad har marinförvaltningen närmare anført följande

Denna byggnad från slutet av 1700-talet är av stort kulturhistoriskt värde och med anledning därav upptagen i gällande förteckning över byggnadsminnesmärken, varför vid uppgörande av förslag till erforderliga ombyggnads och inredningsarbeten samråd har ägt rum med riksantikvarien. På grund av byggnadens höga ålder och det skick, i vilket den för närvarande befinner sig, måste för bevarande av byggnadens bestånd omfattande reparations- och underhållsarbeten inom en nära framtid vidtagas. Sålunda behöva yttertacken till stora delar omläggas, de bärande konstruktionerna på ett flertal ställen utbytas eller förstärkas, fasaderna renoveras m. m. Riksantikvarien har framhållit, att i samband med ombyggnaden byggnadens yttre om möjligt borde givas den utformning, som af Chapmans ursprungliga ritningar till ifrågasvarande byggnad visa. Detta har utan större extra kostnader kunnat förenas med det förslag till disponering av byggnaden, som nu uppgjorts av marinförvaltningen.

I skrivelse den 28 september 1945 har marinförvaltningen närmare redogjort för ombyggnadsförslagen och därvid anført bland annat följande.

De stora mönster- och modellsalarna i mönstersalsbyggnaden, vilka ha kulturhistoriskt värde, föreslås bibehållas i sitt nuvarande skick. Dessa salar utnyttjas såsom arkivutrymmen och beräknas i varje fall under den närmaste framtiden skola fortfarande användas för samma ändamål.

De nuvarande lokalerna för sjukreserven, vilka äro belägna i bottenvåningen, avses utnyttjas för varvskansliet, varvid förutom kapprum, lokal för ordonnanser och med entréerna i övrigt sammanhängande utrymmen även vissa kontorslokaler anordnas, bland annat för ubåtsdetaljen. I våningen en trappa upp ha i lokaler, vilka hittills disponerats av bland annat gaslaboratoriet och krigsrätten, inrymts tjänsterum för chefen för Karlskrona örlogsvarv samt för cheferna för vapen-, fartygs- och intendenturavdelningarna jämte

kansli och skrivbyrå. Krigsrätten kommer enligt förslaget att erhålla lämpliga lokaler i marindistriktshofens ämbetshus vid avdelning Sparre. De lokaler, som äro belägna väster om modell- och mönstersalarna, disponeras för närvarande av ekipage- och maskinsektionen samt av ångpannedetaljen. Dessa lokaler bibehållas i huvudsak oförändrade. I våningen en trappa upp i mönstersalsbyggnaden finnas, förutom vissa lokaler för gaslaboratoriet, vissa utrymmen, vilka under förstärkt försvarsberedskap utnyttjats som logement för en brandgrupp. Dessa logement äro numera ej behöfliga för brandgruppen. Gaslaboratoriet har som ersättning för de nuvarande lokalerna erhållit nya utrymmen i mönstersalsbyggnadens sousterrainvåning, vilka kunnat frigöras i samband med omdisponeringen och rationaliseringen av förrådsutrymmena på varvet.

Varvschefens nuvarande kanslibyggnad föreslås iordningställd till lokaler för intendentur-, elektro- och skrovsektionerna samt i våningen en trappa upp för varvskontor, varvskamrer och kassa, vilka sistnämnda lokaler i stort sett bibehållas oförändrade.

Sjukreserven har såsom ovan nämnts hittills varit inrymd i lokaler i mönstersalsbyggnadens bottenvåning. Lokaler för densamma kunna erhållas i en äldre befintlig förrådsbyggnad, det s. k. blockmakareverkstadsförrådet, som numera icke erfordras för förrådsändamål. Med hänsyn till byggnadens nuvarande tillstånd erfordras relativt betydande ändrings- och renoveringsarbeten. Vid omplacering av sjukreserven har hänsyn tagits till att densamma bör ligga så centralt som möjligt.

Kostnaderna för de sålunda föreslagna ombyggnadsarbetena ha av marinförvaltningen beräknats till 333 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 enligt följande fördelning.

Mönstersalsbyggnaden jämte flyttning av gaslaboratoriet	kronor 276 000
Ombyggnad av varvschefens kansli	» 20 300
Flyttning av sjukreserven till blockmakareverkstadsförrådet ...	» 36 700
Summa kronor 333 000	

Den sammanlagda prisstegringen intill den 1 juli 1945 har beräknats till 47 000 kronor.

*Före-
draganden.*

Enligt marinförvaltningens nu framlagda förslag avses kontorslokaler skola iordningställas inom två intill varandra belägna byggnader för i huvudsak följande i den nya varvsorganisationen ingående organ, nämligen varvschefen, cheferna för de militärtekniska avdelningarna, fartygs- och intendenturavdelningarnas olika sektioner samt varvskansli m. m. Med hänsyn till att artilleriverkstäderna äro förlagda till varvets östra del samt min- och torpedverkstäderna till den västra har däremot ett sammanförande av de i vapenavdelningen ingående sektionerna icke ansetts kunna ske. Ehuru det hade varit önskvärt, om även vapenavdelningen kunnat sammanföras med övriga administrationsorgan, anser jag mig med hänsyn till vad marinförvaltningen anført icke böra motsätta mig det nu föreliggande förslaget. Chefen för försvarsdepartementet har vid besök på Karlskrona örlogsvarv närmare diskuterat förslaget med vederbörande chefer och därvid ansett sig kunna tillstyrka detsamma. Då vissa av de föreslagna arbetena torde vara att hänföra till normalt underhåll, beräknar jag, att medelsanvisningen i detta

sammanhang kan begränsas till 310 000 kronor. Jag förutsätter liksom beträffande motsvarande arbeten vid Stockholms örlogsvarv, att alla möjligheter tillvaratagas att begränsa kostnaderna.

Marketenteri för Karlskrona örlogsvarvs personal. I sina medelsäskanden för nästa budgetår har *marinförvaltningen* äskat medel för iordningställande av ett marketenteri för Karlskrona örlogsvarvs personal och därvid anført, bland annat, följande.

Vid Karlskrona örlogsvarv ha hittills varvets arbetare, cirka 2 700 man, för intagande av lunch antingen varit hänvisade till ett marketenteri i artilleridepartementets verkstadsbyggnad, avsett för omkring 150 man, eller i de fall de icke haft möjlighet att begiva sig till sina hem, fått intaga medförd skaffning i vissa matrum i anslutning till arbetsplatserna eller besöka närbelägna utspisningslokaler i närheten av varvsområdet. Dessa olämpliga förhållanden ha vid flera tillfällen påtalats av representanter för arbetarpersonalen, varvid även framlagts förslag om att ett nytt större marketenteri skulle anordnas med ett om möjligt för arbetarna mera centralt läge än det nuvarande. Under fredsförhållanden uppgår antalet arbetare vid varvet till cirka 1 900.

På grund av den täta bebyggelsen å varvet har en nybyggnad icke kunnat ifrågakomma, utan har marinförvaltningen sökt att genom vissa omDispositioneringar av befintliga utrymmen åstadkomma för ändamålet lämpliga lokaler. I bottenvåningen till den s. k. sjöinstrumentförrådsbyggnaden ha lokaler här för kunnat frigöras genom att flytta därstädes förvarad sjöinstrumentmateriel till mera rationellt utnyttjade förrådslokaler i våningen ovanför. Dessutom har en ävenledes i bottenvåningen befintlig radioverkstad kunnat flyttas till televerkstaden i torpedverkstadens byggnad. Härigenom kan hela bottenvåningen disponeras för marketenteriet, varjämte vissa utrymmen i källarvåningen ävenledes kunnat frigöras, vilka kunna utnyttjas som förrådslokaler.

Det förslag till marketenteri, som nu föreligger, har av marinförvaltningen dimensionerats för 300 man. Kök och utlämningslokaler äro så utformade, att fullständig lunch kan serveras. Dessutom finnas värmeskåp vari de, som så önskar, kunna förvara medhavd mat. Vid uppgörandet av detta förslag har samråd genom chefen för Karlskrona örlogsvarv skett med representanter för arbetarna vid örlogsvarvet.

Marinförvaltningen har beräknat kostnaderna enligt prisläget den 1 juli 1941 till 135 500 kronor. Prisstegringen till den 1 juli 1945 har beräknats uppgå till 19 000 kronor.

Det synes mig önskvärt, att även vid Karlskrona örlogsvarv arbetarna beredas ökade möjligheter att, om de så önska, intaga lagad mat inom varvets område. Det hittillsvarande marketenteriet har icke erforderlig kapacitet och är dessutom beläget på långt avstånd från de verkstäder, där större delen av varvets arbetarstyrka sysselsättes. Jag finner mig därför böra tillstyrka marinförvaltningens förslag. Ämbetsverkets kostnadsberäkningar ha icke givit mig anledning till erinran, och jag beräknar således i avrundat tal 135 000 kronor för ifrågavarande ändamål.

*Före-
draganden.*

Kaj på Lindholmen. För anordnande av förtöjningsplatser och lokaler för fartygsdepån vid Karlskrona örlogsvarv beräknade 1941 års försvarsutredning ett belopp av 785 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Vid anmälan av propositionen 1942:210 ansåg jag mig dock kunna utgå från att dessa arbeten icke skulle komma till utförande under femårsperioden.

Emellertid har marinförvaltningen i sina medelsäskanden för nästa budgetår hemställt, att åtgärder för anordnande av nya förtöjningsplatser måtte få vidtagas redan under nämnda budgetår genom anordnande av en ny förtöjningskaj vid Lindholmen.

Innan jag ingår på detta förslag, torde böra lämnas en kortfattad redogörelse för det med denna fråga nära sammanhängande spörsmålet om ordnandet av broförbindelserna mellan ön Lindholmen och övriga delar av Karlskrona örlogsvarv.

Ett flertal Karlskrona örlogsvarv tillhörande anläggningar, såsom rep-slagarbana, torpedbåtshall och skjutbana, äro belägna på Lindholmen, dit tvenne broförbindelser leda, nämligen dels en för kör- och järnvägstrafik avsedd vägförbindelse försedd med svängbro, dels en öster därom belägen, för enbart gångtrafik avsedd förbindelse, skeppsbron, som leder från den s. k. Högvakten inom örlogsvarvets område till Lindholmens mellersta del. Från skeppsbron, vari en äldre klaffbro — den s. k. Vindbron — ingår, utlöper i östlig riktning en omkring 350 m lång brygga, benämnd Laget, vilken liksom skeppsbron tjäna som förtöjningsplats för flottans fartyg. Den mellan Laget och Lindholmen belägna delen av skeppsbron är ombyggd till permanent körbar bro, medan däremot återstoden av denna broförbindelse ännu icke undergått ombyggnad. Brodelen mellan Högvakten och Vindbron befinner sig i mycket dåligt skick, liksom ock Laget.

Efter förslag av Kungl. Maj:t i 1938 och 1939 års statsverkspropositioner anvisade riksdagen sammanlagt 264 000 kronor till ombyggnad av skeppsbron och den i denna ingående Vindbron. Av detta belopp, som Kungl. Maj:t ställt till marinförvaltningens förfogande, ha 99 000 kronor av ämbetsverket tagits i anspråk för ombyggnad av brodelen mellan Laget och Lindholmen. Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1944:281 har i investeringsstaten för budgetåret 1944/45 upptagits ett belopp av 300 000 kronor, enligt 1944 års prisläge, att jämte befintlig besparing å ovannämnda anslag å 264 000 kronor, (264 000 — 99 000 =) 165 000 kronor, användas för istandsättande av broförbindelsen Högvakten—Laget.

I sina medelsäskanden för innevarande budgetår upptog marinförvaltningen ett medelsbehov av 260 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 för omläggning av broförbindelserna till Lindholmen.

Vid anmälan av 1945 års statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 2, s. 78) erinrade jag om att vissa med detta medelsbehov sammanhängande arbeten hänförts till investeringsreserven för budgetåret 1944/45 samt anförde, att marinförvaltningens framställning syntes böra upptagas i motsvarande sammanhang för nästa budgetår, varför jag icke för det dåvarande närmare inginge på densamma.

Genom beslut den 1 juni 1945 har därefter Kungl. Maj:t efter därom av marinförvaltningen i skrivelse den 11 april 1945 framlagt förslag bemyndigat marinförvaltningen att med väg- och vattenbyggnadsstyrelsen träffa avtal om ombyggnad av brodelen Högvakten—Vindbron samt om utbyte av Vindbron mot en enkel svängbro för gångtrafik. Kostnaderna härför skulle bestridas med anlitande av förenämnda besparing av 165 000 kronor.

I nyssnämnda skrivelse den 11 april 1945 redogjorde marinförvaltningen för en inom ämbetsverket utförd utredning beträffande erforderliga och möjliga förtöjningsplatser inom Karlskrona örlogsvarvs hamnområde. Vid skrivelsen fanns fogad en situationsplan utvisande placering av samtliga fartyg och pråmar, som beräknats tillhöra Sydkustens marindistrikt med undantag av sådana, som antagits befinna sig på expedition eller undergå reparation vid verkstäderna och dockorna. Marinförvaltningen anförde i anslutning därtill i huvudsak följande.

Av den verkställda utredningen framgår bland annat, att nuvarande förhållanden ej tillnärmelsevis medgiva tillfredsställande förtöjningsplatser för samtliga fartyg,

att hela broförbindelsen Högvakten—Laget—Lindholmen på ömse sidor behöver utnyttjas för förtöjningsplatser,

att den planerade hamnen för sjömansskolan förutsattes utformad på sådant sätt, att på utsidan av hamnpiren förtöjningsplatser erhållas för vissa av Karlskronaavdelningens fartyg,

att en ny kajsträcka måste planeras på Lindholmen för att — även med strängt utnyttjade av övriga förtöjningsmöjligheter — erhålla tillräckligt många förtöjningsplatser och även möjliggöra förtöjning av de nybyggda långa kryssarna, samt

att Laget, som nu utgöres av en långt utskjutande, synnerligen bristfällig träkonstruktion, bör i sin helhet rivas på grund av dels de höga kostnaderna för en istandsättning eller ombyggnad till användbar bryggkonstruktion, dels den särskilt med hänsyn till de nya långa fartygen hindersamma utformningen.

Marinförvaltningen har således föreslagit, att en ny kaj anordnas på Lindholmen, samt beträffande behovet av denna ytterligare framhållit följande.

Kravet på att erhålla ett antal förtöjningsplatser utöver de nu befintliga och användbara är så ofrånkomligt, att åtgärder för skapande av dylika förtöjningsplatser måste vidtagas inom den närmaste tiden. Efter ingående prövning synes det ämbetsverket, som i byggnadstekniskt avseende härvid samrått med väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att den föreslagna kajen på Lindholmen skulle medföra en god lösning av denna fråga. Kajen är så förlagd och utformad, att den kan genom utfyllningar innanför kajen i framtiden eventuellt utbyggas till utrustningskaj med direkt järnvägsförbindelse med verkstäderna. Genom förlängning västerut och österut kan kajen härjämte utbyggas att omfatta ytterligare förtöjningsplatser för stora fartyg, om så framdeles skulle visa sig erforderligt. Kostnaderna för kajen i den utformning, som framgår av situationsplanen, ha beräknats till cirka 300 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1944. Kajen har beräknats utförd av betong grundlagd direkt på berg. I kostnaderna ingår utförande av fyra stycken nya dykdalber för förlig förtöjning av fartygen ävensom kostnaden för rivning av Laget.

Marinförvaltningen får i detta sammanhang framhålla, att det synes ämbetsverket angeläget, att vissa helt nya förtöjningsplatser anordnas vid varvet — alltså att en ny kaj vid Lindholmen av ovan angiven typ kommer till utförande — innan ombyggnad göres av brodelen Vindbron—Laget.

I sina medelsäskanden för nästa budgetår har *marinförvaltningen* under framhållande att det med hänsyn till färdigställandet av de nya kryssarna vore ett trängande behov att erhålla ytterligare förtöjningsplatser på örlogsvarvet hemställt, att den nya kajen på Lindholmen måtte få utföras så snart som möjligt. Kostnaderna enligt prisläget den 1 juli 1941 ha beräknats till 260 000 kronor, var till komma merkostnader på grund av prisstegring intill den 1 juli 1945, beräknade till 36 000 kronor.

*Före-
draganden.*

Det har länge varit ett trängande behov att förbättra förbindelsen mellan Karlskrona örlogsvarvs huvuddel och dess å Lindholmen belägna del samt förbättra och utöka förtöjningsplatserna inom örlogsvarvet. I förstnämnda hänseende har det framstått som ett starkt önskemål att den s. k. skeppsbron ombygges till en permanent körbar bro. En första etapp av denna ombyggnad har realiserats med anlitande av de av 1938 och 1939 års riksdagar anvisade anslagsmedlen genom att sträckan Laget—Lindholmen försetts med en körbar betongöverbyggnad, grundlagd på träpålar. För återstoden av dessa medel skall som en andra etapp sträckan Högvakten—Vindbron byggas om och givas en mera permanent karaktär. Den tredje etappen, som sålunda avser iordningställande av sträckan Vindbron—Laget, har marinförvaltningen ansett kunna uppskjutas till tid efter femårsplanens genomförande.

Genom skeppsbrons ombyggnad erhållas vissa förtöjningsplatser för motor- torpedbåtar, minsvepare och andra mindre fartyg. Större fartyg äro för närvarande till viss del förtöjda vid Laget. Denna brygga är synnerligen bristfällig och har dessutom erhållit en olämplig utformning. Den måste därför rivas inom en nära framtid. Den allmänna utredning rörande förtöjningsplatserna inom örlogsvarvet, som utförts av marinförvaltningen och som aktualiserats av att ett flertal fartyg i samband med beredskapens upphörande återgått till Karlskrona örlogsvarv, har övertygat mig om behovet av en ny kajanläggning i stället för Laget. Denna nya kaj, vilken kommer att vara erforderlig även efter färdigställandet av den av mig i det föregående tillstyrkta båthamnen för flottans sjömansskola, har föreslagits skola förläggas till Lindholmen och givas en längd av omkring 160 m och en bredd av omkring 6 m. Vid kajen beräknas en av de nya kryssarna, ett Sverigeskepp samt ytterligare 3 större fartyg och 3 jagare kunna förtöjas. På insidan av kajen beräknas 13 pråmar kunna förläggas innan eventuell utfyllning äger rum. Den nya kajen skulle sålunda möjliggöra förtöjning av ett stort antal fartyg. Dess utformning och placering i örlogsvarvets hamn synes mig välplanerad. Jag kan därför tillstyrka, att den kommer till utförande. Då icke heller marinförvaltningens kostnadsberäkningar givit mig anledning till erinran, beräknar jag för ny kaj på Lindholmen ett belopp av 260 000 kronor.

BLEKINGE KUSTARTILLERIFÖRSVAR OCH KARLSKRONA KUSTARTILLERIREGEMENTE.

Ny värmeanläggning för marketenteriet och östra befälsbyggnaden på Kungsholms fort. I sina medelsäskanden för budgetåret 1943/44 anförde marinförvaltningen, bland annat, att värmeanläggningen i marketenteribyggnaden å Kungsholms fort utgjordes av en föråldrad, i underhåll dyrbar ångvärmeanläggning, vilken icke längre kunde anses motsvara nutida krav på en värmeanläggning, varför en ombyggnad vore väl motiverad. Härvid borde den nya värme-centralen så dimensioneras att den kunde leverera värme till den i närheten liggande östra befälsbyggnaden som i motsats till övriga bostäder på Kungsholms fort ännu helt saknade värmeledning. Arbetet beräknades bliva utfört under budgetåret 1946/47.

I medelsäskandena för nästa budgetår, har *marinförvaltningen* hemställt, att för angivna ändamål måtte beräknas 31 800 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Prisstegringen till den 1 juli 1945 beräknas till 6 000 kronor.

Jag har inhämtat, att något 100-tal värnpliktiga och 15 à 20 civila personer beräknas komma att vara förlagda på Kungsholms fort under större delen av vintern. Med hänsyn härtill har jag funnit mig kunna tillstyrka, att de av marinförvaltningen föreslagna arbetena komma till utförande. Mot kostnadsberäkningarna har jag ingen erinran, och jag beräknar således för ändamålet ett belopp av i avrundat tal 32 000 kronor.

*Före-
draganden.*

I sina medelsäskanden för innevarande budgetår anmälde marinförvaltningen, att chefen för Blekinge kustartilleriförsvar hemställt om medel för ordnande av ny sötvattensledning i Kungsholms fort samt att marinförvaltningen ansett detta arbete kunna uppskjutas till tid efter femårsperiodens slut. Enär kostnaderna för istandsättande av den nuvarande vattenledningen synas böra bestridas av underhållsmedel, torde medel icke böra anvisas å kapitalbudgeten för detta ändamål.

Västkustens marindistrikt.**GÖTEBORGS ÖRLOGSSTATION OCH GÖTEBORGS ÖRLOGSVARV.**

Ombyggnad av underofficersmäss. I sina medelsäskanden för innevarande budgetår upptog marinförvaltningen medel för nybyggnad av underofficersmäss vid Nya Varvet. Ämbetsverket anförde därvid, bland annat, följande.

Frågan om underofficersmäss vid Göteborgs örlogsstation hade icke tidigare upptagits till behandling i marinförvaltningens redogörelser för femårsplanens byggnadsprogram. Ej heller i försvarsutredningens betänkande hade detta problem behandlats. Hitintills hade en inom området befintlig byggnad (nr 10), ursprungligen uppförd såsom bostadsbyggnad inrymmande en bostadslägenhet om tre små rum och kök, använts såsom underofficersmäss. Byggnaden hade 1917 ombyggt till underofficersmäss för ett beräknat antal av 40 underofficerare.

Ämbetsverket hade ditintills inför anhopningen av övriga angelägna arbetsobjekt skjutit frågan om underofficersmässen åt sidan, förmenande att densamma borde lösas först senare. Då nu emellertid direktiv utgått angående uppsättande av en underofficerskår vid örlogsstationen, och sedan problemet klarlagts genom senare utredningar i ärendet, såge sig ämbetsverket föranlåtet att nu framlägga förslag i denna angelägenhet. Ämbetsverket hade sålunda efter sina undersökningar på platsen funnit det behövt, att förläggingsförhållandena för underofficerskåren snarast möjligt förbättrades i här berört hänseende.

Den verkställda utredningen utvisade, att antalet underofficerare, som efter utbyggd organisation i fredstid komme att tjänstgöra å Nya Varvet och å i depå förlagda fartyg, utgjorde sammanlagt 186. För närvarande vore motsvarande antal 70, varav ungefär hälften intoge måltider på mässen. Det vore att märka att ett mycket stort antal underofficerare, som icke kunde erbjudas bostäder vid Nya Varvet, komme att bliva hänvisade att intaga sina måltider i mässen. Utspisningsförhållandena vid örlogsstationens matinrättning medgäve icke, att de utspisades därstädes. En granskning av det framtida lokalbehovet, därvid hänsyn tagits till den minskning i anspråken på mässutrymmen, som borde inträda sedan bostadsförhållandena för underofficerskåren stabiliserats, hade givit till resultat, att matsals- och därmed sammanhängande ekonomiutrymmen borde beräknas för omkring 90 personer. De i vissa avseenden mera omfattande krav på utrymmen,*som framförts av bland andra underofficerskåren vid örlogsstationen, hade ämbetsverket icke ansett sig kunna tillmötesgå.

Marinförvaltningen framhöll, att det icke vore möjligt att vare sig ekonomiskt eller i övrigt på ett tillfredsställande sätt tillgodose dessa lokalbehov genom om- och tillbyggnad av den nu befintliga underofficersmässen, samt lämnade en redogörelse för vissa brister, som ansågos vidlåda denna byggnad. Ämbetsverket hemställde därför om medel, 140 000 kronor, för nybyggnad av underofficersmäss för örlogsstationen.

Framställningen föranledde emellertid icke förslag till 1945 års riksdag.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår har *marinförvaltningen* anfört, att ämbetsverket efter förnyad prövning funnit ändamålsenligt att med frångående av vad tidigare anförts nu framlägga förslag till ombyggnad av den befintliga underofficersmässen. Orsaken till att ett nytt mindre kostnadskrävande förslag nu framlades vore dels behovet att minska belastningen på den hårt ansträngda kostnadsramen, dels den ovisshet, som ännu förefunnes beträffande besöksfrekvensen på mässen, vilken i första hand vore beroende på bostadsfrågans lösning vid Nya Varvet och även på underofficerskårens slutliga storlek. En utökning av underofficersmässen vore emellertid ofrånkomlig. Den lösning, som marinförvaltningen nu framlade, syntes tillgodose behovet av erforderliga lokaler med undantag för en större samlingssal. En redan befintlig ordersal kunde dock vid behov utnyttjas för större sammanträden och dylikt.

Kostnaderna enligt prisläget den 1 juli 1941 och inklusive administration för det sålunda framlagda ombyggnadsförslaget ha beräknats till 53 000 kronor. Prisstegringen till den 1 juli 1945 har uppskattats till 7 500 kronor.

Under hand har marinförvaltningen meddelat, att de i föregående års medelsäskanden berörda bristfälligheterna i den nuvarande mässbyggnaden huvudsakligen kunnat motverkas genom vissa dispositioner vid ombyggnaden, varjämte vissa tidigare observerade angrepp av röta på väggarna visat sig ej ha den omfattning som tidigare antagits.

De lokaler, som nu disponeras av underofficersmässen på Nya Varvet, äro för små i förhållande till den nuvarande och blivande personalstyrkan. Jag finner mig böra biträda marinförvaltningens senaste förslag till anordnande av utökade lokaler för denna mäss för en väsentligt mindre kostnad än tidigare beräknats. Marinförvaltningens kostnadsberäkningar ha icke givit mig anledning till erinran, och jag beräknar således för ändamålet ett belopp av 53 000 kronor.

*Före-
draganden.*

GÖTEBORGS KUSTARTILLERIFÖRSVAR OCH ÄLVSBORGS KUSTARTILLERIREGEMENTE.

Förbättringsarbeten i vissa förråd vid Älvsborgs kustartilleriregemente.

Under rubriken Artillerimateriel- och ammunitionsförråd har jag i det föregående redogjort för vissa kostnader för uppförande av förråd inom Stockholms, Göteborgs och Hemsö kustartilleriförsvar. Av denna redögörelse framgår, att 280 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 beräknats för vissa förråd inom Göteborgs kustartilleriförsvar. Dessa förråd, vilka färdigbyggdes år 1944, äro avsedda för viss artillerimateriel och ammunition.

I sina medelsäskanden för nästa budgetår har *marinförvaltningen* hemställt om anvisande av medel för förbättringsarbeten i vissa av nämnda förråd och därvid anfört i huvudsak följande.

På grund av de synnerligen dåliga grundförhållandena tvingades marinförvaltningen att vidtaga mycket dyrbara förstärkningsarbeten för golvläggningar i förråden, varför de för ändamålet anvisade medlen ej voro tillräckliga för att utföra betonggolv i mer än ett av förråden. De övriga förråden måste utföras med golv av stampad lera och grus på utbottning av packsten. Dessa golv ha visat sig synnerligen olämpliga för sitt ändamål genom att de aldrig kunna hållas jämna och genom att den i förråden förvarande materielen tager skada av uppvirvlande damm och grus, vilket i sin tur medför höga underhållskostnader.

Marinförvaltningen föreslår därför, att betonggolv utföras i de återstående förråden.

Kostnaderna för dessa arbeten ha av ämbetsverket beräknats till 25 500 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Prisstegringen intill den 1 juli 1945 har uppskattats till 3 600 kronor.

Ifrågavarande medelsbehov har, såsom framgår av marinförvaltningens redögörelse, uppstått på grund av vissa opåräknade kostnadsökningar vid förrådens uppförande. Då jag finner det angeläget, att den dyrbara och delvis ömtåliga materielen förvaras i förråden på betryggande sätt, finner jag mig böra biträda marinförvaltningens hemställan. Jag beräknar således för ändamålet ett belopp av i avrundat tal 25 000 kronor.

*Före-
draganden.*

Komplettering av kajer. För komplettering av kajer vid Göteborgs kustartilleriförsvär beräknade 1941 års försvarsutredning ett medelsbehov av 50 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Beloppet inräknades även i det byggnadsprogram för marinen som framlades i propositionen 1942: 210. I sina anslagsäskanden för budgetåren 1944/45 och 1945/46 anmälde marinförvaltningen behovet av ifrågavarande komplettering. Arbetet tilldelades sådan angelägenhetsgrad, att jag hittills saknat anledning taga ställning till frågan.

I sina medelsäskanden för nästa budgetår har *marinförvaltningen* återigen anmält ifrågavarande medelsbehov samt hemställt, att arbetet måtte komma till utförande nämnda budgetår. Ämbetsverket har därvid anfört, bland annat, följande.

Det har under de senare åren visat sig att nuvarande förläggningsmöjligheter för kustartilleriets båtar icke äro tillfredsställande. På uppdrag av marinförvaltningen har en ingående utredning verkställts av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens hamnbyrå med syfte att på mest ekonomiska och ändamålsenliga sätt åstadkomma en lösning av hamn- och kajfrågan. Härvid har även en arbetsplan uppgjorts, av vilken framgår, att arbetena lämpligen kunna uppdelas i två etapper. Den första etappen innefattar i huvudsak de arbeten, vilka äro nödvändiga för att direkt avhjälpa nuvarande brister ävensom en mindre utbyggnad, medan den andra förutom vissa förbättringsarbeten på befintliga anläggningar innefattar en större utbyggnad av hamnen. I första etappen ingår sålunda dels muddring av botten intill den befintliga vågbrytaren, så att ett vattendjup av fyra meter erhålles, dels förlängning av denna vågbrytare för erhållande av erforderligt skydd.

Marinförvaltningen har beräknat kostnaderna för arbetena under den första etappen, vilka ansetts böra utföras under nästa budgetår, till 65 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Arbetena under den andra etappen, vilka kostnadsberäknats till omkring 135 000 kronor enligt nyssnämnda prisläge, ha föreslagits skola uppskjutas till tid efter femårsperioden 1942/47.

I en under hand till försvarsdepartementet överlämnad promemoria har chefen för Göteborgs kustartilleriförsvär påpekat risken för skador å kustartilleriets båtar, som förtöjas vid ifrågavarande kajer, samt anfört, att vid en storm i november 1945 uppkommit skador på båtar för närmare 6 000 kronor. I promemorian har även meddelats, att den artilleritransportfärja, som nyligen levererats till kustartilleriförsvaret, samt de minutläggare och vedettbåtar, som äro under byggnad för kustartilleriförsvarets räkning, blott kunna tillfälligt förläggas till hamnen i dess nuvarande skick.

*Före-
draganden.*

De av marinförvaltningen föreslagna arbetena avse att hjälpligt istandsätta den hamnanläggning, som tillfallit kronan vid förvärv av området vid Elvnabben. Hamnen har ett utsatt läge vid Älvsborgsfjorden. Behovet av de av marinförvaltningen föreslagna åtgärderna belyses av de stormskador, som inträffat sistförflutna höst. Det synes mig även önskvärt, att möjlighet skapas att varaktigt förlägga kustartilleriförsvarets nya båtmateriel i hamnen vid Elvnabben. Jag finner mig därför böra förorda, att de föreslagna arbetena komma till utförande. Mot de gjorda kostnadsberäkningarna har jag ingen erinran, och för ändamålet torde således 65 000 kronor böra beräknas.

Sammanfattning. I enlighet med vad i det föregående anförts torde det här anmälda medelsbehovet för byggnadsarbeten för marinens räkning — med utgångspunkt från prisläget den 1 juli 1941 — kunna beräknas enligt följande.

	Kronor
Allmänt	1 493 000
För Ostkustens marindistrikt gemensamma anläggningar	671 000
Stockholms örlogsstation	76 000
Stockholms örlogsvarv	439 000
Vaxholms kustartilleriförsvär och Vaxholms kustartilleriregemente	308 000
Gotlands marindistrikt.....	8 000
För Sydkustens marindistrikt gemensamma anläggningar	525 000
Sjömansskåren	92 000
Flottans sjömansskola	176 000
Karlskrona örlogsvarv	705 000
Blekinge kustartilleriförsvär och Karlskrona kustartilleriregemente	32 000
Göteborgs örlogsstation och Göteborgs örlogsvarv	53 000
Göteborgs kustartilleriförsvär och Älvsborgs kustartilleriregemente	90 000
Summa kronor	4 668 000

Med hänsyn till vad inledningsvis anförts bör av riksdagen äskas ett belopp av 950 000 kronor för nästkommande budgetår.

Äberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till Vissa byggnadsarbeten m. m. för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av 950 000 kronor;

dels ock medgiva, att i det föregående angivna byggnadsföretag må komma till utförande med anlåtande av berörda anslag, i den mån kostnaderna icke kunna bestridas från av riksdagen tidigare anvisade anslag till inom försvarsbeslutets kostnadsram ingående byggnadsarbeten m. m.

[9.] **Prisstegringar å byggnadsarbeten m. m.** Under hänvisning till vad jag under punkten 2 anført får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Prisstegringar å byggnadsarbeten m. m. för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av 1 600 000 kronor.

[10.] **Smärre nybyggnads- och förändringsarbeten.** Under hänvisning till vad jag under punkten 3 anført får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Smärre nybyggnads- och förändringsarbeten för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av 75 000 kronor.

*Flygvapnets delfond.***[11.] Vissa byggnadsarbeten m. m.**

I enlighet med de inledningsvis berörda budgettekniska principerna har riksdagen enligt skrivelse 1945:154 *dels* till Vissa byggnadsarbeten m. m. under försvarets fastighetsfond, flygvapnets delfond, för budgetåret 1945/46 anvisat ett investeringsanslag av 34 000 000 kronor, *dels ock* medgivit, att ifrågavarande anslag må överskridas — förutom med belopp, som erfordras för bestridande av merkostnader på grund av prisstegring i förhållande till prisnivån den 1 juli 1941 — inom ramen av ett för budgetåren 1943/47 för byggnadsföretag m. m. under flygvapnets delfond beräknat belopp av 119 085 000 kronor.

I sin skrivelse angående flygvapnets medelsbehov under kapitalbudgeten för budgetåret 1946/47 har *flygförvaltningen* framlagt förslag om ett flertal nya byggnadsobjekt, som icke tidigare förutsetts eller av statsmakterna godkänts. Kostnaderna för de sålunda föreslagna arbetena, enligt prisläget den 1 juli 1941, ha beräknats till sammanlagt 8 341 000 kronor inberäknat utgifter för administration m. m. Flygförvaltningen har emellertid framhållit, att dessa nytillkomna utgiftsändamål motsvaras av nedskärningar av anslagsposter för andra ändamål och att härigenom utrymme för det ökade anslagsbehovet beretts inom den för flygvapnets byggnadsarbeten m. m. under femårsperioden fastställda kostnadsramen.

Flygförvaltningen har erinrat om svårigheten att vid planerande av ett byggnadsarbete kunna överblicka de slutliga kostnaderna för detsamma. De av flygförvaltningen gjorda kostnadsberäkningarna innefattade icke någon marginal för täckande av oförutsedda utgifter. Då å andra sidan kostnaderna vore kalkylerade med skälig grad av försiktighet, kunde flygförvaltningen redan nu med säkerhet avgöra, att de medel, som ställts eller komme att ställas till ämbetsverkets förfogande för det i femårsplanen ingående byggnadsprogrammets genomförande, skulle visa sig tillräckliga, även om jämkningar mellan de olika byggnadsföretagen kunde visa sig erforderliga.

Flygförvaltningen har vidare anmält, att minskningen av värnpliktskadrerna de närmaste åren medfört, att vissa i 1942 års försvarsbeslut beräknade utökningar av förlägningsutrymmen för närvarande syntes överflödiga. Sålunda kunde förläggning för kadetter och aspiranter vid Roslagens, Hallands, Hälsinge och Blekinge flygflottiljer samt vid Skånska flygflottiljen ordnas inom de för övrigt manskap avsedda utrymmena. Likaså vore utökningar av förlägningsutrymmena för manskap vid krigsflygskolan och Skaraborgs flygflottilj icke längre erforderliga.

Flygförvaltningen har upprepat sitt föregående år framlagda förslag om uppförande av gymnastikbyggnader och badanläggningar m. m.

Vidare har ämbetsverket anmält behov av utökning av kommandocentralerna vid vissa äldre flygflottiljer. Ämbetsverket har därom anfört i huvudsak följande.

Sedan dessa kommandocentraler byggdes har trafikledarorganisationen tillkommit och väderleksorganisationen väsentligt utökats, bland annat genom inrättandet av fyra meteorologbefattningar vid varje flottilj. Vidare finnes i de äldre kommandocentralerna endast ett rum för radiotrafiken, innefattande mottagning, pejling och spaning. Den ökade intensiteten i radiotrafiken ävensom nödvändigheten att radiopersonalen kan arbeta ostört har medfört dels behov av ökat utrymme, dels ock krav att detta utrymme uppdelas på tre från varandra skilda rum. Slutligen är det för flygsäkerheten av största vikt att de organ, som handhava flygsäkerhetstjänsten, hava sina tjänstelokaler i nära anslutning till varandra.

De flottiljer, som här avses, äro Jämtlands, Västgöta och Svea flygflottiljer, där särskild byggnad för kommandocentral finnes, samt Skaraborgs och Göta flygflottiljer, där kommandocentralen är inrymd i kanslibyggnaden. I samtliga fall föreslår flygförvaltningen att en tillbyggnad av befintliga lokaler sker för erhållande av nödigt utrymme.

Kostnaderna enligt prisläget den 1 juli 1941 för de föreslagna arbetena ha beräknats till 25 000 kronor för vardera av Jämtlands, Västgöta och Svea flygflottiljer, till 20 000 kronor för Skaraborgs flygflottilj och till 10 000 kronor för Göta flygflottilj. Härtill komma kostnader för administration.

Slutligen må nämnas, att flygförvaltningen med stöd av en utredning, vars närmare innebörd framgår av handlingarna i ärendet, verkställt en beräkning rörande merkostnader å markförvärv, som föranletts av prisstegring efter den 1 juli 1941. Ifrågavarande merkostnader ha angivits till 743 000 kronor.

Såsom inledningsvis anförts kan jag icke för närvarande tillstyrka, att medel beräknas för uppförande av gymnastikbyggnader m. m. Däremot anser jag mig kunna biträda flygförvaltningens förslag om utbyggnad av kommandocentralerna vid ett flertal flottiljer. Ur säkerhetssynpunkt är det nämligen angeläget, att flygsäkerhetsorganen erhålla tillräckligt stora och ändamålsenligt disponerade lokaler. Jag kommer därför i det följande att för respektive förband utan särskild motivering beräkna medel för detta ändamål.

Till ett flertal andra av flygförvaltningen framlagda förslag till byggnads- och anläggningsarbeten, som icke tidigare förutsetts, har jag icke ännu kunnat taga slutlig ställning. I den mån så kan ske inom den närmaste tiden, torde jag få framlägga förslag därtill i den särskilda proposition, som enligt vad i det föregående anförts senare torde böra framläggas för innevarande års riksdag.

Vid tidigare verkställda beräkningar rörande belastningen å försvarsbeslutets kostnadsram för kapitalinvesteringar har förutsatts, att särskilda prisstegringstillägg icke skola anvisas för eventuellt uppkomna prisstegringar å markförvärv. Avsteg från de sålunda tillämpade grunderna torde icke nu böra göras.

Vid bifall till vad jag i det följande föreslår kommer en viss reserv att kvarstå odisponerad inom den i försvarsbeslutet fastställda kostnadsramen för flygvapnets byggnadsarbeten m. m. I vad mån denna reserv kommer att bliva erforderlig under femårsperioden torde lättare kunna bedömas, sedan ställning tagits till samtliga av flygförvaltningen anmälda medelsbehov.

*Före-
draganden.*

Enligt de inledningsvis framlagda beräkningarna bör för nästa budgetår anvisas ett investeringsanslag av 28 500 000 kronor till vissa byggnadsarbeten. Jag anmäler i det följande frågor om medelsanvisning för de byggnadsföretag, till vilka jag redan nu ansett mig kunna taga ställning och vilka böra utföras med anlitande av ifrågavarande anslag.

Västmanlands flygflottilj (Hässlö). I sina medelsäskanden för nästa budgetår har *flygförvaltningen* för denna flottilj framlagt förslag rörande följande byggnads- och anläggningsarbeten, nämligen musikbyggnad (40 000 kronor), gymnastikbyggnad jämte bastuavdelning (320 000 kronor), idrottsplats (60 000 kronor), skjutbana för handvapen, försedd med anordningar för rörliga skjutmål (72 500 kronor), iordningställande av norra delen av flygfältet (76 000 kronor), invallning av viss del av flygfältet jämte pumpstation (55 000 kronor) samt flyttning av lokaler för kommandocentral (50 000 kronor). Härtill komma kostnader för administration. Vidare har ämbetsverket i detta sammanhang anmält, att vissa merkostnader uppstått vid markförvärv för flottiljens byggnadsområde.

Beträffande medelsbehovet för handvapensskjutbana, vilket anmälades av flygförvaltningen även föregående år, har ämbetsverket anfört, att skjutövningarna, som nu måste bedrivas vid en skjutbana vid flottiljens förutvarande etablissement vid Viksäng, medförde kostnader för transporter den 5 kilometer långa vägen och förlust av övningstid. Därtill komme, att den gamla skjutbanan även erfordrades för flygvapnets centrala skolors behov och att en fördelning mellan flottiljen och skolorna av dispositionen av skjutbanan i praktiken vore svår att genomföra, då flottiljen måste förlägga skjutövningarna till sådana dagar, då vädret icke lämpade sig för flygning, och order om skjutning därför i allmänhet icke kunde givas förrän samma dag den skulle äga rum.

I sina medelsäskanden för innevarande budgetår upptog flygförvaltningen ett belopp av 76 000 kronor för iordningställande av norra delen av flygfältet. Vid anmälan av 1945 års statsverksproposition (kapitalbudgeten: bilaga 2, s. 96) anförde jag, att med nämnda arbete borde kunna anstå men att det syntes kunna komma i fråga för upptagande bland de flygfältsarbeten, som för budgetåret 1945/46 skulle hänföras till investeringsreserv. Så skedde även.

I sina medelsäskanden för nästa budgetår har flygförvaltningen framhållit, att tillbörliga krav på flygsäkerhet vid start och landning icke vore tillgodosedda med hänsyn till att flottiljen numera tilldelats moderna flygplan, vilka krävde längre start- och landningssträckor än de förut använda planen.

Beträffande den föreslagna invallningen av flygfältet jämte pumpstation har flygförvaltningen anfört, att de södra delarna av flygfältet låge så lågt i förhållande till Mälarens vattenyta, att fältytan delvis vore sank och dräneringsledningarna tidvis stode under vatten. Därigenom hade uppstått en tuvbildning, som blivit alltmera omfattande och hinder-sam för flygtrafiken. Genom invallning av flygfältet och bortpumpning av

vattnet från detsamma skulle tvbildningen stoppas och samtidigt grundvattnen sänkas. På så sätt skulle flygfältsdräneringen bli oberoende av Mälarens vattenstånd.

Rörande medelsbehovet för flyttning av lokaler för kommandocentral till kanslibyggnaden har flygförvaltningen anført, att den nuvarande kommandocentralen vore för liten. Den låge i utkanten av flygfältet på en plats där utbyggnad av ett flygstråk som investeringsarbete vore planerad. Kommandocentralen måste därför senast i samband med detta arbete flyttas, varför kostnader icke borde nedläggas på en tillbyggnad av densamma. Den borde inrymmas i kanslibyggnadens vindsvåning genom påbyggnad av dennas tak.

1941 års försvarsutredning beräknade för markförvärv för utflyttning av Västmanlands flygflottilj till Hässlö ett belopp — exklusive kostnader för administration — av 390 000 kronor. Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1942: 270 anvisade riksdagen (skrivelsen nr 376) för markförvärv och vissa byggnadsarbeten vid flygflottiljen för budgetåren 1941/42 och 1942/43 ett sammanlagt belopp av 1 700 000 kronor. Av detta belopp beräknades 390 000 kronor belöpa på markförvärv för byggnadsområdet.

Sedan flygförvaltningen i sina medelsäskanden för nästa budgetår anmält viss kostnadsökning för ifrågavarande markförvärv, har ämbetsverket i skrivelse den 29 september 1945 inkommit med närmare redogörelse i ämnet och därvid anført i huvudsak följande.

Till grund för den ursprungliga beräkningen av kostnaderna för markförvärv för flottiljens byggnadsområde hade legat en år 1938 av vissa värderingsmän verkställd värdering. Sedan emellertid Kungl. Maj:t efter ny värdering år 1942 genom beslut den 28 april 1944 förordnat att området skulle exproprieras, hade expropriationsförfarandet genom löseskillningens nedsättande slutförts den 18 juni 1945. De ersättningar, som i olika hänseenden därvid utgått, uppginge till i avrundat tal 835 000 kronor, varav ett belopp av omkring 8 000 kronor utgjorde den beräknade kostnaden för vissa arbeten, som vederbörande domstol i expropriationsdomen ålagt flygförvaltningen att utföra. Utgifterna för administration m. m. beräknade flygförvaltningen efter en procentsats av omkring 4 % till 34 000 kronor, varför de totala kostnaderna för markförvärv för Västmanlands flygflottiljs byggnadsområde skulle uppgå till $(835\,000 + 34\,000 =) 869\,000$ kronor. Denna ökning av kostnaderna utöver de på förhand beräknade hade sin grund i att under expropriationsmålets handläggning framkommit, att en inom det exproprierade området förefintlig grusförekomst hade väsentligt större mäktighet och högre värde än de av flygförvaltningen anlitade värderingsmännen utgått från. Då Kungl. Maj:t genom beslutet den 28 april 1944 ställt ett belopp av 413 400 kronor till flygförvaltningens förfogande, erfordrades nu ett ytterligare belopp av $(869\,000 - 413\,400 =) 455\,600$ kronor.

I skrivelse den 10 september 1945 har flygförvaltningen vidare hemställt, att för inredning av manskapsbibliotek m. m. vid Västmanlands flygflottilj få utnyttja ett överskott, som tack vare förmånliga entreprenadanbud uppstått å medel, avsedda för uppförande av manskapsmäss vid flygflottiljen. Flygförvaltningen har i ärendet hänvisat till en skrivelse från chefen för Västmanlands flygflottilj, vari denne anført bland annat följande.

Flottiljens personalvårdssektion hade samlat ett värdefullt och välordnat bibliotek om 745 volymer. Flottiljen hade erhållit löfte att av försvarsstabens fältbibliotek få disponera ytterligare omkring 400 volymer. Intresset bland flottiljens manskap för biblioteket hade varit stort och vore efter flottiljens utflyttning till Hässlö under stigande. Flottiljen saknade emellertid inom det nya förläggningsområdet lämplig lokal för nämnda bibliotek. Det vore för närvarande inrymt i ett rum i flottiljens skolbyggnad. Detta rum erfordrades emellertid ovillkorligen såsom lärarrum, expedition och förråd för manskapsskolorna, då dessa skulle börja i oktober månad 1945. På grund av sålunda föreliggande förhållanden vore det synnerligen angeläget, att en bibliotekskanal kunde anordnas. Här borde även finnas ett läsrum, särskilt som vissa böcker, uppslagsverk och annan referenslitteratur, icke finge lånas ut.

Vidare saknades vid flottiljen lokal för studiecirkel och annan bildningsverksamhet under fritid. På grund härav hade under föregående år viss sådan verksamhet måst bedrivas vid flygvapnets centrala skolor eller i Västerås stad, vilket medfört dyrbara transporter. En sådan lokal borde därför anordnas i anslutning till biblioteket.

Flygförvaltningen, som delade flottiljchefens uppfattning om behovet av biblioteks- och studielokaler för manskapet vid flottiljen, har erinrat om att 1940 års militära socialvårdskommitté framhållit angelägenheten av att lämpliga fritidslokaler stode till manskapets förfogande vid de militära fredsförläggingsplatserna. Ämbetsverket har uppgjort förslag till inredning av föreslagna lokaler på manskapsmässens vind samt beräknat kostnaderna inklusive kostnader för administration till 12 000 kronor enligt nu rådande prisläge.

*Före-
draganden.*

På tidigare anförda skäl kan jag ej föreslå att medel beräknas för musikbyggnad, gymnastikbyggnad med bastuavdelning samt idrottsplats.

Vid anmälan av 1945 års statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 2, s. 96) anförde jag beträffande det av flygförvaltningen framlagda förslaget till ny skjutbana, försedd med anordningar för rörliga skjutmål, att jag med hänsyn bland annat till att flottiljen fortfarande kunde disponera en befintlig skjutbana vid Viksäng icke ansåge mig kunna tillstyrka, att medel för det dåvarande beräknades för detta ändamål. Sedan numera närmare erfarenheter vunnits rörande användningen av skjutbanan vid Viksäng och det därvid visat sig förenat med olägenheter att använda denna skjutbana gemensamt med flygvapnets centrala skolor i Västerås, anser jag mig icke längre böra motsätta mig, att medel anvisas för anläggande av ny skjutbana vid flottiljens nya etablissement vid Hässlö. Härigenom vinnas vissa besparingar av transportkostnader, varjämte övningstiden effektivare kan utnyttjas. Mot de för arbetena beräknade kostnaderna, 72 500 kronor, har jag intet att erinra.

Det föreslagna arbetet med iordningställande av norra delen av flygfältet torde, sedan flygflottiljen numera tilldelats modernare flygplan, vilka kräva längre start- och landningsträckor, av flygsäkerhetsskäl böra komma till utförande. Jag beräknar kostnaderna härför i enlighet med flygförvaltningens förslag till 76 000 kronor. Likaså vill jag tillstyrka, att ett belopp av 55 000

kronor beräknas för invallning av flygfältet mot Mälaren jämte anordnande av pumpstation. Då den nuvarande dräneringen uppenbarligen icke är tillfyllest för den närmast Mälaren belägna delen av flygfältet, synas de föreslagna anordningarna vara erforderliga för att denna del skall kunna utnyttjas för sitt ändamål.

Med flyttningen av kommandocentralen anser jag däremot böra anstå, till dess ståndpunkt har tagits till frågan om utbyggnad av ett flygstråk över den plats, där kommandocentralen nu är belägen.

Merkostnaderna för förvärv av mark för flottiljens byggnadsområde äro som framgår av flygförvaltningens redogörelse föranledda av att en inom området befintlig grusförekomst visat sig ha högre värde än tidigare beräknats. Sedan kostnaderna för markförvärvet nu blivit slutgiltigt fastställda, torde till täckande av de slutliga kostnaderna det av flygförvaltningen angivna beloppet, 455 600 kronor, böra beräknas.

Jag finner mig slutligen böra tillstyrka flygförvaltningens förslag till anordnande av biblioteks- och studielokaler på manskapsmässens vind. Särskilda medel behöva dock icke beräknas för nämnda ändamål, då kostnaderna enligt uppgift av flygförvaltningen kunna rymmas inom medel, som anvisats för uppförande av manskapsmässen.

I enlighet med det anförda beräknar jag således för byggnadsarbeten m. m. vid Västmanlands flygflottilj för nästa budgetår ett sammanlagt belopp av, inberäknat administration, 12 000 kronor, (72 500 + 76 000 + 55 000 + 12 000 + 455 600 =) i avrundat tal 671 000 kronor.

Roslagens flygflottilj (Hägernäs). *Flygförvaltningen* har för nästa budgetår äskat medel för följande ändamål, nämligen båthus (15 000 kronor), komplettering av vattenverk (35 000 kronor) och förvärv av vissa markområden (100 000 kronor). Härtill komma kostnader för administration.

Rörande behovet av båthus har flygförvaltningen anfört, att vid flygflottiljen funnes 15 båtar, vilka saknade särskilt förvaringsutrymme. Underhållsarbeten på båtarna måste pågå vintertid oberoende av rådande väderlek för att båtarna skulle vara funktionsdugliga snarast efter islossningen. Härför erfordrades att arbetet kunde ske under tak.

Beträffande den föreslagna kompletteringen av vattenverket har flygförvaltningen anfört, att Roslagens flygflottilj finge sitt råvatten från Rönningesjön, vilken sjö vore mycket förorenad med fekalier. Vattnet renades med kemikalier i en sluten flockningsanläggning, varvid bakteriehalten något nedsattes. Kloreringsanläggningen fungerade emellertid ej pålitligt, varför den vid flera tillfällen måste borttagas för justering. Vattnet hölle trots reningen en smak av dy och alger samt hade otrevlig lukt, speciellt under sommarmånaderna. Dessa olägenheter kunde endast bemästras medelst rening i kolfilter. Vidare kunde brandvatten ej levereras genom flottiljens vattenledningsnät, då brandpump saknades. Flottiljen vore vid eldsvåda helt hänvisad till att taga vatten från Stora Värtan, vilket kunde vara mycket tidsödande, då brandslangar måste utläggas från stranden till brandplatsen.

Som motivering till medelsbehovet för förvärv av vissa markom-

råden har flygförvaltningen erinrat om att Kungl. Maj:t genom beslut den 5 september 1941 och den 2 oktober 1942 föreskrivit, att två områden invid flottiljens område vid Hägernäs skulle tagas i anspråk med stöd av allmänna förfogandelagen. Det ena området, som omfattade omkring 1,7 hektar, hade avsetts för uppförande av motorprovningsbock m. m. och på det andra, vilket innehölle en areal av omkring 6 hektar, skulle en skjutbana anläggas för flottiljen. På grund av den centralisering av motorprovttjänsten vid flygvapnet, för vilken redogörelse lämnats i 1945 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bil. 2, s. 93 f.) och mot vilken riksdagen (skrivelse nr 154) icke haft någon erinran, hade den ursprungligen planerade provbocksanläggningen icke kommit till utförande. Området hade i stället tagits i anspråk för ett motorförråd, försett med enklare anordningar för provning av flygmotorer samt vissa andra byggnadsändamål. På grund härav vore områdets återställande till ägaren numera uteslutet.

I skrivelse den 30 november 1945 har flygförvaltningen återkommit till frågan om markförvärven och därvid anfört i huvudsak följande.

Förhandlingar med ägaren till ifrågavarande områden hade numera slutförts. Denne hade därvid förklarat sig villig att sälja det mindre området mot en köpeskilling av två kronor per kvadratmeter. Då detta område omfattade omkring 1,7 hektar, skulle köpeskillingen således uppgå till omkring 34 000 kronor enligt nuprisläge eller till 30 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. En av flygförvaltningen anlitad värderingsman, som hade erfarenhet av fastighetsvärden i Stockholmstrakten, hade i ett skrivelsen bifogat utlåtande tillstyrkt godtagande av nämnda pris. Det större området, på vilket skjutbanan vore belägen, vore ägaren emellertid icke villig att överlåta till kronan, då området vore synnerligen välbeläget i närheten av järnväghållplats och väl ägnat för bebyggande och skjutbanans belägenhet på området verkade hämmande på exploateringen av omgivande områden, liksom på ortens naturliga utveckling över huvud. Ägaren hade emellertid förklarat sig villig att till kronan vederlagsfritt överlåta ett annat för skjutbana lämpligt område, där en skjutbana skulle vålla mindre olägenheter för samhällsbildningen. Detta område omfattade omkring fem hektar och vore beläget omkring 300 meter norr om den nuvarande skjutbanan. Arméns fortifikationsförvaltnings skjutbaneofficer hade funnit det erbjudna området väl lämpat för anläggande av en tillfredsställande skjutbana och chefen för flygstaben hade icke haft något att erinra mot en förflyttning av skjutbanan till detta område. Kostnaderna härför hade av flygförvaltningen beräknats till 80 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Flygförvaltningen hade funnit flyttning av skjutbanan på angivna villkor vara det för kronan förmånligaste. Med anledning av vad sålunda förekommit hade förvaltningen med ägaren till ifrågavarande områden under förbehåll av Kungl. Maj:ts godkännande träffat avtal om förvärfv av det mindre området till ett pris av två kronor per kvadratmeter samt övertagande av nyssnämnda område för anläggning av en skjutbana. Riksdagen hade efter förslag av Kungl. Maj:t i 1945 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bil. 2, s. 94) anvisat 10 000 kronor för anordningar för skjutning mot rörliga skjutmål vid bland annat Roslagens flygflottilj, vilket belopp inginge i förenämnda kostnader av 80 000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts har flygförvaltningen beräknat det totala medelsbehovet för ifrågavarande ändamål vid Roslagens flygflottilj till sammanlagt (30 000 + 80 000 — 10 000 =) 100 000 kronor.

Enligt vad jag inhämtat användas båtarna vid Roslagens flygflottilj, vilken är utrustad med sjöflygplan, huvudsakligen såsom beredskapsbåtar för sjö-räddningstjänst, personaltransporter och bogsering av flygplan samt såsom tankbåtar för tankning av flygplan. Då det är angeläget, att dessa båtar kunna hållas i gott stånd och att de omedelbart efter islossningen kunna tagas i bruk, finner jag mig böra tillstyrka att det av flygförvaltningen angivna beloppet, 15 000 kronor, beräknas för ett båthus. Även behovet av komplettering av vattenverket finner jag såväl ur hygieniska synpunkter som med hänsyn till brandsäkerheten vara välmotiverat. Ett förslag om anslutning av Roslagens flygflottilj till Täby kommuns vattenledningsnät har visat sig bliva alltför dyrbart. Jag beräknar därför, med godtagande av flygförvaltningens kostnadsberäkning, för detta ändamål 35 000 kronor.

Vad därefter beträffar de föreslagna markförvärven vill jag erinra om att det markområde, varå förläggningen för Roslagens flygflottilj anordnats, förvärvades år 1936 genom expropriation. Området ansågs då vara tillräckligt stort för den dåvarande flottiljens behov. Flottiljen har emellertid sedermera ökats ut med påföljd att området blivit väl litet. Då fråga uppkom om uppförande av en provbocksanläggning, som måste ligga i närheten av flottiljens tygverkstad, och anläggande av en skjutbana, fanns därför ingen möjlighet att förlägga dessa anläggningar inom flottiljens område. I anledning därav togos med stöd av förfogandelagen provisoriskt i anspråk ett mindre område omedelbart intill tygverkstaden för provbocksanläggningen och ett större område på längre avstånd från flottiljens område för skjutbanan. Det mindre området är ägaren nu villig att sälja för ett pris av två kronor per kvadratmeter. Då priset synes godtagbart, tillstyrker jag, att 34 000 kronor anvisas för ifrågavarande markförvärv.

Enär skjutbanan med sin nuvarande förläggning verkar hindrande för den tomtexploatering, som nu är planerad för det kringliggande området, har markägaren erbjudit sig att vederlagsfritt upplåta annan mark för skjutbana. Gynnsamma betingelser föreligga för anläggande av en skjutbana på den föreslagna platsen. Då utredning i ärendet visat, att en expropriation av skjutbanans nuvarande mark med säkerhet skulle medföra minst samma kostnader som flyttning av skjutbanan, anser jag mig böra tillstyrka, att markägarens önskemål om flyttning av skjutbanan tillmötesgås. Jag förutsätter, att den nya skjutbanan gives en sådan utformning att den blir tillräcklig även för sjökrigsskolans totala behov. Härigenom kunna nämligen kostnader för transporter av sjökrigsskolans elever till Järvafältets skjutbanor för övningsskjutningar inbesparas.

I vad mån de med ifrågavarande flyttning av skjutbanan förenade kostnaderna äro av karaktär att böra bestridas från avvecklingsanslag, kan jag i brist på närmare utredning icke nu bedöma. Jag beräknar därför tills vidare under förevarande anslag hela det för ändamålet äskade beloppet, 70 000 kronor.

I enlighet med det anförda beräknar jag således för Roslagens flygflottilj för nästa budgetår ett belopp, inberäknat kostnader för administration, av $(15\,000 + 35\,000 + 34\,000 + 70\,000 + 9\,000 =)$ 163 000 kronor.

Östgöta flygflottilj (Malmén). Flygförvaltningen har för nästa budgetår be-
träffande Östgöta flygflottilj föreslagit uppförande av gymnastikbyggnad
(200 000 kronor) och förrådshangar (155 000 kronor). Härtill komma kost-
nader för administration.

I 1942 års försvarsbeslut beräknades, att flygplanförråd och förråds-
hangarer skulle uppföras vid vissa flygförband. De sammanlagda kostna-
derna härför uppskattades enligt prisläget den 1 juli 1941 till 1 150 000
kronor förutom administrationskostnader m. m. Förrådshangarerna avsågos
för reservflygplan, som snabbt skulle kunna tagas i bruk, medan flygplanför-
råden avsågos för ersättningsmateriel. För budgetåret 1944/45 beräknades
medel för uppförande vid Jämtlands flygflottilj av två förrådshangarer för
en sammanlagd kostnad av 100 000 kronor och flygplanförråd för en kostnad
av 125 000 kronor samt vid Kalmar flygflottilj av en förrådshangar för en
kostnad av 50 000 kronor och flygplanförråd för en kostnad av 125 000 kronor.

Sedan flygförvaltningen i skrivelse den 7 december 1944 anmält, att det ur
driftssynpunkt befunnits lämpligare att koncentrera förrådshållningen enligt
i skrivelsen angivna normer, anförde jag vid anmälan av 1945 års statsverks-
proposition (kapitalbudgeten: bil. 2, s. 92 f.), att jag i princip biträdde
flygförvaltningens förslag men att jag för det dåvarande förordade, att —
med ändring av det för 1944 års riksdag framlagda förslaget — medel beräk-
nades för programmets genomförande endast såvitt avsåge vissa föreslagna
flygplanförråd för en kostnad av tillhopa 400 000 kronor samt förråds-
hangarer för Jämtlands och Kalmar flygflottiljer för en beräknad kostnad av
tillhopa 230 000 kronor. Jag anförde även, att det borde vara flygförvalt-
ningen angeläget att vid den fortsatta utformningen av förrådsorganisationen
tillse, att de återstående byggnadsarbetena för förrådsändamål kunde, med in-
räknande av nyss angivna kostnader, utföras inom ramen för det i försvars-
beslutet beräknade beloppet, 1 150 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.
Häremot hade riksdagen (skrivelse nr 154) ingen erinran.

I skrivelse den 29 september 1945 har flygförvaltningen föreslagit upp-
förande av ytterligare ett flygplanförråd vid centrala flygverkstaden i Arboga
samt av en förrådshangar vid var och en av Östgöta och Svea flygflottiljer.
Kostnaderna enligt prisläget den 1 juli 1941 ha beräknats till respektive
190 000, 155 000 och 175 000 kronor eller sammanlagt 520 000 kronor jämte
kostnader för administration m. m.

*Före-
draganden.*

Då de sammanlagda kostnaderna för flygplanförråd och förrådshangarer
icke överstiga det i försvarsbeslutet beräknade beloppet och då det nu fram-
lagda förslaget innebär ett slutligt genomförande av det program för förråds-
organisationen, som godkändes av 1945 års riksdag, finner jag mig böra
biträdta förslaget. Mot kostnadsberäkningarna har jag icke funnit anledning
till erinran. Jag kommer att i det följande vid anmälan av medelsbehoven
för Svea flygflottilj och centrala flygverkstaden i Arboga beräkna de av flyg-
förvaltningen angivna beloppen.

Då jag ej heller för Östgöta flygflottilj kan tillstyrka medelsanvisning för

gymnastikbyggnad, beräknar jag således för flottiljen för nästa budgetår ett belopp av, inberäknat administration, $(155\ 000 + 9\ 000 =)$ 164 000 kronor för uppförande av förrådshangar.

Jämtlands flygflottilj (Frösön). För denna flottilj har *flygförvaltningen* för nästa budgetår föreslagit följande byggnadsarbeten, nämligen gymnastikbyggnad (210 000 kronor), vissa flygfältsarbeten m. m. (650 000 kronor), inomhusskjutbana (35 000 kronor), sprutmålningsverkstad (40 000 kronor) samt utökning av kommandocentral (25 000 kronor). Härtill komma kostnader för administration.

Efter förslag av Kungl. Maj:t i 1945 års statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 2, s. 99 f.) beräknade riksdagen (skrivelse nr 154) 1 260 000 kronor för utbyggnad av start- och landningsbanor på Jämtlands flygflottiljs flygfält. Beloppet avsågs för utbyggnad av bansträckningen öst—väst till 1 500 meters längd samt för anläggande av en permanent rullbana av 30 meters bredd längs denna sträckning. I förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1945/46 har bland annat upptagits utvidgning av nämnda stråk till 2 000 meter jämte permanent rullbana på utvidgningsområdet.

I skrivelse den 28 juni 1945 anförde flygförvaltningen i huvudsak följande.

För att totalkostnaden för det planerade stråket om 2 000 meters längd skall bli den minsta möjliga samt för att stråkets längdprofil skall ur flygteknisk synpunkt bli fullt godtagbar har kostnaden för utvidgningen till 1 500 meter ökat därigenom, att schaktnings- och sprängningsarbetena fått större omfattning. Vidare har det synts mindre fördelaktigt att utföra rullbanan till endast 30 meters bredd med hänsyn till att densamma kommer att ligga i huvudinflygningsriktningen och kommer att tagas i anspråk vid landning i mörker och dimma. Det av riksdagen beräknade beloppet kan endast medgiva arbeten i sådan omfattning, att å det till utförande avsedda 1 500-metersstråket förutom erforderliga fältarbeten en 750 meter lång och 40 meter bred permanent rullbana å den östligaste delen kan erhållas. För ett fullt effektivt utnyttjande av det öst-västliga stråket erfordras rullbanans utbyggande utefter hela stråkets längd, det vill säga dess förlängning till 1 500 meter. Merkostnaden härför beräknas till 650 000 kronor.

Flygförvaltningen föreslog därför i nämnda skrivelse utbyggande av flygstråket öst—väst till 1 500 meters längd samt utförande av en 40 meter bred permanent rullbana med en längd av 750 meter å östra delen av samma stråk. Kostnaderna härför skulle oberäknat utgifter för administration m. m. uppgå till 1 260 000 kronor.

Genom beslut den 19 september 1945 har Kungl. Maj:t bemyndigat flygförvaltningen att med anlitande av anslaget till Vissa byggnadsarbeten m. m. för innevarande budgetår gå i författning om utbyggande av flygfältet med ett öst-västligt stråk om 1 500 meters längd, varvid skulle iakttagas att byggnadskostnaderna räknade efter prisläget den 1 juli 1941 icke finge överstiga 850 000 kronor.

Under hänvisning till vad flygförvaltningen anförde i skrivelsen den 28 juni 1945 har ämbetsverket i sina medelsäskanden för nästa budgetår före-

slagit utökning av ifrågavarande rullbana till 40 meters bredd för en beräknad kostnad av 650 000 kronor.

Beträffande medelsbehovet för sprutmålningsverkstad har flygförvaltningen anfört följande.

Befintlig måleriverkstad tillåter ej intagande av flygplan för målning, varför alla större målningsarbeten måste utföras i monteringshallen. Dessutom måste sådana arbeten under rådande förhållanden utföras på övertid, enär sprutmålning av hälsoskäl ej får utföras samtidigt med att annan personal arbetar i samma lokal. Slutligen är monteringshallen icke utrustad med sådana ventilationsanordningar att sprutmålningen kan ske utan risk för explosion eller förgiftning. En ny måleriverkstad föreslås därför bli utförd såsom tillbyggnad till tygverkstaden. Tillbyggnaden skulle därvid utföras brandsäkert avskild från den äldre byggnaden samt förses med sådana ventilationsanordningar, som enligt yrkesinspektionens normer krävas för en sprutmålningsverkstad.

*Före-
draganden.*

I enlighet med vad jag tidigare anfört kan jag icke för närvarande tillstyrka uppförande av gymnastikbyggnad och ej heller anordnande av inomhusskjutbana. De nyligen beslutade arbetena för utbyggnad av det östvästliga flygstråket synas böra fullföljas, innan beslut fattas om ytterligare arbeten på flygfältet. De av flygförvaltningen anförda skälen ha däremot övertygat mig om behovet av en ny sprutmålningsverkstad. Såsom inledningsvis anförts bör vidare kommandocentralen utökas.

I enlighet med det anförda beräknar jag, med godtagande av flygförvaltningens kostnadsberäkningar, för Jämtlands flygflottilj, inklusive kostnader för administration, ett belopp av (40 000 + 25 000 + 4 000 =) 69 000 kronor.

Västgöta flygflottilj (Karlsborg). För nästa budgetår har *flygförvaltningen* för denna flygflottilj föreslagit att medel anvisas för dränering av flygfältet (75 000 kronor) och utbyggnad av kommandocentral (25 000 kronor). Härtill komma kostnader för administration.

Efter förslag av Kungl. Maj:t i 1945 års statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 2, s. 102) beräknade riksdagen (skrivelse nr 154) 35 000 kronor för dräneringsarbeten å flygfältet.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår har flygförvaltningen anfört, att det sedan närmare undersökningar kunnat företagas visat sig att bristfälligheterna hos dräneringssystemet på de äldre fältdelarna å flygfältet vore betydligt större än beräknats. Flygförvaltningen har härom närmare anfört följande.

Större delen av dräneringsnätet uppfyller icke de krav, som numera ställas på en flygfältsdränering. Rörledningarna äro för glesat lagda samt underdimensionerade. Genom att arbetena utförts i flera omgångar under skilda tidsperioder har dräneringsnätet icke fått det effektiva och enhetliga utförande, som skulle ha blivit fallet, om hela nätet kunnat konstrueras i ett sammanhang. Det ställer sig därför nu mycket svårt att genom de tidigare planerade kompletteringarna och smärre omläggningarna samordna det befintliga dräneringsnätet utan allvarlig risk för att fältets dränering alltjämt åtminstone på vissa partier blir otillfredsställande. Flygförvaltningen anser

därför, att den mest rationella och ekonomiska lösningen av problemet vore att å större delen utföra en helt ny dränering oberoende av den befintliga. De ytterligare kostnaderna för dessa arbeten uppskattas till 75 000 kronor.

Jag anser det vara av vikt att Västgöta flygflottiljs flygfält erhåller ett effektivt dräneringssystem och förordar därför att ytterligare medel utöver de föregående år beräknade anvisas för utförande av en helt ny dränering i enlighet med flygförvaltningens förslag. Då jag såsom inledningsvis anförts även förordar utbyggnaden av kommandocentralen, beräknar jag sålunda inklusive kostnader för administration för nästa budgetår ($75\,000 + 25\,000 + 6\,000 =$) 106 000 kronor för byggnads- och anläggningsarbeten vid Västgöta flygflottilj.

*Före-
draganden.*

Skaraborgs flygflottilj (Såtenäs). För denna flygflottilj har *flygförvaltningen* för nästa budgetår beräknat ett medelsbehov av 20 000 kronor, jämte 1 000 kronor avseende kostnader för administration, för utbyggnad av kommandocentralen.

Under hänvisning till vad jag tidigare anført beräknar jag för utbyggnad av kommandocentralen ett belopp av 21 000 kronor.

*Före-
draganden.*

Svea flygflottilj (Barkarby). För denna flottilj har *flygförvaltningen* föreslagit uppförande av ny gymnastikbyggnad (150 000 kronor), ändring av befintlig gymnastiksal till fritidsbyggnad (50 000 kronor), utökning av reningsverk för avloppsvatten (70 000 kronor), utbyggnad av kommandocentralen (25 000 kronor) samt uppförande av en förrådshangar (175 000 kronor). Härtill komma kostnader för administration.

På i det föregående anförda skäl kan jag ej heller beträffande Svea flygflottilj föreslå, att medel beräknas för ny gymnastikbyggnad. Ej heller anser jag mig böra tillstyrka den föreslagna ändringen av den nu befintliga gymnastiksalen till fritidsbyggnad.

*Före-
draganden.*

Då det framgår av en av flygförvaltningen åberopad skrivelse i ämnet, att Järfälla kommun överväger att bygga en huvudavloppsledning från Jakobsbergs samhälle till Stockholms stads kloakpumpstation vid Sundby, varvid flygflottiljens avloppsfråga skulle kunna lösas genom anslutning till denna huvudavloppsledning, finner jag mig icke kunna tillstyrka bifall till förslaget om utökning av reningsverket. För utbyggnad av kommandocentralen torde däremot i enlighet med vad jag inledningsvis anført medel böra ställas till förfogande. Såsom anförts vid behandlingen av byggnadsbehoven för Östgöta flygflottilj tillstyrker jag vidare uppförande av en förrådshangar. För flottiljen beräknar jag sålunda ett belopp av, inklusive kostnader för administration, ($25\,000 + 175\,000 + 12\,000 =$) 212 000 kronor.

Göta flygflottilj (Säve). Följande byggnadsarbeten ha av *flygförvaltningen* föreslagits komma till utförande under nästa budgetår, nämligen utökning av skolbyggnad (35 000 kronor), ombyggnad av furirförläggningar (30 000 kro-

nor), utökning av tygverkstad (130 000 kronor) och sjukstuga (35 000 kronor), ny utfartsväg (35 000 kronor) samt utbyggnad av kommandocentral (10 000 kronor). Härtill komma kostnader för administration.

Samtliga medelsbehov med undantag av kostnaden för utbyggnad av kommandocentralen anmäldes av flygförvaltningen i ämbetsverkets medelsäskanden för innevarande budgetår. Vid anmälan av statsverkspropositionen till 1945 års riksdag (kapitalbudgeten: bil. 2 s. 106) anförde jag beträffande dessa medelsbehov bland annat, att behovet av de föreslagna om- och tillbyggnadsarbetena ävensom av den ifrågasatta nya utfartsvägen borde tillförlitligt styrkas, innan medel beräknades för dessa ändamål, samt att beträffande utökningen av sjukstugan förnyad utredning borde företagas i samråd med försvarets sjukvårdsförvaltning.

I sina medelsäskanden för nästa budgetår har flygförvaltningen, under erinran att byggnadsprogrammet för Göta flygflottiljs förläggning erhållit ett enklare utförande än vid övriga flygflottiljer, till motivering för den föreslagna utökningen av skolbyggnaden anfört i huvudsak följande.

Skolbyggnaden vid Göta flygflottilj omfattar blott 4 lektionssalar, medan enligt nu gällande normer en jaktflottilj skall disponera 6 lektionssalar. Undervisningen måste därför nu bedrivas i tillfälliga lokaler till men för såväl undervisningen som tjänsten i övrigt. För manskapsskolornas undervisning under vinterhalvåret 1944/45 ha som lektionssalar måst användas delar av överfurirmässen. Dessa lokaler kunna icke disponeras till ett följande år, enär överfurirmässen i samband med tillkomsten i enlighet med 1942 års försvarsbeslut av nya överfurirer helt behöves för sitt egentliga ändamål.

I likhet med övriga flottiljer bör vidare Göta flygflottilj i skolbyggnaden erhålla ett rum för manskapsbibliotek, jämväl avsett som lärum. Behovet härav för denna flygflottiljs vidkommande är desto mera angeläget, som tre av divisionsförläggningarna sakna dagrum.

Vid utökningen av skolbyggnaden bör även tillkomma ett rum för linktrainer, vilket normalt ingår i standardprogrammet för en jaktflottiljs skolbyggnad. Linktrainern står för närvarande provisoriskt uppställd i ett förrådsrum i gymnastikbyggnaden. Dess instrumentering är mycket känslig och har tagit skada av den fuktighet, som finnes i dessa lokaler och som sannolikt härrör från den i byggnadens källarvåning inrymda bastuavdelningen. Skadan har föranlett kostsamma reparationer samt medfört att apparaten under flera månaders tid varit ur funktion till stort men för utbildningen i instrumentflygning vid flottiljen.

Skolbyggnaden bör därför i enlighet med vad ovan sagts utökas med två lektionssalar för vardera 42 elever, ett rum för manskapsbibliotek och ett rum för linktrainer.

Beträffande behovet av förlägningslokaler för furirer har flygförvaltningen anfört, att vissa divisioners furirer vore förlagda i logement, avsedda för 8—12 man i likhet med övrigt manskap, vilket vid mångårig tjänst vore otrivsamt och icke lämpligt samt menligt påverkade rekryteringen vid flottiljen. Vid alla övriga flygförband vore furirerna förlagda i rum för två. Flygförvaltningen föresloge därför, att logementen genom mellanväggar uppdelades till rum av lämplig storlek.

Rörande tygverkstaden har flygförvaltningen anfört i huvudsak följande.

Tygverkstaden är väsentligt mindre än vad som nu anses erforderligt för en jaktflottilj. Sålunda har monteringshallen en yta av endast 720 m² mot 1 200 m² vid Skånska flygflottiljen och Hälsinge flygflottilj. Samma relationer gälla tillhörande verkstadsutrymmen.

De moderna flygplantypernas alltmer komplicerade utförande har medfört, att tygverkstaden blivit alltför liten för de arbetsuppgifter, som skola utföras inom densamma. En utökning av monteringshallen och en del verkstadsavdelningar erfordras därför.

I monteringshallen kunna sex å sju flygplan av typ J 22 med svårighet samtidigt uppställas. Med hänsyn till att ständigt ett antal flygplan på grund av skadade eller nedmonterade landningsställ torde befinna sig i hallen, omöjliggöras i det närmaste omflyttningar av övriga intagna flygplan.

Befintlig måleriverkstad tillåter ej intagande av flygplan för målning, varför alla större målningsarbeten måste utföras i monteringshallen och på övertid. Sprutmålning får nämligen av hälsoskäl ej utföras samtidigt med att annan personal arbetar i samma lokal. Monteringshallen är dessutom icke utrustad med sådana ventilationsanordningar, som erfordras för riskfri sprutmålning. En ny måleriverkstad föreslås därför bli tillbyggd.

Sadelmakeriverkstaden är belägen i ett genomgångsutrymme till instrumentverkstaden, vilket är synnerligen olämpligt, då sadelmakeriarbete är dammalstrande, medan instrumentarbete fordrar absolut dammfrihet. Dessutom är sadelmakeriverkstaden så liten, att alla större arbeten måste utföras i monteringshallen.

Instrumentverkstaden, som har en yta av 18 m², utgör arbetsplats för en arbetsförman, en hjälpmontör samt en å två värnpliktiga instrumentmekaniker. Dessutom måste ofta divisionernas instrumentmekaniker beredas tillfällig arbetsplats för specialarbeten och kontrollarbeten. Verkstadens utrymmen äro ej tillräckliga för sitt ändamål.

Propellerverkstad har provisoriskt ordnats genom avbalkning av en del av maskin- och plåtslageriverkstaden. Utrymmen ha således måst tagas i anspråk, vilka väl hade behövts för andra arbeten.

Utrymme för tändstiftsputsning saknas, varför putsningen huvudsakligen sker i divisionernas flygtjänstbyggnader, vilket ej kan anses tillfredsställande. Arbetet kan där ej övervakas eller göras effektivt. All tändstiftsputsning bör ske i tygverkstaden.

Materieförrådet saknar utrymmen för förvaring av olja, färg, gummi m. m. Genom att Göta flygflottilj utöver egna flygplan även handhar flygplan för andra flygeskadern, måste reservlager uppläggas för ett visst antal olika flygplantyper.

En utökning av tygverkstaden är sålunda en förutsättning för ett rationellt bedrivande av verkstadstjänsten vid flygflottiljen.

Förslaget till utökning av sjukstugan — vilket i huvudsak innebär utvidgning och förbättring av mottagnings- och behandlingsavdelningarna — har tillstyrkts av försvarets sjukvårdsförvaltning. Behovet av ny utfartsväg har främst motiverats med planerad utbyggnad av flygfältet.

Göta flygflottilj organiserades under de första krigsåren. Med hänsyn till behovet av en snabb förstärkning av jaktförsvaret ansågos därvid vissa anordningar kunna givas en något enklare utformning än som eljest förekommer vid flygvapnet. De om- och tillbyggnadsarbeten, som nu föreslagits av flygförvaltningen, sammanhånga delvis med detta förhållande. Den utredning, som ämbetsverket numera företett, synes mig klart visa behovet av de före-

*Före-
draganden.*

slagna arbetena å skolbyggnaden, furirförläggningarna, tygverkstaden och sjukstugan, och jag anser mig därför numera icke böra motsätta mig, att de komma till utförande. Jag förutsätter emellertid att, när slutligt förslag till byggnadsarbetenas utförande framlägges, närmare utredning förebringas i vad mån begränsningar i byggnadsprogrammet böra vidtagas med hänsyn till planerade minskningar av flygvapnets värnpliktskontingent m. m.

Däremot kan jag icke tillstyrka anläggande av ny utfartsväg. Denna fråga synes böra prövas i samband med den utvidgning av flygfältet, som flygförvaltningen planerar.

Då jag, som tidigare anförts, tillstyrker den föreslagna utbyggnaden av kommandocentralen, beräknar jag, med godtagande av flygförvaltningens kostnadsberäkningar, för ifrågavarande arbeten, inklusive kostnader för administration, ett belopp av (35 000 + 30 000 + 130 000 + 35 000 + 10 000 + 14 400 =) i avrundat tal 254 000 kronor.

Flygkadettskolan (Uppsala). Flygförvaltningen har för flygkadettskolan för nästa budgetår beräknat 35 000 kronor för byggnad för linktrainer samt 35 000 kronor för byggnad för arrester och vaktmästarbostad. Kostnader för administration äro icke medräknade i nämnda belopp.

I sina medelsäskanden för innevarande budgetår hemställde flygförvaltningen om medgivande att med anlitan av uppkomna besparingar å för Upplands flygflottilj och flygkadettskolan gemensamma anslag uppföra nämnda byggnader. Vid anmälan av 1945 års statsverksproposition anförde jag, att jag, då behovet av de sålunda föreslagna nybyggnaderna icke i den då föreliggande utredningen kunde anses vara tillfredsställande styrkt, icke kunde förorda bifall till flygförvaltningens förslag.

I nu förevarande sammanhang har flygförvaltningen beträffande utrymme för linktrainer framhållit följande.

Flygkadettskolan disponerar för närvarande två stycken linktrainer. Dessa ha på grund av lokalbrist måst uppställas i en av flygkadettskolans hangarer, varest särskilt rum ordnats genom uppsättande av träväggar. Såsom kompensation för det flygplanutrymme, som genom nämnda åtgärd har gått förlorat, har flygkadettskolan disponerat hangarutrymmen vid Upplands flygflottilj. Då flygflottiljen inom den närmaste tiden tillföres avsedd flygmateriel i full utsträckning, komma emellertid ifrågavarande hangarutrymmen icke längre att kunna upplåtas till flygkadettskolan. Härigenom blir det nödvändigt, att antingen bibehålla linktrainer i hangaren och placera ett visst antal flygplan utomhus eller uppföra särskild lokal för linktrainer. Den första utvägen är ur materielsynpunkt olämplig. Bortsett från de olägenheter, som följa därav, att flygplan icke ha hangarskydd, har det visat sig, att temperaturväxlingar och damm, vilka ofta förekomma i en hangar, ha en menlig inverkan på linktrainerinstrumentens funktionsduglighet. Av denna är utbildningens värde helt beroende.

Utbildningen i linktrainer förlägges vid flygkadettskolan dels till tjänstetid (överläsningstimmar), dels till fritid. Därest övningspassen skola kunna effektivt utnyttjas är det i båda fallen av vikt, att lokalen finnes i närheten av skolbyggnad och förläggning, så att icke lång tid åtgår för förflyttning mellan lektionssalar och den lokal, där linktrainer äro uppställda.

Flygförvaltningen har även, såsom av handlingarna framgår, närmare motiverat behovet av en nybyggnad för arrester och vaktmästarbostad.

Jag kan icke förorda, att ytterligare medel beräknas för flygkadettskolan för ifrågavarande ändamål. För den händelse kostnaderna för en byggnad för linktrainer kunna rymmas inom de för Upplands flygflottilj eller skolan redan anvisade medlen, har jag dock intet att erinra mot att denna byggnad kommer till uppförande.

*Före-
draganden.*

Norrbottnens flygbaskår (Kallax). Flygförvaltningen har för Norrbottens flygbaskår för nästa budgetår beräknat 170 000 kronor för en hangar jämte uppställningsplan och 115 000 kronor för skyddsplantering m. m.

Beträffande behovet av en hangar har flygförvaltningen anført i huvudsak följande.

Vid Norrbottens flygbaskår finnas 4 hangarer, vardera rymmande cirka 5—6 flygplan av medelstorlek eller tillsammans 20—24 flygplan av medelstorlek. I stället för 5—6 sådana flygplan kunna hangarerna rymma vardera 7—8 jaktflygplan av nu i bruk varande typer. Hangarerna voro ursprungligen avsedda dels för flygbaskårens egna flygplan (cirka 14 flygplan av olika typer), dels för flygplan tillhörande gästande förband, förlagda till flygbaskåren för övning och utbildning under norrländska vinterförhållanden. Hangarutrymmen för de senare avsågs i huvudsak endast för sådana flygplan, å vilka översyner och smärre reparationsarbeten skulle utföras. Genom 1942 års försvarsbeslut fastställdes, att flygvapnets bomb- och skjutskola skulle förläggas till Norrbottens flygbaskår. Härigenom ökades behovet av hangarutrymmen vid flygbaskåren. Antalet flygplan vid bomb- och skjutskolan växlar under olika tider på året, men håller sig mellan 12 och 24 flygplan (bombflygplan och jaktflygplan). Av det anförda framgår, att hangarläget är synnerligen ansträngt vid flygbaskåren oavsett att hangarutrymme erfordras för 7 segel- och glidflygplan, vilka tillkommit efter försvarsbeslutet. Då flygmaterielen tager allvarlig skada av längre tids förvaring utomhus under svåra väderleksförhållanden, bör en ny hangar — förutsedd i försvarsbeslutet — uppföras under budgetåret 1946/47.

Behovet av skyddsplantering för förhindrande av sanddrift inom flygbaskårens förläggningsområde har anmälts av flygförvaltningen i medelsäskandena för de två senaste budgetåren. Vid anmälan av 1945 års statsverksproposition erinrade jag, att ifrågavarande arbeten, såsom framginge av propositionen 1944: 281, hänförts till investeringsreserven för budgetåret 1944/45. Jag var emellertid icke beredd tillstyrka, att arbetena medtogos i flygvapnets ordinarie byggnadsprogram.

Behovet har av investeringsutredningen upptagits i utredningens förslag till investeringsreserv för budgetåret 1945/46.

I sina medelsäskanden för nästa budgetår har flygförvaltningen anført, att förutom den skada den kringvirvlande fina sanden förorsakade flygmotorerna trängde den ut på flygfältet och förkvävde gräsväxten. Det syntes flygförvaltningen oundgängligen erforderligt, att sanden bundes genom påföring av matjord och besåning, om icke skador skulle uppkomma, som bleve utomordentligt svåra och dyrbara att reparera.

*Före-
draganden.*

Med hänsyn till de under stora delar av året svåra väderleksförhållandena vid Norrbottens flygbaskår är det av vikt, att hangarutrymmen i tillräcklig omfattning stå till förfogande. Då flygförvaltningens utredning visar, att brist på sådana utrymmen för närvarande föreligger, anser jag mig böra förordna, att medel anvisas för en ny hangar. I samband därmed bör även anordnas en uppställningsplan. Jag finner det även önskvärt, att åtgärder vidtagas för att binda sanden inom förläggingsområdet, då det för närvarande otvivelaktigt föreligger risk för att flygmotorerna taga skada av sanden och denna även kan hindra gräsväxten på flygfältet. Jag anser mig därför böra tillstyrka, att medel nu beräknas för detta ändamål. Läget på arbetsmarknaden torde emellertid få vara avgörande för om och när arbetena härmed skola sättas i gång.

I enlighet med det anförda beräknar jag för Norrbottens flygbaskår för nästa budgetår ett belopp, inberäknat kostnader för administration, av $(170\,000 + 115\,000 + 17\,000 =)$ 302 000 kronor.

Centrala flygverkstaden i Arboga. I enlighet med vad jag tidigare anfört vid anmälan av medelsbehoven för Östgöta flygflottilj beräknar jag för centrala flygverkstaden i Arboga för nästa budgetår ett belopp, inklusive kostnader för administration, av $(190\,000 + 11\,400 =)$ i avrundat tal 200 000 kronor för uppförande av ett flygplanförråd.

Centrala flygverkstaden å Malmen jämte försökscentralen. För dessa anläggningar har *flygförvaltningen* för nästa budgetår beräknat 110 000 kronor för uppställningsplaner och förbindelsebana av betong för flygplan, 38 000 kronor för drivmedelsförråd, 22 000 kronor för gjutning av betonggolv i vissa källarutrymmen m. m. samt 18 000 kronor för komplettering av stängsel kring försökscentralens område.

Beträffande behovet av uppställningsplaner har flygförvaltningen anfört bland annat följande.

Vid centrala flygverkstadens monteringshallar saknas permanentbelagda uppställningsplaner. Man har tidigare hyst den förhoppningen, att gräsväxten på marken vid hallarna skulle kunna förbättras så att permanentade uppställningsplaner icke skulle erfordras. Genom att på de nya flygplantyperna ställts större krav beträffande hastigheten än på äldre typer, har motorstyrkan ökat. Härigenom blir propellerluftströmmen starkare, varigenom även på en god gräsplan en mängd sandpartiklar rivas upp och föras in i motorerna. Då dessutom luftintaget på vissa flygplantyper sitter förhållandevis lågt, ökas svårigheterna att hindra sand att tränga in i och skada motorerna. Härtill kommer att vid en central flygverkstad förekommer markprovning av motorerna i betydligt större omfattning än vid en flygflottilj. Försök med trämatter ha visat, att sådana icke äro lämpliga, emedan de kvarhålla markfuktigheten och arbeta sig ned i marken. Flygförvaltningen får därför föreslå att framför monteringshallarna anläggas uppställningsplaner av betong med en sammanlagd yta av 2 000 kvadratmeter.

Av samma skäl har flygförvaltningen föreslagit utökning av befintlig betongplatta vid försökscentralen.

Behovet av förbindelsebana av betong har flygförvaltningen motiverat sålunda.

Den nuvarande förbindelsen mellan försökscentralen och flygfältet utgöres av ett cirka 600 meter långt stråk på vanlig gräsvall. Vid de omfattande transporterna av flygplan mellan försökscentralen och flygfältet har det visat sig, att fältytan särskilt vid tjällossning och efter regnperioder icke motstått de hårda påfrestningar, som densamma utsatts för. För att kunna upprätthålla trafiken har under otjänliga väderleksförhållanden måst utföras en förstärkning av ytan genom utläggande av rullmattor av trä. Ett upprepat utläggande av dessa tunga trämmattor blir mycket dyrbart. Dessutom medför det den olägenheten, att den underliggande fältytan fördärvas dels genom att växtligheten dödas och dels genom att trämmattan på grund av belastningen äter sig ned i marken och förorsakar besvärande ojämnheter. Det synes därför erforderligt, att en 7 meter bred permanentbelagd förbindelsebana av tjär- eller asfaltbetong på grundförstärkning kommer till utförande.

Rörande behovet av drivmedelsförråd har flygförvaltningen anført, att vid centrala flygverkstaden, som årligen förbrukar omkring 575 000 liter av 13 olika slag av flytande bränslen, finnas 7 tankar rymmande tillsammans endast 28 000 liter bränslen. Flygförvaltningen har därför föreslagit, att en drivmedelsanläggning utföres, som består av två tankar om vardera 30 000 liter samt ett mindre fatförråd för sådana bränsletyper, som användas i mindre omfattning och därför av ekonomiska skäl icke böra förvaras i underjordisk tank.

Som motivering för gjutning av betonggolv i vissa källarutrymmen har flygförvaltningen anført, att en ursprungligen vid försökscentralen planerad verkstadsflygel, som bland annat skulle innehålla förrådslokaler, på grund av medelsbrist hade måst slopas. Härigenom hade uppstått underskott på förrådsutrymmen och en del av monteringshallen hade tagits i anspråk som förråd. Då denna anordning vore både oekonomisk och driftstekniskt olämplig, föreslog flygförvaltningen, att ett förråd skulle anordnas i centralens huvudbyggnad genom gjutning av betonggolv i vissa källarutrymmen, som utgrävts i samband med grundläggningsarbetena, varjämte ett kallförråd för emballage m. m. om omkring 100 kvadratmeter skulle uppföras.

Behovet av komplettering av stängslet kring försökscentralen anmäldes av flygförvaltningen ursprungligen i skrivelse den 21 juli 1944. Vid anmälan av propositionen 1945: 97 anförde jag, att jag av den föreliggande utredningen icke blivit övertygad om att detta arbete vore oundgängligen nödvändigt. I förevarande sammanhang har flygförvaltningen anført, att försökscentralen vore fullgott avgränsad mot centrala flygverkstaden, under det att avgränsningen mot allmänt tillgängligt område vore otillfredsställande och stängsel fullständigt saknades mot Östgöta flygflottiljs område. Med hänsyn till den värdefulla materiel, som förvarades inom försökscentralen och de för försvaret betydelsefulla experimentarbeten, som där bedreves, vore det enligt flygförvaltningens uppfattning angeläget att obehöriga ej kunde bereda sig tillträde till området.

Före-
draganden.

Med hänsyn till de skador, som kunna inträffa på flygmaskinernas motorer genom sandpartiklar, biträder jag flygförvaltningens förslag om anläggande av uppställningsplaner av betong. Jag finner det även önskvärt, att en permanentbelagd förbindelsebana mellan försökscentralen och flygfältet kommer till utförande. Då vidare den nuvarande tankanläggningen vid centrala flygverkstaden synes vara för liten i förhållande till flygverkstadens betydande förbrukning av flytande bränslen, förordar jag anläggande av ny tankanläggning i enlighet med flygförvaltningens förslag. Även behovet av nya förrådsutrymmen för försökscentralen finner jag välmotiverat, varför jag tillstyrker flygförvaltningens förslag till åtgärder för anordnande av nya sådana utrymmen. Däremot anser jag mig fortfarande icke kunna förorda flygförvaltningens förslag till komplettering av stängslet kring försökscentralens område. I enlighet med det anförda beräknar jag för centrala flygverkstaden å Malmen jämte försökscentralen, inberäknat kostnader för administration, (110 000 + 38 000 + 22 000 + 10 000 =) 180 000 kronor för nästa budgetår.

Sammanfattning. I enlighet med vad i det föregående anförts torde kostnaderna för här avsedda byggnadsarbeten för flygvapnets räkning — med utgångspunkt från prisläget den 1 juli 1941 — kunna beräknas på sätt framgår av följande sammanställning.

	Kronor
Västmanlands flygflottilj	671 000
Roslagens »	163 000
Ostgöta »	164 000
Jämtlands »	69 000
Västgöta »	106 000
Skaraborgs »	21 000
Svea »	212 000
Göta »	254 000
Norrbottnens flygbaskår	302 000
Centrala flygverkstaden i Arboga	200 000
Centrala flygverkstaden å Malmen jämte försökscentral	180 000
	Summa 2 342 000

Såsom tidigare anförts ha emellertid samtliga för budgetåret 1946/47 av flygförvaltningen anmälda medelsbehov i detta sammanhang icke kunnat underställas riksdagen. Avsikten är att i en senare proposition till behandling upptaga vissa återstående byggnadsfrågor, varvid jämväl kommer att bifogas en tablå till belysning av den sammanlagda belastningen å försvarsbeslutets kostnadsram på grund av byggnadsarbeten m. m. för flygvapnet.

Såsom inledningsvis anförts bör av riksdagen äskas ett investeringsanslag av 28 500 000 kronor för nästkommande budgetår.

Aberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till Vissa byggnadsarbeten m. m. för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av 28 500 000 kronor;

dels ock medgiva, att i det föregående angivna byggnadsföretag må komma till utförande med anlitande av berörda anslag, i den mån kostnaderna icke kunna bestridas från av riksdagen tidigare anvisade anslag till inom försvarsbeslutets kostnadsram ingående byggnadsarbeten m. m.

[12.] **Prisstegringar å byggnadsarbeten m. m.** Under hänvisning till vad jag under punkten 2 anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Prisstegringar å byggnadsarbeten m. m. för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av 7 800 000 kronor.

[13.] **Smärre nybyggnads- och förändringsarbeten.** Under hänvisning till vad jag under punkten 3 anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Smärre nybyggnads- och förändringsarbeten för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av 50 000 kronor.

Försvarets fabriksfond.

[14.] **Anskaffning av maskiner och utrustning m. m. Försvarets fabriksverks dispositionsanslag.**

Efter förslag av Kungl. Maj:t i 1945 års statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 2, s. 121 ff.) har riksdagen (skrivelse nr 154) för innevarande budgetår å kapitalbudgeten under försvarets fabriksfond för anskaffning av maskinutrustning m. m. samt för byggnadsarbeten vid fabriksverket anvisat följande investeringsanslag, nämligen till Ersättningsanskaffning och förnyelsearbeten 750 000 kronor, till Nyanskaffning av maskiner och utrustning 250 000 kronor samt till Diverse byggnadsarbeten 50 000 kronor.

I skrivelse den 27 augusti 1945 angående medelsbehoven för nästa budgetår har *försvarets fabriksstyrelse* anfört, att fabriksstyrelsen även för nästkommande budgetår vore i behov av medel för ifrågavarande ändamål och att någon ändring i anslagsbeloppen icke vore erforderlig beträffande de två förstnämnda anslagen. Anslaget till diverse byggnadsarbeten syntes däremot fabriksstyrelsen knappast vara tillfyllest för att tillgodose vid tidpunkten för anslagsäskandenas avgivande icke förutsedda behov av medel för byggnadsändamål. Ämbetsverket har därom vidare anfört följande.

För närvarande finnas inga andra medel tillgängliga inom fabriksverket för dylika icke förutsedda behov av ersättning eller nyanskaffning av byggnader inom fabriksverket. Behov av att snabbt få ett mindre byggnadsarbete utfört

kan i en verksamhet av den art, som bedrivs av fabriksverket, lätt uppkomma. Skador å byggnader och anläggningar kunna exempelvis förorsakas av naturhändelser. Av drifttekniska skäl kan en mindre ombyggnad eller tillbyggnad bli en erforderlig, varvid ett avvaktande av riksdagsbeslut i frågan kan medföra betydande kostnader. Upptagandet av en ny tillverkningsdetalj kan nödvändiggöra vissa kompletteringar av byggnaderna vid en fabrik. Behovet av ett investeringsanslag att tjäna till reserv för ändamål, varom nu är fråga, kommer att bli så mycket större, i den mån civila tillverkningar upptagas inom verket. Styrelsen kan därvid få vara beredd att utan tidsutdräkt upptaga tillverkningar, vilka tidigare icke förekommit inom verket, medförande vissa investeringskostnader. Enligt styrelsens förmenande bör, för att ifrågasvara anslag skall kunna på ett riktigt sätt fylla sin uppgift att tillgodose fabriksverkets behov av såväl ersättningsanskaffningar som nyanskaffningar av byggnader och anläggningar, anslaget upptagas till ett belopp av åtminstone 300 000 kronor för nästkommande budgetår.

I yttrande över fabriksstyrelsens här berörda äskanden har *riksräkenskapsverket* anfört följande.

Riksräkenskapsverket vill erinra, att man numera för de affärsdrivande verkens del frångått de särskilda anslagen för ersättningsanskaffning och förnyelsearbeten. Det anslag till ersättningsanskaffning och förnyelsearbeten å 750 000 kronor som fabriksstyrelsen nu äskar avses helt för anskaffning av maskiner och utrustning. Gränserna mellan detta anslag och anslaget till nyanskaffning av maskiner och utrustning äro svävande. Riksräkenskapsverket förordar därför, att dessa båda anslag sammanslås till ett anslag. Anslaget till diverse byggnadsarbeten — som motsvarar de dispositionsanslag, som numera uppförts i investeringsstaterna för de affärsdrivande verken och som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagit för väg- och vattenbyggnadsväsendets förrådsfond — bör även avse kostnader som kunna förorsakas genom brand och olyckshändelser. Enligt framställningen har fabriksstyrelsen, bland annat av detta skäl, ansett sig böra föreslå en avsevärd höjning av anslagsbeloppet. Riksräkenskapsverket tillstyrker styrelsens förslag samt förordar, att anslaget från och med nämnda budgetår upptages under rubriken Försvarets fabriksverks dispositionsanslag.

*Före-
draganden.*

Jag har intet att erinra mot fabriksstyrelsens beräkning för nästa budgetår av medel till ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten samt till nyanskaffning av maskiner och utrustning. I enlighet med riksräkenskapsverkets förslag torde dock anslagen i likhet med vad som numera tillämpas vid de affärsdrivande verken böra sammanslås till ett anslag, som lämpligen kan kallas Anskaffning av maskiner och utrustning m. m. På de av fabriksstyrelsen anförda skälen finner jag mig böra förordad viss höjning av anslaget till diverse byggnadsarbeten. Jag anser dock, att höjningen bör begränsas till 50 000 kronor och beräknar därför för ändamålet ett belopp av 100 000 kronor för nästa budgetår. Vid anmälan av anslagsbehovet för innevarande budgetår framhöll jag, att anslagsrubriceringen icke syntes helt tillfredsställande, då anslaget närmast vore att betrakta som ett reguljärt dispositionsanslag. I enlighet med riksräkenskapsverkets förslag finner jag mig därför nu böra förordad, att anslaget i fortsättningen benämnas Försvarets fabriksverks dispositionsanslag.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1946/47 anvisa
dels till Anskaffning av maskiner och utrustning m. m. ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor;
dels ock såsom Försvarets fabriksverks dispositionsanslag ett investeringsanslag av 100 000 kronor.

Vad föredraganden sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Magnus Lagercrantz.

Bilaga A.

Stockholms luftvärnsregemente, Norrtälje.

Beräknad kostnad
1/7 1945

	kronor	
Kanslihus med förvaltningsbyggnad	595 000	
Logementsbyggnader, 10 stycken	3 430 000	»
Skolbyggnad	330 000	»
Pjäsexercishus, 2 stycken	315 000	»
Gymnastikbyggnad	450 000	»
Bastubyggnad	125 100	»
Idrottsplats	125 000	»
Sjukhus	335 000	»
Officersmäss	221 000	»
Underofficersmäss	196 000	»
Marketenteri	406 000	»
Arbetarmäss	104 500	»
Matinrättning	806 000	»
Värmecentral med brandredskapsbod och kolgård	381 000	»
Vakt- och arrestbyggnad	133 300	»
Tygverkstad	723 500	»
Pjäsmekanikerskola	140 900	»
Handvapenverkstad med handvapenförråd	93 700	»
Signalverkstad med signalförråd	91 200	»
Varmgarage	484 000	»
Servicehall med motorlektionsrum	191 600	»
Spolplattor och smörjbryggor	23 600	»
Bensinstation med körcentral	85 400	»
Oljeförråd	10 600	»
Centralt bytesförråd med serviceverkstäder	206 800	»
Varmförråd för tygmateriel	108 000	»
Transformatorstationer	32 000	»
Rotfruktskällare	29 400	»
Sopstation	21 900	»
Förbrukningsmaterieförråd och gaskammare	28 700	»
Cykelstall och cykelställ	7 000	»
Avståndsmåtningsbyggnader, 2 stycken	33 200	»
Förråd på Stadsberget	5 000	»
Personalbostäder (ombyggnad av 3 stycken befintliga byggnader)	89 200	»
Skolskjutningsbana	105 000	»
Korthållsbana	40 000	»
Luftvärnsskjutbana	10 000	»
Handgranatsbana	5 000	»
Markskjutningsbana	15 000	»
Övningsförråd inom kasernområdet	195 000	»
Övningsförråd på övningsområdet	160 000	»
Ammunitionsförråd	80 400	»
Stängsel	95 000	»
Väg- och planeringsarbeten	751 000	»
Kulturbehandling och plantering	80 000	»
Utvändiga vatten- och avloppsledningar	915 000	»
Dräneringsarbeten	70 000	»
Utvändiga värmekulvertar med ledningar	412 000	»
Utvändiga elektriska arbeten	308 000	»
Två förrådsanläggningar för krigsreservmateriel	1 969 000	»
Administration cirka 6 %	933 000	»

Summa kronor 16 502 000

Bilaga 4.

Kapitalinvesteringar.

Socialdepartementet.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 ja-
nuari 1946.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden
WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT,
MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, anmäler följande under
socialdepartementets handläggning hörande ärenden angående kapitalinveste-
ringar för budgetåret 1946/47 och yttrar därvid följande.

Statens allmänna fastighetsfond.

[1.] **Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.** I skrivelse
den 11 september 1945 har medicinalstyrelsen framlagt förslag angående den
statliga sinnessjukvårdens och den statliga sinnesslövårdens planering under
de närmaste tio åren. Vidare ha byggnadsstyrelsen och medicinalstyrelsen i
ett flertal särskilda skrivelser gjort framställning om anvisande av medel för
nästa budgetår till byggnadsarbeten vid de statliga sinnessjukhusen. Före-
nämnda förslag äro för närvarande föremål för övervägande inom socialde-
partementet. I avvidan på slutligt ställningstagande till förslagen torde me-
delsbehovet för arbetena tills vidare böra allenast preliminärt beräknas, där-
vid det erforderliga anslaget torde kunna uppskattas till i runt tal 5 800 000
kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte
föreslå riksdagen

att, i avvidan på särskild proposition i ämnet, till *Vissa
byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.* för budget-
året 1946/47 beräkna ett investeringsanslag

av kronor 5 800 000.

Statens utlåningsfonder.

[2.] **Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer.** Under återopande av vad jag denna dag anfört i samband med beräkning av anslag till hyresrabatter för mindre bemedlade, barnrika familjer (V. punkt 27) hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avvidan på särskild proposition i ämnet, till *Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer* för budgetåret 1946/47 beräkna ett investeringsanslag av kronor 50 000 000.

[3.] **Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden.** Under återopande av vad jag denna dag anfört i samband med beräkning av anslag till hyresrabatter för mindre bemedlade, barnrika familjer (V. punkt 27) hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avvidan på särskild proposition i ämnet, till *Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden* för budgetåret 1946/47 beräkna ett investeringsanslag av kronor 12 000 000.

[4.] **Statens bosättningslånefond.** Enligt kungörelse den 30 september 1937 (nr 809; ändr. 204/1938, 94/1939, 281/1941, 312/1942 och 588/1943) beviljas bosättningslån ur statens bosättningslånefond med syfte att lämna trolovade och i vissa fall äkta makar medel till inköp av möbler eller andra bosättningsföremål, vilkas anskaffande föranledes av äktenskapet. Lån utgår med ett belopp av högst 1 250 kronor och förräntas efter fast, vid lånets beviljande bestämd räntefot. Amortering skall erläggas i sådan ordning, att lånet är återbetalt senast fem år efter utlämnandet. Ansökan om lån prövas av riksbanken, som ock utbetalar beviljade lån och uppbär förfallen ränta och amortering.

Från och med budgetåret 1937/38 till och med budgetåret 1945/46 ha å kapitalbudgeten under statens utlåningsfonder till statens bosättningslånefond anvisats anslag å tillhoppa 43 500 000 kronor, varav för löpande budgetår 7 000 000 kronor.

I skrivelse den 15 november 1945 ha *fullmäktige i riksbanken* framlagt beräkningar rörande medelsbehovet för ifrågavarande ändamål under nästa budgetår. Det erforderliga investeringsanslaget har därvid beräknats till 3 miljoner kronor med följande motivering.

Utlåningen från statens bosättningslånefond vid utgången av budgetåret 1944/45 uppgick till ett sammanlagt belopp av 34 533 025 kronor. Till fonden anvisade medel utgjorde sammanlagt 36,5 miljoner kronor. Om hänsyn toges till gjorda avskrivningar, 64 146 kronor, kvarstod vid budgetårets slut ett belopp av 1 902 829 kronor outnyttjat.

Under nämnda budgetår utgjorde antalet beviljade bosättningslån ungefär 13 700. För innevarande budgetår torde man, av den hittills vunna erfarenheten att döma, hava att räkna med ett något minskat antal nya lån. Försiktigheten synes emellertid bjuda, att man utgår från att antalet kommer att utgöra 14 000. Lånens genomsnittliga belopp ha under årens lopp successivt ökats, särskilt sedan lånemaximum den 1 juli 1943 höjts från 1 000 till 1 250 kronor. För de lån som utlämnats under första kvartalet av innevarande budgetår har medelbeloppet utgjort 1 069 kronor mot 1 040 kronor under budgetåret 1944/45 och 853 kronor under budgetåret 1942/43. Om man utgår från ett till 1 080 kronor höjt medeltal, skulle man ha att räkna med en sammanlagd ny utlåning under innevarande budgetår av i runt tal 15,1 miljoner kronor. Förutsätter man vidare, att under budgetåret i amorteringar kommer att inflyta ett sammanlagt belopp av 10,6 miljoner kronor, skulle vid budgetårets utgång den sammanlagda utlåningen utgöra ($34\,533\,025 + 15\,100\,000 - 10\,600\,000$) i runt tal 39 miljoner kronor. Som det för innevarande budgetår anvisade anslaget till fonden utgör 7 miljoner kronor, uppgår totalsumman av till fonden anslagna medel till ($36\,500\,000 + 7\,000\,000$) 43,5 miljoner kronor. Med denna beräkning skulle sålunda ett överskott av närmare 4,5 miljoner kronor finnas tillgängligt vid budgetårets slut.

Med hänsyn till svårigheten att förutse lånefrekvensen, lånens medelbelopp samt storleken av inflytande amorteringar måste dessa beräkningar bli va ganska osäkra.

I avsaknad av möjligheter att bedöma motsvarande förhållanden under budgetåret 1946/47 torde det vara lämpligast att räkna med i stort sett oförändrad omfattning av lånefrekvensen. Som erfarenheten visar, att de nya lånens medelbelopp ökas, torde en höjning av detta belopp till 1 120 kronor kunna förutsättas. Det för nya lån erforderliga beloppet skulle i så fall utgöra ($14\,000 \times 1\,120$) 15,7 miljoner kronor. Om man vidare med ledning av föreliggande uppgifter räknar med att amorteringar å tillhoppa 12 miljoner kronor komma att inflyta, skulle den sammanlagda nettoökningen av utlåningen från fonden under budgetåret utgöra 3,7 miljoner kronor. De redan anvisade medlen skulle, om dessa kalkyler hålla streck, vara tillräckliga för att täcka medelsåtgången även under nästa budgetår och till och med lämna ett överskott av närmare 0,8 miljoner kronor. Som det emellertid ingalunda är uteslutet, att de gjorda beräkningarna för innevarande och nästa budgetår upptaga väl låga belopp beträffande nya lån — detta särskilt med hänsyn till att lånens antal torde komma att stiga om läget på bostadsmarknaden lättar — respektive för hög siffra för inflytande amorteringar, synes emellertid försiktigheten bjuda, att även för nästa budgetår ett investeringsanslag anvisas till fonden. Det nya anslagsbeloppet synes böra bestämmas till förslagsvis 3 miljoner kronor, under förutsättning av i huvudsak oförändrade bestämmelser angående utlåningen från fonden.

I detta sammanhang torde få beröras fråga om beslutanderätten beträffande befrielse från återbetalningsskyldighet med avseende å statligt bosättningslån ävensom avskrivning av sådant lån. Enligt 14 § kungörelsen nr 809/1937 kan Kungl. Maj:t på hemställan av riksbanken medgiva befrielse

beträffande statens hela återstående fordran eller del därav, därest låntagare avlider och därefter lånets återbetalning skulle bereda synnerlig svårighet för den andre låntagaren eller, där sådan icke finnes, för den avlidnes efterlevande. Sådan befrielse kan även medgivas, om låntagarna eller endera av dem efter det lånet beviljats fått sin försörjningsplikt så utökad att därigenom uppkommit synnerlig svårighet att återbetala lånet. I fall, som avses i 14 §, så ock då eljest ingen eller ringa utsikt finnes, att lån kommer att återbetalas kan — jämlikt 16 § — Kungl. Maj:t på hemställan av riksbanken meddela beslut om avskrivning.

I skrivelse den 11 oktober 1945 ha *fullmäktige i riksbanken* uttalat, att det ville synas som om praktiska skäl talade för att Kungl. Maj:t skulle uppdraga åt riksbanken att besluta i hithörande ärenden. I anslutning härtill anföra fullmäktige i huvudsak följande.

Vid utgången av september 1945 hade av riksbanken utlämnats sammanlagt 84 514 bosättningslån till ett belopp av 74 414 315 kronor. Av dessa lån hava hittills enligt beslut av Kungl. Maj:t 132 lån helt eller delvis efterskänkts eller avskrivits. Det sammanlagda belopp som hittills efterskänkts eller avskrivits uppgår till 64 405 kronor. Riksbankens direktion har vidare med hemställan om efterskänkande eller avskrivning till Kungl. Maj:t överlämnat 364 lån, sammanlagt avseende ett oguldet belopp av 205 126 kronor, beträffande vilka framställningar beslut av Kungl. Maj:t ännu icke föreligger. Ehuru det icke är möjligt att, innan erforderlig utredning i de olika ärendena inkommit och prövats, avgöra, beträffande hur många ytterligare lån förutsättningar finnas för framställningar till Kungl. Maj:t om befrielse eller avskrivning, torde man för närvarande kunna räkna med att detta antal kommer att ligga mellan 1 000 och 2 000.

Framställningar till Kungl. Maj:t om efterskänkande och avskrivningar ha hittills beslutats av riksbankens direktion, i vilken ingår riksbankschefen, två andra ledamöter av fullmäktige, vice riksbankschefen och ytterligare en sektionschef. Ehuru direktionen är beslutför även om endast tre ledamöter, därav minst en fullmäktig, deltaga, ha hittills i allmänhet flera ledamöter varit närvarande vid behandlingen av hithörande ärenden. Det vill vid sådant förhållande synas som om förutsättningar för ett allsidigt bedömande av ärendena och ett tillgodoseende av de sociala synpunkterna föreligger, även om Kungl. Maj:t skulle lämna riksbanken avsett bemyndigande.

Statskontoret har i utlåtande över fullmäktiges förslag icke i sak framställt erinran mot detsamma.

*Departements-
chefen.*

Vad först angår fullmäktiges i riksbanken förslag att beslutanderätten beträffande befrielse helt eller delvis från återbetalningsskyldighet i fråga om statligt bosättningslån och beträffande avskrivning av sådant lån skulle överflyttas från Kungl. Maj:t till riksbanken finner jag goda skäl tala för förslaget genomförande. Med den sammansättning riksbankens direktion har vid behandlingen av ifrågavarande ärenden synas de sociala synpunkter, som härvid böra beaktas, bliva väl företrädde. Riksbankens kompetens beträffande bedömande av möjligheterna att utfå återstående lånebelopp torde även vara obestridlig. Med hänsyn till det anförda ämnar jag, därest riks-

dagen icke anmäler erinran däremot, förorda av förslagets genomförande betingad ändring av kungörelsen om statliga bosättningslån.

Mot bankofullmäktiges beräkning av investeringsbehovet för statens bosättningslånefond under nästa budgetår har jag intet att erinra. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens bosättningslånefond* för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av kronor 3 000 000.

Fonden för låneunderstöd.

[5.] **Tertiärlån till viss bostadsbyggnadsverksamhet.** Under återopande av vad jag denna dag anfört i samband med beräkning av anslag till hyresrabatter för mindre bemedlade, barnrika familjer (V. punkt 27) hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avvidan på särskild proposition i ämnet, till *Tertiärlån till viss bostadsbyggnadsverksamhet* för budgetåret 1946/47 beräkna ett investeringsanslag av .. kronor 150 000 000.

[6.] **Tillägglån till viss bostadsbyggnadsverksamhet.** Under återopande av vad jag denna dag anfört i samband med beräkning av anslag till hyresrabatter för mindre bemedlade, barnrika familjer (V. punkt 27) hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avvidan på särskild proposition i ämnet, till *Tillägglån till viss bostadsbyggnadsverksamhet* för budgetåret 1946/47 beräkna ett investeringsanslag av kronor 21 000 000.

[7.] **Lån till uppförande och förbättring av lantarbetarbostäder.** Under återopande av vad jag denna dag anfört i samband med beräkning av anslag till hyresrabatter för mindre bemedlade, barnrika familjer (V. punkt 27) hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avvidan på särskild proposition i ämnet, till *Lån till uppförande och förbättring av lantarbetarbostäder* för budgetåret 1946/47 beräkna ett investeringsanslag av kronor 4 000 000.

[8.] **Lån till bostadsförbättringsverksamhet.** Under återopande av vad jag denna dag anfört i samband med beräkning av anslag till hyresrabatter för mindre bemedlade, barnrika familjer (V. punkt 27) hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Lån till bostadsförbättringsverksamhet* för budgetåret 1946/47 beräkna ett investeringsanslag av kronor 8 000 000.

[9.] **Lån till anordnande av allmänna samlingslokaler.** [Kungörelse den 11 december 1942 (nr 913) om bidrag och lån av statsmedel för anordnande av allmänna samlingslokaler, ändrad genom kungörelse nr 354/1945.]

På förslag av Kungl. Maj:t i proposition nr 118 till 1942 års riksdag anvisade riksdagen för budgetåret 1942/43 *dels* å driftbudgeten under femte huvudtiteln till bidrag till anordnande av allmänna samlingslokaler ett reservationsanslag av 1 500 000 kronor, *dels ock* å kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd till lån till anordnande av allmänna samlingslokaler ett reservationsanslag å likaledes 1 500 000 kronor. Den 29 juni 1945 medgav Kungl. Maj:t, att vid utgången av budgetåret 1944/45 förefintlig behållning å berörda båda anslag finge disponeras jämväl under budgetåret 1945/46.

För ifrågakommande ändamål ha härutöver å riksstaten för innevarande budgetår anvisats *dels* till bidrag till anordnande av allmänna samlingslokaler ett reservationsanslag å 1 000 000 kronor och *dels* till lån till anordnande av sådana lokaler ett investeringsanslag å 2 000 000 kronor.

I skrivelse den 24 augusti 1945 har *statens nämnd för samlingslokaler* — såsom redan omnämnts i samband med behandlingen av anslaget till utgifterna för nämndens verksamhet (V. punkt 30) — anmält, att en avsevärd behållning kvarstode på reservationsanslaget till bidrag till anordnande av allmänna samlingslokaler och att någon förstärkning av detta anslag icke behövde ifrågakomma för nästa budgetår. Vad angår investeringsbehovet för lån till anordnande av allmänna samlingslokaler har nämnden i berörda skrivelse anfört i huvudsak följande.

I anledning av de till nämnden inkomna låneansökningarna har nämnden intill utgången av budgetåret 1944/45 tillstyrkt beviljande av lån med sammanlagt 1 194 848 kronor. I händelse av bifall till sagda ansökningar i enlighet med vad nämnden tillstyrkt skulle alltså för låneverksamheten under budgetåret 1945/46 i runt tal (1 500 000 + 2 000 000 — 1 194 848) 2 305 000 kronor stå till förfogande. Efterfrågan på lånemedel har oavbrutet stigit sedan verksamhetens början.

Nämnden vill vidare framhålla *dels* att nämnden under budgetåret 1944/45 haft att förhandsgranska ritningar till 60 byggnadsföretag, för vilkas utförande lån angivits skola sökas, *dels ock* att enligt upplysningar, som nämnden under det sistförflutna budgetåret inhämtat från folketshusföreningarnas riksorganisation, ordenshusens riksförening, lantbruksförbundets byggnadsförening och samfundet för hembygdsvård, sagda organisationer under slutet av 1944 hade ritningsuppdrag avseende allmänna samlingslokaler med en sammanlagd byggnadskostnad av cirka 45 miljoner kronor. Även om blott vissa av sistnämnda byggnadsföretag föranleda låneansökningar är det enligt nämndens uppfattning tydligt, att en ganska avsevärd ansvällning av antalet låneärenden är att emotse under det kommande året. Med hänsyn härtill anser nämnden — som härvid bortser från de inskränkningar i

verksamheten, vilka kunna föranledas av materialsvårigheter — sig böra föreslå, att anslag till lån till anordnande av allmänna samlingslokaler för budgetåret 1946/47 äskas med 5 000 000 kronor.

Nämndens beräkning av investeringsbehovet för lån till anordnande av allmänna samlingslokaler under nästa budgetår föranleder ingen erinran från min sida. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen *Departements-
chefen.*

att till *Lån till anordnande av allmänna samlingslokaler*
för budgetåret 1946/47 anvisa ett investe-
ringsanslag av kronor 5 000 000.

[10.] **Lån till kolonisation för estlandssvenskarna.** Med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition nr 40 till 1945 års riksdag framlagda förslag har riksdagen (skrivelse nr 105) för budgetåret 1945/46 för ifrågavarande ändamål anvisat ett investeringsanslag av 670 000 kronor.

Genom beslut den 29 juni 1945 har Kungl. Maj:t meddelat bestämmelser rörande dispositionen av det för innevarande budgetår anvisade anslaget. Kungl. Maj:t har härvid beviljat rågöstiftelsen lån å 400 000 kronor, att av stiftelsen användas för underlättande av kolonisation för sådana till Sverige inflyttade estniska medborgare av svensk härstamning (estlandssvenskar), vilka tidigare haft sin huvudsakliga utkomst av fiske eller av fiske och jordbruk i förening.

Lånet skall av stiftelsen disponeras med i huvudsak följande fördelning:

Inköp av fiskebåtar, motorer och fiskredskap med belopp, som endast undantagsvis må överstiga 5 000 kronor per fam- ilj	kronor 80 000
Inköp av fiskarlägenheter — som regel innehållande en mindre jordbruksareal — jämte tillhörande yttre inventa- rier ävensom erforderlig istandsättning av lägenheterna med belopp, som endast undantagsvis må överstiga 10 000 kronor per familj	kronor 320 000
	Summa kronor 400 000.

Stiftelsen skall under vissa villkor uthyra respektive utarrendera av stiftelsen sålunda inköpta fiskebåtar, motorer och fiskredskap samt fiskarlägenheter jämte tillhörande yttre inventarier.

Stiftelsen har ålagts att verka för att de utarrenderade fiskarlägenheterna snarast möjligt med äganderätt förvärvas av arrendatorerna med anlitande av den statliga egnahemsverksamheten.

Kungl. Maj:t har vidare föreskrivit, att till underlättande av kolonisation å egna jordbruksfastigheter för sådana estlandssvenska familjer, som tidigare haft sin huvudsakliga utkomst av jordbruk, skall i den omfattning och de former, som angivas i förenämnda proposition nr 40, och med beaktande av vad riksdagen i berörda skrivelse nr 105 därom anfört — utöver egnahems-lån i vederbörlig ordning (jordbrukslån och skogslån) — särskilt lån av

egnahemsstyrelsen utlämnas till vederbörande för bestridande av de kostnader för fastighetsförvärvet, som icke täckas av egnahemslånet, ävensom kostnader för fastighetens iordningställande samt för inköp av inventarier och kreatur. För utlämnande av sådana lån har Kungl. Maj:t ställt återstoden av anslaget eller 270 000 kronor till egnahemsstyrelsens förfogande.

En närmare redogörelse för här avsedda låneverksamhet har lämnats i proposition nr 40, till vilken jag anhåller att få hänvisa.

I skrivelse den 17 oktober 1945 har *egnahemsstyrelsen* gjort framställning rörande anvisande av medel för fortsatt kolonisation å jordbruksfastigheter under budgetåret 1946/47. Styrelsen har härvid anfört bland annat:

Kolonisationsverksamheten, som knappast hann mer än påbörjas under budgetåret 1944/45, har hittills resulterat i att 15 fastigheter förvärvats till ett pris av i genomsnitt 20 000 kronor per fastighet. För utlämnande av särskilda lån till täckande av viss del av köpeskillingen, anskaffande av inventarier m. m. kan man räkna med att för nämnda 15 fastigheter ett belopp av omkring 100 000 kronor behöver disponeras. Underhandlingar pågå om förvärv av ytterligare ett antal fastigheter. Såvitt nu kan bedömas torde svårigheter icke möta att i enlighet med det uppgjorda kolonisationsprogrammet kunna före utgången av innevarande budgetår iordningställa sammanlagt 55 jordbrukslägenheter. För särskilda lån för dessa fastigheter torde, förutom det belopp av 100 000 kronor, som för budgetåret 1944/45 ställts till styrelsens förfogande, jämväl behöva tagas i anspråk det för innevarande budgetår för ändamålet beräknade beloppet av 270 000 kronor.

Möjligheter böra stå öppna att fortsätta ifrågavarande kolonisationsverksamhet under budgetåret 1946/47. Omfattningen av kolonisationen synes med ledning av hittills vunnen erfarenhet skäligen kunna, i vad avser förvärv av jordbruk, under budgetåret 1946/47 begränsas till 75 jordbrukslägenheter. För kolonisationens genomförande bör såsom hittills den vanliga egnahemslångivningen anlitas. Därutöver bör liksom för närvarande kunna beviljas särskilda lån till bestridande av den del av köpeskillingen för ett fastighetsförvärv, som icke täckes av egnahemslån, ävensom av kostnaderna för fastighetens iordningställande samt för inköp av inventarier och kreatur. För beviljande av lån av sistberörda slag torde med tillämpning av enahanda beräkningsgrunder som för motsvarande långivning under innevarande budgetår böra ställas till egnahemsstyrelsens förfogande ett belopp av 500 000 kronor. Långivningen bör lämpligen ske med iakttagande av de former, som angivas i förenämnda proposition nr 40, och med beaktande av vad riksdagen anfört i sin skrivelse nr 105/1945.

Egnahemsstyrelsen anför vidare, att rågöstiftelsen ifrågasatt en utvidgning av låneverksamheten till att omfatta jämväl lån till underlättande för estlandssvenska familjer att arrendera lämpliga jordbruksfastigheter. Stiftelsen hade till stöd härför framhållit, att ett antal estlandssvenskar kunnat övertaga arrenden av gårdar, tillhöriga enskilda personer. Därvid hade lån för inköp av inventarier och kreatur beviljats antingen av stiftelsen, som därvid förfogat över sina enskilda medel, eller ock av jordägaren. Denna arrendeverksamhet hade hittills utfallit tillfredsställande. Stiftelsen hade emellertid uppgivit, att den numera praktiskt taget saknade egna kontanta tillgångar. Då ej heller annat än undantagsvis vore att räkna med att ve-

derbörande jordägare skulle kunna stå till tjänst med försträckning av för inventarieinköp erforderligt lån, skulle denna upplåtelseform av jordbruk ej vidare kunna i någon nämnvärd utsträckning komma i tillämpning med mindre staten ställde medel till förfogande för utlämnande av inventarielån jämväl i dylika fall. Stiftelsen hade vidare upplyst, att för närvarande ett antal estlandssvenskar — vilka i de flesta fall tidigare varit självständiga jordbrukare i Estlands svenskbygder — vore anställda såsom väl vitsordade jordbruksarbetare på mindre gårdar, där vederbörande jordägare förklarat sig villig att upplåta gården på arrende, om inventarierna kunde övertagas genom inlösen. Stiftelsen uppskattade antalet dylika personer, som erbjuddits övertaga förmånliga arrenden, till minst 15. För varje arrende finge anses erforderligt ett belopp av 6 000 kronor. Behovet av anslag för detta ändamål uppginge alltså för budgetåret 1946/47 till omkring 90 000 kronor.

Egnahemsstyrelsen säger sig för sin del ha funnit nu berörda förslag till underlättande för estlandssvenskar att övertaga jordbruk på arrende välbetänkt. En sådan hjälpform skulle komma att ligga helt i linje med den redan beslutade långivningen vid inköp av jordbruk och borde därför icke möta särskilda betänkligheter. För duktiga jordbruksarbetare vore det ofta naturligt, att innehavet av ett arrende bleve ett mellanled på vägen till slutmålet: att bli ägare av ett eget jordbruk. I själva verket torde också nu berörda hjälpform ställa sig billigare för staten än den utgift, som vore förknädd med att förhjälpa en estlandssvensk till eget jordbruk. Då det gällde arrende kunde nämligen vid beräkning av inventarielånet bortses från den del därav som vid förvärv av jordbruk avsåges skola täcka mellanskillnaden mellan inköpspriset och egnahemslånet. Med hänsyn härtill torde maximibeloppet för inventarielån vid arrende kunna begränsas till förslagsvis 7 000 kronor och genomsnittet av sådant lån beräknas till 5 000 kronor. I anslutning härtill skulle medelsbehovet för budgetåret 1946/47 för utlämnande av inventarielån vid övertagande av jordbruk på arrende kunna uppskattas till $(15 \times 5\,000)$ 75 000 kronor. För sådant arrendelån torde i övrigt böra tillämpas samma grunder som enligt 7 kapitlet egnahemskungörelsen gällde för arrendelån vid övertagande av ett statens arrendeegnahem.

Det sammanlagda medelsbehovet under budgetåret 1946/47 för utlämnande till estlandssvenskar av dels lån vid förvärv av jordbruk till täckande av viss del av köpeskillingen samt inköp av inventarier m. m., dels ock lån vid övertagande å arrende av jordbruk för inköp av inventarier m. m. har alltså av egnahemsstyrelsen beräknats till $(500\,000 + 75\,000)$ 575 000 kronor.

Lantbruksstyrelsen har i utlåtande över framställningen tillstyrkt bifall till densamma.

1946
vår

Av den lämnade redogörelsen framgår att av det för innevarande budget-år till lån till kolonisation för estlandssvenskarna anvisade investeringsanslaget å 670 000 kronor 400 000 kronor avsetts för fiskarkolonisation samt 270 000 kronor för jordbrukskolonisation. Frågan om anvisande av ytter-

*Departements-
chefen.*

ligare medel för fiskarkolonisationen är för närvarande icke aktuell. Den av egnahemsstyrelsen gjorda framställningen avser således allenast medel för jordbrukskolonisation. Sistnämnda kolonisationsverksamhet har hittills bedrivits i så ringa utsträckning och under så kort tid att det är för tidigt att avgiva något omdöme om resultatet av densamma. I likhet med egnahemsstyrelsen anser jag emellertid, att medel för fortsättande av verksamheten bör anvisas jämväl för nästa budgetår. Egnahemsstyrelsen har föreslagit en utvidgning av låneverksamheten till att avse lån — förutom vid förvärv av jordbrukslägenhet — jämväl vid arrendering av sådan lägenhet. Då en sådan utvidgning synes mig lämplig, vill jag förorda, att densamma genomföres, tills vidare dock endast i den begränsade omfattning, som egnahemsstyrelsen föreslagit. Då jag ej heller i övrigt funnit anledning till erinran mot egnahemsstyrelsens förslag, vill jag tillstyrka, att till lån till kolonisation för estlandssvenskarna för nästa budgetår anvisas ett investeringsanslag av 575 000 kronor.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lån till kolonisation för estlandssvenskarna* för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av kronor 575 000.

Fonden för förlag till statsverket.

[11.] **Förlagskapital åt centraldepån för blindas arbeten.** Under återopande av vad jag denna dag anført i samband med äskande av anslag till driften av centraldepån för blindas arbeten (V. punkt 64) hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att det för budgetåret 1941/42 anvisade reservationsanslaget till *Förlagskapital åt centraldepån för blindas arbeten* må disponeras jämväl under budgetåret 1946/47.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:
Sven Olov Örtengren.

Kapitalinvesteringar.

Kommunikationsdepartementet.

*Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 4 januari 1946.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden
WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT,
MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Nilsson, anmäler de
under kommunikationsdepartementets handläggning hörande ärendena an-
gående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1946/47 och anför därvid
följande.

Statens affärsverksfonder.

Postverket.

Innan jag ingår på generalpoststyrelsens framställningar om anslag å ka-
pitalbudgeten, torde jag i enlighet med uttalande av 1937 års riksdag i skri-
velse, nr 152, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatta
åtgärder för främjande av sparverksamhet bland skolungdomen få erinra
om att Kungl. Maj:t i samband med fastställandet av postverkets driftkost-
nadsstat för första halvåret 1946 bemyndigat generalpoststyrelsen att under
nämnda tid av det i driftkostnadsstaten under titeln Skolsparverksamhet
upptagna beloppet å 60 000 kronor använda högst 5 000 kronor för utdel-
ning enligt gällande grunder till skolungdom i riket av mindre penningbe-
lopp.

1. Posthusbyggnad inom Årstaområdet i Stockholm.

[1.] I sitt betänkande med förslag till investeringsreserv för budgetåret 1945/46 har investeringsutredningen upptagit ett belopp av 1 350 000 kronor till posthusbyggnad inom Årstaområdet i Stockholm (SOU 1945: 12, s. 23 f.).

I skrivelsen den 14 september 1945 erinrar *generalpoststyrelsen* inledningsvis om sin skrivelse den 21 november 1944 till investeringsutredningen, vari påvisades behovet av ifrågavarande posthus. Styrelsen återger nu vissa avsnitt av denna framställning samt lämnar kompletterande upplysningar om förhållanden, som inträffat efter densammas avgivande.

Vad som framför allt aktualiserat behovet av ett nytt postkontor för vissa av Stockholms södra förorter vore den livliga nybebyggelsen i och inflyttningen till de relativt nyskapade bostadsområdena Johanneshov och Södra Hammarby inom Enskede församling samt Årsta inom Brännkyrka församling. Följande beräkningar, utförda av Stockholms stads statistiska kontor, torde belysa den hittillsvarande och ytterligare väntade folkökningen inom dessa områden.

	A n t a l i n v å n a r e			
	31/12 1943	31/12 1944	31/12 1945 (beräknat)	Vid fullständig utbyggnad
Johanneshov.....	5 255	9 258	10 000	11 000
Södra Hammarby.....	13 272	14 187	14 600	20 000
				ev. 30 000
Årsta	2 750	5 353	11 000	25 000
Summa	21 277	28 798	35 600	56 000
				ev. 66 000

För närvarande fullgjordes brevbäringen inom sagda områden *dels* från det söder om dessa belägna postkontoret Enskede 1 (Årstaområdets huvud-del jämte viss del av Johanneshov), *dels* från postexpeditionen i Hammarbyhöjden (övriga områden). Som inlämningspostanstalter tjänade postexpeditionen i Hammarbyhöjden och den år 1943 inrättade poststationen Enskede 5 (Slakthuset), som emellertid icke kunnat tilltagas med hänsyn till den stora posttrafik, som utbyggnaden av Johanneshovs- och Årstaområdena medfört.

Stegringen av poströrelsen till följd av folkmängdens ökning inom nu ifrågavarande områden belystes, fortsätter styrelsen, i någon mån därav, att antalet ankomna försändelser vid nyssnämnda båda postanstalter utgjort år 1933 0,95 miljoner, år 1943 5,2 miljoner och år 1944 6,3 miljoner. Ökningen, som till största delen hänförde sig till områdena Johanneshov, Södra Hammarby och Årsta, väntades helt naturligt fortsätta. För att med de ökade krav, som numera — i ännu högre grad bleve detta förhållandet om något år — ställdes på postanordningarna, kunna på nöjaktigt sätt avveckla posttrafiken erfordrades främst ett inom området centralt beläget postkontor, varifrån brevbäringen till samtliga nu ifrågavarande stadsdelar kunde utgå. Vidare hade erfarenheterna styrkt generalpoststyrelsen i den uppfattningen,

att vid mera omfattande bebyggelse å visst område frågan om erforderliga postala anordningar inom området borde åtminstone i huvudsak bringas till sin lösning redan på ett tidigt stadium av planläggningen för bebyggelsen. I motsatt fall bleve svårigheterna att anskaffa för de postala behoven lämpliga lokaler synnerligen besvärande och framtvingade stundom anordningar, som vore mindre tillfredsställande ur såväl postverkets som allmänhetens synpunkt.

Med hänsyn härtill funne styrelsen det angeläget, att det nya brevbäringspostkontoret för Johanneshovs-, Hammarby- och Årstaområdena snarast möjligt inrättades. Postkontoret i fråga, som lämpligen borde förläggas till Årstaområdets östligare del, beräknades kräva en golvyta av minst 1 000 m². Tillräckligt stora och i övrigt ändamålsenliga lokaler för en sådan postanstalt syntes icke kunna erhållas genom förhyrning utan borde enligt styrelsens mening åstadkommas genom uppförande av ett posthus. Såsom redan meddelats till investeringsutredningen hade generalpoststyrelsen upptagit förhandlingar med djurgårdskommissionen om förvärv för postverkets räkning av en för ett posthusbygge lämplig, kronan tillhörig tomt. I skrivelse till styrelsen den 22 februari 1945 hade också kommissionen förklarat sig beredd att på i skrivelsen angivna villkor till postverket överlåta ett tomtområde om ca 1 840 m² i kvarteret Vinjetten. Tomtområdet hade av kommissionen värderats till 232 900 kronor, motsvarande 126 kronor 58 öre pr m². Från styrelsens sida vore intet att erinra mot detta värde och ej heller mot det krav på servitut, avseende rätt att nyttja viss del av tomtområdet såsom tillfartsväg till återstående tomt eller tomter inom kvarteret, som framställts från kommissionens sida.

På generalpoststyrelsens uppdrag hade förslagsritningar till posthuset utarbetats av arkitekten L.-E. Lallerstedt. Beträffande det planerade byggnadsföretaget lämnar styrelsen följande upplysningar.

Byggnaden är avsedd att uppföras i vinkel i 5 våningar utefter Gullmarsplan och 3 våningar utefter den ännu icke namngivna gatan väster om det planerade posthuset. I bottenvåningen avses att förlägga till postkontorslokaler hörande expedition för allmänheten, rum för postmästare och redogörare ävensom avdelning för ankommande och avgående poster samt dessutom — huvudsakligen åt Gullmarsplan såsom varande det förnämsta affärsläget — butikslokaler för uthyrning. Våningen 1 trappa upp skulle upptaga brevbärareexpeditionen med försorteringsavdelning samt lunchrum, kapprum och toilettanordningar för brevbärarpersonalen. Även i denna våning ha beräknats vissa utrymmen för uthyrning, främst till kontorslokaler. Övantör belägna våningar äro uteslutande avsedda för uthyrning. Till källarvåningen skulle förläggas pann- och bränslerum, skyddsrum, garage och vissa förrådsutrymmen.

Vid planerandet av postkontorslokalen har erforderlig hänsyn tagits till den omständigheten, att folkmängden inom de områden, som postkontoret skall betjäna, beräknas fortsätta att avsevärt öka under en tid framåt. Det är därför sörjt för att vid framtida behov av postlokalens utvidgning sådana utrymmen, som till en början avsetts för uthyrning, lätt kunna införlivas med postkontoret. Sålunda har t. ex. brevbärarsalen till en början tilltagits för ca 60 brevbärare med möjlighet till framtida utökning för ytterligare ungefär 30 man.

Byggnadskostnaderna beräknades till 1 350 000 kronor. Efter tillägg av tomtvärdet, 232 900 kronor, utgjorde hela det i fastigheten investerade kapitalet 1 582 900 kronor.

Intäkterna av fastigheten, anför styrelsen vidare, syntes kunna upptagas till 102 850 kronor, motsvarande 6,5 % å nyssnämnda kapitalbelopp. Räntabiliteten torde få anses tillfredsställande. Räknades med en förräntning av endast 4 % å tomtvärdet, erhöles å byggnadskostnaderna en avkastning av 6,9 %.

Slutligen hemställer generalpoststyrelsen, *dels* att ifrågavarande tomtområde måtte överlätas till postverket, *dels ock* att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen att för uppförande å området av ett posthus för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av 1 350 000 kronor.

I sin förenämnda skrivelse till generalpoststyrelsen föreslår *djurgårdskommissionen* såsom villkor för postverkets förvärv av ifrågavarande tomtområde, *dels* att 232 900 kronor måtte överföras till diversemedelstiteln för exploateringen av lägenheterna Johanneshov och Kvarnängen, *dels ock* att å området måtte läggas det servitut till förmån för återstående tomt eller tomter i kvarteret Vinjetten, att det område, som å en handlingarna i ärendet bilagd karta utmärkts med blå streckning, finge nyttjas som tillfartsväg till sistnämnda tomt eller tomter.

Departements-
chefen.

Den hastiga bebyggelse- och befolkningsökningen inom vissa stadsdelar i Brännkyrka och Enskede församlingar i Stockholm har medfört en motsvarande ökning av posttrafiken inom dessa områden. De befintliga postala anordningarna därstädes komma snart att vara otillräckliga.

Jag vill i detta sammanhang instämma i generalpoststyrelsens förut återgivna uttalande, att postfrågorna vid en mera omfattande bebyggelse å visst område böra åtminstone i huvudsak lösas på ett tidigt stadium av planläggningen för bebyggelsen. I annat fall blir det ofta svårt att längre fram för postverkets räkning anskaffa lämpliga lokaler inom området.

Det synes därför angeläget, att ett brevbäringspostkontor inrättas för Johanneshovs-, Hammarby- och Årstaområdena. På grund av det blivande postkontorets betydande utrymmesbehov, minst 1 000 m², torde uppförande av ett särskilt posthus vara erforderligt.

Djurgårdskommissionen har förklarat sig intet ha att erinra mot att ett tomtområde om cirka 1 840 m² i kvarteret Vinjetten inom Årstaområdets östligare del ställes till postverkets förfogande. Kommissionen värderar området till 232 900 kronor. Generalpoststyrelsen har icke haft något att invända mot denna värdering. Området utgör del av de kronan tillhöriga men i rikshuvudboken bland statens kapitaltillgångar ej redovisade markområden, vilka enligt den av 1939 års lagtima riksdag godkända propositionen nr 304 skola genom kommissionens försorg exploateras, därvid inflytande försäljningsmedel jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 9 april 1943 skola redovisas å en hos statskontoret upplagd diversemedelstitel. Enär det nu till tomt för posthuset avsedda området icke skall försälgas utan endast tagas i

anspråk för visst statsändamål, bör ett mot tomtens värde svarande belopp icke tillföras nämnda diversemedelstitel. Däremot torde postverkets fond böra uppräknas med 232 900 kronor.

Beträffande posthusets utformning finner jag de uppgjorda ritningarna godtagbara. Mot kostnadsberäkningarna, som sluta på 1 350 000 kronor, har jag heller intet att erinra.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Posthusbyggnad inom Årstaområdet i Stockholm*
för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av kronor 1 350 000.

2. Posthusbyggnad inom Hägerstensområdet i Stockholm.

[2.] I skrivelse den 4 december 1945 har *generalpoststyrelsen* hemställt om anvisande av anslag för budgetåret 1946/47 till inköp av tomt och uppförande av posthus inom Hägerstensområdet i Stockholm.

Generalpoststyrelsen anför i sin skrivelse till en början, att inom Brännkyrka församling hade under de senaste åren en betydande byggnadsverksamhet ägt rum, vilken alltjämt fortsatte. På grund härav förutsåge styrelsen ökade krav på postanordningarna inom området. Beträffande den nordöstligaste delen av sagda församling, Årsta, samt de därintill gränsande stadsdelarna Johanneshov och Hammarby inom Enskede församling hade åtgärder för posttrafikens avveckling redan på ett tillfredsställande sätt planerats. Styrelsen hade sålunda i sin skrivelse den 14 september 1945 med framställningar om anslag för budgetåret 1946/47 bland annat föreslagit uppförande av ett posthus inom Årstaområdet. För den norra delen i övrigt och de västliga trakterna av den vidsträckta Brännkyrka församling, där bebyggelse sedan en tid pågått och väntades fortsätta i snabb takt, vore däremot de postala förhållandena hittills icke ordnade på längre sikt. De stadsdelar, varom nu vore fråga, vore Aspudden, Gröndal, Hägersten, Jakobsberg, Liljeholmen, Midsommarkransen, Mälarhöjden, Nybohov, Sättra, Västberga och en del av Östberga. Folkmängdsutvecklingen inom dessa stadsdelar framginge av följande av Stockholms stads statistiska kontor meddelade sifferuppgifter:

Antal invånare vid slutet av år

	1936	1943	1944	1945 ca	vid full utbyggnad ca
Hela området	20 140	35 471	42 316	51 000	98 000
Därav Aspudden	3 563	4 979	5 134	7 100	14 400
Hägersten	3 875	6 894	8 802	10 300	14 800
Jakobsberg	20	21	21	20	4 000
Midsommarkransen	4 240	12 799	14 332	15 200	15 200
Nybohov	89	49	155	400	4 400
Sättra	85	55	59	60	6 800
Västberga	484	1 684	4 250	7 650	24 000

I avvaktan på mera ingående kännedom om planerna för utbyggnaden inom sagda stadsdelar hade generalpoststyrelsen hittills måst inskränka sig till att söka tillgodose de aktuella behoven i postalt hänseende med provisoriska anordningar. Sålunda hade under den senaste tiden bland annat inrättats en tillfällig postexpedition, Stockholm 37, inom Västbergaområdets södra del, varjämte vid årsskiftet 1945/46 ännu en tillfällig postexpedition, Stockholm 39, komme att öppnas i den del av Hägersten som benämndes Hägerstenshöjden. Vidare hade, på grund av de stora avstånden för brevbärarna och därmed följande tidsförluster, den andra brevbäringsturen för dagen inom områdena måst förläggas att utgå även från postanstalterna i Aspudden, Gröndal, Midsommarkransen och Mälarhöjden, en anordning som i ännu högre grad måste betraktas som ett provisorium. Slutligen kunde nämnas, att viss del av brevbäringen inom området, vilken tidigare uteslutande ombesörjts från postkontoret Stockholm 9 vid Hornsgatan, sedan år 1939 utginge från den då inrättade postexpeditionen Stockholm 32 i Midsommarkransen.

Med hänsyn till den omfattning, vari bebyggelsen, särskilt inom det vidsträckta Västbergaområdet, numera fortgått ävensom till föreliggande planer på en omfattande exploatering av vissa andra, hittills i stort sett outnyttjade tomtområden, hade generalpoststyrelsen nu funnit det nödvändigt att snarast möjligt inrätta ett centralt beläget postkontor, varifrån all brevbäring kunde utgå till de ifrågavarande stadsdelarna. Detta postkontor borde helst vara beläget i östra delen av Hägersten inom den s. k. Hägerstenshöjden. Liksom beträffande andra brevbäringspostkontor inom Stockholm borde postkontoret i fråga inrymmas i en postverkets egen fastighet. Om det emellertid överhuvud skulle bli möjligt att utan alltför stora kostnader förvärva en ur olika synpunkter välbelägen tomt för ett posthusbygge, vore det oundgängligen nödvändigt, att åtgärder i sådant hänseende vidtoges nu, innan hela området blivit utbyggt.

Generalpoststyrelsen hade sedan en tid tillbaka undersökt olika möjligheter, genom hänvändelse både till stadens vederbörande myndigheter och till enskilda markägare, att anskaffa för posthuset erforderlig tomt. Efter förhandlingar med enskild företagare hade styrelsen nu lyckats få på hand ett lämpligt beläget markområde i kvarteret Förskottet inom Hägerstenshöjden. Tomten, vars läge framginge av en vid styrelsens skrivelse fogad stadsplane-karta, omfattade en areal av cirka 2 400 m². För densamma hade begärts en köpeskilling av 119 250 kronor, motsvarande 49 kronor 69 öre per m². Detta pris finge med hänsyn till tomtens centrala läge anses vara godtagbart. Styrelsen hade därför också funnit det angeläget att med ägaren till tomten avsluta ett på Kungl. Maj:ts godkännande före den 1 juni 1946 beroende köpekontrakt.

Styrelsen hade vidare uppdragit åt arkitekten L.-E. Lallerstedt att utarbeta förslagsritningar till det nya posthuset. Enligt ritningarna vore byggnaden avsedd att uppföras i två våningar jämte vind och källare. Beträffande dispositionen av byggnaden anför styrelsen:

I bottenvåningen skulle förläggas till postkontorslokalen hörande expedition för allmänheten, avdelning för ankommande och avgående poster ävensom rum för postmästare och redogörare samt dessutom butikslokaler om cirka 365 m² för uthyrning. I våningen en trappa upp skulle inrymmas brevbärarexpedition med försorteringsavdelning samt lunchrum, kapprum och toalettanordningar för brevbärarpersonalen. Vidare skulle i denna våning inredas gårdskarlsbostad ävensom vissa utrymmen, avsedda för uthyrning i första hand till kontor. Till källaren skulle förläggas pann- och bränslerum, skyddsrum samt förrådsutrymmen för postverket, varav en del jämväl avses kunna användas såsom omsorteringsexpedition för paket under julperioderna m. m. Vidare skulle där inrymmas garage för de postverkets motorfordon, som böra vara stationerade vid postkontoret, samt lagerlokaler för butikerna.

I fortsättningen anför styrelsen, att då det kunde förutses, att folkmängden inom de områden, som postkontoret skulle betjäna, successivt komme att ökas, hade byggnaden planerats så, att de till uthyrning avsedda utrymmena vid behov lätt kunde införlivas med postkontorslokalen. Särskilt i fråga om brevbärarexpeditionen erfordrades i detta fall en väl tilltagen reservlokal. Brevbärarsalen skulle till en början ha plats för cirka 100 brevbärare. I reservlokalen, som tills vidare komme att uthyras, skulle framdeles kunna beredas plats för ytterligare upp till 130 brevbärare.

Byggnadskostnaderna för posthuset hade av arkitekten beräknats till 975 000 kronor.

Beträffande fastighetens förräntning anför styrelsen, att därest byggnadskostnaderna beräknades till 975 000 kronor, skulle efter tillägg av köpeskillingen för tomtmarken, 119 250 kronor, hela det i fastigheten nedlagda kapitalet uppgå till 1 094 250 kronor, medan inkomsterna av fastigheten kunde upptagas sålunda:

<i>Källarvåningen.</i>		Kronor
Arkiv- och förrådsutrymmen, garage m. m., ca 655 m ² à 12 kronor ..		7 860
Lagerlokal för butiker, ca 165 m ² à 15 kronor		2 475
<i>Bottenvåningen.</i>		
Postkontorslokal om ca 575 m ² à 38 kronor		21 850
Butikslokaler om ca 365 m ² à 50 kronor		18 250
Lagerlokal om ca 95 m ² à 28 kronor		2 660
<i>Våningen 1 trappa upp.</i>		
Postkontorslokal om ca 635 m ² à 27 kronor		17 145
Uthyrningslokaler om ca 400 m ² à 30 kronor		12 000
Summa kronor		82 240.

vilket belopp motsvarade 7,5 % å det i fastigheten investerade kapitalet, 1 094 250 kronor. Räknade man med en förräntning av endast 4 % å tomtvärdet, erhöles å byggnadsvärdet, 975 000 kronor, en avkastning av 8,0 %.

Styrelsen, som förklarar sig komma att senare överlämna yttranden över förslaget från byggnadsstyrelsen samt Stockholms stads byggnadsnämnd, hemställer, att till ifrågavarande posthusbygge måtte för nästa budgetår anvisas ett investeringsanslag av 1 094 250 kronor.

Departements-
chefen.

Under närmast föregående punkt har jag förordat byggandet av ett posthus inom Årstaområdet i Stockholm, avsett för ett brevbäringspostkontor för de under livlig bebyggelseutveckling varande Johanneshovs-, Hammarby- och Årstaområdena inom Enskede och Brännkyrka församlingar. Av den nyss återgivna redogörelsen framgår, att även andra, mera åt väster belägna delar av Stockholms södra förorter för närvarande äro under snabb utbyggnad. Det synes därför angeläget, att även här frågan om erforderliga postala anordningar snart bringas till sin lösning. Generalpoststyrelsens förslag om inköp av tomt å en centralt belägen plats inom dessa stadsdelar och om uppförande å densamma av ett posthus vill jag således i princip tillstyrka. Även i fråga om detaljerna synes mig den av styrelsen föreslagna lösningen av lokalfrågan vara lämplig. Varken valet av tomt, det avtalade tomtpriset, 119 250 kronor, eller de till 975 000 kronor beräknade kostnaderna för själva byggnadsföretaget ha sålunda givit mig anledning till erinran. Det torde emellertid få ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan yttrande i ärendet inkommit från byggnadsstyrelsen och huvudritningar utarbetats, fastställa plan för posthusbyggnaden samt bestämma tidpunkten för byggnadsarbetenas igångsättande. Anslaget torde böra anvisas med avrundat 1 090 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Posthusbyggnad inom Hägerstensområdet i Stockholm* för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av kronor 1 090 000.

3. Om- och tillbyggnad av posthuset i Linköping.

[3.] Till Om- och tillbyggnad av posthuset i Linköping har för budgetåret 1944/45 å allmän beredskapsstat III uppförts ett anslag av 200 000 kronor. (Se propositionen 1944: 281, bil. 12, punkten 1 samt investeringsutredningens betänkande, SOU 1944: 12, s. 38 ff.)

Efter att inledningsvis ha omnämnt och hänvisat till frågans tidigare behandling redogör *generalpoststyrelsen* i skrivelse den 4 december 1945 för postkontorets i Linköping lokalbehov.

Styrelsen framhåller, att rörelsen vid postkontoret fortfarande vore stadd i tillväxt. Under år 1944 hade sålunda antalet avgångna försändelser ökat med ca 13 % och antalet ankomna försändelser med ca 19 %. En starkt bidragande orsak till rörelsens uppgång vore att finna i den sedan flera år tillbaka pågående inflyttningen till staden, vars invånarantal enbart under år 1944 ökat med nära 1 000 personer eller från 45 664 till 46 617. Ytterligare ökning av stadens befolkning torde vara att emotse under de närmaste åren. Enligt inhämtade uppgifter rådde nämligen livlig efterfrågan på tomtmark för uppförande av bostadshus, och helt nya stadsdelar hölle på att växa upp. Då postkontoret redan för närvarande hade stora lokalsvårigheter, och dessa sålunda kunde väntas bliva ännu mera framträdande under den när-

maste tiden, ansåge styrelsen det vara nödvändigt att arbetena med utförande av om- och tillbyggnad av posthuset i fråga utan dröjsmål igångsattes.

Beträffande det sedan flera år tillbaka planerade byggnadsföretaget inför generalpoststyrelsen.

Det redan framlagda förslaget till en mera definitiv lösning av postkontorets i Linköping lokalfråga, till vilket ritningar utarbetats av arkitekten L. - E. Lallerstedt, innebar i huvudsak uppförande av en tillbyggnad i 4 våningar till posthuset samt ombyggnad i viss utsträckning av de av postkontoret för närvarande disponerade lokalerna. Med hänsyn bl. a. till det trängande behovet av snar utökning av framför allt kassaexpeditionen hade emellertid jämväl uppgjorts ett förslag till ett interimistiskt ordnande av postkontorets lokalfråga, vilket förslag gick ut på att i samband med ianspråktagande av vissa tidigare uthyrda utrymmen utföra en del ombyggnadsarbeten inom det nuvarande posthuset. Lallerstedt hade summariskt beräknat kostnaden för den fullständiga om- och tillbyggnaden av posthuset, därest denna utfördes på en gång, till omkring 830 000 kronor. Den partiella ombyggnad, som i första hand skulle utföras (första utbyggnadsstadiet), beräknades draga en kostnad av 200 000 kronor. För fullföljande av arbetet (andra byggnadsstadiet) skulle vid arbetets uppdelning erfordras 640 000 kronor.

Generalpoststyrelsen hade nu ansett sig böra taga frågan angående om- och tillbyggnad av posthuset under förnyat övervägande. Anledningarna härtill vore flera. Sålunda hade från telegrafverkets sida framhållits angelägenheten av att utrymmen med en sammanlagd golvyta av 700 à 800 m² inom kort ställdes till förfogande för utökning av de lokaler inom posthuset, som disponerades av sagda verk. Enligt uppgift från telegrafstyrelsen vore de utrymmen, som för närvarande disponerades av riksavdelningen vid telefonstationen, alldeles för trånga. Vidare vore befintliga kapp- och toaletterum samt vissa andra utrymmen inom telegrafverkets lokaler numera otillräckliga. I våningen 3 trappor upp i posthuset funnes visserligen några till enskilda personer uthyrda bostadslägenheter, vilka även tidigare beräknats skola vid lämplig tidpunkt tagas i anspråk för utökning av riksavdelningen, men utrymmet i dessa lägenheter vore icke på långt när tillfyllest för täckande av telegrafverkets hela behov av lokalutvidgning inom posthuset under de närmaste åren.

Den nyss angivna om- och tillbyggnadsplanen hade, fortsätter generalpoststyrelsen, avsevärt rubbats genom det av 1944 års uppbördsberedning framlagda förslaget till omläggning av uppbördsförfarandet. Därest förslaget genomfördes, komme nämligen för postkontorets skatteavdelning att uppstå ett betydande lokalbehov, som icke kunde tillgodoses inom det nuvarande posthuset och ej heller kunde få en lämplig lösning vid utförandet av endast första utbyggnaden.

Styrelsen framhåller vidare, att behov av ökade lokaler föreläge för postdirektionen i östra distriktet, som vore inrymd i våningen 1 trappa upp i posthuset. Lämpligast syntes det härför erforderliga utrymmet kunna erhållas i direkt anslutning till den nuvarande postdirektionslokalen inom en nyuppförd gårdsflygel.

På grund av det läge, som sålunda inträtt, hade styrelsen funnit sig böra helt frångå förslaget om ett interimistiskt ordnande av postkontorets lokalfråga genom utförande till en början av endast de arbeten, som inginge i första byggnadsstadiet. Åt arkitekten Lallerstedt hade uppdragits att med beaktande av de ändrade förhållandena omarbета och komplettera det upprättade förslaget till fullständig om- och tillbyggnad av posthuset.

I anslutning till en omgång av de upprättade byggnadsritningarna lämnar styrelsen härefter en ingående redogörelse för den blivande dispositionen av de planerade lokalerna. Beträffande denna redogörelse får jag hänvisa till handlingarna.

Hela kostnaden för byggnadsföretaget hade, fortsätter generalpoststyrelsen, av Lallerstedt beräknats till 1 520 000 kronor. Detta belopp fördelades på olika i byggnadsföretaget ingående arbeten sålunda.

	Kronor.
Uppförande av tillbyggnad mot Kungsgatan samt gårdsflygel	1 150 000.
Omändring av de av postverket disponerade lokalerna i botten- våningen, entresolvåningen samt våningen 1 tr upp	210 000
Omändring av telegrafverkets lokaler (bostadslägenhet m. m.) jämfte ändring av trapphus mot Kungsgatan	110 000
Planering av gård jämfte komplettering av gårdsbeläggningen	50 000

Hyresavkastningen av de planerade nya gatu- och gårdsbyggnaderna i fråga uppskattades av styrelsen på följande sätt:

	Gatubyggnaden.	Kronor.	Kronor.
Förråd och cykelstall m. m. i källaren, ca 400 m ² à 15 kr. . .	6 000		
Postkontorslokal i bottenvåningen, ca 362 m ² à 35 kr.	12 670		
Postkontorslokal samt utrymmen för telegrafstationen och för uthyrning i våningarna 1, 2 och 3 tr upp, ca 1 275 m ² à 30 kr.	38 250	56 920	

Gårdsbyggnaden.

Garage i bottenvåningen ca 170 m ² à 15 kr.	2 550		
Postdirektions- och postkontorslokaler samt utrymmen för ut- hyrning, ca 615 m ² à 28 kr.	17 220	19 770	

Summa kronor 76 690.

Detta motsvarade 6,7 % å det kapital, 1 150 000 kronor, som vore avsett att nedläggas i denna del av fastigheten.

Av de för byggnadsföretaget erforderliga medlen beräknades för budgetåret 1946/47 ett belopp av 800 000 kronor bliva erforderligt. Återstoden av anslaget borde anvisas för budgetåret 1947/48.

Generalpoststyrelsen hemställer slutligen, att för om- och tillbyggnad av posthuset i Linköping måtte för budgetåret 1946/47 anvisas ett investeringsanslag av 800 000 kronor.

Den hastiga befolkningsökningen i Linköping har medfört en betydande *Departements-
chefen.* ansvällning av trafiken vid postkontoret i staden. En om- och tillbyggnad av posthuset därstädes har därför flera år varit aktuell. Även telegrafverket, som disponerar viss del av byggnaden, är i stort behov av utökade lokaler för riksavdelningen vid telefonstationen. Vidare medför den beslutade uppbördsreformen ett avsevärt lokalbehov för postkontorets skatteavdelning. Slutligen erfordras större utrymmen för postdirektionen i östra distriktet, som likaledes är inhyst i posthuset.

De föreslagna om- och tillbyggnadsarbetena ha av den av generalpoststyrelsen anlitade arkitekten beräknats draga en kostnad av 1 520 000 kronor.

Ehuru byggnadsstyrelsen, som ännu icke hunnit yttra sig över förslaget, måhända kan finna vissa modifikationer i detsamma påkallade, anser jag mig dock böra tillstyrka av generalpoststyrelsen äskad medelsanvisning om 800 000 kronor för nästa budgetår.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Om- och tillbyggnad av posthuset i Linköping* för budgetåret 1946/47 anvisa ett investerings-
anslag av kronor 800 000.

4. Posthusbyggnad i Huskvarna.

[4.] Till posthusbyggnad i Huskvarna har å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppförts ett anslag av 375 000 kronor. (Jfr propositionen 1944: 281, bil. 12, p. 1 samt investeringsutredningens betänkande, SOU 1944: 12, s. 41 f.)

I sin skrivelse den 14 september 1945 har *generalpoststyrelsen* meddelat, att lokalförhållandena vid postkontoret i Huskvarna på grund av trafikökningen redan tidigare varit ytterst otillfredsställande. Postkontorets rörelse hade under de senaste åren fortsatt att öka. Sålunda hade sammanlagda antalet avgångna och ankomna brevöversändelser, paket och postabonnerade tidningsexemplar under år 1944 varit 29 % högre än under år 1942. Någon avmattning i rörelsen hade icke förmärkts under år 1945. Lokalsvårigheterna bleve därför också allt större, till men för både allmänheten och postverket.

Styrelsen meddelar vidare, att postverkets hyresvärd, Huskvarna stad, hade intresse av att själv disponera den nuvarande postkontorslokalen och därför uppsagt hyreskontraktet till upphörande med utgången av september 1945. Stadens hyresnämnd, hos vilken generalpoststyrelsen begärt uppsägningens ogiltigförklarande, hade icke ansett sig kunna bifalla styrelsens hemställan. På besvär av styrelsen hade visserligen statens hyresråd undanröjt nämndens beslut, men att postverket måste inrikta sig på att även med hänsyn till stadens inställning snart nog anskaffa andra lokaler för postkontoret syntes

uppenbart. Styrelsen funne sig därför nu böra hemställa, att anslag beviljades för det planerade posthusets snara uppförande. I samband därmed syntes tomtrågan för posthusbygget böra lösas på sätt tidigare föreslagits, nämligen genom övertförande från telegrafverkets till postverkets fond av den förstnämnda verk tillhöriga tomten i kvarteret Smeden i Huskvarna. Dess bokförda värde vore 10 255 kronor 14 öre.

De tidigare ingivna förslagsritningarna hade, anför styrelsen vidare, om arbetats i vissa avseenden, sedan byggnadsstyrelsen framställt en del erinringar. På grund av de prisstegringar, som inträtt under år 1945, hade byggnadens arkitekt, län s arkitekten M. Erichs, beräknat att byggnadskostnaderna komme att ökas från tidigare beräknade 600 000 kronor till 612 000 kronor. Från byggnadsstyrelsen hade under hand inhämtats, att intet vore att från dess sida erinra mot de nya ritningarna men att byggnadskostnaderna ansåges böra upptagas till 630 000 kronor.

Hyresvärdet för lokalerna i den planerade fastigheten har generalpoststyrelsen uppskattat till 45 500 kronor, vilket skulle utgöra 7,1 % å det investerade kapitalet.

Styrelsen hemställer, *dels* att den telegrafverket tillhöriga tomten i kvarteret Smeden i Huskvarna stad måtte få förvärvas av postverket, förslagsvis genom övertföring av tomtens bokförda värde, 10 255 kronor 14 öre, från telegrafverkets till postverkets fond, *dels ock* att för uppförande av posthus å ifrågavarande tomt för budgetåret 1946/47 måtte anvisas ett investeringsanslag av 630 000 kronor.

Sedermåra har generalpoststyrelsen med skrivelse den 2 oktober 1945 överlämnat av byggnadsstyrelsen den 20 september 1945 avgivet yttrande över ritningarna till ifrågavarande nybyggnad. *Byggnadsstyrelsen* har däri förklarat sig icke hava något att erinra mot förslaget men anser de ursprungligen till 600 000 kronor beräknade kostnaderna böra med hänsyn till inträffad prisstegring höjas med omkring 4 % till 625 000 kronor.

Med anledning härav hemställer nu *generalpoststyrelsen* — med frångående av sitt tidigare anslagsåskande — att 625 000 kronor måtte anvisas för ändamålet.

Departementets
chefen.

Vad generalpoststyrelsen anført synes ådagalägga, att postkontorslokaler i Huskvarna icke längre äro tillräckliga för sitt ändamål. Åtgärder för att anskaffa nya lokaler äro också påkallade av den anledningen, att postverkets nuvarande hyresvärd, Huskvarna stad, har behov av de nu disponerade utrymmena.

Den planerade posthusbyggnaden synes lämpligen böra uppföras på den telegrafverket tillhöriga tomten i kvarteret Smeden. Enligt vad jag under hand inhämtat har telegrafstyrelsen icke något att erinra häremot. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att sedermera, därest byggnadens uppförande beslutas, meddela beslut om erforderliga bokföringsåtgärder i anledning av att tomten framdeles bör redovisas å postverkets fond.

Den av generalpoststyrelsen föreslagna lösningen av lokalfrågan, innebärande uppförande av ett delvis för uthyrning avsett trevåningshus, synes lämplig. Jag har ej heller något att erinra mot de till 625 000 kronor beräknade kostnaderna för byggnadsföretaget.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Posthusbyggnad i Huskvarna* för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av kronor 625 000.

5. Posthusbyggnad i Kalmar.

[5.] Till uppförande av posthusbyggnad i Kalmar har riksdagen anvisat dels för budgetåret 1939/40 ett reservationsanslag av 775 000 kronor, dels ock å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 ett reservationsanslag (B) av 100 000 kronor. För uppgörande av ritningar och kostnadsförslag har av förstnämnda anslag tagits i anspråk ett belopp av 20 000 kronor.

Sedan de nämnda anslagen — med undantag för det i anspråk tagna beloppet — enligt gällande anslagsregler förfallit, har 1944 års riksdag anvisat ett investeringsanslag av $(775\,000 + 100\,000 - 20\,000)$ 855 000 kronor för ändamålet. Till grund för beviljandet av sistnämnda anslag lågo icke några nya kostnadsberäkningar, enär sådana med hänsyn till ändrade förhållanden i fråga om det nya posthusets förläggning icke för det dåvarande kunde upprättas.

I propositionen 1945: 163 (bil. 8, p. 1) framlade Kungl. Maj:t ärendet för riksdagen, som i skrivelse 1945: 136 medgav, att beslut om posthusbyggets igångsättande omedelbart finge fattas, oaktat definitiva kostnadsberäkningar ej hunnit utarbetas.

Genom beslut den 4 maj 1945 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att i samråd med generalpoststyrelsen låta uppföra posthus i Kalmar i huvudsaklig överensstämmelse med den 28 april 1945 ingivet ritningsförslag. Därjämte bemyndigades generalpoststyrelsen att för bestridande av kostnaderna för företaget taga i anspråk det anvisade investeringsanslaget av 855 000 kronor. Slutligen anbefalldes generalpoststyrelsen att i samband med äskande av anslag till kapitalinvesteringar för budgetåret 1946/47 anmäla det ytterligare medelsbehov, som kunde föreligga för ifrågavarande ändamål.

I skrivelsen den 14 september 1945 hemställer *generalpoststyrelsen* om ett ytterligare anslag till posthusbyggnaden i Kalmar. Som motivering härför anför styrelsen följande.

Vid den närmare utformningen av planerna för byggnadsföretaget hade postverkets tomt vid Sveaplan — numera benämnd nr 1 i kvarteret Guld-fisken — befunnits icke vara tillräckligt stor för att en byggnad, som ur olika synpunkter kunde tillfredsställa såväl postverket som Kalmar stad, skulle kunna uppföras. Förhandlingar hade därför inletts med staden om erhållande av behöflig ytterligare tomtmark inom angivna kvarter utefter Sveaplan, vilka förhandlingar givit önskat resultat. Vid sammanträde den 28

maj 1945 hade stadsfullmäktige i staden sålunda bemyndigat drätselkammaren att till generalpoststyrelsen utan ersättning överlåta det tomtområde om 328 m², som erfordrades för posthusets uppförande enligt de uppgjorda ritningarna.

Nyss angivna förhållanden hade givetvis försenat byggnadsarbetets påbörjande. En annan omständighet, som verkat i samma riktning, vore det krav på ytterligare lokaler för postkontoret, som ett bifall till 1944 års uppbördsberednings nyligen framlagda förslag rörande omläggning av uppbördsförfarandet kunde väntas medföra. Enligt förslaget skulle nämligen skatteuppbörd och därmed sammanhängande bokföring från ingången av år 1947 i avsevärt större omfattning än för närvarande verkställas genom postverket, vilket skulle medföra, att bl. a. postkontoren i residensstäderna behövde särskilda, ej obetydliga utrymmen för skatteavdelningar. Då generalpoststyrelsen ansåge sig böra räkna med att lokaler för nu ifrågavarande ändamål skulle finnas tillgängliga i posthus, som hädanefter uppfördes, hade styrelsen för att få plats för tillräckligt stor skatteavdelning i posthuset i Kalmar fått vidtaga viss omDispositionering av de redan planerade postlokalerna och dessutom räkna med att taga i anspråk för uthyrning eljest avsett utrymme i våningen en trappa upp. Härigenom inträdde dock ingen minskning i de lokaler, som tidigare avsetts skola uthyras till andra statsinstitutioner (lantmäterikontor och statens lantbruksingenjör).

Generalpoststyrelsen meddelar, att kostnaderna för byggnadsföretaget enligt nya av arkitekten L. - E. Lallerstedt på grundval av de senaste ritningarna verkställda beräkningar nu uppskattades till 1 225 000 kronor eller 450 000 kronor mera än ursprungligen beräknats. Av sistnämnda belopp hänförde sig 350 000 kronor till den allmänna stegringen av byggnadskostnaderna samt återstoden till ökningen av posthusets volym och sämre grundförhållanden å tomten vid Sveaplan än å den från början för posthuset avsedda tomten i kvarteret Floras kulle.

Generalpoststyrelsen har beräknat hyresavkastningen från det planerade posthuset till 92 200 kronor, vilket skulle utgöra 7,2 % å det i tomt och fastighet nedlagda kapitalet, (54 350 + 1 225 000) 1 279 350 kronor.

Slutligen meddelar styrelsen, att redan anvisade medel 855 000 kronor beräknades vara tillfyllest för arbetets bedrivande till den 1 juli 1946. Styrelsen hemställer, att ett tilläggsanslag av (1 225 000 — 855 000) 370 000 kronor måtte anvisas för nästa budgetår.

Med skrivelse den 2 oktober 1945 har generalpoststyrelsen överlämnat av byggnadsstyrelsen den 20 september 1945 avgivet yttrande över förslaget till nytt posthus i Kalmar. Byggnadsstyrelsen har däri förklarat sig icke hava något att erinra vare sig mot ritningarna, vilka utarbetats i samförstånd med styrelsen, eller mot de till 1 225 000 kronor beräknade byggnadskostnaderna.

Departements-
chefen.

Till posthusbyggnad i Kalmar har 1944 års riksdag anvisat 855 000 kronor, vilket belopp grundades å kostnadsberäkningar utförda åren 1938 och 1940. Då ytterligare kostnader kunde förutses uppkomma, anmälades detta

förhållande för 1945 års riksdag. Sedan riksdagen medgivit, att beslut om posthusbyggets igångsättande fattades omedelbart, oaktat definitiva kostnadsberäkningar ej hunnit utarbetas, uppdrog Kungl. Maj:t den 4 maj 1945 åt byggnadsstyrelsen att i samråd med generalpoststyrelsen låta uppföra posthuset.

Generalpoststyrelsen har nu beräknat ett ytterligare anslag av 370 000 kronor erforderligt för fullföljande av byggnadsföretaget. Mot dessa beräkningar har byggnadsstyrelsen icke haft något att anmärka.

Det nya anslagsbehovet föranledes i första hand av den allmänna stegringen av byggnadskostnaderna under kristiden. Härtill kommer, att posthusets volym torde böra ökas för att vid en omläggning av uppbördsförfarandet nödvändiga utrymmen för en postverkets skatteavdelning skola erhållas. Slutligen uppkommer en viss fördyring därigenom, att grundförhållandena å den nu för posthuset avsedda tomten äro sämre än å den tomt som ursprungligen reserverats för ändamålet.

Generalpoststyrelsen har beräknat den blivande avkastningen å nedlagt kapital till 7,2 %. Härvid synes visserligen hänsyn icke ha tagits till de 20 000 kronor av ett äldre anslag, vilka tidigare använts för uppgörande av ritningar och kostnadsförslag, men även om detta belopp medräknas torde förräntningen av det investerade kapitalet få anses jämförelsevis tillfredsställande.

Med biträdande av generalpoststyrelsens förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Posthusbyggnad i Kalmar* för budgetåret 1946/47
anvisa ett investeringsanslag av kronor 370 000.

6. Posthusbyggnad i Göteborg.

[6.] Till Posthusbyggnad i Göteborg har för budgetåret 1944/45 anvisats ett investeringsanslag av 840 000 kronor. En utförlig redogörelse för det planerade posthuset, vilket skulle förläggas till stadsdelen Majorna, har lämnats i 1944 års statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 4, punkten 4).

I sin skrivelse den 14 september 1945 meddelar *generalpoststyrelsen*, att det, sedan anbud infordrats för huvudentreprenaden beträffande posthusbygget, visat sig att byggnadskostnaderna icke kunde hållas inom ramen för det anvisade anslagsbeloppet. I skrivelse till styrelsen den 11 maj 1945 hade byggnadsstyrelsen beräknat merkostnaderna till ca 100 000 kronor. Härav hänförde sig inemot hälften till de ökningar i löner och materialpriser, som inträtt efter det kostnadskalkylerna uppgjorts år 1943, ävensom till beslutad användning av granit till byggnadens sockel m. m. Återstoden av ökningen berodde på åtgärder i syfte att genom en förmånlig uthyrning av för postverket ej erforderliga lokaler få till stånd en tillfredsställande förräntning av posthuset. I avseende å sistnämnda omständighet finge generalpoststy-

relsen framhålla, att det lyckats styrelsen att efter förhandlingar med Göteborgs stads vederbörande myndighet uthyra hela våningen 2 trappor upp i det blivande posthuset till staden för användning till lokaler för öron-, näs- och halspoliklinik samt för tandpoliklinik. Lokalerna hade en golvyta av 622 m². Hyrestiden skulle löpa till den 1 oktober 1955. För lokalernas anordnande krävdes emellertid extra arbeten beträffande såväl sanitära och elektriska installationer som bjälklag m. m. Dessa arbeten hade beräknats draga en kostnad av ca 50 000 kronor. Hyran vore fastställd till 22 600 kronor per år inklusive ersättning för centralvärme och varmvatten vid normalt prisläge och vore sammansatt av *dels* en normalhyra av 28 kronor per m² golvyta, *dels ock* ett belopp därutöver för amortering under den fastställda hyrestiden av icke långt ifrån hela det beräknade merkostnadsbeloppet. Vid fortsatt förhyrande efter den 1 oktober 1955 hade utfästs en hyra av omkring 30 kronor per m² golvyta och år.

Då det vore angeläget, fortsätter generalpoststyrelsen, att byggnaden snart färdigställdes, och en förmånligare uthyrning icke torde vara att påräkna, hade byggnadsarbetet igångsatts. Redan beviljade medel väntades bli tillfyllest för arbetets bedrivande till den 1 juli 1946.

Under återopande av det anförda hemställer generalpoststyrelsen, att ett investeringsanslag av 100 000 kronor till ifrågavarande posthusbyggnad måtte anvisas för budgetåret 1946/47.

Departements-
chefen.

Till posthusbyggnad i stadsdelen Majorna i Göteborg anvisade 1944 års riksdag 840 000 kronor. Byggnadsarbetena ha numera igångsatts. På grund av inträffade prisstegringar sedan år 1943, då kostnads kalkyler uppgjordes, erfordras nu ett ytterligare anslag till företaget i fråga. Vidare erfordras i viss utsträckning kostsammare inredning av för postverket ej behövliga lokaler, för att dessa skola kunna uthyras på förmånliga villkor.

I likhet med vederbörande myndigheter finner jag det för byggnadens färdigställande erforderliga tilläggsanslaget böra anvisas för nästa budgetår.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Posthusbyggnad i Göteborg* för budgetåret 1946/47
anvisa ett investeringsanslag av kronor 100 000.

7. Om- och tillbyggnad av posthuset i Karlstad.

[7.] Till om- och tillbyggnad av posthuset i Karlstad anvisades för budgetåret 1941/42 ett reservationsanslag av 190 000 kronor. Genom beslut den 14 mars 1941 föreskrev Kungl. Maj:t, att dispositionen av anslaget skulle bero på särskilt beslut av Kungl. Maj:t. Anslaget står icke längre till förfogande för ändamålet.

I skrivelse den 2 oktober 1945 erinrar *generalpoststyrelsen* inledningsvis om att de sammanlagda kostnaderna för här ifrågavarande byggnadsföretag hösten 1940 beräknades till 480 000 kronor, av vilket belopp 190 000 kronor skulle gäldas med anvisat reservationsanslag och 290 000 kronor

utgå av medel ur postverkets förnyelsefond. Efter viss omarbetning av ritningarna, varvid byggnadsprogrammet något begränsats, verkställde byggnadsstyrelsen år 1944 ny utredning rörande byggnadskostnaderna. Dessa befunnos därvid på grund av inrädda prisstegringar böra höjas med 40 000 kronor till 520 000 kronor. Mot det reviderade ombyggnadsförslaget och kostnaderna för detsamma genomförande hade 1940 års civila byggnadsutredning i utlåtande den 20 november 1944 förklarat sig icke ha någon erinran att framställa.

Generalpoststyrelsen anför vidare.

Enär byggnadsarbetet i fråga icke beräknades kunna påbörjas under budgetåret 1944/45 och det ursprungligen anvisade reservationsanslaget om 190 000 kronor icke stode till styrelsens förfogande efter utgången av sagda budgetår, hemställde styrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 31 augusti 1944 om förslag till riksdagen att för ifrågavarande byggnadsföretag skulle för budgetåret 1945/46 anvisas ett investeringsanslag av (190 000 + 40 000) 230 000 kronor. Framställningen föranledde emellertid icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Enligt statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 4 januari 1945 hade nämligen föredragande departementschefen vid prövning av angelägenhetsgraden för olika posthusbyggen funnit om- och tillbyggnaden av posthuset i Karlstad böra stå efter de byggnadsföretag, för vilkas utförande medel av Kungl. Maj:t äskats för budgetåret 1945/46. I anslutning härtil hade vidare det förenämnda beloppet av 290 000 kronor, som ursprungligen avsetts skola tagas ur postverkets förnyelsefond men som för budgetåret 1944/45 — sedan förnyelsefonden sammanslagits med postverkets värdeminskningskonto — inräknats i det för budgetåret anvisade investeringsanslaget till ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten, beräknats såsom behållning å sistnämnda investeringsanslag vid ingången av budgetåret 1945/46 och minskat eljest förefintligt behov av medel å det från och med den 1 juli 1945 tillkomna postverkets dispositionsanslag med motsvarande belopp. Slutligen hade departementschefen enligt sagda statsrådsprotokoll framhållit, att om det framdeles skulle visa sig möjligt att bereda medel för ombyggnadsarbeten å posthuset i Karlstad, anslag härför torde, i enlighet med numera tillämpad budgetteknik, böra i sin helhet anvisas under särskild rubrik.

Under det år, som förflutit sedan generalpoststyrelsen ingav sin senaste framställning i ämnet, hade, meddelar styrelsen, trafiken vid postkontoret fortsatt att öka. Detta har medfört ytterligare stegrade lokalsvårigheter. Till belysande av trafikökningen åren 1938—1944 lämnar styrelsen följande uppgifter.

	1938	1944	Ökning i %
Antalet avgångna vanliga paket	53 661	88 559	65·0
» » postanvisningar och inbetalningskort	177 174	247 795	39·9
Hela antalet avgångna försändelser	12 417 789	17 975 160	44·8
Antalet ankomna vanliga paket	59 605	85 871	44·1
» » postanvisningar och utbetalningskort	116 289	172 423	48·3
Hela antalet ankomna försändelser	5 045 525	7 455 039	47·8
Antalet omsättningar i postsparbanksrörelsen ..	51 887	71 831	38·4
Postkontorets inkomster, kronor	613 022	932 058	52·0
Antalet tjänstemän vid postkontoret	48	62	29·2

För avveckling av den sålunda starkt ökade trafiken vid postkontoret hade i väntan på ombyggnadsarbetenas utförande vissa provisoriska åtgärder måst vidtagas beträffande postlokalerna. Dessa åtgärder hade dock helt naturligt icke på långt när medfört den lösning av postkontorets lokalfråga, som vore nödvändig för att arbetet därstädes skulle kunna ordnas rationellt och postkontoret bliva i stånd att på ett fullt tillfredsställande sätt fylla sin uppgift. För att så skulle ske fordrades oundgängligen, att den planerade om- och tillbyggnaden komme till utförande.

Till vad tidigare anförts rörande nödvändigheten av att bereda postkontoret i Karlstad större och ändamålsenligare lokaler hade, fortsätter styrelsen, numera även kommit behovet av utrymme för den skatteavdelning, som erfordrades vid postkontoret i samband med det eventuella genomförandet av 1944 års uppbördsberednings förslag rörande omläggning av uppbördsförfarandet. Enligt styrelsens mening vore det alltså högst angeläget, att de planerade arbetena snarast igångsattes och att för ändamålet erforderliga medel ställdes till styrelsens förfogande.

För bedömande av huruvida det tidigare beräknade kostnadsbeloppet av 520 000 kronor fortfarande kunde anses vara tillfyllest för byggnadsarbetena ifråga hade generalpoststyrelsen vänt sig till byggnadsstyrelsen, som i skrivelse den 20 september 1945 förklarar sig icke ha anledning räkna med någon ändring av detta belopp.

Generalpoststyrelsen hemställer slutligen, att till om- och tillbyggnad av posthuset i Karlstad måtte för budgetåret 1946/47 anvisas ett investeringsanslag av 520 000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Fremst av statsfinansiella skäl samt på grund av bristen på material och arbetskraft har den sedan länge planerade om- och tillbyggnaden av posthuset i Karlstad hittills icke kommit till utförande. Nu torde emellertid medel böra äskas för ändamålet, då de nuvarande lokalerna äro mycket otillräckliga samt detta lär bli ännu mera framträdande, när en större skatteavdelning till följd av uppbördsreformen skall inrättas vid postkontoret.

Mot kostnadsberäkningarna, som sluta på 520 000 kronor, har jag icke funnit anledning till erinran.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Om- och tillbyggnad av posthuset i Karlstad* för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av kronor 520 000.

8. Om- och tillbyggnad av posthuset i Sala.

[8.] Till inköp för postverkets räkning av tomt i Sala anvisades för budgetåret 1944/45 ett investeringsanslag av 10 000 kronor. Den 12 maj 1944 godkände Kungl. Maj:t ett beträffande tomtförvärvet upprättat köpekontrakt.

I sitt betänkande med förslag till investeringsreserv för budgetåret 1945/46 har *investeringsutredningen* i investeringsplanen för postverket upptagit om och tillbyggnad av posthuset i Sala till en beräknad kostnad av 130 000 kronor (SOU 1945: 12, s. 34 f.). Rörande behovet av utökade lokaler för postkontoret i staden samt vid tiden för betänkandets avgivande föreliggande byggnadsförslag torde jag få hänvisa till betänkandet.

I skrivelse den 4 december 1945 meddelar *generalpoststyrelsen* — efter att ha erinrat om den tidigare behandlingen av ärendet — att förut av länsarkitekten i Västmanlands län utarbetade ritningar till om- och tillbyggnad av posthuset i Sala numera omarbetats inom byggnadsstyrelsen efter samråd de båda styrelserna emellan. Då det visat sig svårt att för en tillbyggnad i en våning åstadkomma ett tilltalande yttre, och uppförande av ytterligare en våning syntes kunna ske utan större ekonomiska och andra olägenheter, hade ritningsförslaget ansetts böra upptaga tillbyggnad i två våningar. Beträffande ombyggnaden av postlokalerna i det nuvarande posthuset hade inga nya ritningar upprättats, utan generalpoststyrelsen hade tänkt sig, att byggnadsföretaget i denna del skulle utföras i huvudsak enligt de förslagsritningar, som styrelsen överlämnat till Kungl. Maj:t med skrivelse den 31 augusti 1944.

I anslutning till en omgång av de nya ritningarna, som bifogats generalpoststyrelsens skrivelse den 4 december 1945, anför styrelsen vidare:

Såsom framgår av ritningarna vore det avsett att på ett avstånd av omkring 4 meter från det befintliga posthuset uppföra en byggnad i två våningar samt att förena de båda byggnadernas bottenplan genom ett mellanliggande byggnadsparti i en våning. I tillbyggnadens bottenvåning skulle inrymmas kassaexpedition, avdelning för allmänheten samt tjänsterum för postmästaren och redogöraren ävensom — i utrymmet som förbinder de båda byggnaderna — rum för boxsortering och kapprum. I våningen en trappa upp skulle inrymmas två bostadslägenheter om 5 respektive 2 rum och kök samt ett enkelrum med kokvrå. I källarvåningen, som endast delvis utgräves, anordnas förrådsutrymmen samt tvättstuga.

De nuvarande postlokalerna i det befintliga posthuset skulle, såsom framgår av de tidigare överlämnade förslagsritningarna, utnyttjas för expedition för ankommande och avgående post, brevbärarexpedition, tidningsexpedition samt kapprum m. m.

Kostnaderna för om- och tillbyggnaden, fortsätter generalpoststyrelsen, hade av byggnadsstyrelsen beräknats till 225 000 kronor. Köpeskillingen för den tomt, varå tillbyggnaden skulle uppföras, hade utgjort 10 000 kronor. Då den äldre postfastighetens bokförda värde vore 70 000 kronor, skulle således efter de föreslagna om- och tillbyggnadsarbetenas utförande det nya bokförda värdet å posthusfastigheten uppgå till sammanlagt 305 000 kronor.

Därest avkastningen å det nedlagda kapitalet beräknades så högt som till 7 %, skulle hyresvärdet för hela fastigheten utgöra 21 350 kronor. För i den befintliga byggnaden uthyrda lägenheter inflöte för närvarande ett årligt belopp av 3 421 kronor; för skyddsrummen i källarvåningen i samma byggnad torde kunna beräknas ett hyresbelopp av 500 kronor och för bostadslägenheterna i tillbyggnaden sammanlagt omkring 4 400 kronor. Hyran för

de utökade postkontorslokalerna skulle alltså utgöra skillnaden mellan hela det beräknade hyresvärdet, 21 350 kronor, och summan av förenämnda hyresintäkter, 8 321 kronor, eller 13 029 kronor. Postkontorets utrymmen efter tillbyggnaden komme att omfatta cirka 480 m², varför nyssnämnda postkontorshyra således skulle motsvara ett hyresbelopp per m² golvyta av 27 kronor 14 öre. Alldenstund medelhyran för av postverket förhyrda lokaler för postkontor av klass 1 B, vilken klass postkontoret i Sala tillhörde, för närvarande utgjorde 31 kronor 97 öre per m², komme postkontoret genom det föreslagna byggnadsföretaget att beredas tillräckliga och tidsenliga lokaler till ett fördelaktigt hyrespris.

Vidare meddelar generalpoststyrelsen vissa uppgifter angående den pågående trafikstegringen vid postkontoret i Sala. Sålunda beräknades, att hela antalet från postkontoret avgångna försändelser under år 1945 komme att uppgå till omkring 3 000 000 stycken, motsvarande en ökning från år 1943 med 13 %. Trafikstegringen berörde även den ur lokalsynpunkt betydelsefulla paketrörelsen. Sålunda beräknades antalet avgående vanliga paket öka från 14 945 stycken år 1943 till omkring 18 000 år 1945 eller med 20 % samt antalet ankommande vanliga paket från 19 753 stycken år 1943 till omkring 23 000 år 1945 eller med 16 %.

Bristerna hos de nuvarande postlokalerna i Sala hade tidigare påtalats såväl i ortspressen som från korrespondenter i staden, fortsätter styrelsen. Sedan under hösten 1945 ytterligare klagomål över lokalerna framförts till vederbörande hälsovårdsmyndigheter, hade lokalerna underkastats inspektion, varvid anmärkningar framställt beträffande utrymmenas storlek, ventilationsanläggningarnas bristfällighet m. m. Hälsovårdsnämnden i Sala hade därför funnit sig böra framhålla nödvändigheten av att nya och fullt tillfredsställande postlokaler snarast anordnades i staden.

Generalpoststyrelsen hemställer slutligen, att för om- och tillbyggnad av posthuset i Sala måtte för budgetåret 1946/47 anvisas ett investeringsanslag av 225 000 kronor.

*Departements-
chefen.*

De nuvarande postkontorslokalerna i Sala äro behäftade med påfallande brister, icke minst ur hygienisk synpunkt. Efter inspektion har också vederbörande hälsovårdsnämnd funnit sig böra framhålla nödvändigheten av att nya postlokaler snarast anordnas. Härtill kommer, att den fortgående trafikstegringen motiverar anskaffande av utökade utrymmen.

I likhet med generalpoststyrelsen finner jag det mest fördelaktigt att anordna de erforderliga nya lokalerna genom om- och tillbyggnad av det nuvarande posthuset.

Varken de härför uppgjorda ritningarna eller de beräknade byggnadskostnaderna, 225 000 kronor, ha givit mig anledning till erinran.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Om- och tillbyggnad av posthuset i Sala* för budget-
året 1946/47 anvisa ett investeringsanslag
av kronor 225 000.

9. Inköp av tomt i Eskilstuna.

[9.] I sitt betänkande med förslag till investeringsreserv för budgetåret 1945/46 har *investeringsutredningen* upptagit 1 100 000 kronor till posthusbyggnad i Eskilstuna. (SOU 1945: 12, s. 24 ff.)

I skrivelsen den 14 september 1945 erinrar *generalpoststyrelsen*, att styrelsen i skrivelse den 21 november 1944 till investeringsutredningen redogjort för behovet av utvidgade postlokaler i Eskilstuna och därvid meddelat bland annat följande.

Postkontoret i Eskilstuna hade alltsedan 1917 varit inrymt i telegrafverkets då nyuppförda fastighet i kvarteret Vinkelhaken. På grund av den betydande utveckling, som staden genomgått framför allt under det senaste årtiondet — folkmängden, som år 1933 varit 33 368 personer, hade vid årsskiftet 1943/44 vuxit till 43 546 personer — hade poströrelsens omfattning i staden ökat i sådan grad, att flera utvidgningar av postkontorslokalen måst företagas. Belysande för posttrafikens ökning vore bl. a., att antalet inlämnade försändelser av alla slag från år 1932, då den första större lokalutvidgningen ägt rum, till år 1943 ökat med 45 % och de ankommande försändelserna med icke mindre än 111 %. Ökningen av antalet insättningar och uttagningar i postsparbanken utgjorde för samma tid 133 % och i fråga om folkpensionsutbetalningarna 175 %.

I samband med den senaste lokalutvidgningen, vilken genomfördes år 1939, övervägde styrelsen frågan om uppförande av byggnad för postkontoret, men densamma fick bero, sedan det visat sig möjligt att avhjälpa det mest trängande behovet på annat sätt. Rörelsen vid postkontoret hade emellertid sedermera nått en sådan omfattning, att postkontorets lokaler icke längre kunde anses motsvara de krav, som i en stad av Eskilstunas storlek borde kunna ställas på en ändamålsenlig postlokal.

De nuvarande lokalförhållandena för postkontoret i Eskilstuna medförde betydande olägenheter. Någon möjlighet att erhålla större och mera ändamålsenliga lokaler inom telegrafverkets fastighet föreläge icke. Då det icke heller syntes erbjuda sig något tillfälle att förhyra en tillfredsställande lokal i annan lämpligt belägen fastighet, hade styrelsen funnit den enda utvägen för ett rationellt lösande av postkontorets lokalfråga vara, att tomt förvärvades och ett posthus uppfördes på platsen.

Styrelsen lämnar härefter vissa uppgifter angående den postala utvecklingen samt befolkningstillväxten i Eskilstuna, sedan den nu återgivna skrivelsen avlämnades.

Frankoteckensuppbörden vid postkontoret — vilken är en relativt god mätare på rörelsens omfattning — inklusive avgifter för frankostämpling samt mass- och utgivarkorsband, har under år 1944 stigit med ca 7 % i förhållande till år 1943 eller från 669 152 till 715 270 kronor. Det må även framhållas, att den utrymmeskrävande pakettrafiken under det senast gångna året uppvisat en ökning med icke mindre än ca 12 %.

Folkmängden i staden har fortsatt att öka och utgjorde vid 1944 års utgång 45 245 personer, vilket innebär en ökning under det senaste året med i runt tal 1 700 personer. Nybyggnadsverksamheten har vidare trots de av kriget påkallade förhållandena varit synnerligen livlig. Enbart under tiden 1 oktober 1944—1 april 1945 har antalet bostadslägenheter i staden ökat med ca 550 stycken, och från och med den 1 oktober 1945 beräknas ytter-

ligare omkring 700 lägenheter bliva färdiga för inflyttning. En omreglering av vissa brevbäringsdistrikt och i samband därmed utökning av brevbärarpersonalen har redan måst genomföras, och i den mån staden tillväxer kommer det att bliva ofrånkomligt att ytterligare öka antalet brevbäringsdistrikt, något som med det ytterligt begränsade utrymmet i den nuvarande brevbärexpeditionen ställer sig mycket svårt.

Postkontorets lokalsvårigheter kunde icke avhjälpas genom inrättande av nya postanstalter inom staden, anför generalpoststyrelsen vidare. Redan nu funnes där en postanstalt utom postkontoret, och hösten 1945 komme ytterligare en postanstalt att öppnas. Genom dessa postanstalters verksamhet inträdde givetvis en viss lättnad i arbetet vid postkontorets kassaexpedition, men den medförde icke någon minskning i den ankommande postmängden vid postkontoret, enär all försortering av posten måste ske vid detta och brevbäringen utgå därifrån. Icke heller i fråga om arbetet med den avgående posten bleve minskningen av större omfattning, enär huvuddelen av den vid de andra postanstalterna inlämnade posten överlämnades till postkontoret för sortering och vidareexpediering.

Postkontorets i Eskilstuna lokalfråga vore sålunda synnerligen brännande, och enligt generalpoststyrelsens uppfattning vore det oundgängligen nödvändigt, att åtgärder snarast vidtoges för att få ett posthusbygge till stånd. Styrelsen hade undersökt olika förslag till förvärv av tomter, vilka skulle lämpa sig för ett nytt posthus. Det hade därvid visat sig, att priserna på de i privat ägo befintliga tomter, som skulle kunna komma i fråga, vore förhållandevis mycket höga. Sedan förhandlingar förts med vederbörande myndigheter i Eskilstuna, hade emellertid tillfälle yppat sig att på överkomliga villkor förvärva ett tomtområde med ett ur såväl allmänhetens som postverkets synpunkt fördelaktigt läge. Tomtområdet, som ägdes av staden, omfattade den del av kvarteret Vedgården, som vore belägen närmast intill Careliigatan, och upptog en areal av ca 2 600 m². Kvarteret i övrigt avsåges skola användas till busstation. Tomten betingande ett pris av 100 kronor per m², vilket med hänsyn till läget finge anses förmånligt.

Kvarteret Vedgården vore för närvarande icke tomtindelad, varför exakta storleken av den del, som postverket skulle få inköpa, icke kunde angivas, fortsätter styrelsen. Totalkostnaden beräknades emellertid belöpa sig till omkring 260 000 kronor. Ett eventuellt anslag för inköp av tomten borde emellertid tilltagas något högre, förslagsvis 275 000 kronor, för att köpeskillingen skulle kunna gäldas utan tilläggsanslag, även om tomtens areal skulle något överstiga 2 600 m².

Generalpoststyrelsen hade rörande tomtköpet förhandlat med byggnadsstyrelsen, som förklarat sig intet ha att erinra mot detsamma.

För att tillförsäkra statsverket dispositionsrätten till ifrågavarande tomtområde har generalpoststyrelsen med Eskilstuna stad avslutat ett på Kungl. Maj:ts godkännande före den 1 juli 1946 beroende köpekontrakt.

Generalpoststyrelsen — som förklarar sig ha för avsikt att i möjlig mån påskynda planerandet av ett posthus på tomten — hemställer, att ett investeringsanslag av 275 000 kronor måtte anvisas för ändamålet.

Det torde bliva nödvändigt att inom en snar framtid bereda postkontoret i Eskilstuna utökade lokaler, lämpligen genom uppförande av en byggnad för ändamålet. Jag finner mig därför böra biträda generalpoststyrelsens förslag om att nu inköpa härför lämplig tomt.

Styrelsen har träffat avtal med Eskilstuna stad om förvärv av mark i kvarteret Vedgården till ett pris av 100 kronor per m². Detta pris synes godtagbart. Ett anslag av 275 000 kronor bör lämpligen anvisas för ändamålet. Huruvida anslaget kommer att tagas i anspråk i sin helhet kan icke nu förutses med full visshet, då tomtområdets areal ännu icke slutgiltigt fastställts.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Inköp av tomt i Eskilstuna* för budgetåret 1946/47
anvisa ett investeringsanslag av kronor 275 000.

10. Inköp av fastigheter i Katrineholm.

[10.] I skrivelse den 19 oktober 1945 har *generalpoststyrelsen* hemställt om anslag för inköp av vissa fastigheter i Katrineholm.

Inledningsvis meddelar styrelsen, att postkontoret i Katrineholm sedan år 1906 vore inrymt i en postverket tillhörig byggnad, belägen inom statens järnvägars stationsområde på platsen. Byggnaden vore uppförd i tre våningar jämte vind och källare. Densamma vore i postverkets räkenskaper bokförd till ett värde av 100 000 kronor. Det för byggnaden till värdeminskningsskonto avsatta beloppet utgjorde för närvarande 60 000 kronor.

Under den jämförelsevis långa tid, som förflutit, sedan postkontorslokalen tagits i bruk, hade densamma icke varit föremål för någon som helst utökning, anför styrelsen vidare. Den omfattade, nu liksom år 1906, allt utrymme i bottenvåningen. Tid efter annan hade det dock varit nödvändigt att genom omdisponering av vissa utrymmen söka anpassa lokalen efter de nya behov, som successivt uppstått genom poströrelsens tillväxt.

Vid en jämförelse mellan tillgängliga uppgifter för åren 1906 och 1944 funne man, att rörelsen vid postkontoret mångdubblats. Sålunda hade under tiden antalet vid postkontoret inlämnade försändelser av alla slag ökats från 404 096 till 3 609 819 eller med 793 %. Postkontorets egen frankoteckensuppbörd hade stigit från 38 776 till 267 683 kronor eller med 590 %.

Den sålunda inträdda trafikstegringen hade medfört, att postkontorslokalen nu icke längre vore tillräcklig för sitt ändamål och att det endast med allra största svårighet läte sig göra att inom tillgängligt utrymme avveckla den omfattande trafiken.

Efter att ha lämnat en ingående redogörelse för de nuvarande, i olika avseenden otillfredsställande lokalernas disposition framhåller styrelsen följande.

Av det anförda torde framgå, att postkontoret i Katrineholm är i trängande behov av rymligare och mera tidsenliga lokaler. Att åstadkomma dessa inom det nuvarande posthuset låter sig icke göra. Även om brevbärarexpe-

ditionen förlades till våningen en trappa upp — vilket bleve möjligt endast om där befintliga överliggningsrum för järnvägspostpersonalen kunde slopas och överliggningsrum förhyras på annat håll i staden — skulle det därigenom frigjorda utrymmet i bottenvåningen icke på långt när vara tillfyllest för anordnande av en tillräcklig och ändamålsenlig expedition för allmänheten. Med hänsyn till tomtförhållandena ävensom ur byggnadsteknisk synpunkt kan icke heller en utökning av lokalen genom om- och tillbyggnad av posthuset komma i fråga. Härtill kommer, att posthuset på grund av den utsträckning, staden fått genom de senaste årtiondenas livliga byggnadsverksamhet, numera är långt ifrån välbeläget. Ur allmänhetens synpunkt och för brevbäringens besörjande är det sålunda högeligen önskvärt, att postkontoret förlägges mera centralt.

Under angivna omständigheter, fortsätter generalpoststyrelsen, hade styrelsen undersökt andra alternativ för avhjälpande av postverkets lokalsvårigheter. Därvid hade styrelsen kommit till den uppfattningen, att den enda fullt rationella och lämpliga lösningen kunde vinnas genom inköp för postverkets räkning av välbelägen tomtmark och uppförande därå av ett nytt posthus. Ett flertal tomter hade funnits på förslag. Vid valet mellan dem hade styrelsen stannat för ett område vid Fredsgatan, beläget i kvarteret Nejlikan, såsom ur olika synpunkter mest förmånligt. Området bestode av tomterna nr 5 och 6 med därå uppförda byggnader och upptog en yta av sammanlagt 2 721 m². På tomten nr 5 funnes två bostadshus jämte uthus och på tomten nr 6 ett bostadshus samt uthus. Såvitt nu kunde bedömas, skulle endast ett av bostadshusen behöva rivas för att lämna plats för ett eventuellt nytt posthus.

Köpeskillingen utgjorde 75 000 kronor för tomt nr 5 och 40 000 kronor för tomt nr 6 eller sammanlagt 115 000 kronor. Priset motsvarade alltså 42 kronor 26 öre per m². Med hänsyn till tomternas läge och värdet av å desamma befintliga byggnader finge priset anses skäligt.

Generalpoststyrelsen har ansett det angeläget, att statsverket tillförsäkras dispositionsrätten till ifrågavarande fastigheter, och har därför avslutat preliminära köpekontrakt, vilka äro för postverket bindande endast under förutsättning av Kungl. Maj:ts bifall till fastighetsförvärvet före den 1 juli 1946.

Rörande fastighetsförvärvet har styrelsen samrått med byggnadsstyrelsen, som icke haft något att erinra mot detsamma.

Ehuru det vore synnerligen angeläget, anför generalpoststyrelsen vidare, att postkontoret i Katrineholm så snart som möjligt erhöle rymligare och bättre lokaler, vore styrelsen icke i tillfälle att nu framlägga ett fullt utarbetat förslag till nybyggnad. Styrelsen hade emellertid medtagit dylik byggnad i sitt till arbetsmarknadskommissionen avgivna förslag om investeringsreserv för budgetåret 1946/47.

Såsom förut framhållits, vore det nuvarande posthuset i Katrineholm beläget på statens järnvägar tillhörig mark. Förhandlingar komme därför att inledas med järnvägsstyrelsen angående eventuell överlåtelse till statens järnvägar av posthuset, sedan en förflyttning av postkontoret kommit till stånd. Skulle statens järnvägar icke önska övertaga posthuset, återstode för generalpoststyrelsen att antingen söka försälja huset eller behålla det i sin ägo

och inreda den nuvarande postlokalen för uthyrning till affärsändamål. Enligt styrelsens uppfattning borde emellertid den omständigheten, att förslag om disposition av det nuvarande posthuset icke kunde avgivas i detta sammanhang, icke hindra det ifrågasatta fastighetsförvärvet.

Generalpoststyrelsen hemställer slutligen att till inköp av fastigheterna nr 5 och 6 i kvarteret Nejlikan i Katrineholm måtte för budgetåret 1946/47 anvisas ett investeringsanslag av 115 000 kronor.

Sedan postkontoret i Katrineholm år 1906 erhöll sina nuvarande lokaler, *Departements-
chefen.* har den kontoret berörande posttrafiken ökat högst avsevärt. Enär postkontorets utrymmen därför blivit alltmer otillräckliga, torde nya lokaler snart få anskaffas. Därvid synes generalpoststyrelsens förslag att bygga ett nytt posthus vara den mest ändamålsenliga lösningen.

Genom på statsmakternas godkännande före den 1 juli 1946 beroende köpeavtal har generalpoststyrelsen sökt tillförsäkra sig lämplig tomtmark för ett blivande posthus. De båda fastigheter, som föreslås till inköp, betinga ett pris av sammanlagt 115 000 kronor, vilket jag anser skäligt, särskilt med hänsyn till fastigheternas för ett postkontor lämpliga läge.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Inköp av fastigheter i Katrineholm* för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av . . . kronor 115 000.

11. Inköp av tomter i Landskrona.

[11.] I sitt förslag till investeringsreserv för postverket för budgetåret 1945/46 (SOU 1945: 12, s. 29 f.) har investeringsutredningen på framställning av generalpoststyrelsen medtagit ett belopp av 850 000 kronor till uppförande av nytt posthus i Landskrona. Beloppet är i avvaktan på tomtfrågans lösning endast beräknat uppskattningsvis.

I sin skrivelse den 14 september 1945 har *generalpoststyrelsen* gjort framställning om anvisande av medel för inköp av tomter i Landskrona för att därå sedermera låta bygga ett posthus. Beträffande de nuvarande postlokalerna har styrelsen anfört följande.

De nuvarande lokalerna för postkontoret i Landskrona äro belägna i telegrafverkets fastighet därstädes och förhyras av postverket sedan år 1913. Årshyran uppgår till 7 600 kronor jämte särskild ersättning för uppvärmning. År 1937 företogs en tillbyggnad av fastigheten, varigenom postkontorets dåvarande behov av lokalutvidgning kunde tillgodoses beträffande vissa avdelningar. Sålunda anordnades särskilda tjänsterum för postmästaren och redogöraren, vilka tidigare måst dela rum. Jämväl avdelningen för ankommande och avgående poster kunde vid detta tillfälle något utökas. För kassaexpeditionen och allmänhetens avdelning var emellertid någon utvidgning icke möjlig.

Poströrelsen i Landskrona uppvisade även efter tillbyggnad av fastigheten en avsevärd ökning, anför styrelsen vidare, och belyser detta med följande sifferuppgifter:

	1937	1944	Ökning i %
Antalet avgångna vanliga paket	25 505	50 748	99·0
» » postanvisningar och inbetalnings- kort	87 787	143 839	63·9
Hela antalet avgångna försändelser	2 873 622	3 328 405	15·8
Antalet ankomna vanliga paket	24 735	41 871	69·3
» » postanvisningar och utbetalnings- kort	45 024	96 954	115·3
Hela antalet ankomna försändelser	2 518 440	3 970 083	57·6
Antalet folkpensionsutbetalningar	11 052	15 423	39·5
» omsättningar i postsparbanksrörelsen	19 168	33 029	72·3
Postkontorets inkomster, kronor	280 123	444 324	58·6

Till följd av trafikstegringen hade också postkontorets lokaler numera blivit helt otillräckliga. Desamma omfattade en sammanlagd golvyta av endast 400 m², medan medelstorleken av lokalerna för postkontor av den klass postkontoret i Landskrona tillhörde, klass 1 B, utgjorde 560 m². Redan härav torde framgå, anför styrelsen, att trångboddheten vid postkontoret måste vara besvärande. Härtill komme, att fastighetens byggnadssätt icke lämnade möjlighet till ett rationellt utnyttjande av befintliga utrymmen. Dessa utgjordes nämligen till icke oväsentlig del av gångar och passager utan direkt dagsljus.

Efter att ingående ha redogjort för lokalernas disposition framhåller generalpoststyrelsen, att de olägenheter, som vidlådde det trånga och otidsenliga postkontoret, borde avhjälpas snarast. Några möjligheter att inom den nuvarande fastigheten erhålla för postkontoret tillräckliga och lämpliga lokaler vore icke för handen. Ej heller hade tillfälle yppat sig att genom förhyrning på annat håll lösa lokalfrågan på ett tillfredsställande sätt.

Sedan ett par år tillbaka hade därför, anför styrelsen, möjligheterna för att inom staden förvärva lämplig tomt för uppförande av ett nytt posthus undersökts. Först nu hade det emellertid lyckats styrelsen att komma till en acceptabel lösning av tomtfrågan. Efter att på förslag ha haft ett flertal olika tomter, av vilka emellertid de flesta av skilda skäl icke visat sig användbara för ifrågavarande ändamål, hade styrelsen stannat för ett tomtområde inom kvarteret Engelbrekt i hörnet av Eriks- och Gjörlöffsgatorna. Tomtområdet i fråga vore beläget i stadens centrum, ehuru det låge på något avstånd från de nuvarande egentliga affärskvarteren. Från vissa korrespondenter i staden hade framställts erinringar mot att förlägga ett posthus till detta område under motivering, att postkontoret komme att ligga allt för långt från stadens huvudsakliga affärscentrum. Styrelsen, som även för sin del skulle ha önskat en något sydligare förläggning av posthuset, om blott lämplig tomt stått till förfogande, ansåge emellertid att det nu planerade läget för ett blivande posthus med hänsyn till stadens nuvarande omfattning och beräknad nybyggnadsverksamhet vore väl ägnat att motsvara de olika önskemål, som postverkets kun-

der av alla kategorier kunde hysa. Även ur postverkets egen synpunkt vore den föreslagna centrala placeringen av posthuset fördelaktig, bl. a. med hänsyn till den tidsbesparing, som uppkomme vid brevbäringens fullgörande.

Det tomtområde, som generalpoststyrelsen nu föreslog till inköp, omfattade tomterna nr 3 och 36 i kvarteret Engelbrekt jämte viss staden tillhörig tomtmark utefter Gjörloffsgatan, som vore avsedd att ingå i förenämnda tomtområde. För tomten nr 3, som omfattade 822,1 m², hade begärts ett pris av 58 950 kronor, och för tomten nr 36, omfattande 1 149,4 m², 58 000 kronor. Å båda dessa tomter vore belägna fristående bostadshus, som befunne sig i förhållandevis gott skick. Det staden tillhöriga tomtområdet, vars areal vore 210,3 m², försålde för 630 kronor 90 öre. För att tillförsäkra statsverket dispositionsrätten till angivna tre markområden hade generalpoststyrelsen avslutat på Kungl. Maj:ts godkännande före den 1 juni 1946 beroende köpekontrakt. Såsom köpevillkor beträffande tomten nr 36 hade ägaren uppställt, att ett handpenningbelopp av 1 000 kronor skulle betalas vid kontraktets undertecknande. Med hänsyn till angelägenheten av att få ett köp till stånd hade styrelsen ansett sig böra acceptera detta villkor och hade därför erlagt sagda belopp, som förskotterats med verkets driftmedel.

Vidare hade generalpoststyrelsen med ägaren till angränsande tomter inom sagda kvarter preliminärt överenskommit om byte av viss mark, omfattande en smal remsa om sammanlagt 104,5 m² utefter östra gränsen av det till inköp föreslagna tomtområdet, mot en del av tomten nr 35, omfattande 197,4 m². För den överskjutande arealen om ca 93 m², som postverket därvid skulle erhålla, hade stadgats en mellangift av 15 kronor pr m² eller sammanlagt 1 395 kronor. Ett likaledes på Kungl. Maj:ts godkännande före den 1 juni 1946 beroende avtal hade träffats härom.

Efter samtliga här angivna transaktioners genomförande skulle det av postverket förvärvade tomtområdet uppgå till ca 2 275 m² och köpeskillingen jämte mellangiften för bytet till sammanlagt 118 975 kronor 90 öre. Detta pris motsvarade 52 kronor 30 öre pr m², vilket torde få anses skäligt, fortsätter styrelsen. Tillträdet vore avsett att ske den 1 juli 1946 för tomten nr 36 och den 1 oktober 1947 för övriga tomter. Av kostnaderna belöpte 58 000 kronor på budgetåret 1946/47 och återstoden, 60 975 kronor 90 öre, på budgetåret 1947/48. Även om hela inköpskostnaden således icke behövde anvisas som anslag för budgetåret 1946/47, erfordrades dock, att förvärvet godkändes i princip före den 1 juni 1946.

Med hänsyn till det trängande behovet av ett nytt posthus i Landskrona hade det givetvis, anför generalpoststyrelsen vidare, varit önskvärt, att redan nu framlägga förslag angående byggnaden. Enär tomtmarken — som förut framhållits — i sin helhet bleve åtkomlig först den 1 oktober 1947, kunde emellertid byggnadsarbetet icke påbörjas före denna tidpunkt. Det torde därför vara tillfyllest, att styrelsen först under år 1946 inkomme med vederbörlig framställning om anvisande av erforderligt byggnadsanslag.

Slutligen hemställer generalpoststyrelsen, att Kungl. Maj:ts ville föreslå riksdagen att dels godkänna styrelsens förslag om inköp respektive byte av tomt-

mark i Landskrona, dels ock för inköp av tomten nr 36 i kvarteret Engelbrekt i Landskrona för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av 58 000 kronor.

Departements-
chefen.

Vad generalpoststyrelsen anfört torde visa, att postkontorslokalerna i Landskrona redan nu knappast äro tillräckliga för sitt ändamål. Då rörelsen vid kontoret befinner sig i tillväxt och några möjligheter att förhyra större lokaler icke förefinnas, lär det snart bliva ofrånkomligt att bygga ett posthus i staden. Därför finner jag mig böra tillstyrka, att lämplig tomtmark inköpes redan nu.

Styrelsen har ingått vissa på Kungl. Maj:ts godkännande före den 1 juni 1946 beroende avtal angående förvärv av ett tomtområde om cirka 2 275 m² för sammanlagt 118 975 kronor 90 öre, motsvarande 52 kronor 30 öre per m². Jag har, sedan jag inhämtat närmare upplysningar i frågan, icke funnit anledning till erinran mot ifrågavarande markförvärv och tillstyrker att medel för gäldande av köpeskillingarna beviljas. För budgetåret 1946/47 erfordras ett anslag av 58 000 kronor. Återstående belopp torde få äskas av 1947 års riksdag.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Inköp av tomter i Landskrona* för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av kronor 58 000.

12. Anskaffning av motorfordon.

[12.] För budgetåret 1945/46 har för anskaffning av motorfordon anvisats ett investeringsanslag av 1 550 000 kronor, avsett för såväl utökningsanskaffningar som ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten.

Genom beslut den 26 oktober 1945 har Kungl. Maj:t förordnat, att den 1 juli 1945 kvarstående behållning å investeringsanslaget Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten skall fördelas med 644 117 kronor å postverkets dispositionsanslag och med 1 884 003 kronor 88 öre å investeringsanslaget Anskaffning av motorfordon.

I skrivelse den 14 september 1945 med förslag till vissa kapitalinvesteringar beträffande postverket för budgetåret 1946/47 meddelar *generalpoststyrelsen* inledningsvis, att å tidigare till inköp av inventarier anvisade anslag vid utgången av budgetåret 1944/45 uppstått en reservation av 269 000 kronor vilken i sin helhet belöpte på motorfordon. För anskaffning av motorfordon skulle således under budgetåret 1945/46 finnas ett disponibelt belopp av i runt tal (1 550 000 + 1 884 000 + 269 000) 3 700 000 kronor. Anledningen till de förhållandevis stora behållningarna å de förutnämnda äldre anslagen vore främst att söka i leveransförseningar, delvis till följd av den under första halvåret 1945 rådande verkstadskonflikten. Styrelsen beräknade, att en reservation av omkring 1 700 000 kronor komme att föreligga vid utgången av budgetåret 1945/46.

För budgetåret 1946/47 torde, anför styrelsen, en fortsatt utökning av postverkets fordonspark bliva erforderlig på grund av de ökade krav, som en övergång till fredsförhållanden komme att ställa på postverket. Bland annat väntades lufttrafikens utveckling medföra ökat behov av bilar för posttransporter mellan flygfält och postkontor. Vidare erfordrades under budgetåret en ej ringa ersättningsanskaffning av fordon. Med vederbörligt hänsynstagande till föreliggande omständigheter hade generalpoststyrelsen beräknat medelsbehovet för anskaffning av motorfordon under nu ifrågakarande budgetår sålunda:

	Kronor.
Postdiligenser och släpvagnar (huvudsakligen ersättningsanskaffning)	750 000
Automobiler	650 000
Truckar och traktorer	400 000
Summa kronor	1 800 000.

Då en reservation å tidigare anslag av ca 1 700 000 kronor väntades vara förhanden vid budgetårets ingång hemställer generalpoststyrelsen, att anslaget för nästa budgetår anvisas med 100 000 kronor.

Mot generalpoststyrelsens beräkningar har jag icke funnit anledning till *Departements-*
erinran. *chefen.*

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Anskaffning av motorfordon* för budgetåret 1946/47
anvisa ett investeringsanslag av kronor 100 000.

13. Förvärv av billinjer.

[13.] I skrivelse den 4 december 1945 har *generalpoststyrelsen* gjort framställning om anslag för innevarande budgetår till förvärv av billinjer.

Efter att inledningsvis ha redogjort för postdiligensrörelsens utveckling och uppgifter meddelar styrelsen, att antalet linjer för närvarande uppginge till 25 med en sammanlagd längd av 3 641 km. Vagnparken utgjordes av omkring 100 omnibusar och 10 lastbilar. Diligensnätet vore — med undantag av en linje — beläget inom de fyra nordligaste länen.

Postdiligenslinjerna hade, fortsätter styrelsen, oftast mer eller mindre karaktären av kulturlinjer, vilkas upprätthållande mera dikterades av sociala än ekonomiska skäl. Även om så vore förhållandet, låge det dock i det allmännas intresse, att diligensrörelsen så vitt möjligt lämnade ett någorlunda tillfredsställande ekonomiskt resultat. En nödvändig förutsättning här för vore, att driften kunde ordnas fullt rationellt. Åtgärder i sådant syfte förhindrades eller försvårades dock understundom genom förekomsten av enskild linjetrafik på samma sträckor som de av postverket trafikerade. I

dylika fall vore önskvärt, att postverket kunde övertaga den av enskilda utövade linjetrafiken. Enahanda vore ibland förhållandet beträffande enskilda linjetrafikföretag, som dreve trafik på vägsträckor, omedelbart anslutande till eller belägna mellan vägar, vilka redan trafikerades av postverket. Genom överförande i postverkets regi av sådana linjer skulle vissa från varandra åtskilda postdiligenslinjer kunna sammanknytas till ett större nät, varigenom det bland annat bleve möjligt att mera rationellt än hittills utnyttja personal och materiel. För den resande allmänheten skulle en utökning av diligenstrafiken på sätt här antytts otvivelaktigt komma att medföra ej oväsentliga fördelar, exempelvis genom bättre samordning av turerna inom ett större område och tillämpning av postverkets zontariff vid avgiftsberäkningen å flera och längre sträckor än för närvarande. Vidare skulle snabbare och tätare postturer erhållas, vilket torde stå i samklang med riksdagens nyligen uttalade önskan om förbättrande av postgången på landsbygden.

Styrelsen meddelar vidare, att postverket tidigare vid behov kunnat övertaga enskilda linjetrafikföretag mot att företagets ägare beretts anställning i postverkets diligensrörelse. Denna möjlighet stode emellertid numera sällan till buds, utan i stället uppställdes, när fråga om dylikt övertagande uppkommit, så gott som undantagslöst från vederbörande företags sida den fordran, att postverket skulle genom köp förvärva företaget i fråga. För att sådana affärsmässiga uppgörelser skulle kunna komma till stånd erfordrades, att styrelsen med kort tids varsel kunde förfoga över härför behövliga penningmedel. I likhet med vad som tillämpats beträffande statens järnvägars biltrafik syntes därför ett lämpligt avvägt investeringsanslag böra anvisas för ändamålet.

Beträffande anslagsberäkningen anför styrelsen, att det för närvarande icke vore möjligt att göra någon helt tillförlitlig beräkning rörande storleken av de belopp, som successivt kunde komma att krävas för här ifrågavarande ändamål. Styrelsen kunde nämligen vid förvärv av linjer självfallet icke följa någon på förhand bestämd plan utan finge härvidlag handla från fall till fall, i den mån den fordrade köpeskillingen och andra förhållanden kunde anses motivera en affärsöverenskommelse. Förslagsvis syntes ett anslag av 500 000 kronor böra anvisas. Enär en del av anslaget beräknades behöva tagas i anspråk inom den allra närmaste tiden, vore det önskvärt, att anslagsbeloppet kunde anvisas å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1945/46.

*Departements-
chefen.*

Behov torde i vissa fall föreligga för postverket att utvidga sitt diligenslinjenät genom övertagande av linjetrafik från enskilda. I första hand torde sådana linjer böra förvärvas, vilkas införlivande med postverkets rörelse utgör en förutsättning för att denna skall kunna ordnas på ett i möjligaste mån rationellt sätt, eller att eljest fördelar därigenom stå att vinna för den av trafiken berörda befolkningen. Det torde tills vidare böra ligga i Kungl.

Maj:ts hand att meddela beslut om förvärv av billinjer för postverkets diligensrörelse.

Beträffande behovet av medel till förevarande ändamål har jag icke funnit anledning till erinran mot styrelsens beräkningar. Med hänsyn till att endast en del av det äskade beloppet torde bli erforderlig under innevarande budgetår anser jag mig böra förorda, att medelsanvisningen på tilläggsstat begränsas till 300 000 kronor. Härom ämnar jag göra hemställan senare i dag. Återstoden, 200 000 kronor, av det av styrelsen begärda beloppet torde böra anvisas å riksstaten för nästa budgetår. Anslagen torde i likhet med vad som gäller i fråga om motsvarande anslag å statens järnvägars fond böra betecknas Förvärv av billinjer. I framtiden torde investeringarna i postverkets diligensrörelse böra redovisas särskilt å riksstaten. Detta torde förutsätta, bland annat, att från det nuvarande anslaget till anskaffning av motorfordon utbrytes ett nytt anslag, avseende anskaffning av bilmateriel för diligensrörelsen. Det torde få ankomma på generalpoststyrelsen att i sinom tid efter samråd med riksräkenskapsverket avgiva förslag till erforderliga ändringar i anslagsrubriceringen.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förvärv av billinjer* för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av kronor 200 000.

14. Postverkets dispositionsanslag.

[14.] Såsom Postverkets dispositionsanslag har för budgetåret 1945/46 anvisats ett investeringsanslag av 160 000 kronor. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 26 oktober 1945 har sedermera av den 1 juli 1945 kvarstående behållning å anslaget Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten ett belopp av 644 117 kronor tillförts dispositionsanslaget. Å anslaget finnes följaktligen ett belopp av 804 117 kronor tillgängligt för utbetalning under innevarande budgetår.

Beträffande användningen av anslaget förutsattes i 1945 års statsverksproposition, att från detsamma borde tillgodoses medelsbehovet dels för sådana mindre omfattande arbeten i postverkets fastigheter, som icke äro hänförliga till underhåll, dels ock, i den mån driftmedel icke borde omedelbart användas för ändamålet, för ersättande av smärre eldskador å fastigheterna samt å vissa inventarier.

Genom beslutet den 26 oktober 1945 har Kungl. Maj:t vidare för innevarande budgetår ställt 550 000 kronor av dispositionsanslaget till generalpoststyrelsens förfogande för sådana arbeten och anskaffningar, vilka var för sig beräknas draga en kostnad av högst 100 000 kronor. Beträffande användningen av anslaget i övrigt under budgetåret 1945/46 har Kungl. Maj:t för-

klarat Sig vilja framdeles, på särskilda framställningar av styrelsen, meddela beslut. Slutligen har Kungl. Maj:t ålagt styrelsen att i samband med äskande av kapitalinvesteringsanslag för budgetåret 1947/48 inkomma med redovisning rörande dispositionsanslagets användning under innevarande budgetår.

I sin skrivelse den 14 september 1945 framhåller *generalpoststyrelsen*, att det, på grund av arten av de ändamål för vilka dispositionsanslaget vore avsett, icke vore möjligt att i förväg med större grad av säkerhet angiva, i vilken mån för ett budgetår tillgängliga medel å anslaget komme att förbrukas. För innevarande budgetår stode visserligen ett belopp av omkring 800 000 kronor till förfogande. Enär styrelsen hade att för budgetåret bland annat räkna med måhända betydande utgifter, som icke enligt gängse praxis ansåges böra belasta postverkets driftkostnadsstat, för anordnande av lokaler i posthus i anledning av den föreslagna omläggningen av uppbördsförfarandet, kunde emellertid styrelsen icke ställa i utsikt, att någon behållning å anslaget kvarstode den 30 juni 1946.

För budgetåret 1946/47 beräknade generalpoststyrelsen behovet av medel under rubriken postverkets dispositionsanslag på följande sätt:

	Kronor
<i>Fastigheter</i> : mindre omfattande arbeten	150 000
täckande av smärre skador genom eldsvådor o. d.	150 000
<i>Motorfordon m. m.</i> : täckande av smärre skador genom eldsvådor	
o. d.	150 000
<i>Oförutsedda arbeten och anskaffningar, marginal</i>	250 000
	Summa kronor 700 000.

Sammanlagt skulle alltså erfordras ett dispositionsanslag av 700 000 kronor. Styrelsen framhåller i detta sammanhang, att även under budgetåret 1946/47 vissa utgifter för anordnande i postverkets fastigheter av utrymmen för skatteavdelningar kunde komma att visa sig behövliga.

Departements-
chefen.

De år 1945 beslutade omläggningarna av uppbördsförfarandet m. m. hava medfört behov av särskilda utrymmen i postverkets fastigheter. Kostnaderna för erforderliga ändrings- och inredningsarbeten samt anordnande av nya lokaler torde, i den mån särskilda medel härför icke komma att ställas till förfogande från andra anslag, lämpligen böra bestridas från dispositionsanslaget. Det torde icke vara uteslutet, att tillgodoseendet av nämnda lokalbehov i förening med andra mindre arbeten i undantagsfall kan komma att medföra överskridande av för särskilda ändamål anvisade anslag. På grund härav föreligger behov av en viss utvidgning beträffande villkoren för dispositionsanslagets användning. I sådant hänseende vill jag förorda att anslaget i fortsättningen — i anslutning till vad som gäller i fråga om telegrafverkets och statens järnvägars motsvarande anslag — bör få tagas i anspråk även för täckande av motsedd brist på annat anslag.

Mot generalpoststyrelsens beräkningar av medelsbehovet för nästa budgetår har jag icke funnit anledning till erinran.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Postverkets dispositionsanslag* för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av .. kronor 700 000.

Telegrafverket.

Telegrafverkets fastigheter.

Telefonstationsbyggnader m. m.

1. Telefonstationsbyggnad i kvarteret Jericho i Stockholm.

[15.] Med bifall till Kungl. Maj:ts i propositionen 1943:39 därom framlagda förslag anvisade riksdagen till Telefonstationsbyggnad i kvarteret Jericho i Stockholm för budgetåret 1943/44 ett belopp av 900 000 kronor. För samma ändamål anvisades för budgetåret 1944/45 ett belopp av 400 000 kronor. De anvisade medlen avsågos i första hand för en utbyggnad i nya lokaler av riksstationen i Stockholm. Byggnaden, som numera färdigställd och vetter mot Jakobsbergsgatan, inrymmer lokaler för telegrafverkets riksstation och gruppnummerstation samt för reservstation för beredskapsändamål jämte vissa kontorslokaler för Stockholms stadssektions expedition.

1945 års riksdag har vidare med anledning av därom i statsverkspropositionen (kapitalbudgeten, bil. 4 punkten 23) framställt förslag till inköp av fastigheterna Jericho nr 23 och 24 anvisat 1 750 000 kronor.

I skrivelse den 25 september 1945 med framställning om anvisande av investeringsanslag för budgetåret 1946/47 till fastigheter erinrar *telegrafstyrelsen*, att telegrafverkets största och viktigaste telefonanläggningar i Stockholm vore koncentrerade till kvarteret Jericho samt att utvidgningar av dessa anläggningar måste utföras inom kvarteret i fråga. Inom telegrafverkets fastigheter i kvarteret inrymdes verkets riks- och landsstationer, automatisk telefonstation för de centrala delarna av Stockholm, gruppnummerstation, namnanropsstation, överdragsstation, undersökning och tjänstelokaler för distriktsbyrån och stadssektionen i Stockholm, olika förrådslokaler m. m. Enligt telegrafverkets tidigare utbyggnadsprogram för riksstationen skulle rätteligen redan från början ha uppförts en sammanhängande byggnad genom hela kvarteret Jericho från Jakobsbergsgatan till Lästmakargatan. På grund av telegrafverkets stora anslagsäskande hade det emellertid ansetts lämpligt uppdelat byggnadsföretaget i två etapper. Av denna anledning uppfördes först byggnaden mot Jakobsbergsgatan, därvid konstruktioner m. m. beräknades för fortsatt utbyggnad mot Lästmakargatan.

Den erforderliga nya riksstationen för Stockholm krävde, uttalar styrelsen, i sin andra utbyggnadsetapp inemot fyra våningsplan i en med den först uppförda byggnaden sammanhängande nybyggnad mot Lästmakargatan. På grund av rikssamtalsfrekvensens oväntat starka tillväxt under senare år och

icke minst nu efter återinträdda fredsförhållanden måste för att det överhuvud taget skulle bli möjligt att tillfredsställande bemästra trafiksituationen programmet för riksstationens utökning fullföljas och sistnämnda nybyggnad sålunda komma till stånd utan dröjsmål. Övriga våningsplan i nybyggnaden åt Lästmakargatan vore även omedelbart erforderliga för andra lokalbehov, bland vilka särskilt märktes utbyggnad av namnanropsstationen.

Arkitekten Carl Åkerblad, som utarbetat ritningar till byggnaden mot Jakobsbergsgatan, hade även upprättat ritningar till den planerade nybyggnaden mot Lästmakargatan. Byggnadsstyrelsen, som granskat ritningarna, hade icke haft något att erinra mot desamma samt hade beräknat byggnadskostnaderna enligt dessa ritningar till 1 850 000 kronor.

Under hänvisning till det anförda hemställer telegrafstyrelsen, att för ändamålet måtte för budgetåret 1946/47 anvisas ett investeringsanslag av 1 850 000 kronor.

Enligt telegrafverkets utbyggnadsprogram för riksstationen i Stockholm skall en sammanhängande byggnad uppföras genom hela kvarteret Jericho från Jakobsbergsgatan till Lästmakargatan. På grund av medelsbehovets storlek har medelsanvisningen för ändamålet ansetts böra uppdelas å flera budgetår. Sålunda anvisades till en nybyggnad mot Jakobsbergsgatan för budgetåret 1943/44 900 000 kronor och för budgetåret 1944/45 400 000 kronor. Telegrafstyrelsen har nu på grund av det starkt ökade arbetet vid riksstationen föreslagit, att utbyggnadsprogrammet utan dröjsmål fullföljes för att det överhuvud taget skall bli möjligt att tillfredsställande bemästra trafiksituationen. Jag tillstyrker detta telegrafstyrelsens förslag.

Mot de uppgjorda ritningarna samt byggnadsstyrelsens beräkning av byggnadskostnaderna finner jag ej anledning till erinran.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Telefonstationsbyggnad i kvarteret Jericho i Stockholm* för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av kronor 1 850 000.

2. Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i Råsunda.

[16.] I sin skrivelse den 25 september 1945 har *telegrafstyrelsen* hemställt om anvisande av anslag för budgetåret 1946/47 till tillbyggnad av telefonstationsfastigheten i Råsunda.

Telegrafstyrelsen erinrar till en början om att den automatiska telefonstationen i Råsunda vore inrymd i en telegrafverket tillhörig byggnad, uppförd under åren 1937—1938 å tomten nr 1 inom kvarteret Charlottenburg. Stationen hade för närvarande en kapacitet av 7 000 nummer men kunde inom nuvarande lokaler utökas med ytterligare 2 000 nummer. För en dylik utökning hade utrustning beställts under år 1945.

Styrelsen anför vidare, att en ytterligare uthyggnad av stationen icke vore

möjlig inom befintliga lokaler. Med nuvarande abonnentökning beräknades en kapacitet av 9 000 nummer bliva tillräcklig endast till årsskiftet 1948/49. Då en mycket livlig byggnadsverksamhet påginge inom Råsunda telefonstations abonnentområde, måste man räkna med att ny automatutrustning måste anskaffas i så god tid, att den fullt utprovad kunde tagas i anspråk vid nämn-da tidpunkt. En tillbyggnad av fastigheten borde således snarast komma till utförande.

Styrelsen meddelar, att arkitekten Carl Åkerblad upprättat ritningar för tillbyggnaden. Byggnadsstyrelsen hade efter granskning av ritningarna förklarat sig icke ha något att erinra mot desamma. Kostnaderna för uppförande av tillbyggnaden enligt dessa ritningar hade av byggnadsstyrelsen beräknats till 210 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer telegrafstyrelsen, att för ändamålet måtte för budgetåret 1946/47 anvisas ett investeringsanslag av 210 000 kronor.

Departements-
chefen.

Telefonstationen i Råsunda är inrymd i en telegrafverket tillhörig fastighet. Den fortgående, stora abonnentökningen i Råsunda beräknas medföra en sådan stegring av telefontrafiken, att stationens lokaler inom några år äro helt tagna i anspråk för erforderlig utökning av stationsutrustningen. En tillbyggnad av fastigheten torde därför bliva erforderlig. För att behövligen automatutrustning skall hinna utprovas i god tid innan fastighetens nuvarande utrymmen äro helt utnyttjade, torde tillbyggnaden böra påbörjas redan under nästa budgetår.

Mot byggnadsritningarna och den framlagda kostnadsberäkningen finner jag ej anledning till erinran.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i Råsunda*
för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av kronor 210 000.

3. Telefonstationsbyggnad i Träkvista.

[17.] I sin skrivelse den 25 september 1945 har *telegrafstyrelsen* hemställt om anvisande av anslag för budgetåret 1946/47 till telefonstationsbyggnad i Träkvista i Stockholms län.

Telegrafstyrelsen meddelar till en början, att telefonstationen i Träkvista vore inrymd i förhyrd lokal. Årshyran utgjorde 500 kronor. För den närbelägna telefonstationen i Tappström utginge ett hyresbidrag till föreståndaren med 204 kronor för år. Planen för den successiva automatiseringen av telefonstationerna inom Stockholms förortsområden omfattade bland annat ett sammanförande av de manuella telefonstationerna i Träkvista och Tappström till en för ifrågavarande stationsområde gemensam automatstation. En dylik station borde lämpligen förläggas till Träkvista och inrymmas i en telegraf-

verkets egen byggnad. Uppförande av en ny automatstationsbyggnad i Träkvista aktualiserades även därav, att stationslokalen i Tappström ej lämpligen kunde utökas och att stationen i Träkvista ej kunde belastas med större trafik. Framdeles komme underhållsreparatörer och linjelag, avsedda för anläggningsarbeten på målaröarna, att stationeras i Träkvista. Detta krävde, förutom lokal för arbetarna, ivenne garage och förrådsutrymme. Hittills hade den ena reparatörsbilen måst garageras i Skå, då garage ej stått att uppbbringa på närmare håll, vilket i sin tur medfört kostsamma tomkörningar. Den nuvarande förvaringsplatsen för verktyg och telefonmateriel — ett plåtskjul vid Tappströmsbron — kunde icke användas för förvaring av automatstationsmateriel, verktyg eller instrument, enär dessa där bleve utsatta för stark rostning.

Storleken av telefonrörelsen i Träkvista och Tappström under de senaste tio åren framgår av följande av telegrafstyrelsen upprättade tablå.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledning		Antal huvud- abonnemang		Antal telefon- apparater	
	Trä- kvista	Tapp- ström	Trä- kvista	Tapp- ström	Trä- kvista	Tapp- ström
1936.....	128	29	128	27	141	35
1939.....	175	48	173	46	192	56
1942.....	204	69	200	66	220	79
1943.....	217	69	213	66	233	81
1944.....	226	71	222	68	245	83
1945.....	240	69	236	66	262	82

Styrelsen framhåller, att det vore nödvändigt, att den planerade automatstationen i Träkvista komme till stånd snarast möjligt. Behövlig tomt finnes redan disponibel.

Arkitekten Carl Åkerblad hade upprättat ritningar för ny telefonstationsbyggnad i Träkvista. Byggnadsstyrelsen hade förklarat sig i huvudsak icke hava något att erinra mot dessa ritningar. Byggnadskostnaderna hade av byggnadsstyrelsen beräknats till 125 000 kronor.

På grund av det anförda hemställer telegrafstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för uppförande av telefonstationsbyggnad i Träkvista för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av 125 000 kronor.

I likhet med telegrafstyrelsen finner jag, att ett sammanförande av de ma-
nuella telefonstationerna i Tappström och Träkvista till en gemensam auto-
matstation i Träkvista inom den närmaste tiden bör äga rum. Därvid bör
även telegrafverkets övriga för stationsområdet erforderliga verksamhet för-
läggas till Träkvista. En utvidgning av den nuvarande stationslokalen i Trä-
kvista torde ej böra ifrågakomma. Jag biträder därför styrelsens förslag om
uppförande av en ny stationsbyggnad på platsen.

Mot de uppgjorda ritningarna och beräkningen av byggnadskostnaden har jag intet att erinra.

*Departements-
chefen.*

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Telefonstationsbyggnad i Träkvista* för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av kronor 125 000.

4. Telefonstationsbyggnad i Tumba.

[18.] I sin skrivelse den 25 september 1945 har *telegrafstyrelsen* hemställt om anvisande av anslag för budgetåret 1946/47 till telefonstationsbyggnad i Tumba.

Telegrafstyrelsen erinrar om att lokal för telegrafverkets nuvarande manuela telefonstation i Tumba förhyrdes på ett år i taget och mot en årshyra av 1 200 kronor.

Storleken av abonnentökningen vid telefonstationen i Tumba framgår av följande av styrelsen upprättade tabell.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledningar	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1936	405	395	475
1939	510	497	629
1942	624	609	754
1943	633	620	770
1944	659	645	805
1945	680	665	852

Telegrafstyrelsen anför, att den nuvarande lokalen vore synnerligen undermålig ur sanitär synpunkt. Den saknade exempelvis centraluppvärmning. Lokalutrymmena vore i förhållande till nuvarande trafik fullständigt otillräckliga. Enligt planen för den fortsatta automatiseringen av telefonstationerna i Stockholms förortsområden vore stationen i Tumba avsedd att utgöra nätgruppstation inom Tumba nätgruppsområde.

Då reparatörer och arbetslag placerats i Tumba, vore det, fortsätter styrelsen, nödvändigt, att plats anskaffades för tvenne bilar samt att förrådsutrymme anordnades för apparater, diverse linjemateriel, verktyg m. m. Nuvarande förvaringsplats utgjordes av två plåtskjul, uppförda på järnvägens lastkaj, vilka i fortsättningen icke skulle bli tillräckliga och icke heller vore lämpliga för förvaring av telefonapparater m. m. för det automatiska nätet. Med hänsyn till nuvarande abonnentökning inom Tumba-området, vilken beräknades ytterligare stiga vid stationens automatisering, erfordrades ny kabel Stockholm—Tumba—Billsta, vilken kabel vore avsedd att utföras under år 1946 och planerades för intagning på automatstationen.

Då det vore nödvändigt, att automatstationen i Tumba komme till utförande snarast möjligt, hade styrelsen inköpt för ändamålet lämplig tomt.

Styrelsen meddelar, att arkitekten Carl Åkerblad upprättat ritningar för ny stationsbyggnad i Tumba. Byggnadsstyrelsen, som granskat ritningarna,

hade därvid förklarat sig intet hava att erinra emot dessa. Byggnadskostnaderna hade av byggnadsstyrelsen beräknats till 150 000 kronor.

Med stöd av det anförda hemställer telegrafstyrelsen, att för uppförande av ifrågavarande telefonstationsbyggnad måtte för budgetåret 1946/47 anvisas ett investeringsanslag av 150 000 kronor.

Den av telegrafstyrelsen lämnade redogörelsen giver vid handen, att behov *Departements-*
chefen.
föreligger av en nybyggnad för telefonstationen i Tumba. Lämplig tomt finnes redan disponibel. Medel för ändamålet torde med hänsyn till den stora abonnentökningen under de senaste åren böra äskas redan av innevarande års riksdag.

Mot de upprättade ritningarna och den av byggnadsstyrelsen verkställda beräkningen av byggnadskostnaden har jag ej funnit anledning till erinran. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Telefonstationsbyggnad i Tumba* för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av kronor 150 000.

5. Nybyggnad för post- och telegrafverken i Tierp.

[19.] I skrivelse den 5 oktober 1944 med framställning om anvisande av investeringsanslag för budgetåret 1945/46 till fastigheter hemställde telegrafstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för uppförande av en för post- och telegrafverken gemensam byggnad i Tierp för angivna budgetår anvisa ett investeringsanslag av 315 000 kronor. Framställningen i denna del föranledde icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I skrivelse den 20 september 1945 har telegrafstyrelsen ånyo upptagit byggnadsfrågan och hemställt om anvisande å tilläggstat till riksstaten för innevarande budgetår av ett anslag å 315 000 kronor för byggnadens uppförande.

Telegrafverkets station i Tierp är inrymd i en förhyrd fastighet, för vilken hyran utgör 1 400 kronor om året. Stationen är i behov av ombyggnad och den avses skola i samband därmed inrättas för automatisk koppling. Då en automatstation lämpligen borde förläggas till en telegrafverket tillhörig tomt, bemyndigade Kungl. Maj:t den 17 juni 1938 efter därom gjord framställning telegrafstyrelsen att inköpa tomten nr 5 i kvarteret Gästis. Den byggnad, som sedermera skulle uppföras å tomten, förutsattes skola inrymma lokaler jämväl för postverket.

Postverket förhyr för postkontoret i Tierp lokaler i en byggnad, tillhörande Tierps köping, i vilken byggnad köpingens kommunala mellanskola även är inrymd. För postkontorslokalen nu gällande hyreskontrakt är avslutat för tiden 1 oktober 1940—30 september 1947. Enligt i kontraktet intagen bestämmelse äger postverket rätt att med iakttagande av överenskommen uppsägningstid av ett år uppsäga kontraktet till upphörande vilken laga fardag som helst, som infaller efter det kontraktet varit gällande i fem år.

I sin skrivelse den 20 september 1945 har *telegrafstyrelsen* meddelat, att, oaktat såväl post- som telegrafverkens lokalfrågor i Tierp varit synnerligen besvärliga, frågan om uppförande av nybyggnad — med hänsyn till att anslagsäskanden i möjligaste mån måste begränsas — fått anstå, och att avtal träffats med respektive hyresvärdar om kontraktens förlängning. Frågan om fastighetsbygget i Tierp kunde emellertid icke längre ställas på framtiden. För postverkets del vore lokalfrågan synnerligen trängande. Generalpoststyrelsen hade sålunda i skrivelse till telegrafstyrelsen framhållit att svårigheterna för postkontoret att fullgöra sina funktioner inom de nuvarande lokalerna på sistone väsentligen ökats och att den tidigare konstaterade betydande stegringen av trafiken beträffande vissa rörelsegrenar oavbrutet fortgått. Sålunda hade exempelvis antalet ankomna försändelser under år 1944 företett en ökning av 12,1 %. Det hade även kommit till telegrafstyrelsens kännedom, att kommunalnämnden i Tierp med anledning av den svåra lokalbristen för kommunala mellanskolan i skrivelse till Kungl. Maj:t den 8 september 1945 gjort framställning om vidtagande av åtgärder för lösande av denna byggnadsfråga.

För telegrafverkets del vore, fortsätter styrelsen, lokalfrågan i Tierp icke så trängande som för postverket. Styrelsen kunde nämligen med hänsyn till andra och för närvarande mera angelägna automatiseringar sannolikt icke anskaffa och uppsätta den erforderliga stationsutrustningen för Tierp till den tidpunkt, då den föreslagna byggnaden beräknades vara färdig. Då telegrafverket inköpt tomt för en för post- och telegrafverken avsedd gemensam fastighet, då vidare såväl postverket som Tierps kommunala mellanskola vore i trängande behov av utökade lokaler och då slutligen deras lokalfrågor vore beroende av ett nybygge för telegrafverket, funne sig emellertid telegrafstyrelsen böra hemställa om investeringsanslag på tilläggsstat för budgetåret 1945/46 för nybyggnad i Tierp.

I den av telegrafstyrelsen omnämnda framställningen från *kommunalnämnden i Tierp* har nämnden — under förmälan att nämnden anhållit om statsbidrag till byggande av en ny folkskola — anført, att även om såväl statsbidrag som byggnadstillstånd erhöles under loppet av år 1945, komme det ändock att dröja flera år innan den nya folkskolan bleve färdig och där- efter den nuvarande folkskolebyggnaden omändrad och moderniserad för att tagas i bruk av kommunala mellanskolan. Intill dess vore kommunala mellanskolan i oundgängligt behov av postverkets lokaler för att tillnärmelsevis erhålla erforderliga utrymmen. Skolan hade under läsåret 1944/45 erhållit en parallellavdelning för klass 1 (nuvarande klass 2, som även innevarande år vore delad), därtill hade skolan för läsåret 1945/46 erhållit parallellavdelning för den nya första klassen, och skolans lärjungeantal uppginge för närvarande till 140. För att tillfredsställa lokalbehovet hade köpingen sett sig nödsakad att på grund av sålunda ökat klassantal förhyra ytterligare erforderliga lokaler på annat håll i köpingen. Dessa lokaler vore föga ändamålsenliga och otillräckliga och måste snarast ersättas. — Om de

nuvarande postlokalerna kunde utrymmas hösten 1946, kunde köpingen erhålla dessa lokaler för kommunala mellanskolan, som därmed skulle erhålla nödiga lokaler i avvaktan på det förutnämnda skolbyggnadsprojektets fullföljande.

Kommunalnämnden hemställer i anslutning härtill, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga sådana åtgärder, att uppförandet av det nya telegraf- och posthuset kunde påbörjas våren 1946.

Generalpoststyrelsen har i den 24 september 1945 avgivet utlåtande över kommunalnämndens skrivelse meddelat, att postkontoret i Tierp, som tidigare tillhörde klass 4, till följd av den ökade trafiken från och med den 1 februari 1945 höjts till klass 3. Postkontorets nuvarande lokaler upptog en sammanlagd golvyta av 130 m². Medelstorleken för postkontor av klass 4 utgjorde för närvarande 156 m² och för postkontor av klass 3 207 m². De utrymmen, som stode till postkontorets förfogande, vore sålunda i jämförelse härmed mycket begränsade. Härtill komme, att postkontorets utrymmen inom skolhusbyggnaden icke kunnat givas en för poströrelsen lämplig planlösning.

Under återopande härav instämmer styrelsen i den av kommunalnämnden gjorda framställningen, att anslag för uppförande av post- och telegrafhuset i Tierp måtte anvisas i så god tid, att arbetena härmed kunde igångsättas senast våren 1946.

Frågan om uppförande av en för post- och telegrafverken gemensam byggnad i Tierp har sedan lång tid tillbaka varit aktuell. På grund av den återhållsamhet, som under de senaste åren måst iakttagas i fråga om igångsättande av nya byggnadsföretag, har med lösningen av post- och telegrafverkens lokalbehov i Tierp emellertid tills vidare fått anstå. För telegrafverkets del torde ett ytterligare uppskov ej medföra några allvarliga olägenheter. Utvecklingen av postverkets rörelse är emellertid sådan, att en tillfredsställande avveckling av posttrafiken ej längre synes kunna ske i de nuvarande lokalerna, som äro inrymda i kommunala mellanskolans byggnad och som icke undergått någon utvidgning sedan de togos i bruk år 1921. Härtill kommer, att Tierps kommun är i stort behov av att själv få disponera postkontorslokalerna för skoländamål. Kommunens behov har den senaste tiden blivit särskilt framträdande sedan en parallellavdelning i klass 1 i mellanskolan måst inrättas utöver den parallellavdelning, som tillkom år 1944. Här angivna förhållanden finner jag vara sådana, att de motivera anvisande för nästa budgetår av anslag till uppförande av det ifrågasatta post- och telegrafhuset. Mot det beräknade anslagsbeloppet å 315 000 kronor har jag icke något att erinra.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nybyggnad för post- och telegrafverken i Tierp*
för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av kronor 315 000.

*Departements-
chefen.*

6. Telefonstationsbyggnad i Västervik.

[20.] För tillbyggnad av telegrafverkets stationsfastighet i Västervik har å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 (propositionen 1944: 281, bil. 12, punkten 3; se även investeringsutredningens betänkande, SOU 1944: 12, s. 60) upptagits ett anslag av 225 000 kronor.

Med bifall till framställning av telegrafstyrelsen den 10 april 1945 har Kungl. Maj:t den 20 april 1945 bemyndigat styrelsen att för en köpeskilling av 66 500 kronor inköpa tomterna nr 4, 5 och 6 inom kvarteret Härvan i Västervik.

I sin skrivelse den 25 september 1945 har *telegrafstyrelsen* hemställt om anslag för budgetåret 1946/47 till telefonstationsbyggnad i Västervik.

Angående telefonrörelsens utveckling i Västervik under de senaste tio åren lämnar telegrafstyrelsen följande sifferuppgifter.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledningar	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1936.....	1 221	1 214	1 524
1939.....	1 390	1 383	1 745
1942.....	1 565	1 566	2 063
1943.....	1 650	1 645	2 167
1944.....	1 700	1 713	2 293
1945.....	1 811	1 800	2 401

Styrelsen erinrar härefter om vad styrelsen anförde i sin framställning rörande fastighetsförvärvet.

Postkontoret och telefonstationen i Västervik äro för närvarande inrymda i postverket tillhörig fastighet inom kvarteret Bryggaren vid Bredgatan.

Telefonstationens kapacitet beräknas inom den närmaste tiden bliva helt tagen i anspråk, och ytterligare utökning är ej möjlig inom nuvarande lokaler. Ny stationsutrustning för automatisk koppling måste således snarast anskaffas, varför telegrafstyrelsen måste tillse, att nya och härför lämpliga lokaler i tid finnas tillgängliga. Då dessutom för telegrafverkets andra avdelningar inom byggnaden kräves ökat utrymme och även postkontoret måste utvidgas, har undersökning verkställts, huruvida erforderliga lokaler kunna erhållas genom på- och tillbyggnad av posthuset. Härvid har emellertid konstaterats, att lokaler för båda verkens framtida behov icke kunna anordnas på den nuvarande tomten. Det blir således nödvändigt att uppföra nybyggnad för telegrafverket i Västervik, varefter telegrafverkets nuvarande lokaler kunna tagas i anspråk för den erforderliga utvidgningen av postlokalerna.

I sin nu föreliggande skrivelse meddelar telegrafstyrelsen, att nuvarande antal expeditionsplatser för lokal-, lands- och rikstrafiken möjligen torde täcka behovet t. o. m. årsskiftet 1947/48. Då någon ytterligare utökning av stationsutrustningen inom nuvarande lokaler icke vore möjlig, måste således i god tid före nämnda tidpunkt en nybyggnad uppföras.

Arkitekten David Helldén hade upprättat ritningar för ny telefonstationsbyggnad i Västervik. Byggnadsstyrelsen, som granskat förslagsritningarna, hade förklarat sig icke ha något att erinra emot desamma. Byggnadskostnaderna hade av byggnadsstyrelsen beräknats till 450 000 kronor.

På grund av det anförda hemställer telegrafstyrelsen, att för ändamålet måtte för budgetåret 1946/47 anvisas ett investeringsanslag av 450 000 kronor.

Telefonstationen och postkontoret i Västervik äro för närvarande inrymda <sup>Departements-
chefen.</sup> i en postverket tillhörig fastighet i staden. De till telefonstationens disposition stående lokalerna äro trånga och kunna icke tillgodose den fortsatta ökningen av telefontrafiken. Jämväl postkontoret i staden är i behov av ökat utrymme för sin verksamhet. Ett tidigare förslag, avseende allenast en tillbyggnad till den nuvarande fastigheten, har numera visat sig icke kunna helt fylla det sålunda ökade lokalbehovet. Jag finner därför lämpligt, att lokalfrågan löses på det sätt att en nybyggnad för telefonstationen uppföres. Tomt för ändamålet har redan förvärvats.

Mot de upprättade ritningarna och den av byggnadsstyrelsen gjorda kostnadsberäkningen för byggnadsföretaget har jag ej något att erinra.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Telefonstationsbyggnad i Västervik* för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av .. kronor 450 000.

7. Telefonstationsbyggnad i Borgholm.

[21.] Anslag för ifrågavarande ändamål har uppförts med 300 000 kronor å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 (propositionen 1944: 281, bil. 12, punkten 3; se även investeringsutredningens betänkande, SOU 1944: 12, s. 59).

I skrivelse den 16 november 1945 har *telegrafstyrelsen* hemställt, att medel för uppförande av stationsbyggnaden ifråga måtte anvisas å riksstaten för budgetåret 1946/47.

Styrelsen meddelar, att telegrafverket i Borgholm förhyrde lokaler av Borgholms sparbank enligt kontrakt, som gällde till den 1 januari 1948. Hyran utgjorde 1 250 kronor för år. Lokalerna, som förhyrdes redan år 1918, hade blivit i flera avseenden otidsenliga. De vore dessutom mycket trånga, och alla utrymmen hade för närvarande helt tagits i anspråk. Telefonsalen medgäve således icke, att antalet expeditionsplatser utökades, vilket komme att bli nödvändigt inom den närmaste tiden. Stationsutrustningen vore vidare föråldrad och försliten samt behövde ersättas med ny. Med vissa provisoriska förbättringar och utökningar beräknades emellertid telefontrafiken kunna upprätthållas inom nuvarande lokaler till kontraktstidens utgång den 1 januari 1948. Styrelsen måste således tillse, att ny stationsutrustning då vore färdig att tagas i bruk och att nya lokaler i god tid före nämnda tidpunkt

funnes tillgängliga för montering av den nya stationen. Dylika lokaler borde enligt styrelsen förläggas till en telegrafverkets egen byggnad.

Då det sedan flera år stått klart, att ny stationsbyggnad måste uppföras i Borgholm, hade telegrafstyrelsen redan år 1937 överenskommit med generalpoststyrelsen, att viss del av tomtmarken till de av postverket då inköpta fastigheterna nr 5 och 6 i kvarteret Amfion vid Stora torget, vilka hade ett synnerligen lämpligt läge för en telefonstation, skulle reserveras för telegrafverkets blivande nybyggnad i staden. Då telegrafverkets anslagsäskanden för nybyggnader under de senaste åren måst begränsas, hade emellertid byggnadsfrågan i Borgholm fått anstå.

Frågan hade, framhåller telegrafstyrelsen, nu aktualiserats i än högre grad genom att Borgholms sparbank redan år 1944 låtit meddela, att gällande hyreskontrakt beträffande de nuvarande stationslokalerna vid kontraktstidens utgång den 1 januari 1948 icke skulle kunna förlängas, då lokalerna måste tagas i anspråk för bankens eget behov. Banken hade numera under hänvisning till denna förvarning, och då omfattande beslutade ombyggnadsarbeten inom fastigheten med hänsyn till kostnaderna måste utföras i ett sammanhang, uppsagt telegrafverket till avflyttning från telefonstationslokalen till den 1 januari 1948. Underhandlingar hade inletts med banken om möjligheten att få hyrestiden förlängd, varvid emellertid banken under nämnda motivering icke ansett sig kunna medgiva anstånd med avflyttningen. För det fall att telegrafverkets nybyggnad under nu rådande förhållanden på byggnadsmarknaden icke skulle hinna färdigställas i god tid före nämnda tidpunkt, hade styrelsen ansett nödvändigt att hos hyresnämnden i Borgholm hemställa om att uppsägningen måtte förklaras ogiltig. Svar härpå hade emellertid icke erhållits.

Av det anförda torde framgå, uttalar styrelsen, att telegrafverkets lokalfråga i Borgholm kommit i ett sådant läge, att den icke längre kunde ställas på framtiden. En nybyggnad måste därför uppföras snarast möjligt.

Styrelsen meddelar vidare, att länsarkitekten i Kalmar län erhållit uppdrag att upprätta byggnadsritningar. Då dessa ännu icke hunnit färdigställas, hemställde styrelsen att senare få inkomma med desamma jämte yttrande från byggnadsstyrelsen. Kostnaderna för byggnadsföretaget hade emellertid med ledning av kostnaderna för andra liknande stationsbyggnader beräknats till 300 000 kronor.

Om anvisande av detta belopp för nästa budgetår gör telegrafstyrelsen hemställan.

*Departements-
chefen.*

Av telegrafstyrelsens redogörelse framgår, att behov föreligger av ökat utrymme för telefonstationen i Borgholm samt att detta, med hänsyn till att en förnyelse av stationsutrustningen inom kort blir nödvändig, bör tillgodoses genom uppförande av en nybyggnad. Härtill kommer, att kontraktet rörande de av telegrafverket förhyrda lokalerna uppsagts att upphöra att gälla från och med den 1 januari 1948. Viss del av de postverket tillhöriga tomterna nr 5 och 6 i kvarteret Amfion i staden har sedan länge reserverats för den

planerade telefonstationsbyggnaden. Styrelsens förslag, att å ifrågavarande tomtmark skall för en preliminärt beräknad kostnad av 300 000 kronor uppföras en nybyggnad för telegrafverkets räkning, har jag därför funnit mig böra biträda.

Ännu föreligger icke något ritningsförslag beträffande den nya stationen, över vilket byggnadsstyrelsen haft tillfälle yttra sig. Det oaktat torde, med hänsyn till frågans brådskande beskaffenhet, anslag för ändamålet redan nu böra begäras av riksdagen. På Kungl. Maj:t torde sedan få ankomma att avgöra frågan om byggnadens slutliga utformning. Telegrafstyrelsens kostnadsberäkning synes emellertid kunna läggas till grund för anslagsäskandet.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Telefonstationsbyggnad i Borgholm* för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av .. kronor 300 000.

8. Telefonstationsbyggnad i Malmö.

[22.] Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 22 december 1944 har telegrafstyrelsen för en köpeskilling av 76 517 kronor inköpt tomterna nr 1 och 6 i kvarteret Luggude i Malmö för uppförande därå framdeles av en telefonstationsbyggnad.

I sin skrivelse den 25 september 1945 har *telegrafstyrelsen* hemställt om anvisande av anslag för budgetåret 1946/47 till uppförande av en telefonstationsbyggnad på de tidigare inköpta tomterna.

Telegrafstyrelsen erinrar till en början om att styrelsen i skrivelse den 14 december 1944 rörande fastighetsförvärvet anfört bland annat följande.

Telefonabonnenterna inom Malmö stad äro för närvarande anslutna till två stationer, dels en för själva stadsområdet, belägen i kvarteret Sparven vid Drottninggatan, dels en i Limhamn. Stationen i Limhamn är planerad endast för detta område, vilket är helt avskilt från den övriga staden. Kraftig abonnenttillväxt beräknas uppstå i stadens ytterområden, där för närvarande en mycket livlig byggnadsverksamhet pågår. Med hänsyn till såväl kapaciteten hos den nuvarande stationen i kvarteret Sparven som kostnaderna för kabelnätets utbyggnad kunna icke abonnenterna i ytterområdena i fortsättningen anslutas till denna station. Av denna anledning måste Malmö stad, i likhet med vad fallet är i exempelvis Stockholm och Göteborg, indelas i olika stationsområden och abonnenterna inom dessa anslutas till understationer inom respektive områden. Företagen utredning har visat, att tre dylika understationer böra anordnas i Malmö och att dessa med hänsyn till nätkostnader m. m. böra förläggas, en i östra, en i södra och en i västra stadsdelarna. Anordnandet av dessa stationer bör ske successivt vid tidpunkter, som bestämmas av framtida abonnentökningar.

I sin nu föreliggande skrivelse meddelar telegrafstyrelsen, att i nuvarande byggnad för automatisk lokalstation m. m. en trafikkapacitet av 35 000 abonnenter kunde tillgodoses. Den 1 januari 1945 hade 27 443 lokalledningar funnits inkopplade och reserven inom dessa lokaler hade således vid denna

tidpunkt uppgått till omkring 7 500 nummer. Då ökningen av antalet abonnenter under år 1944 uppgått till 1 608 och då en något större abonnenttillströmning kunde förutses under de närmaste åren, beräknades reserven vara tagen helt i anspråk under år 1948.

Styrelsen anför vidare, att eftersom den mest ekonomiska lösningen av nätets fortsatta utbyggnad erhöles genom anläggande av understationer, borde en uppdelning av staden i stationsområden nu påbörjas. Av de tre planerade understationerna borde den för Slottsstads-området (västra delen av staden) avsedda först utföras. Abonnentantalet inom ifrågavarande stationsområde beräknades under de närmaste 20 åren komma att uppgå till minst 15 000 abonnenter. För att en ny automatstationsutrustning skulle hinna vara helt utprovad att tagas i bruk vid årsskiftet 1948/49, borde en nybyggnad snarast uppföras.

På uppdrag av styrelsen hade länsarkitekten Nils Blanck uppgjort ritningar till byggnaden i fråga. Ritningarna hade för granskning förelagts byggnadsstyrelsen, som förklarat sig icke ha något att erinra mot det tillämnade byggnadsföretaget. Byggnadskostnaderna hade av byggnadsstyrelsen beräknats till 725 000 kronor.

Med hänvisning till det anförda hemställer telegrafstyrelsen, att för ändamålet måtte anvisas ett investeringsanslag av 725 000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Såsom av det anförda framgår torde Malmö stad på grund av telefontrafikens starka utveckling böra indelas i olika stationsområden samt abonnenterna i staden hänföras till trenne understationer. Telegrafstyrelsen har förordat, att den avsedda understationen för västra delen av staden (Slottsstads-området) först måtte inrättas, samt har föreslagit, att en nybyggnad för denna understation snarast uppföres, så att automatstationsutrustningen skall kunna tagas i bruk vid årsskiftet 1948/49. En för ändamålet lämplig tomt har redan tidigare förvärvats av telegrafstyrelsen.

Vad styrelsen föreslagit samt de för byggnadsföretaget uppgjorda ritningarna och den verkställda kostnadsberäkningen hava icke givit mig anledning till erinran. Jag vill därför tillstyrka styrelsens framställning.

Av vad styrelsen anförut framgår, att byggnadsarbetet bör påbörjas redan under nästa budgetår.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Telefonstationsbyggnad i Malmö* för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av kronor 725 000.

9. Telefonstationsbyggnad i Ystad.

[23.] Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 24 mars 1944 har telegrafstyrelsen för en köpeskilling av 51 000 kronor inköpt tomten nr 23 inom kvarteret Domar i Ystad.

För telefonstationsbyggnad i Ystad har å allmän beredskapsstat III för

budgetåret 1944/45 (propositionen 1944:281, bil. 12, punkten 3; se även investeringsutredningens betänkande, SOU 1944: 12, s. 60—61) uppförts ett anslag av 440 000 kronor.

I sin skrivelse den 25 september 1945 har *telegrafstyrelsen* hemställt, att medel för uppförande av stationsbyggnaden i fråga måtte anvisas å riksstaten för budgetåret 1946/47. Styrelsen har inledningsvis erinrat om att styrelsen i sin framställning rörande tomtförvärvet anfört bland annat följande.

Telegrafverket äger fastigheten nr 5 inom kvarteret Kristina i Ystad, inom vilken fastighet telegraf- och telefonstationen samt andra för telegrafverkets rörelse i Ystad erforderliga lokaler ävensom garage äro inrymda. Fastigheten har tidigare ägts av postverket men övertogs enligt Kungl. Maj:ts medgivande i brev den 21 december 1923 av telegrafverket för en köpeskilling av 62 600 kronor.

Den nuvarande telefonstationsutrustningen är av äldre konstruktion och i stort sett försliten. Stationens nuvarande kapacitet omfattar 2 000 nummer, varav vid årsskiftet 1943/44 1 913 nummer voro belagda. Nuvarande kapacitet kan emellertid provisoriskt utökas med 300 nummer. Med hänsyn till de senaste årens abonnentökning beräknas stationen i nödfall kunna fungera till i början av år 1947. Någon ytterligare utökning inom nuvarande lokaler är icke möjlig. Ny station, vilken planeras för automatisk drift, måste således i god tid före nämnda tidpunkt vara färdig.

Styrelsen lämnar härefter följande uppgifter rörande storleken av abonnentökningen vid telefonstationen i Ystad under de senaste tio åren.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledningar	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1936.....	1 355	1 331	1 647
1939.....	1 533	1 496	1 873
1942.....	1 777	1 732	2 150
1943.....	1 853	1 810	2 255
1944.....	1 912	1 859	2 371
1945.....	2 032	1 985	2 539

Styrelsen anför, att det av byggnadstekniska skäl icke låte sig göra att genom omändring av den nuvarande byggnaden utvinna för den automatiska stationsutrustningen lämpligt och erforderligt utrymme. Då tomten endast omfattade 688 kvadratmeter, kunde ej heller på densamma uppföras en tillbyggnad, varigenom lokalfrågan skulle kunna lösas på ett ändamålsenligt sätt. Annan möjlighet återstode därför icke än att på det nya tomtområdet uppföra en nybyggnad. Den nuvarande fastigheten skulle härefter icke bli behöfelig för telegrafverket, men det funnes anledning antaga, att densamma kunde försäljas till skäligt pris. Närmare förhandlingar angående denna fastighetsförsäljning hade emellertid icke ansetts böra upptagas, förrän frågan angående nybyggnad kommit närmare sin lösning.

Telegrafstyrelsen hade i samråd med byggnadsstyrelsen uppdragit åt länsarkitekten N. Blanck att uppgöra erforderliga ritningar. Byggnadsstyrelsen, som granskat ritningsförslaget, hade förklarat sig icke ha något att erinra

mot detsamma. Byggnadskostnaderna hade av byggnadsstyrelsen beräknats till 560 000 kronor.

På grund av det anförda hemställer telegrafstyrelsen, att för ändamålet måtte anvisas ett investeringsanslag av 560 000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Av skäl, som telegrafstyrelsen utvecklat, torde det vara ofrånkomligt att för telefonstationen i Ystad anskaffa lämpliga lokaler i en för ändamålet uppförd byggnad. Styrelsen har redan förvärvat lämplig tomt till nybyggnaden.

Jag har ej funnit skäl till erinran mot vare sig de upprättade ritningarna eller den av byggnadsstyrelsen utförda beräkningen av byggnadskostnaderna.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Telefonstationsbyggnad i Ystad* för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av kronor 560 000.

10. Telefonstationsbyggnad i stadsdelen Kålltorp i Göteborg.

[24.] I skrivelse den 5 oktober 1945 med framställning om anvisande av investeringsanslag för budgetåret 1946/47 till fastigheter har *telegrafstyrelsen* hemställt om anvisande för budgetåret 1946/47 av ett investeringsanslag av 470 000 kronor till uppförande av en telefonstationsbyggnad i stadsdelen Kålltorp i Göteborg.

Styrelsen erinrar till en början, att Göteborgs stad för närvarande vore uppdelad på fem telefonstationsområden, av vilka det område, som betjänades av Drottningtorgets automatstation, utformades för bortåt 20 år sedan. Genom stadens tillväxt hade ett stort antal abonnenter tillkommit i de längst bort från stationen belägna delarna av området, varför kabelnätet inom kort måste väsentligt utbyggas. Med hänsyn härtill och på grund av abonnenttätheten inom området hade frågan om delning av stationsområdet i två områden blivit aktuell, varvid det nya området vore avsett att betjänas av en ny automatstation i Kålltorp. Utförda beräkningar visade, att om en ny automatstation på denna plats toges i bruk först år 1949, komme kostnaderna för kabelnätet att bli cirka 200 000 kronor högre än om stationen färdigställdes ett år tidigare. De begränsade möjligheterna att mottaga nya abonnenter vid Drottningtorgets station talade också för delning av stationsområdet och uppförande av en ny automatstation i Kålltorp. Därigenom skulle den nuvarande stationen erhålla en för tillströmningen av nya abonnenter inom den mera tätbebyggda delen av stationsområdet bättre avpassad kapacitet.

Styrelsen meddelar, att stationen vid Drottningtorget för närvarande hade en kapacitet av 17 000 nummer och att tillgängliga utrymmen medgåve utökning endast till 20 000 nummer.

Angående telefonrörelsens utveckling vid Drottningtorgets automatstation lämnar telegrafstyrelsen följande sifferuppgifter.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledningar	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1936	5 267	5 232	5 811
1939	7 864	7 830	8 417
1942	10 158	10 118	10 827
1943	10 486	10 441	11 179
1944	11 232	11 198	12 070
1945	12 371	12 334	13 274

Styrelsen ansåge det nödvändigt, att en ny station snarast möjligt komme till stånd i Kålltorp, och hade därför undersökt möjligheterna angående förvärv för telegrafverkets räkning av lämplig tomtmark för den blivande telefonstationsbyggnaden. Den plats, som ansetts mest lämplig, vore belägen inom 103 kvarteret Avsynaren i Kålltorp. Marken ägdes av Göteborgs stad och finge icke förvärras. Staden hade emellertid tills vidare reserverat tomten för telegrafverkets räkning för att, när byggnadsfrågan bringats närmare sin lösning, upplåta densamma med tomträtt, varom särskilt kontrakt skulle upprättas för en tid av 60 år. Tomträttsavgälden skulle utgå med 1 140 kronor per år.

Enligt vad telegrafstyrelsen vidare upplyser, hade arkitekten Björner Hedlund utarbetat ritningar för den nya telefonstationsbyggnaden. Byggnadsstyrelsen, som granskat ritningarna, hade förklarat sig icke hava något att erinra emot desamma och hade beräknat byggnadskostnaden till 470 000 kronor.

Av vad telegrafstyrelsen upplyst framgår, att Drottningtorgets telefonstation i Göteborg beräknas inom kort vara helt utnyttjad till sin kapacitet samt att kabelnätet inom stationsområdet måste väsentligt utvidgas för att kunna tillgodose telefontrafiken med abonnenter i de yttre delarna av området. Styrelsen har föreslagit en delning av området samt inrättande av en ny automatstation i en för ändamålet särskilt uppförd byggnad i stadsdelen Kålltorp. Med hänsyn till den minskning av kostnaderna för kabelarbetena, som den nya automatstationens snara färdigställande skulle medföra, finner jag mig böra tillstyrka, att anslag anvisas redan för nästa budgetår. Jag har icke något att invända mot att telefonstationsbyggnaden uppföres å mark, som upplåtes med tomträtt.

*Departements-
chefen.*

Mot de uppgjorda ritningarna och byggnadsstyrelsens beräkning av byggnadskostnaden har jag intet att erinra.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Telefonstationsbyggnad i stadsdelen Kålltorp i Göteborg* för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag
av kronor 470 000.

11. Telefonstationsbyggnad i Åmål.

[25.] Kungl. Maj:t har den 19 september 1945, med bifall till framställning av telegrafstyrelsen, bemyndigat styrelsen att för ett pris av 50 000 kronor förvärva tomten nr 1 inom kvarteret Älgen i Åmål. Köpet har sedermera kommit till stånd.

I sin skrivelse den 25 september 1945 har *telegrafstyrelsen* hemställt om anvisande av anslag för budgetåret 1946/47 till telefonstationsbyggnad i Åmål.

Utvecklingen av telefonrörelsen i Åmål framgår av följande av telegrafstyrelsen upprättade tablå.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledningar	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1936	529	524	642
1939	635	626	744
1942	757	748	902
1943	793	785	950
1944	818	808	976
1945	865	855	1 036

Styrelsen har i sin framställning rörande fastighetsförvärvet anfört följande.

Telegrafverkets station i Åmål är för närvarande inrymd i förhyrd lokal enligt hyreskontrakt, som gäller till den 1 oktober 1950. Telegrafverkets hyresutgift för lokalen uppgår till 2 300 kronor per år inklusive ersättning för värme och varmvatten. Byggnaden är uppförd av trä, och lokalen är belägen på nedre botten. Källare saknas under denna del av huset, vilket gör att lokalen är kall och svår att uppvärma. Det tillgängliga lokalutrymmet är dessutom mycket begränsat för såväl telefonsal som telegrafkommissarie, telegrafavdelning, korskopplings- och personalrum samt beräknas med nuvarande abonnentökning vara helt taget i anspråk i slutet av år 1947. Vid nämnda tidpunkt måste ny stationsutrustning för automatisk koppling vara iordningställd. Denna kan emellertid icke monteras inom nuvarande förhyrda lokaler, varför nya och för ändamålet avpassade lokaler i god tid före nämnda tidpunkt måste färdigställas inom en telegrafverket tillhörig nybyggnad.

Styrelsen meddelar nu, att arkitekten Björner Hedlund upprättat ritningar till ny telefonstationsbyggnad i Åmål. Byggnadsstyrelsen, som granskat ritningarna, hade icke haft något att erinra mot desamma. Byggnadskostnaderna hade av byggnadsstyrelsen beräknats till 335 000 kronor.

På grund av det anförda hemställer telegrafstyrelsen om anvisande för ändamålet av ett investeringsanslag av 335 000 kronor.

Departements-
chefen.

Telefonstationen i Åmål avses inom några år skola inrättas för automatisk drift. Den erforderliga automatutrustningen bör inmonteras i en nybyggnad. För en sådan byggnad har telegrafstyrelsen med Kungl. Maj:ts medgivande förvärvat lämplig tomt. Vad styrelsen anfört giver vid handen, att nybygg-

naden bör verkställas redan under nästa budgetår. Jag tillstyrker därför styrelsens framställning.

Mot föreliggande ritningar och kostnadsberäkning har jag ingen erinran.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Telefonstationsbyggnad i Åmål* för budgetåret 1946/
47 anvisa ett investeringsanslag av kronor 335 000.

12. Telefonstationsbyggnad i Falköping.

[26.] Med bifall till Kungl. Maj:ts i propositionen 1945:361 framlagda förslag medgav 1945 års riksdag, att telegrafverket tillhöriga stadsägan nr 300 i Falköping finge bytas mot tomterna nr 10 och 11 i kvarteret S:t Stafan i staden. Bytet föranleddes därav, att en ny telefonstationsbyggnad beräknades icke kunna inrymmas på den nuvarande stationsfastigheten, stadsägan nr 300. Jag torde i övrigt få hänvisa till innehållet i propositionen.

I sin skrivelse den 5 oktober 1945 har *telegrafstyrelsen* hemställt om anvisande av anslag för nästa budgetår till telefonstationsbyggnad i Falköping.

Telefonrörelsens utveckling i Falköping framgår av följande av telegrafstyrelsen upprättade tablå.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledningar	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1936	945	940	1 161
1939	1 059	1 039	1 309
1942	1 201	1 174	1 505
1943	1 254	1 222	1 565
1944	1 311	1 286	1 627
1945	1 419	1 396	1 759

Styrelsen meddelar, att den nuvarande stationsutrustningen vore av äldre konstruktion, att dess kapacitet i det närmaste helt tagits i anspråk och att med nuvarande abonnentökning stationen beräknades bli tillräcklig intill årsskiftet 1948/49, då ny utrustning för automatisk koppling måste vara färdigställd. Dylik utrustning kunde emellertid icke monteras inom nuvarande stationsutrymmen, varför nya och för ändamålet avpassade lokaler måste anskaffas i god tid före nämnda tidpunkt. Lokalerna borde förläggas till en av telegrafverket uppförd nybyggnad. Professorn Ivar Tengbom hade upprättat ritningar till en sådan. Byggnadsstyrelsen, som granskat ritningarna, hade icke haft något att erinra mot desamma samt hade beräknat byggnadskostnaderna till 585 000 kronor.

Under hänvisning härtill hemställer telegrafstyrelsen, att ett investeringsanslag av 585 000 kronor måtte anvisas till detta ändamål.

Departements-
chefen

På grund av den fortgående abonnentökningen samt den avsedda inmonteringen av ny stationsutrustning för automatisk koppling är telefonstationen i Falköping inom kort i behov av utökade lokaler. Den bästa lösningen av lokalfrågan synes vara uppförande av en ny stationsbyggnad i staden. Lämplig tomtmark har redan förvärvats för telegrafverkets räkning.

Då jag icke har något att erinra vare sig mot de uppgjorda byggnadsritningarna eller mot beräkningen av byggnadskostnaden, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Telefonstationsbyggnad i Falköping* för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av kronor 585 000.

13. Nybyggnad för post- och telegrafverken i Hagfors.

[27.] Med bifall till Kungl. Maj:ts därom i 1937 års statsverksproposition gjorda förslag anvisade riksdagen ett reservationsanslag av 1 900 kronor till inköp av tomt i Hagfors. Styrelsen inköpte sedermera den föreslagna tomten, registerfastigheten Uddeholm 1²⁸⁴ i Norra Råda socken, samt, sedan det visat sig att nämnda tomt vore för liten, även den intilliggande registerfastigheten Uddeholm 1²⁸³.

För telefonstationsbyggnad i Hagfors har å beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 (propositionen 1944: 281, bil. 12, punkten 3 och riksdagens skrivelse nr 454; se även investeringsutredningens betänkande, SOU 1944: 12, s. 63) upptagits ett anslag av 370 000 kronor.

I sin skrivelse den 25 september 1945 har *telegrafstyrelsen* hemställt om anvisande av anslag för budgetåret 1946/47 till nybyggnad för post- och telegrafverken i Hagfors.

Telegrafstyrelsen meddelar till en början, att styrelsen för närvarande i Hagfors förhyrde lokaler mot en årshyra av 800 kronor. I sin framställning till Kungl. Maj:t rörande förvärv av fastigheten Uddeholm 1²⁸⁴ hade styrelsen framhållit, att den förhyrda lokalen vore dragig och kall och fastighetens läge olämpligt icke endast ur telefonsynpunkt utan även på grund av grannskapet med det s. k. sintringsverket. En flyttning av stationen till en bättre och mera centralt belägen lokal vore därför starkt motiverad. I samband därmed hade det befunnits lämpligt att automatisera stationen, som under alla förhållanden måste ombyggas, när nuvarande växelbord av äldre typ icke lämpligen kunde utökas. En automatisk telefonstation i Hagfors borde inrymmas i en telegrafverkets egen byggnad. Enär emellertid även postverket hade behov av nya lokaler, borde byggnaden planeras med lokaler jämväl för nämnda verks räkning.

Angående storleken av abonnentökningen vid telefonstationen i Hagfors under de senaste tio åren har styrelsen lämnat följande uppgifter.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledning	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1936	271	303	388
1939	280	292	469
1942	328	337	539
1943	343	352	569
1944	363	373	599
1945	396	408	658

Styrelsen framhåller i sin nu föreliggande framställning ånyo, att lokalerna för telefonstationen vore synnerligen otillfredsställande och stationens läge olämpligt. På grund av ortens storlek och betydelse m. m. hade styrelsen bestämt, att den ifrågavarande växelstationen skulle förändras till centralstation, vilket förhållande ställde större krav på lokalutrymme. Att inrymma även administrationslokaler i nuvarande trånga lokaler vore enligt styrelsens mening icke möjligt. Frågan om nybyggnad vore sålunda synnerligen angelägen för telegrafverkets del.

Även postexpeditionens i Hagfors lokalfråga vore, fortsätter styrelsen, synnerligen trängande, och generalpoststyrelsen hade år 1944 i skrivelse till telegrafstyrelsen därom anfört bland annat följande.

För postexpeditionen i Hagfors förhyr postverket sedan år 1923, då postexpeditionen i fråga inrättades, lokal i en byggnad tillhörande Uddeholms aktiebolag. Samma lokal disponerades redan dessförinnan från och med år 1917 av poststationen i Hagfors. Nu gällande hyreskontrakt utlöper med utgången av december månad 1946, men enligt överenskommelse är postverket, därest en för post och telegraf gemensam byggnad kommer att uppföras i Hagfors, berättigat att uppsäga hyreskontraktet att upphöra redan efter sex månader.

Den nuvarande lokalen omfattar en golvyta av 95 kvadratmeter och har icke undergått någon utvidgning, sedan densamma togs i bruk. Den är därför också sedan länge alldeles för trång och otidsenlig. I detta sammanhang kan nämnas att medelstorleken av lokalerna för postexpeditioner av samma klass som Hagfors (klass 5) för närvarande är 124 kvadratmeter.

Till belysande av trafikökningen lämnas följande statistiska uppgifter angående rörelsens omfattning under åren 1933, 1938 och 1943.

	1933	1938	1943	Ökning i % 1933— 1938— 43 43	
Postexpeditionens frankoteckens- uppbörd..... kr.	21 997	29 580	45 947 ¹	108·9	55·3
Antal från postexpeditionen av- gångna försändelser..... st.	176 401	223 623	243 029	37·7	8·7
Antal omsättningar i postspar- banken..... st.	2 552	3 893	7 615	198·4	95·6
Antal folkpensionsutbetalningar st.	1 090	2 480	3 104	184·8	25·2

¹ Siffran är ej direkt jämförbar med tidigare års på grund av den år 1942 genomförda portohöjningen.

Lokalfrågan för postexpeditionen i Hagfors måste ordnas snarast möjligt, för att den allttjämt stegrade trafiken skall kunna avvecklas på ett tillfredsställande sätt. Generalpoststyrelsen får därför anhålla, att telegrafstyrelsen hos Kungl. Maj:t gör framställning om avlåtande av proposition till 1945 års riksdag om anvisande av medel till uppförande av den ifrågasatta nybyggnaden för telefonstationen i Hagfors.

Generalpoststyrelsen hade, uttalar telegrafstyrelsen, i skrivelse den 24 augusti 1945 ånyo framhållit nödvändigheten av nya lokaler för postexpeditionen i Hagfors samt därvid anfört bland annat följande.

Vad generalpoststyrelsen i sin tidigare skrivelse framhållit angående behovet av ökade och mer ändamålsenliga lokaler för postexpeditionen i Hagfors äger allttjämt full giltighet. Rörelsen vid postexpeditionen visar även för år 1944 fortsatt stegring i jämförelse med år 1943. Sålunda ökade exempelvis antalet från postanstalten avgångna försändelser med 26 % och antal till postanstalten ankomna försändelser med 34 %. Till sagda trafikstegring har den skrymmande pakettrafiken i icke ringa mån bidragit. Antalet avgångna vanliga paket ökade sålunda under samma tid med 4 % och antalet ankomna vanliga paket med 7 %.

Byggnadsverksamheten inom Hagfors är för närvarande livlig och beräknas icke komma att avtaga de närmaste åren. Enligt vad generalpoststyrelsen erfarit, låter enbart Uddeholms AB inreda 50 å 100 lägenheter årligen i samhället för att bereda bostäder åt sådana arbetare vid bolagets anläggningar i Hagfors, vilka för närvarande äro bosatta i kringliggande samhällen.

Då postexpeditionens lokalsvårigheter helt naturligt förvärras med den allttjämt fortgående trafikstegringen, är det nödvändigt att snarast bereda postanstalten i fråga tillräckliga och tidsenliga lokaler. Generalpoststyrelsen får därför anhålla, att telegrafstyrelsen ville ingå till Kungl. Maj:t med förnyad framställning om avlåtande av proposition till 1946 års riksdag om anvisande av medel till uppförande av den planerade nybyggnaden för telefonstationen i Hagfors.

Telegrafstyrelsen uttalar slutligen, att lokalfrågan för såväl post- som telegrafverken i Hagfors icke längre kunde ställas på framtiden samt att en nybyggnad för ändamålet snarast måste uppföras.

Ritningar för den tidigare planerade telefon- och poststationsbyggnaden i Hagfors hade på sin tid uppgjorts av arkitekten Ture Rydberg. Sedan Rydberg emellertid förklarat sig förhindrad fullfölja uppdraget, hade på grund av de ändrade dispositionerna nya ritningar utarbetats av länsarkitekten Conny Nyqvist. Dessa ritningar hade godkänts av generalpoststyrelsen, i vad de gällde postverkets lokaler. Byggnadsstyrelsen, som granskat förslaget, hade därvid funnit, att vissa ändringar borde vidtagas, samt av denna anledning på sin utredningsbyrå uppgjort principskisser, vilka slutgiltigt komme att utarbetas av länsarkitekten Nyqvist. Enligt byggnadsstyrelsens beräkningar skulle kostnaderna för uppförande av nybyggnad enligt nu föreliggande ritningar uppgå till 600 000 kronor.

Med stöd av det anförda hemställer telegrafstyrelsen, att för ändamålet måtte för nästa budgetår anvisas ett investeringsanslag av 600 000 kronor.

Såväl telefonstationen som postexpeditionen i Hagfors, vilka för närvarande äro inrymda i förhyrda lokaler, äro enligt vad tidigare upplysts sedan länge i behov av större och mera tidsenliga utrymmen. Telegrafstyrelsen planerar även att automatisera telefonstationen i samhället. I likhet med vad som skett på andra platser, där automatisering genomförts, bör automatstationen i Hagfors förläggas till en telegrafverket tillhörig byggnad. Telegrafverket har i samhället förvärvat lämplig tomtmark för uppförande därå av en för telefonstationen och postexpeditionen gemensam byggnad.

Telegrafstyrelsens av generalpoststyrelsen biträdda förslag att för en beräknad kostnad av 600 000 kronor å tomtområdet låta uppföra ifrågavarande byggnad föranleder icke någon erinran från min sida.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nybyggnad för post- och telegrafverken i Hagfors*
för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av kronor 600 000.

14. Telefonstationsbyggnad i Ludvika.

[28.] Med bifall till telegrafstyrelsens framställning den 1 juni 1945 be- myndigade Kungl. Maj:t den 15 juni 1945 styrelsen att för en köpeskilling av 35 000 kronor inköpa tomterna nr 2 och 3 inom kvarteret Tjädern i Ludvika för en ny telefonstationsbyggnad. Det avsedda inköpet har därefter kommit till stånd.

I sin skrivelse den 5 oktober 1945 har *telegrafstyrelsen* hemställt om anvisande av anslag till telefonstationsbyggnad i Ludvika med 510 000 kronor.

Beträffande telefonrörelsens utveckling i Ludvika har telegrafstyrelsen lämnat följande sifferuppgifter.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledning	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1936	677	677	904
1939	893	879	1 171
1942	1 116	1 098	1 446
1943	1 167	1 145	1 516
1944	1 239	1 212	1 600
1945	1 314	1 297	1 712

Telegrafstyrelsen erinrar i skrivelsen den 5 oktober 1945 inledningsvis om att styrelsen i sin framställning rörande fastighetsförvärvet anført bland annat följande.

Telefonstationen i Ludvika är för närvarande inrymd inom telegrafverket tillhörig byggnad å tomt nr 6 i kvarteret Loke i hörnet av Storgatan och Köpmangatan därstädes. Stationsutrustningen är av äldre konstruktion, och dess kapacitet är i det närmaste helt tagen i anspråk, varför ny automatisk sta-

fionsutrustning snarast måste anskaffas. För denna utrustning måste nya och härför avsedda lokaler anordnas.

Verkställd utredning har givit vid handen, att det icke låter sig göra att genom omändring av den nuvarande byggnaden utvinna för den automatiska stationsutrustningen lämpligt och erforderligt utrymme. Tomten medger ej heller uppförandet av en tillräckligt stor tillbyggnad, varigenom lokalfrågan skulle kunna lösas på ändamålsenligt sätt. Utökning genom inköp av intilliggande mark är icke möjlig, varför det ej återstår annan möjlighet än att uppföra en ny byggnad. Telegrafverkets nuvarande fastighet skulle härafter icke längre bli behövlig för sitt hittillsvarande ändamål, varför densamma, sedan nybyggnaden uppförts, kommer att försälas.

I sin nu föreliggande skrivelse anför telegrafstyrelsen, att stationens kapacitet för närvarande utgjorde 2 000 nummer och att av dessa cirka 1 330 varit belagda vid årsskiftet 1944/45. Enär antalet nya abonnenter uppginge till cirka 60 per år, skulle stationens nummerkapacitet vara tillräcklig för ytterligare en tid framåt, men antalet expeditionsplatser kunde icke i samma utsträckning utökas inom de nuvarande lokalerna. Av lokalavdelningens 10 expeditionsplatser vore 8 besatta, medan landsavdelningens expeditionsplatser helt tagits i anspråk. Av riksavdelningens 13 expeditionsplatser vore vidare redan nu 12 besatta. Då någon ytterligare utökning av antalet expeditionsplatser icke vore möjlig samt nuvarande stationsutrustning blivit gammal och försliten, måste stationen snarast möjligt förse med ny utrustning, varvid lokalstationen borde automatiseras. Under sådana förhållanden vore det nödvändigt att uppföra en nybyggnad i Ludvika.

Enligt styrelsens mening funnes det anledning antaga, att telegrafverkets nuvarande fastighet, som därefter icke skulle bli behövlig för sitt nuvarande ändamål, med sitt centrala läge i staden skulle kunna försälas till ett relativt högt pris. Närmare förhandlingar angående denna fastighets försäljning hade emellertid icke ansetts böra upptagas, förrän frågan om nybyggnad kommit närmare sin lösning. Arkitekterna Carl-Axel Acking och Sven Hesselgren hade uppgjort ritningar till ny telefonstationsbyggnad i Ludvika. Byggnadsstyrelsen hade granskat ritningarna och förklarat sig icke ha något att erinra mot desamma. Byggnadskostnaderna hade av byggnadsstyrelsen beräknats till 510 000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Telegrafstyrelsens nyss återgivna redogörelse utvisar enligt min mening nödvändigheten av att snarast möjligt genom en nybyggnad tillgodose telefonstationens i Ludvika lokalbehov. Styrelsen har med Kungl. Maj:ts medgivande redan inköpt lämplig tomtmark för ändamålet. Vad styrelsen nu föreslagit har icke givit mig anledning till erinran.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Telefonstationsbyggnad i Ludvika* för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av kronor 510 000.

15. Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i Gävle.

[29.] Med bifall till Kungl. Maj:ts i 1945 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bil. 4, punkten 17) framlagda förslag har riksdagen till Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i Gävle för innevarande budgetår anvisat ett begynnelseanslag av 1 000 000 kronor.

I sin skrivelse den 25 september 1945 har *telegrafstyrelsen* hemställt om anslag för budgetåret 1946/47 till tillbyggnad av telefonstationsfastigheten i Gävle.

Telegrafstyrelsen anför, att utrymmena inom den nuvarande telefonstationsfastigheten, inom vilken även postkontorets lokaler vore belägna, helt tagits i anspråk. Såväl telegrafverket som postverket vore sedan lång tid tillbaka i trängande behov av utökade lokaler. Det vore därför nödvändigt att omedelbart fullfölja den påbörjade tillbyggnaden. Kostnaden för hela tillbyggnaden hade beräknats till 1 600 000 kronor. Då 1 000 000 kronor redan anvisats av riksdagen, erfordrades för budgetåret 1946/47 ett investeringsanslag av 600 000 kronor.

Med anledning härav hemställer telegrafstyrelsen, att 600 000 kronor måtte anvisas för ändamålet för nästa budgetår.

För att tillgodose telefonstationens och postkontorets i Gävle lokalbehov har *Departements-
chefen.* en tillbyggnad till telefonstationsbyggnaden påbörjats under år 1945. Byggnadskostnaderna ha beräknats till sammanlagt 1 600 000 kronor. För ändamålet anvisade 1945 års riksdag för innevarande budgetår ett belopp av 1 000 000 kronor.

Jag tillstyrker, att medel för fullbordande av byggnadsföretaget anvisas för nästa budgetår, samt hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i Gävle* för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av kronor 600 000.

16. Telefonstationsbyggnad i Kiruna.

[30.] Med bifall till en av telegrafstyrelsen den 18 oktober 1944 gjord framställning bemyndigade Kungl. Maj:t den 27 oktober 1944 styrelsen att för ett pris av 70 000 kronor inköpa tomterna nr 8 och 9 i kvarteret Provtagaren i Kiruna jämte en å tomten nr 9 uppförd byggnad. Tomterna hava sedermera förvärvats för telegrafverkets räkning.

I sin skrivelse den 5 oktober 1945 har *telegrafstyrelsen* äskat medel till telefonstationsbyggnad i Kiruna.

Telefonrörelsens utveckling i Kiruna under de senaste tio åren framgår av följande av telegrafstyrelsen upprättade tablå.

Kapitalbudgeten: bil. 5.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledningar	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1936	608	597	728
1939	813	800	955
1942	1 104	1 099	1 295
1943	1 144	1 139	1 355
1944	1 212	1 209	1 445
1945	1 303	1 296	1 537

Telegrafstyrelsen erinrar, hurusom styrelsen i sin framställning rörande fastighetsförvärvet anför, att telegrafverkets station i Kiruna för närvarande vore inrymd i förhyrd lokal, för vilken hyreskontraktet utginge den 1 januari 1949, att årshyran utgjorde 2 800 kronor, vartill komme kostnaden för lokalens uppvärmning medelst centralvärmeledning, att stationen vid hyrestidens slut beräknades vara helt utnyttjad och i behov av utbyte mot en ny station av tidsenlig typ samt att den nya stationen borde förläggas till en telegrafverkets egen byggnad.

Styrelsen framhåller vidare, att samtliga expeditionsplatser redan tagits i anspråk och att någon utökning inom nuvarande lokaler icke möjlig. Ny stationsutrustning måste därför iordningställas redan till årsskiftet 1947/48, trots att den nuvarande stationens nummerkapacitet, i betraktande av nu rådande abonnentökning, skulle kunna räcka till den 1 januari 1949. Med hänsyn till den tid, som åtginge för montering och utprovning av stationen, måste lokaler i god tid före den 1 januari 1948 finnas disponibla, och byggnadsarbetet måste med anledning därav igångsättas senast under hösten 1946.

Arkitekten Carl Åkerblad hade upprättat ritningar för ny telefonstationsbyggnad i Kiruna. Byggnadsstyrelsen, som granskat förslaget, hade förklarat sig icke ha något att erinra mot ritningarna. Kostnaderna för uppförande av byggnaden hade byggnadsstyrelsen beräknat till 325 000 kronor.

På grund av det anförda hemställer telegrafstyrelsen om anvisande för budgetåret 1946/47 av ett investeringsanslag av 325 000 kronor till förevarande byggnadsföretag.

Departements-
chefen.

Telefonstationen i Kiruna, som är inrymd i förhyrda lokaler, beräknas inom kort vara i behov av ökade utrymmen. Den avsedda inmonteringen av ny stationsutrustning torde böra ske inom en telegrafverket tillhörig byggnad i samhället. För att utprovningen av stationsutrustningen skall hinna avslutas innan telefonstationens nummerkapacitet på grund av abonnentökningen helt tagits i anspråk, måste erforderliga lokaler finnas tillgängliga redan den 1 januari 1948. I likhet med telegrafstyrelsen finner jag därför angeläget, att uppförandet av telefonstationsbyggnaden i Kiruna påbörjas under nästa budgetår. Telegrafverket är redan ägare till lämplig tomtmark för byggnaden.

Med biträdande av styrelsens framställning hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Telefonstationsbyggnad i Kiruna* för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av kronor 325 000.

Förrådsbyggnader m. m.

Telegrafstyrelsen har i sin skrivelse den 5 oktober 1945 lämnat följande redogörelse beträffande organisationen av telegrafverkets förrådsrörelse och dess utveckling.

Telegrafverkets förrådssystem, inrymmer för närvarande huvudförråden i Stockholm, Göteborg, Nässjö, Västanfors och Östavall. För de båda sist-nämnda huvudförråden äro kontoren tills vidare placerade i förhyrda lokaler i Gävle respektive Sundsvall men skola enligt den nya förrådsorganisationen sammanslås och överflyttas till Västanfors, så snart detta förråd kunnat färdigställas. Östavallförrådet kommer att bibehållas såsom filial till huvudförrådet i Västanfors.

Den rekordartat snabba utvecklingen av telegrafverkets rörelse under de senaste åren har krävt avsevärt större kvantiteter materiel för anläggnings- och underhållsarbeten än vad som tidigare kunnat förutses. Såsom exempel på utvecklingen kan nämnas, att antalet telefonapparater under de senaste fem åren ökat från cirka 845 000 den 1 januari 1940 till 1 146 000 den 1 januari 1945, d. v. s. med omkring 300 000 eller 35,6 %. Den snabba tekniska utvecklingen har även medfört en stor ökning av det antal artiklar, som måste lagerhållas. Den nu pågående rationaliseringen av arbetsplaneringen medför undan för undan större krav på distribution av materiel i kompletta uppsättningar för varje arbete från huvudförråden *direkt* till arbetsplats i stället för via småförråd. Denna ordning är förmånligare genom att behovet av mellanstationer — småförråden — reduceras och fraktkostnaderna nedbringas, men den kräver större utrymmen i huvudförråden.

På kort tid har därför skapats ett betydligt större lokalbehov för huvudförråden än vad som kunnat förutses vid förrådens planering. Under krigsåren har en mycket stor del av huvudförrådets materiel av säkerhetsskäl varit utplacerad på ett flertal s. k. spridningsförråd, belägna på militärt mindre utsatta orter runt om i landet. Härigenom har utrymmesbristen inom huvudförråden tillfälligtvis blivit mindre framträdande, varigenom situationen någorlunda kunnat bemästras. Spridningsförråden, som mestadels utgöras av provisoriska förvaringsplatser, ofta under bar himmel och utan permanent tillsyn, hava emellertid tillkommit enbart av försvarspolitiska skäl och böra nu, då rent ekonomiska synpunkter åter kunna anläggas på lagerhållning och distribution, avvecklas utan onödigt dröjsmål. I och med att de stora materielkvantiteter, som för närvarande äro upplagda i de provisoriska spridningsförråden, indragas till huvudförråden, blir utrymmesbristen därstädes på sina håll ytterligt besvärande.

Jag övergår här efter till att redogöra för telegrafstyrelsens äskanden beträffande de olika byggnadsföretagen under denna rubrik.

17. Tillbyggnad av kontorsbyggnaden vid telegrafverkets verkstad i Nynäshamn.

[31.] Till detta ändamål har ett anslag av 500 000 kronor uppförts å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 (propositionen 1944: 281, bil. 12, punkten 3; se även investeringsutredningens betänkande, SOU 1944: 12, s. 65).

I sin skrivelse den 5 oktober 1945 har *telegrafstyrelsen* hemställt om anvisande av anslag å riksstaten för budgetåret 1946/47 för tillbyggnad av kontorsfastigheten vid verkstaden i Nynäshamn.

Styrelsen har inledningsvis lämnat följande redogörelse för tillkomsten av verkstaden.

Genom brev den 11 augusti 1911 bemyndigade Kungl. Maj:t telegrafstyrelsen bland annat att å tomten Nynäs industrilägenhet nr 5, 6 och 12 låta uppföra en verkstadsbyggnad med kontorsbyggnad och portvaktstuga för en kostnad ej överstigande 410 000 kronor. Sedan arbetet härmed avslutats, togs den nya verkstadsbyggnaden i bruk år 1913. Genom brev den 24 augusti 1917 bemyndigades styrelsen vidare att låta uppföra en tillbyggnad till verkstaden för en kostnad av högst 800 000 kronor, vilken tillbyggnad togs i bruk under år 1918. Den 14 maj 1926 bemyndigade Kungl. Maj:t styrelsen att för avhjälpande av vissa inom verkstadsbyggnaden uppkomna bristfälligheter samt för beredande i samband därmed av ökat utrymme åt verkstaden låta utföra om- och tillbyggnad av ifrågakvarande byggnad ävensom att för ändamålet använda ett belopp av högst 218 000 kronor. Den 27 mars 1936 bemyndigade Kungl. Maj:t styrelsen att låta uppföra en ny kontorsbyggnad i Nynäshamn och att för budgetåret 1936/37 använda 200 000 kronor för detta ändamål. Genom brev den 2 april 1937 bemyndigade Kungl. Maj:t slutligen styrelsen att för budgetåret 1937/38 använda 279 000 kronor för slutförande av arbetet med uppförande av den nya kontorsbyggnaden.

Under de senaste åren hade, uttalar styrelsen, utvecklingen av telegraf- och telefontekniken gått framåt med stora steg, samtidigt som telefonnätets utveckling jämväl kvantitativt varit avsevärd. Dessa båda förhållanden hade ställt allt större krav på telegrafverkets verkstadsrörelse. Styrelsen anför härom vidare.

Den nya kontorsbyggnaden planerades år 1935, då verkstadens arbetarantal var i genomsnitt 995 och tjänstemännens antal 94. Genom den snabba utvecklingen av telegrafverkets rörelse under de följande åren hade år 1938 antalet arbetare stigit till i medeltal 1 435 och antalet kontorsanställda till 153, varför kontorsbyggnaden redan då den togs i bruk var i det närmaste fullt utnyttjad.

Verkstadsrörelsen bör vid nuvarande apparatantal ha en kapacitet, motsvarande 1 750 å 1 850 arbetare, en kapacitet, som styrelsen söker uppnå så snabbt som lokaltillgången det medger. Ökningen av verkstadsrörelsens ka-

pacitet kommer i sin tur även att medföra en kvantitativ ökning av kontorsarbetet, vilket måste få till följd en viss ökning av personalen för detta arbete.

I anslutning härtill anför styrelsen, att den standardisering av materiel och konstruktionselement samt det arbete med omkonstruktioner av verkstadens tillverkningsobjekt med hänsyn till tillverknings tekniska erfarenheter, som bedreves vid tekniska avdelningen, delvis hade måst skjutas på framtiden till följd av personalbrist, föranledd av bristande lokalutrymme. Härtill komme, att den snabba utvecklingen i tekniskt hänseende under senare år, speciellt inom materielområdet, medfört att laboratoriet behövde utökas väsentligt.

En ekonomisk verkstadsdrift krävde, yttrar styrelsen, effektivt utnyttjande av produktionsmedlen. Detta vunnes huvudsakligen genom ingående arbetsanalyser, ändamålsenliga verktygskonstruktioner och grundlig planering för ernående av de lämpligaste arbetsmetoderna, i möjligaste mån flytande tillverkning och korta leveranstider. För att inte verkstadsrörelsen skulle bli va efter i utvecklingen erfordrades personalökning för dessa arbetsuppgifter.

Styrelsen framhåller vidare, att verkstadsbyrån vid huvudverkstaden i Nynäshamn under de senaste åren övertagit driften av televerkstäderna i Stockholm och Göteborg samt startat en verkstad i Vänersborg, vilken stode inför en kraftig utveckling. Detta hade redan nu ökat och komme i en snar framtid att ytterligare öka arbetet och kräva större kontorsutrymme vid huvudverkstadens samtliga avdelningar, enär tekniska frågor, driftsplanering och rationalisering jämte administration för verkstadsrörelsen i dess helhet centraliserats till verkstadsbyrån.

Sammanfattningsvis uttalar styrelsen, att verkstadens behov av ökade kontorsutrymmen vore synnerligen trängande. Den nu rådande trångboddheten inom kontorslokalerna vore till förfång för arbetet, merarbete uppstode och samarbetet de olika avdelningarna emellan försvårades. Redan nu hade provisoriska och mindre lämpliga lokaler måst tagas i anspråk för en del avdelningar inom kontoret.

Arkitekten Yngve Ahlbom hade uppgjort ritningar för tillbyggnad av den nuvarande kontorsbyggnaden vid verkstaden i Nynäshamn. Tømtmark för tillbyggnaden funnes disponibel. Byggnadsstyrelsen hade efter granskning av ritningarna icke funnit skäl till någon erinran.

Kostnaderna för byggnadsföretaget hade beräknats till 450 000 kronor, varav 300 000 kronor erfordrades under budgetåret 1946/47.

Om anvisande av sistnämnda belopp gör telegrafstyrelsen hemställan.

Telegrafverkets verkstadsrörelse har under de senaste tio åren starkt utvecklats. Sålunda har antalet arbetare, som utgjorde 995 år 1935 och 1 435 år 1938, beräknats böra för närvarande uppgå till 1 750—1 850 för att tillgodose verkstadsrörelsens krav. Ökningen av verkstädernas kapacitet har medfört behov av ett ökat antal tjänstemän och kontorsanställda. Telegrafstyrelsen har nu anmält, att kontorsbyggnaden vid huvudverkstaden i Ny-

*Departements-
chefen.*

näshamn helt tagits i anspråk. Genom inrättandet av en ny verkstad i Vänersborg har på grund av centraliseringen av tekniska och administrativa m. fl. frågor till Nynäshamn arbetet vid huvudverkstadens samtliga kontorsavdelningar ökats. Särskilt laboratoriet och verkstadsbyrån äro i behov av utökade lokaler. Behövlig personal för tillvaratagande av erfarenheter rörande verkstadens tillverkning och ekonomiska drift har på grund av utrymmesbrist icke kunnat anställas. Styrelsen har därför föreslagit uppförande å till styrelsens förfogande stående mark av en tillbyggnad till kontorsbyggnaden vid huvudverkstaden. Kostnaderna för byggnadsföretaget hava beräknats till sammanlagt 450 000 kronor, varav 300 000 kronor erfordras under nästa budgetår.

Med biträdande av telegrafstyrelsens förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tillbyggnad av kontorsbyggnaden vid telegrafverkets verkstad i Nynäshamn* för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av kronor 300 000.

18. Tillbyggnad av förrådsbyggnaden i Nässjö m. m.

[32.] Med bifall till Kungl. Maj:ts i propositionen 1941: 2 (kapitalbudgeten bil. 17, punkten 13) framlagda förslag anvisade 1941 års riksdag till Förrådsbyggnad för telegrafverkets räkning i Nässjö å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 ett reservationsanslag (B) av 240 000 kronor.

Jämlikt Kungl. Maj:ts den 11 juli 1941 givna uppdrag har byggnadsstyrelsen med anlitande av anslaget och i samarbete med telegrafstyrelsen, som den 12 september 1941 bemyndigats övertaga och inköpa erforderlig tomtmark, låtit utföra förrådsbyggnaden, vilken ersatt den i april 1940 nedbrunna förrådsbyggnaden i Hässleholm.

I sin skrivelse den 5 oktober 1945 har *telegrafstyrelsen* hemställt om anvisande av anslag för budgetåret 1946/47 till uppförande av byggnader vid huvudförrådet i Nässjö m. m. med 575 000 kronor.

Styrelsen anför, att styrelsens år 1940 framlagda förslag till anläggning med hänsyn till dåvarande läge beträffande tillgången på arbetskraft och byggnadsmateriel endast inneburit en första utbyggnad, som beräknades täcka det under den allra närmaste tiden oundgängligt nödvändiga behovet. Ökningen i behovet av förrådsutrymmen i allmänhet gjorde sig starkt gällande även i fråga om förrådet i Nässjö, vartill komme, att lokal där även lämpligen borde beredas för en utvidgning av telegrafverkets verkstadsavdelning. Denna lokal skulle användas för utökning av verkstadsavdelningens kapacitet i fråga om förbindning och montage av automatiska växlar för att möjliggöra uppfyllande av automatiseringsprogrammet.

En andra utbyggnad av huvudförrådet i Nässjö vore därför, fortsätter styrelsen, inom den allra närmaste tiden trängande nödvändig. Vid planeringen

av den fortsatta utbyggnaden hade styrelsen funnit det välbetänkt att redan nu försäkra sig om lämpligt tomtområde intill den nu disponerade tomten. Styrelsen hade därför med förbehåll av Kungl. Maj:ts godkännande träffat avtal om inköp av ett tomtområde från Nässjö stad. Förvärvet av den nya tomten medgäve en bättre placering av byggnaderna än som inom den nuvarande tomtens ram vore möjlig. Avsikten vore att i anslutning till den redan förefintliga förrådsbyggnaden uppföra en byggnad av tegel i två våningar med källare.

Ritningarna hade uppgjorts av arkitekten Yngve Ahlbom. Byggnadsstyrelsen hade icke haft något att erinra mot desamma. Kostnaden för förrådsbyggnaden hade uppskattats till 460 000 kronor. Spår och lastkajer samt tomtplanering hade beräknats draga en kostnad av sammanlagt 80 000 kronor, vartill komme kostnaden för ett bostadshus, som vore nödvändigt ur övervakningssynpunkt och vilket, utfört av monteringsfärdig standardmateriel, beräknades kosta 35 000 kronor. På tomten behövde även uppföras en magasinsbyggnad för förvaring av kabel m. m., men styrelsen hade, i syfte att begränsa anslagsäskandet, beslutat uppskjuta uppförandet därav något år.

Den starka utvecklingen av telegrafverkets rörelse har medfört, att huvudförrådet i Nässjö är i behov av ökat lokalutrymme. Dessutom erfordras lokaler i Nässjö för en utvidgning av verkets verkstadsavdelning. En tillbyggnad av den nuvarande förrådsbyggnaden synes därför böra äga rum. I samband därmed torde spår och lastkajer vid förrådet böra kompletteras samt en personalbostad uppföras. Jämlikt beslut den 30 november 1945 har Kungl. Maj:t numera godkänt det mellan telegrafstyrelsen och Nässjö stad träffade avtalet om inköp av ett intill det nuvarande förrådsområdet beläget tomtområde. Detta omfattar omkring 16 000 kvadratmeter och betingar ett pris av 13 500 kronor. Jag tillstyrker styrelsens nu föreliggande förslag samt har intet att erinra mot de uppgjorda ritningarna och beräkningen av byggnadskostnaden.

*Departements-
chefen.*

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tillbyggnad av förrådsbyggnaden i Nässjö m. m.*
för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av kronor 575 000.

19. Förråds- och kontorsbyggnad i Västanfors.

[33.] Med bifall till Kungl. Maj:ts i propositionen 1942:104 framlagda förslag anvisade riksdagen för budgetåret 1942/43 ett reservationsanslag av 365 000 kronor till Förrådsbyggnader i Västanfors. Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 24 april 1942 har telegrafstyrelsen med anlitande av anslaget inköpt visst tomtområde i Västanfors samt utfört den första etappen av de planerade byggnaderna och anläggningarna för ett huvudförråd därstädes. Det sålunda iordningställda förrådet togs i bruk den 1 augusti

1943. På grund av rådande förhållanden har anslag till utförande av den andra byggnadsetappen hittills ej anvisats å riksstaten. Däremot har å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 upptagits ett anslag av 260 000 kronor till Förråds- och kontorsbyggnad i Västanfors (propositionen 1944: 281, bil. 12, punkten 3; se även investeringsutredningens betänkande, SOU 1944: 12 s. 67—68).

I sin skrivelse den 5 oktober 1945 har *telegrafstyrelsen* hemställt, att medel till fortsatta arbeten vid huvudförrådet i Västanfors måtte upptagas å riksstaten för budgetåret 1946/47.

Styrelsen erinrar, att styrelsen i skrivelse den 12 februari 1942 anfört bland annat följande.

Telegrafverkets materielförsörjning för norra Mellansverige och Norrland har hittills via förrådsförvaltningar i Gävle respektive Sundsvall skett huvudsakligen från distriktsförråd i Gävle och Östavall. Enligt den i samband med telegrafverkets omorganisation ändrade förrådsorganisationen komma nämnda förrådsförvaltningar att sammanslås till en för hela området gemensam förvaltning med *ett* huvudförråd. Detta bör, bland annat av luftskyddsskäl, lämpligen förläggas inne i landet. Efter ingående undersökningar har telegrafstyrelsen funnit en för ändamålet lämplig tomt i Västanfors. Förläggningsorten, som är välbelägen ur distributionssynpunkt, medför även den fördelen, att förrådet kan utnyttjas till centralförråd för hela landet för den tyngre linjemateriel, som till största delen kommer från leverantörer inom kringliggande bruksområden.

Å tomten planeras uppförande av dels en tegelbyggnad, innehållande kontorslokaler för förvaltningspersonalen samt erforderliga uppvärmda förrådslokaler, dels ett större kallmagasin av plåt på trästomme, dels slutligen ett mindre bostadshus av trä för den personal, som med hänsyn till övervakning av förrådet lämpligen bör vara bosatt inom förrådsområdet. Kostnaderna för byggnaderna jämte spår och lastkajer beräknas för närvarande uppgå till sammanlagt 580 000 kronor. Anläggningen planeras utförd i två etapper. I den första skulle tomten ordnas, spår och lastkajer anläggas samt kallmagasinet och bostadshuset med provisoriskt inrymda förmanskontor och manskapslokaler uppföras. Nämnda byggnader komma att utföras av monteringsfärdig materiel av i handeln förekommande standardkonstruktioner. Tegelbyggnaden är avsedd att komma till utförande i andra utbyggnadsetappen. Första utbyggnaden beräknas tillsammans med tomten kosta 365 000, den andra 250 000 kronor.

Telegrafstyrelsen framhåller nu — under erinran om det trängande behovet av en utökning av telegrafverkets förrådslokaler i allmänhet — att den erforderliga kompletteringen av Västanfors-förrådet med varmförråd och kontorsbyggnad icke längre rimligtvis kunde uppskjutas. Den apparatmateriel, som skulle förvaras i varmförrådet, lagrades nu till större delen dels i spridningsförråd, dels provisoriskt i kallförråd i Västanfors. Materielen i fråga vore ömtålig och fore illa av att lagras på detta sätt, varför det vore ytterst angeläget att för ändamålet tjänliga lokaler snarast erhöles.

Eftersom erfarenheten från andra förråd visat starkt stegrat behov av förrådsutrymmen, ville styrelsen, för att ej behöva inom snar framtid återkomma med krav på utökning, föreslå, att förrådsbyggnaden, som tidigare

tänkts upptaga en yta av cirka 1 100 kvadratmeter, utökades till cirka 1 500 kvadratmeter. Den föreslagna ändringen innebure endast en förlängning av byggnaden. Byggnadsstyrelsen hade vid förfrågan under hand förklarat sig icke hava något att erinra mot ändringsförslaget. Den tidigare beräknade kostnaden för byggnadsföretaget komme därigenom samt på grund av under mellantiden inträffade prisstegringar att stiga till 350 000 kronor.

Med hänvisning till det anförda hemställer telegrafstyrelsen, att för uppförande av ifrågavarande byggnad måtte anvisas ett investeringsanslag av 350 000 kronor.

Telegrafverkets förrådsrörelse är för närvarande organiserad på fem huvudförråd, förlagda till Stockholm, Göteborg, Nässjö, Västanfors och Östavall. Huvudförråden i Västanfors och Östavall, som omhänderha materielförsörjningen för norra Mellansverige och Norrland, skola enligt den nya förrådsorganisationen sammanslås till ett huvudförråd, förlagt till Västanfors. Detta förråd avses därjämte att utgöra ett centralförråd för hela landet för den tyngre linjematerielen. I Östavall skall för framtiden finnas ett filialförråd, underställt huvudförrådet i Västanfors. Kontoren för förråden i Västanfors och Östavall, som nu äro förlagda till Gävle, respektive Sundsvall, skola enligt organisationsplanen, så snart förrådet i Västanfors färdigställts, sammanföras till ett kontor å sistnämnda plats. Departements-
chefen.

Med anlitande av ett av 1942 års riksdag för budgetåret 1942/43 anvisat reservationsanslag av 365 000 kronor har i en första byggnadsetapp å en för ändamålet inköpt tomt uppförts ett kallmagasin och ett bostadshus, varjämte tomten planerats samt spår och lastkajer anlagts. I en andra etapp avses ett varmförråd och en kontorsbyggnad skola uppföras.

På grund av den starka utvecklingen inom telegrafstyrelsens verksamhetsområde under de senaste åren med därav följande ökat behov av förrådsutrymmen samt med hänsyn till angelägenheten av den beslutade förrådsorganisationens genomförande ansluter jag mig till styrelsens förslag om uppförande under nästa budgetår vid huvudförrådet i Västanfors av den redan vid förrådets första utbyggnad planerade tegelbyggnaden för kontor och varmförråd. Såsom styrelsen framhållit synes förtänksamheten bjuda, att byggnaden erhåller en större volym än tidigare avsetts. Mot kostnaderna för byggnadsföretaget, vilka numera beräknats till 350 000 kronor, har jag intet att erinra samt tillstyrker, att detta belopp anvisas för nästa budgetår.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förråds- och kontorsbyggnad i Västanfors* för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag

av kronor 350 000.

20. Inköp av fastigheter.

[34.] Jämlikt bemyndigande av 1943 års riksdag äger Kungl. Maj:t att inom ramen av för ändamålet tillgängliga medel utan riksdagens hörande meddela beslut i fråga om förvärv för telegrafverkets räkning av fastigheter i fall, där köpeskillingen uppgår till högst 100 000 kronor. I överensstämmelse med redan tidigare gällande, av riksdagen godkända grunder har Kungl. Maj:t bemyndigat telegrafstyrelsen att själv — inom angivna ram — besluta i ärenden rörande markinköp, då köpeskillingen håller sig inom ett belopp av högst 5 000 kronor.

Nu förevarande anslag är avsett för ifrågavarande fastighetsförvärv. Anslaget tages dessutom, jämlikt Kungl. Maj:ts brev den 22 juni 1939 angående inköp för telegrafverkets räkning av vissa fastigheter i kvarteret Jericho i Stockholm m. m., i anspråk för inlösen av vissa inteckningsskulder, som åvila nämnda fastigheter och vilka förfalla till betalning efter utgången av budgetåret 1939/40.

För budgetåret 1945/46 har till inköp för telegrafverkets räkning av fastigheter anvisats ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

Under budgetåret 1944/45 hava jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndiganden fastigheter å följande orter inköpts med anlitande av anslag för ändamålet.

Kungl. Maj:ts beslut	Köpeskillning, kronor
24/3 1944 Ystad	51 000
28/7 1944 Strängnäs	27 500
15/12 1944 Arvika	60 000
15/12 1944 Säffle	33 000
22/12 1944 Malmö	76 517
20/4 1945 Västervik	54 500
27/4 1945 Vallby	11 200

Summa kronor 313 717.

Under nämnda budgetår har använts ett belopp av 1 608 kronor 94 öre till inlösen av inteckningsskulder å fastigheter i kvarteret Jericho i Stockholm.

Under tiden den 1 juli—den 5 oktober 1945 hava vidare jämlikt medgivanden av Kungl. Maj:t inköpts fastigheter å följande platser.

Kungl. Maj:ts beslut	Köpeskillning, kronor
23/3 1945 Herrljunga	13 000
20/4 1945 Västervik	12 000
20/4 1945 Höör	10 000
15/6 1945 Ludvika	35 000
15/6 1945 Svedala	6 000
22/6 1945 Sigtuna	8 874
17/8 1945 Nora	50 000
14/9 1945 Kävlinge	18 000
19/9 1945 Åmål	50 000
19/9 1945 Mariannelund	8 255

Summa kronor 211 129.

Med stöd av bemyndigandet att själv besluta i ärenden rörande förvärv av mark till ett pris av högst 5 000 kronor har telegrafstyrelsen inköpt tomter å följande orter till här angivna belopp.

Under budgetåret 1944/45	Köpeskilling, kronor
Balingsta	250:—
Bergsjö	700:—
Billdal	3 270:—
Gamla Uppsala	2 665: 86
Hagfors	3 556:—
Hallstahammar	4 100:—
Hamrånge	1 165:—
Håningby	4 000:—
Jakobsberg	3 500:—
Köping	406: 50
Lidköping	18: 40
Mölnlycke	3 470:—
Stråttjärna	626: 25
Tumba	4 635:—
Vallda	3 000:—
Velamsund	1 800:—
Älgö	3 856:—
Summa kronor 41 019: 01.	

(Under budgetåret 1945/46 intill den 5 oktober 1945)	Köpeskilling, kronor
Agnesberg	2 535:—
Hästveda	828:—
Kullavik	1 400:—
Norra Ljunga	200: 40
Upphärad	1 200:—
Summa kronor 6 163: 40.	

I sin skrivelse den 5 oktober 1945 har *telegrafstyrelsen* meddelat, att av anslaget till inköp för telegrafverkets räkning av fastigheter återstode ett ännu icke disponerat belopp av 466 363 kronor 97 öre, av vilket dock 112 000 kronor skulle disponeras för inköp av tomter, vartill bemyndigande redan erhållits av Kungl. Maj:t.

Då inköpen av tomter under budgetåret 1944/45 uppgått till över 356 000 kronor, och under innevarande budgetår redan inköpts eller avtal träffats om inköp av tomter för ett belopp av omkring 329 000 kronor, kunde man enligt styrelsen icke räkna med att tillgängliga anslagsmedel skulle visa sig tillräckliga även för budgetåret 1946/47. Nytt anslag för ändamålet måste följaktligen anvisas för sistnämnda budgetår. Styrelsen hade funnit an-

slagets storlek lämpligen böra fixeras till 700 000 kronor samt ville därvid framhålla, att underhandlingar för närvarande påginge eller beräknades kunna påbörjas inom den närmaste tiden om inköp av tomter till centralstationer på ett 15-tal platser, varav en tomt i Stockholm och en i Göteborg. Kostnaderna för enbart dessa 15 tomter uppskattades till 600 000 å 700 000 kronor. Då svårigheten att till skäligt pris anskaffa för telefonstationer välbelägna tomter blivit alltmera framträdande, hade styrelsen ansett det nödvändigt att i god tid försäkra sig om erforderlig tomtmark.

Med stöd av det anförda hemställer telegrafstyrelsen, att till inköp av fastigheter måtte för budgetåret 1946/47 anvisas ett investeringsanslag av 700 000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Under budgetåren 1942/43—1944/45 hava för inköp av fastigheter följande belopp använts av anslaget, nämligen 146 351 kronor 58 öre, 265 421 kronor 39 öre respektive 356 344 kronor 95 öre. För innevarande budgetår har intill den 5 oktober 1945 förbrukats ett belopp av 217 292 kronor 40 öre för tomtinköp. Härefter återstår ett icke disponerat belopp av 466 363 kronor 97 öre, varav 112 000 kronor avses för inköp av tomter, vartill Kungl. Maj:t redan lämnat bemyndigande. Tillräcklig behållning å hittills beviljade anslag beräknas icke finnas för nästa budgetår.

Ny medelsanvisning för ändamålet torde därför böra ske. Med hänsyn till vad telegrafstyrelsen anförat finner jag, att anslaget för nästa budgetår bör upptagas till 700 000 kronor.

Då behov uppkommer för telegrafverket att förvärva tomtmark för större byggnadsföretag torde — liksom hittills — samråd böra äga rum med andra statsmyndigheter, främst byggnadsstyrelsen och generalpoststyrelsen, i syfte att möjliggöra en samordning av statens markförvärv på den ifrågavarande orten. Därvid bör givetvis även undersökas i vad mån av statsverket ägd mark kan tagas i anspråk för ändamålet.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Inköp av fastigheter* för budgetåret 1946/47 anvisa
ett investeringsanslag av kronor 700 000.

Telefon- och telegrafanläggningar.

Telegrafstyrelsen har i skrivelse den 29 september 1945 lämnat följande uppgifter rörande utvecklingen av telegrafverkets rörelse, mätt i antalet telefonapparater samt taxerade rikssamtal och telegram under tiden från och med den 1 januari 1939, därvid uppgifterna för år 1945 beräknats med ledning av utvecklingen under tiden januari—juli.

År	Telefonapparater			Taxerade rikssamtal		Taxerade telegram	
	antal vid årets slut	ökning		antal	ökning i %	antal	ökning i %
		absolut	i %				
1939	845 200	57 800	7·3	64 176 000	7·1	5 913 000	10·6
1940	889 800	44 600	5·3	65 378 000	1·9	5 391 000	— 8·8
1941	960 300	70 500	7·9	69 011 000	7·3	5 151 000	— 4·5
1942	1 015 300	55 000	5·7	74 917 000	8·6	5 438 000	5·6
1943	1 071 400	56 100	5·5	79 255 000	5·8	5 910 000	8·7
1944	1 146 000	74 600	7·0	84 845 000	7·1	6 379 000	7·9
1945	1 216 000	70 000	6·1	90 000 000	6·1	7 000 000	9·9

I anslutning till uppgifterna i tabellen framhåller styrelsen, att telefon- och telegraftrafiken fortsatt att öka under år 1945. Alldeles särskilt anmärkningsvärd vore den stora ökningen av antalet nytecknade telefonabonnemang, som för år 1945 beräknades medföra en ökning av antalet telefonapparater med cirka 70 000, vilken med endast 4 600 understeg 1944 års ökning, som var den största som någonsin förekommit i vårt land. För budgetåret 1945/46 hade styrelsen hemställt om ett anslag av 38 300 000 kronor till nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar. I 1945 års statsverksproposition hade för ifrågavarande ändamål emellertid upptagits endast 33 300 000 kronor, vilket belopp anvisats av riksdagen. Detta belopp motsvarade en apparatökning av endast cirka 50 000. Enär ökningen för år 1945 förutsåges uppgå till omkring 70 000, hade styrelsen i en den 27 september 1945 avlåten särskild skrivelse nödgats göra framställning om anvisande av ett investeringsanslag av 5 000 000 kronor på tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1945/46.

För år 1946 har styrelsen ansett sig kunna räkna med att ökningen komme att bli cirka 80 000 apparater.

Den fortsatta stegringen av telegrafverkets rörelse krävde, uttalar styrelsen, automatiskt en utökning och modernisering av verkets anläggningar. De härför erforderliga kapitalinsatserna gäve god förräntning och utgjorde samtidigt en förutsättning för att telegrafverkets inkomster skulle kunna fortsätta att stiga.

Telegrafstyrelsens äskanden om investeringsanslag för nästa budgetår till telefon- och telegrafanläggningar äro avsevärt högre än motsvarande anslag för innevarande budgetår. Såsom förklaring till denna ökning har styrelsen anfört följande.

Ökningen sammanhänger med det förhållandet, att telegrafverkets anläggningsarbeten under krigsåren på grund av bristande tillgång på materiel och arbetskraft icke kunnat hålla jämna steg med den kraftiga utvecklingen av telegrafverkets rörelse, vilket resulterat i en avsevärd minskning av reserverna i lokal-, lands- och rikskablarna. Den bristande tillgången på ledningar, expeditiionsplatser och kopplingsorgan har medfört försämrade framkomst-

möjligheter med därav följande ökade väntetider och ökade expeditionskostnader för olika slag av samtal. Ett återvinnande av förkrigstidens standard i fråga om telefonservicen här i landet kräver således en betydande ökning av anläggningsarbetena under de närmaste åren. En sådan ökning blir också nödvändig med anledning av de åtgärder för förbättring av landsbygdens telefonförhållanden, som telegrafstyrelsen anser böra vidtagas och varom förslag beräknas kunna framläggas under nästa år.

Såsom ovan framhållits har tillströmningen av nya abonnenter under de senaste åren varit osedvanligt stor. Som belägg härför kan också framhållas, att antalet inkopplade apparater, som den 1 januari 1935 var 602 205, den 1 januari 1945 utgjorde 1 146 027. Apparatantalet har således i det närmaste fördubblats på 10 år. Från den 1 januari 1940 till den 1 januari 1945, vilken tidsperiod helt infaller under kriget, har apparatantalet ökat med omkring 300 000 eller i det närmaste 40 %. Att telegrafverket trots bristen på materiel under kriget kunnat mottaga så många nya abonnenter, som motsvara detta apparatantal, beror i huvudsak på att telegrafverket år 1939 hade relativt gott om reserver i kabelnät och på stationer. Dessa ha nu tagits i anspråk i mycket stor utsträckning. I fråga om telefonstationerna har abonnentökningen resulterat i att kapaciteten vid ett betydande antal centralstationer under de närmaste åren blir helt tagen i anspråk, varför nya stationer måste byggas för att det skall bli möjligt att fortfarande mottaga nya abonnenter och betjäna allmänheten på ett nöjaktigt sätt. I samband därmed komma stationerna i fråga att överföras till automatisk drift, där detta är driftsekoniskt lönande. I telegrafverkets arbetsplan för budgetåret 1946/47 ingå sålunda dylika stationsbyggnadsarbeten i mycket större omfattning än tidigare.

Till följd av remiss har *statens industrikommission* den 24 oktober 1945 avgivit utlåtande över telegrafstyrelsens i skrivelsen den 29 september 1945 gjorda framställningar, såvitt dessa mera väsentligt beröra landets råvaruförsörjning.

Kommissionen upplyser, att enligt vad telegrafstyrelsen uppgivit behovet av koppar för kablar och isolerade ledningar samt av stål, bly, tenn och gummi för de i styrelsens skrivelse upptagna anläggningarna beräknades bli följande:

koppar för kablar och isolerade ledningar.....	3 500 ton
stål	12 000 à 13 000 »
bly.....	9 000 à 12 000 »
tenn	20 »
gummi	6 »

I uppställningen avsåge, meddelar kommissionen, den lägre siffran för blybehovet det fall, att kablarna fortfarande tillverkades i krisutförande, och den högre siffran tillverkning i fredsutförande.

De angivna materialkvantiteterna hänförde sig visserligen till arbeten, vilka skulle utföras under budgetåret 1946/47, men enär inköpen av desamma successivt måste göras ungefär ett halvt år innan materialerna erfordrades, representerade materialmängderna i stort sett de kvantiteter, som av telegrafstyrelsen behövde disponeras under år 1946.

I fråga om koppar för kablar och isolerade ledningar samt tenn och gummi vore, upplyser kommissionen, behovet därav av så relativt begränsad omfattning, att detsamma utan svårighet kunde tillgodoses, och vad stål anginge torde — med hänsyn till att en icke oväsentlig import av handelsjärn troligen kunde påräknas under kalenderåret 1946 — den erforderliga kvantiteten ävenledes kunna ställas till förfogande.

Beträffande slutligen bly borde man, uttalar kommissionen, på grund av det för närvarande ovissa försörjningsläget tills vidare räkna med att kablar fortsättningsvis skulle tillverkas i krisutförande, varför den erforderliga blykvantiteten beräknats till högst 9 000 ton. Telegrafstyrelsen hade under hand meddelat, att styrelsen av denna kvantitet under hösten 1945 i Australien och Amerika inköpt omkring 3 000 ton, för vilken kvantitet exporttillstånd erhållits från amerikansk sida. Behovet av återstående 6 000 ton torde till 3 000 ton kunna täckas från inhemska tillgångar. Huruvida resterande kvantitet om 3 000 ton kunde erhållas, berodde i främsta rummet på blyimporten under år 1946. Sannolikheten talade dock för att import i tillräcklig omfattning då kunde komma till stånd.

Jag övergår härnäst till behandlingen av de särskilda anslagspunkterna under förevarande huvudrubrik.

21. Riks- och landskablar m. m.

[35.] Till riks- och landskablar m. m. har för budgetåret 1945/46 anvisats ett investeringsanslag av 23 000 000 kronor. Anslaget är avsett att användas för arbeten med kablifiering av blanka riks- och landsledningar genom utläggande av riks- och landskablar samt utökning av antalet långväga förbindelser genom pupinisering av kabelledningar, genom bärvågstelefonutrustningar samt genom utvidgning av överdragsstationer.

I sin förutnämnda skrivelse den 29 september 1945 har *telegrafstyrelsen* beräknat det för ändamålet för budgetåret 1946/47 behövliga anslaget till 26 500 000 kronor. Beloppet fördelar sig enligt styrelsens preliminära beräkningar på följande delposter:

	Kronor.
Rikskabel Skövde—Grebbeå	8 800 000
Fortsättning av rikskabeln Norrköping—Oskarshamn till Kalmar	3 400 000
Rikskabel Hammar—Sollefteå	750 000
Landskablar	7 700 000
Utökning av överdragsstationer och bärfrekvensutrustning på blanka ledningar samt av pupiniseringen i befintliga riks-kablar	2 250 000
Bärvågstelefonutrustningar	3 600 000

Summa kronor 26 500 000.

Telegrafstyrelsen hemställer om anslag för angivna ändamål med 26 500 000 kronor.

Departements-
chefen.

Det för innevarande budgetår under denna rubrik anvisade anslaget är avsett att möjliggöra en ökning av telegrafverkets investeringar i riks- och landskablar samt bärvågstelefoniutrustningar. Telegrafstyrelsen föreslår nu en ytterligare ökning av anslaget till förevarande ändamål med 3 500 000 kronor. En sådan ökning torde vara nödvändig med hänsyn till de senaste årens trafikstegring och därav följande minskning av reservkapaciteten i telegrafverkets kablar.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riks- och landskablar m. m.* för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av kronor 26 500 000.

22. Telefon- och telegrafstationer.

[36.] Till förevarande ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett anslag av 15 000 000 kronor. Anslaget är i huvudsak avsett för arbeten med utvidgning av telefon- och telegrafstationer, däri inberäknat även automatisering av telefonstationer och uppförande av sådana mindre stationsbyggnader, som allenast utgöra ett hölje kring den automatiska stationsutrustningen.

I skrivelsen den 29 september 1945 har *telegrafstyrelsen* beräknat det för budgetåret 1946/47 behövliga anslaget till 31 700 000 kronor enligt följande preliminära uppställning:

	Kronor
Fullföljande av automatiseringsarbeten i Stockholm, Göteborg, Lidköping, Linköping, Vänersborg, Saltsjöbaden och Viggbyholm m. fl. platser.....	4 000 000
Påbörjande av automatiseringsarbeten i Malmö (Slottsstaden), Kalmar, Ystad, Kålltorp (Göteborg), Partille, Falköping, Hagfors, Skara, Åmål, Katrineholm, Västervik, Enköping, Ludvika, Kiruna, Sollefteå och Östersund m. fl. platser.....	3 600 000
Automatisering av växelstationer	5 800 000
Ny riksstation i Stockholm	1 500 000
Ny gruppstation i Stockholm	1 200 000
Utökning av större telefonstationer.....	12 500 000
Telegrafutrustningar, därav 330 000 kronor för ombyggnad av Göteborgs telegrafstation och 600 000 kronor till utrustning för abonnenttelegrafi	1 100 000
Övriga stationsarbeten	2 000 000
Summa kronor	31 700 000.

Telegrafstyrelsen hemställer om anvisande av 31 700 000 kronor för nästa budgetår till här ifrågakvarande ändamål.